Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0001

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] lapidabatur [illegible] gladio [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

VON DER SCHULENBURG-HESSLER'sche BIBLIOTHEK ZU [illegible]

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0002

Preceptorium Nico-
lai de Lira ordinis ſe-

raphici Franciſci ſiue expoſitio triphаria breuis ⁊
vtilis in decalogum legis diuine.

De decimis dandis.

Interrogationes faciende infirmo morienti.

De articulis fidei

De ſeptem peccatis mortalibus

De triplici modo peccandi in deum.

De operibus miſericordie

Compendium de vita antichriſti.

De fine mundi Et de extremo iudicio

De aīe hoīs immortalitate Libellus ⁊ utilis

¶ Anthonij liberi Suſatenſis in laudem inclite Colonoꝝ vrbis Epygramma feliciter incipit.

O felix vrbs ante alias Colonia ſalue. ⁊
Pauperis ingenij munera ſume libens
Salue o metropolis ſuperis cara. inclito ſalue. o
Tellus aucta bonis nobilibuſqꝫ viris
Tu mihi ſola places. nāqꝫ es ꝑadiſus abūdans
Moribꝫ egregijs artibꝫ atqꝫ ſacris.
Et tua terraꝝ celebris iam fama ꝑ orbem
Atqꝫ tuas laudes ↄcinit omnis homo
Urbibus es reliquis multo felicior in te
Nam requiem reges tres orientis habent
O veneranda nimis vrbs. O ſanctiſſima quā tot
Enſibꝫ exhauſta corpora ſancta colunt
Res miranda. dei tecū eſt clementia: nanqꝫ
Munera que totus non habet vrbis habes
Conſilijs romā vincis. ſapientia athenas.
Pariſius ſtudijs. ⁊ Uenetos opibus
Singula quid referam ſuperas aſiatica regna
Europe. atqꝫ tibi ⁊ affrica magna fauet
Ergo ego carminibꝫ laudās caſtra opida ⁊ vrbes
Non potero laudis immemor eſſe tue.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0004

Prologus.

¶ Venerabilis fratris Nicolai de lyra ordinis
ſeraphici Franciſci preceptorium ſiue expoſitio tri
pharia breuis ⁊ vtilis in de calogum legis diuine
Incipit feliciter.

Audi iſrahel p̄cep
ta domini. ⁊ ea in corde tuo q̄ſi in libro
ſcribe. ⁊ dabo tibi terram fluentem lac
⁊ mel Deutero. 6. ¶ In his v̄bis ꝓpoſi
tis ſpūſſanct⁹ circa diuina p̄cepta tria tāgit ¶ Pri
mo nāq̧ oſtēdit ꝙ ſit hylarit̄ audiēda ¶ Scd̄o ꝙ
ſunt memorie ↄmendanda ¶ Tertio ꝙ ſit et̄naliter
premiāda. Primū inuit̄ cū p̄mittit̄ Audi iſrahel p̄-
cepta dn̄i Scd̄m cū ſubdit̄. ⁊ ea in corde tuo q̄ſi in
libro ſcribe Tertiū cū annectit̄. ⁊ dabo tibi terrā flu
entem lac ⁊ mel ¶ Propter p̄mū ſciendū ꝙ p̄cepta
dn̄i ſunt hylarit̄ ⁊ libēter audiēda triplici rōe ¶ Pri
mo q² naturā lapſam releuāt ⁊ om̄e pcti vulnus cu
rāt ¶ Scd̄o q² hoiem de vita btā ꝑfecte certificāt
¶ Tertio q² mentē rōnalē totaliter ad ſummā ꝑfe-
ctionē eleuāt ¶ Primū ptꝫ Natura nāq̧ hūana ex
p̄uaricatione p̄mi parentis fuit triplici pcti vulnere
ſauciata Et p̄mo q̄deꝫ in rōnali q̄ fuit obfuſcata in
cognitiōe p̄mi v̄ri. Nā p̄mus hō ante pctm̄ habuit
ſyncerā noticiā de deo ꝑ ſpecies ſibi intellectualiter
influxas Sed poſt pctm̄ rō fuit depreſſa in tantuꝫ
vt ꝑ ſpecies corꝑales ipam cognitionem diuinam
oporteret mendicare. ¶ Scd̄o in concupiſcibili
que fuit viciata in dilectione ſummi boni. A pu-

ritate nāc3 diuine dilectionis Concupiſcibilis depreſ-
ſa fuit ⁊ cōtaminata amore terrenorū ¶ Tercio in
iraſcibili. que fuit debilitata in deteſtatione mali.
Nam ꝓpter vehementiā3 paſſionum. homo in ſtatu
nature corrupte non poteſt ita viriliter deteſtari ma-
lum ſicut feciſſet in ſtatu innocentie. ¶ Hoc autem
vulnus triplex ꝑ diuina precepta ꝑfectiſſime ſanat
¶ Nam primo rationalem illuminat in ꝑfecta cog-
nitione primi veri. Unde Pſalmiſta Preceptū do-
mini lucidum illuminans oculos ¶ Scdo concu-
piſcibilem inflammant in perfecta dilectōne ſumme
boni Unde pſalmiſta. Ignitū eloquium tuum ve-
hementer ¶ Tercio iraſcibilem confirmant. in per-
fecta deteſtatione mali. quod petebat Pſalmiſta cū
dicit. Confirma me in verbis tuis Unde propter p̄
dicta precepta diuina non ſolum ſunt hylariter au-
dienda. ſed etiam ſunt pre omnibus intime diligen-
da Teſte propheta qui dicit Ideo dilexi mandata
tua ſuper aurum ⁊ thopazion Cuius tamē cauſa3
triplicem predictis tribus conſonam reddit ibidem
ſubdens. Propterea ad omnia mandata tua diri-
gebar. In quo innuit ꝙ homo per mandata diuina
dirigitur in perfecta dei cognitione ⁊ in intima eiꝰ
dilectione. Sed per hoc quod ſequitur. omnem viā
iniquam odio habui. oſtendit etiam quo ad iraſci-
bilem ꝙ per ea homo perfecte dirigitur in ꝑfecta de-
teſtatione mali. Et quia precepta diuina ſic ſanant
vulnera peccati. ideo conuenienter in ſcriptura ſa-
cra nomine vnguenti ſanatiui exprimuntur. Eccle-
ſiaſtici. 38. Unguentarius faciet pigmenta ſuauita

tis ꝛ vnctionis conficiet ſuauitatis. Nam ad ſanā
dum vulnera noſtre mentis pigmentarius deus ip-
ſe in apotheca diuine bonitatis. per artem ꝛ magi-
ſterium ſue ſapientie increate. conficit vnguentum
ꝛ triplex antidotum peroptime ſanatiuum. Et hoc
ex herbis nobiliſſimis adinuicem permixtis Ex di-
uina ſcilicet miſericordia. ꝛ ex eius melliflua doctri-
na. ꝛ ex gratia diuinitus inſpirata. Hec autem arti-
ficio diuine ſapientie ſibĳnuicem ꝯmixta. illud vn-
guentum ſanatiuum ꝯficiunt ¶ Scdm ptꝫ. nā ipa
voce veritatis hō ex diuinoꝝ ꝑceptoꝝ obſeruantia
certiſſime aſſecurat̃ de vita btā. Et ideo ſaluatoꝛ dt
Math. xix. Si vis vitam ingredi ſerua mandata
Propter qđ ſaluatoꝛ diſcipul' eius doctrinā ſeruā-
tibꝫ et precepta eius īplentibꝫ premiū eterne btitu-
dinis pollicet̃. Luce xxĳ. Ego diſpono vobis reg-
num ſicut diſpoſuit mihi pater vt edatis et bibatis
ſuper menſam meam in regno meo vbi vita eterna.
ſm Auguſtinū . ſine fine videbit̃. ſine fatigatōe lau-
dabit̃. et ſine faſtidio amabit̃. ¶ Tercium patet. Nā
ſuprema ꝑfectio hoīs actiui in hoc triplici actu ꝯ-
ficitur Ad quoꝝ ꝯſummationem precepta diuina
mentem rationalem totaliter eleuant et ſublimant.
Primus eſt ōnis terrene ſollicitudinis depoſitio. et
mentis ab omni ſpecie creata ꝑfecta denudatio. ac
in ſui intimo oīmoda recollectio Qđ patet. Opor-
tet enim mentem ad ſpūalē ꝑfectionē ꝯſcendere vo-
lentē ab omni ſollicitudīe terrenoꝝ eſſe ſemotā ꝛ ab
omni ſpē creata eſſe abſtractā. ꝛ in ſui intimo totali-
ter recollectā. Quod pulchꝛe figuratū eſt in moyſe

Exodi.24.q̄ cū deberet ad deum in montē aſcende
re. prius fuit a tumultu ꝑpl'i ſegregatꝰ deinde fratri
ſuo Aaron aſſociatus quē tñ poſtea dimiſit poſtq̄ꝫ
cū eo ꝑtem mōtꝫ aſcēdit ꝛ ita demū ſolus remanſit
Moyſes nāqꝫ interp̄tat' aſſumptꝰ de aqua. vel de
poſitio vel denudatio. ꝛ ſ̄cat mentē ꝯtēplatiuā ab oī
tumultu ꝑpl'i ſegregatā Qḋ inuit' ꝑ hoc ꝙ moyſes
ſegregatꝰ fuit a ꝑpl'o. Itē ab oī ſpē creata denudatā
ꝛ abſtractā. qḋ inuit' ꝑ hoc qḋ fuit a fratre ſeiūctus
Et h̄ notāter. qꝛ ſicꝫ Aarō fuit moyſi naturali vin
culo colligatus. ita ſpēs ꝑ q̄s in itellectualē cognitio
nē deducimur ſꝑ ſunt mēti nr̄e naturaliter ꝯplātate.
qḋ ptꝫ. qꝛ nr̄ intellectus nihil intelligit natural'r niſi
ꝑus fuerit ſpē aliq̄lit' iformatꝰ. t'cio de aīa. Et ideo
Moyſi ab Aarō ſeꝑatio eſt mētis rōnal' ab oī ſpē
creata. ꝑfecta denudatio ¶ Tertio ipāam mentē ꝯtē
platiuā opꝫ eē in ſui itimo recollectā Qḋ ptꝫ ꝑ h̄ ꝙ
Moyſes poſt ſeꝑatōem ſui a fratre. q̄draginta die
bus ſolitarius remāſit. Ad inſinuandū ꝙ mēs ipiꝰ
in ſui itimo ꝑfecte recollecta fuit Scḋs actꝰ ē ſui ip
ſius oīmoda derelictio Opꝫ nāqꝫ mentē ad ꝯtēpla
tionis faſtigiū aſpirantē. ſeipāam deſerere ꝛ volunta
tem ꝓpriā oīmode abdicare ꝛ ipāam diuine volūtati
adeo ꝑfecte ꝯformare. ꝙ in nullis ſuis motibus ſe
quatur impetū arbitriȷ̄ ꝓpriȷ̄ ſed in omnibꝫ mere de
pendeat ex voluntate arbitriȷ̄ diuini. Quō aūt mēs
vel qualiter ſeipſam deſerere debeat pulchre docet
ꝛ ſubtiliter Bernardus ſuꝑ cantica. ſermone. 85.
vbi dr̄ ꝙ hoc fit cū mens ineffabili v̄bi dulcedine al
lecta. ſeipāam ſibi quodāmō fruat' ꝛ ſuꝑ ſeipāam rap

tur ⁊ elabit̃ a ſeip̃a vt verbo diuino fruat̃. Qđ etiã
ſi detur alicui experiri. nulli tñ dat̃ poſſe eloqui cum
hoc ſit ineffabile. vñ Bernardus ibidẽ đt ꝙ ſi ꝟbũ
diligenter ꝯſideret̃ apparet ꝙ hoc emanat a ꝓfun-
do cordis deifici qđ veritatem facti experimẽtaliter
ꝯprobauit In quo quidẽ verbo beatus Bernard⁹
tria innuit que ad hoc ꝯcurrũt vt mens ſeip̃am de-
ſerat. ¶ Primo nanqꝫ requiritur voluntatis ꝓprie
oĩmoda abdicatio. qđ ĩnuit ꝑ hoc qđ đt ꝙ mens q̃
dammõ ſe ſibi furat̃ ¶ Scđo requirit̃ oĩs oꝑatõis
naturalis oĩmoda tranſcenſio ⁊ in apice ꝯtẽplatio-
nis ꝑfecta ſuſpenſio. qđ ĩnuitur cũ đt ꝑ hoc ꝙ mẽs
ſuꝑ ſeip̃am rapit̃ ¶ Tertio requiritur ſuĳp̃ius de-
ſpectio ⁊ ſue voluntatis in volũtatem diuinam ꝑfe-
fecta transformatio. qđ innuit̃ ꝑ hoc qđ đt mentem
elabi a ſeip̃a vt verbo diuino fruat̃ Tunc eñ mens
a ſeip̃a elabitur. quãdo ſibiĳp̃i ⁊ omnib⁹ actib⁹ ſuis
ſcꝫ app̃henſiue ⁊ appetiue pre ſuauitate diuine ꝯtẽ-
plationis funditus moritur. verbo diuino fruens
⁊ omnibus alĳs mortua exiſtẽs. Hec autem mors
eſt dulciſſima. quod bene probauerat Jacob patri-
archa dicens Jam letus moriar. quia vidi faciem
tuam Geneſis. 46. Hec autem ſuĳp̃ſius derelictio
pulchre figurata eſt in Moyſe. cui dicit dominus
ne ad ipſum appropinquaret. ſed calciamenta pe-
dum ſolueret Exodi. 3. Ne appropinq̃s inquit huc.
ſed ſolue calciamenta de pedibus tuis. locus eñ in
quo ſtas terra ſancta eſt. Per calciamentum quod
perfecte pedi conformatur ⁊ quod ſibi quodammo-
do vinculo ligature aſtringitur deſignatur inclina-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0009

ſio naturalis qua quilibet inclinatur ⁊ reflectitur ad
ſeipm̃ eius ꝯmodū a ꝓpetendo ⁊ ꝓpꝛiam voluntateꝫ
ſectando quā opꝫ hoīem pꝛſus diſerere ſi diuine cō-
tēplatōis velit eē particeps. Et ideo pedū diſcalci-
atio nihil aliud ē ꝙ̃ ꝓpꝛie volūtatis omnimoda ab-
dicatio ⁊ eius in diuinū beneplacitū ꝑfecta trāſfor-
matio. ¶ Tertius actus eſt mentis ad diuinā cali-
ginem introductio. ⁊ diuine claritatis puriſſima cō-
templatio Qđ figurate innuitur ꝑ hoc ꝙ Moyſes
quodā raptu deifico ad diuinā caliginē introduct⁹
ſpm̃ deū ꝑ eſſentiā vidit. vt đt Aug⁹. in libro de vi-
dendo deū ad paulinū Ex hac em̄ viſione ⁊ con-
ſortio diuini ſermonis eius facies cornuta fuit. qꝛ
radÿs claritatis maxime reſplenduit. que etiaꝫ acu-
men viſus humani in tantum reꝑcuſſit. ꝙ iudei non
poterant in faciem Moyſi reſpicere. niſi eam pꝛius
velaret panno ſuperpoſito. Sed notabile valde eſt
ꝙ ſola facies Moyſi diuina claritate reſplenduit
quia cū aīa per raptū ad diuinā cognitionē ꝑducit
ſola ymago rōnalis aīe luce diuine claritatis ꝑfun-
ditur Et hec de pꝛimo ꝑncipali ¶ Pꝛopter ſcđm
ē ſciendū ꝙ diuina precepta ꝑ iugem meditationem
et deuotā affectionem ſunt ſcribenda interius in cor-
de et exterius in oꝑe Nec valet excuſatio ſi aliquis
diceret ſe neſcire ſcribere. cū nūꝙ̃ litteras didicerit.
quia ſcriptoꝛ hui⁹ ſcripture interi⁹ in coꝛde eſt vir-
tus ſpūſſancti interius inſpirans Penna ſcribens
eſt diuina inſpiratio voluntatē ad bonum excitans
Pargamenum in quo ſcribit qđ debet eſſe mundū
et nitidū eſt coꝛdis mundicia. qꝛ in pargameno ni-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0010

gro et lutoſo non apparet ſcriptura pulchra et legi
bilis Incauſtū hui⁹ ſcrpture eſt grā ſpūſſancti Cō
tinentia ꝟo ſcripture eſt dilectio dei et ꝓximi qꝛ ſm
Apoſtolum. finis p̄cepti eſt charitas. i. ad Thimo.
p̄mo ca. Et ſicut inſtrumēta p̄cioſa ⁊ ſpecioſa recō
dunꝫ in loco ſecreto ⁊ p̄uato ita ſcriptura p̄ceptoꝝ
dei cū ſit vtiliſſima ⁊ nobiliſſima debet in ſecreto pe
ctoris ꝯſeruari Jeremie. 31. in fine Dabo legem me
am ⁊ ſcribā eam in eoꝝ cordibꝫ Nec ſolū p̄cepta di
uina ſcribēda ſunt in corde. ſꝫ ꝓ ꝑpetuo memoriali
ſunt etiā ſcribēda in corpe exteri⁹ ne vnq̄ obliuiōe
deleanꝫ Sunt aūt ſcripta in triplici ꝑte corꝑis. vi
delicet in manibꝫ vt pꝫ ꝑ decem digitos manuum
in pedibꝫ ꝑ decem articulos pedū. ⁊ in ip̄is ſenſibꝫ
ꝓpter quinq̄ ſenſus exteriores ⁊ quinq̄ interiores
Ideo aūt ſcripta ſunt in tribꝫ ꝑtibꝫ corꝑis p̄dictis
ad deſignandū q̄ p̄cepta diuina debent in nobis re
gulare manus oꝑatōis. dirigere greſſus affectionis
⁊ moderare ſenſus ⁊ motus ꝯſeruatōis. vt videli
cet in omni tua oꝑatione diuinū honorē attēdas. ⁊
in omni affectione tua amorē diuinū exerceas. ⁊ in
omni ꝯſeruatione tua exempla ſanctitatis p̄tendas
Et de hac duplici ſcriptura poteſt itelligi illud qđ
ſcribitur Apocalipſis. 5. Vidi in dextera ſedētis ſu
per thronum librum ſcriptum intus ⁊ foris. vbi ꝑ
ſedentem in throno intelligo preſentiam diuine ma
ieſtatis que in anima deuota delectanter requieſcit
⁊ illam requiem pre omnibus alijs deſiderabilibus
appetit. Iuxta illud Prouerbiorum octauo. Deli
cie mee eſſe cum filijs hominum. Per thronum ꝟo

intelligio dignitatem aĩe rõnalis que ad modũ thro
ni debet eſſe clara ⁊ lucida ꝑ mentis puritatẽ ſolida
⁊ firma ꝑ viriũ ſuarũ in bono diuino ꝑfectã ſtabili-
tatem Sublimis et alta. ꝑ feruentis deſiderij ſubli
matõez ⁊ ꝑ oĩmodã ſui a ꝯcupiſcẽtia terrenoꝝ elon
gationẽ In hoc aũt throno ſedens. ſignanter tenet
librum in dextera manu. qꝛ deſideriuꝫ aĩe deuote ſp
inclinatur ad amorẽ celeſtiũ ⁊ eternoꝝ qḋ ꝑ dexterã
intelligitur. Hic aũt liber ſcript⁹ eſt int⁹ et foris. qꝛ
ꝓcepta diuina debent ſcribi in aĩa deuota intus in
corde ꝑ intimam dilectõem. ⁊ foris in corꝑe ꝑ opis
impletõem Sciendũ tñ ꝙ licꝫ iſta ſcriptura tã in cor
de ꝙ̃ in corꝑe hoĩs indelebiliter ſcribi debeat. tria
tñ ſunt q̃ ꝓchdoloꝛ in multis hãc ſcripturaꝫ delent
⁊ abſcindunt In q̇buſdã aqua carnalis delectatõis
In quibuſdã ignis tꝑalis affectõis In q̇buſdã ꝓo
vetuſtas mũdialis ꝯuerſatõis ¶ Primũ ptꝫ nam
aqua carnalis delectatõis in q̇buſdã ad modũ dilu
uij in tantũ ꝓualet ꝙ multotiens ⁊ mentes ꝑfectorũ
deijcit ⁊ ſubuertit Unde dẽ Aug⁹ in libro de ſingu
laritate clericoꝛum Crede mihi (epĩs loquoꝛ) Ui
di peſtem iſtã deijcere cedros libani de quoꝛũ lapſu
non minus dubitabã ꝙ̃ Hieronimi vel Ambroſij.
Et ideo ſi ꝓcepta diuina in mente tua deſideras in
debiliter obſeruare. opꝫ ꝙ fluxus carnalis delectatĩ
onis in mente tua dometur ⁊ deſiccet per. ventũ calĩ
dum ⁊ vrentẽ feruentiſſime charitatis Qḋ pulchre
figuratũ eſt Exodi. j4. vbi deus ꝑ ventũ vrentẽ ſic
deſiccauit mare rubꝛũ. ꝙ populus iſrahelitticus ipm
ſicco veſtigio ꝑtranſiuit. Et hoc vere ꝯpletur in no-

bis q̄n ꝑ ardorem charitatis oīs fluxus labilis car‍nalis voluptatis in nobis totalit̄ deſiccat̄ ¶ Sꝫ eſt ſciendū ꝙ iſte ventus vrens ſignanter dr̄ venire de deſerto. qꝛ nūꝙ̄ charitas ꝑfecte in corde hoīs accē‍ditur. niſi prius ab oībꝫ affectionibꝫ mūdanis mēs totaliter denudet̄ ¶ Scd̄m ptꝫ. Nā ſicut ignis ma‍terialis appoſitus radici arboris tollit oēm eius vi‍rorē ⁊ fecunditatē. ſic ignis ꝯcupiſcentie terrenorum deſiccat in aīa omnis grē fecunditatem ⁊ abſtergit oēm diuine ſcripture decorem in ipā rōnali imagine diuinitus inſcripte Et ideo ſi diuina p̄cepta in aīa rua indelebiliter debent obſeruari. opꝫ ꝙ ardor ꝯcu‍piſcentie ꝑ rorē celicū ⁊ refrigeriū diuine grē tēperet̄ Ros em̄ grē obuiās ardori ꝯcupiſcentie ipiꝰ eſtuꝫ tēperat ⁊ eneruat. ⁊ hoc triplici rōne ¶ Prio nāqꝫ ex eo ꝙ grā q̄ eſt q̄dam emanatio lucis eterne p̄t ob‍fuſcare oīm reꝝ tꝑalium claritatē. ⁊ ꝑ ꝯn̄s appetibi‍litatē ¶ Scd̄o ex hoc ꝙ grā q̄ eſt q̄dā guſtus ſpūa‍lis emanās a fonte diuine dulcedinis p̄t obruere vl' alienare oīm tꝑaliū ſuauitatē ita vt eoꝝ dulcedineꝫ in amaritudinē ꝯuertat. qꝛ ſm Bernardū de amore internus guſtus mētes tanto dulcore ꝑfundit vt de labore requiem. de merore gaudium ⁊ de ꝯtumelijs gloriam habeamus ¶ Tertio ex hoc ꝙ gratia q̄ eſt quoddam donum emanans ab immenſitate diui‍ne largitatis. poteſt menti adnihilare omnium tem‍poralium dignitateꝫ. ita vt illa que prius eſtimabat p̄cioſa ⁊ magna. poſtea reputet vilia ⁊ abiecta. qđ bene ſentit Apoſtolus cū dicit Omnia arbitratus ſum vt ſtercora vt xp̄m lucrifaciam Nec miꝝ. qꝛ cū

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0013

omnia tꝑalia sint vacua ⁊ egestate plenā. vt scribi-
tur Jere. iiij. Aspexi terrā ⁊ ecce vacua erat ⁊ nihil
Dicūtur nāqꝫ terrena vacua. qꝛ nō pñt esuriem aie
satiare. ⁊ dicūtur plena nihil qꝛ nō pñt eius desider-
ria quietare. ¶ Tertiū ptꝫ. nā vetustas mundialis
ꝯseruationis ad modū vetustatis naturalis hoiem
excecat in diuina cognitione. ⁊ mentez infrigidat in
diuina dilectione ⁊ virtutes naturales debilitat in
bona oꝑatiōe. quare talis nihil ꝑt efficere deo gra-
tū. vt ptꝫ. ij. ad Corin. ij. Et ideo hanc vetustatē in
hoie abolentē diuina precepta apostolus docet de-
ponere. ad Ephe. iiij. Exuentes inquit veterem ho-
minem. i. antiquā peccandi ꝯsuetudinē hoiem inue-
terantem Facit em̄ hoiem cecū in diuina cognitio-
ne frigidū in diuina dilectione. ⁊ impotentem in bo-
na oꝑatione. Talis aūt vetus homo debet exui cū
actibus suis. hoc est cū omni affectione ⁊ inclinatio-
ne derelicta peccandi ꝯsuetudine ita ꝙ in tantū an-
mus pctm̄ detesteᷣ ꝙ nūqꝫ ꝑterite delectatōnis pcti
suauiter recordeᷣ Sequiᷣ. Et induite vos nouum
hoiem qui scd̄m deū creatus est in iusticia ⁊ scitate
veritatis. Ephe. iiij. vbi signanter est aduertendū
ꝙ nouus hō quē induere debemus ꝑ totꝰ virtutis
exercitiū ⁊ decorē notanter d̄r esse creatus in iusti-
cia vt q̄ḋ tibi vis fieri. proximo tuo facias Hāc em̄
iusticiā naturalē xp̄s ꝑsonaliter docuit Math. vij.
Debet etiā eē creatus in sanctitate vt in omni ꝯuer-
satione tua ꝓximo tuo exēpla sanctitatis exhibeas
Sꝫ d̄r esse creatus in veritate. vt in oibꝫ oꝑibꝫ bo-
nis verā ⁊ rectā intentiōem habeas solū intēdēdo in

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0014

tis diuinum honorem ⁊ ꝓximi edificationem. ⁊ tūc
veraciter dicere poteris cū Apoſtolo noſtra ꝯuerſa
tio in celis eſt. qꝛ licet p̄tendas in exiſtentia natura-
li ꝯditionē hūanam ſeruas tñ in efficatia ỽtuali ꝑ-
fectōem angelicā ¶ Propter tertiū eſt ſciendum ꝙ
quicūꝗ diuina p̄cepta ſic hylariter audierit ⁊ in to
to corde memoriter retinuerit ⁊ in oꝑe viriliť adim-
pleuerit. talis ſine dubio eťnaliť felix erit. ꝓpť q̄d ſig
nāter ſubiūgit. ⁊ dabo tibi ťrā fluētē lac ⁊ mel. ꝑ ter
rā eterna btītudo intelligiť ꝓpť ſtabilitatē ⁊ ꝑmanē-
tiā eterne felicitatis. q̄ q̄dem terra fluit lacte. i. clarita
te diuine cognitionis. ⁊ melle ſuauitate diuine frui-
tiōis. quā nobis p̄ſtare digneť q̄ ſine fine regnat in
celis deus bn̄dictus ¶ Intendens igiť p cōi exhor
tatione fideliū aliquā noticiā tradere diuinorū pre-
ceptorū tria ſunt notāter p̄eligēda. ¶ Primū reſpi-
cit diuinoꝝ p̄ceptoꝝ diſtinctiōem. ¶ Scđm reſpi-
cit eoꝝ originē. ¶ Tertiū āt eoꝝ traditōez ¶ Pro
pter ꝓmū eſt ſciendū ꝙ diſtictio p̄ceptoꝝ p̄t ſumi tri
bus modis. ¶ Pria diſtinctio ſumiť ex diuerſitate
ſtatus ⁊ ſic quedā p̄cepta nos ordināt in vita ꝯtem
platiua ſicut p̄cepta ꝓme tabule. ⁊ q̄dā in vita actiua ſi
cut ſunt p̄cepta ſcđe tabule que docent hoīes ỽtuoſe
ꝯuerſari ⁊ q̄ete ¶ Scđa diſtinctio ſumiť ex di-
uerſitate finis ⁊ ſic q̄dā p̄cepta finaliť nos ordināt
in deū ſicꝫ p̄cepta ꝓme tabule. q̄dā ỽo nos ordināt
reſpectu ꝓximi ſicut p̄cepta ſcđe tabule ¶ Tertia
ſumiť ex obiecti formali diuerſitate q̄ in hoc differt
a ſcđa. qꝛ iſta diſtincte a ꝓplicat. ſm quā formalē ra
tionē vnūq̄dꝗ p̄ceptū ordinet hoiem in deū vel in

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0015

proximū. q̄ nō faciebat ſcḋa diſtinctio. q̄ ſic ē vi
dere Nā hō ordinat̄ in deū ſm triplicē rōem ¶ Pri
mo quidem in obſequio oꝑis q̄ debet̄ diuine pote
ſtati. ⁊ hoc quantū ad ꝑſonā patris. ⁊ ſic eſt pͥmū p̄
ceptū q̇ dr̄ Exodi. 20. Nō adorabis deos alienos
In q̊ p̄cepto ſm Auguſtinū includit̄ q̄libet obſe
quiū oꝑis deo neccārio exhibendū ¶ Scḋo in reue
rentia oris q̄ debet̄ diuine veritati quo ad ꝑſonam
filij. ⁊ ſic eſt ſcḋm p̄ceptū. Non aſſumes nomen dei
tui in vanū ¶ Tertio in deuotione cordis q̄ debet̄
diuine bonitati quantū ad ꝑſonaʒ ſpūſſancti ⁊ ſic ē
tertiū p̄ceptum Memēto vt diē ſabbati ſanctifices
Et ſic ptʒ qua rōe ꝑ p̄cepta pͥme tabule hō directe
ordinat̄ in deū Per alia vͦo p̄cepta ſcḋe tabule hō
ordinat̄ ad ꝓximū duobꝫ modis Primo in bn̄ficen-
tia. vt bona que p̄t ꝓximo impendat. ⁊ ſic eſt q̄rtum
p̄ceptū Honora patrē ⁊ matrē vt ſis longeuꝰ ſuꝑ
terrā Exodi. 20. Scḋo in inocentia vt nihil iniuſte
ſibi inferat nec in aliquo ſibi noceat. Proximo autē
p̄t inferri triplex nocumentū. ſ. cordis. oris. ⁊ oꝑis.
Oꝑe aūt q̇s nocet ꝓximo. Primo quideʒ in ꝑſona
ꝓpria. ⁊ h̄ ꝓhibet q̇ntū p̄ceptū. Nō occides. Scḋo
in ꝑſona ꝯiūcta. ⁊ hoc ꝓhibet ſextū p̄ceptum. Non
mechaberis. Tertio in exteriori ſubſtantia ⁊ hoc ꝓ
hibet ſeptimū p̄ceptū Nō furtū facies Aut nocumē
tum oris ⁊ hoc ꝓhibet octauum. Non falſum teſti-
monium dices Ubi ſm Auguſtinū i̅plicite ꝓhibet̄
omne nocumentum oris reſpectu ꝓximi. Tertiū no
cumentū eſt cordis. vt q̄n aliq̇s cogitat maluʒ ꝯtra
ꝓximū. q̄ duobꝫ modis ꝯmittit̄ ꝯtra ꝓximuʒ Aut

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0016

legiſ est reſpectu rei rōnalis. ⁊ hoc ꝓhibet nonū p̄ceptum. Nō ꝯcupiſces vxorem ꝓximi tui. Aut eſt reſpectu rei irrōnalis. ⁊ hoc ꝓhibet decimū p̄ceptum cū dr. Nō ꝯcupiſces domū. nō agrū. nō ſeruū. non ancillā. nō aſinū q̄ ꝓximi tui ſunt ¶ Propter ſcd̄m eſt ſciendū ꝙ ſm̄ apoſtolū plenitudo legis ē dilectō ideo dici poteſt ꝙ oīa precepta ⁊ eoꝝ impletio ſalutifera originaliter emanant a radice charitatis tāꝗ̄ a ſuo fontali p̄ncipio ⁊ in ipſam vltimate ordinātur tanꝗ̄ in finem ⁊ terminū ꝯpletiuū. qđ ptꝫ. Nā p̄cepta prime tabule emanāt a dilectione dei. ſecūde vero tabule a dilectione ꝓximi qđ eſt ſic videre Nam ꝑfecta dei dilectio mentē vnit diuine ꝑtāti diuine veritati. ⁊ diuine bonitati. Cuius rō eſt quia ex perfecta dei dilectione ſic homo vniť deo. ꝙ oēs ſuas actōes refert in dei laudē ⁊ honorē ipi⁹ potentiā cū obſeq̄o venerando q̄ntū ad mandatū primū Siľr ꝑ eā oēs locutōes ſuas refert in honorē diuine veritatis quātum ad ſcd̄m mādatū Et tercio ꝑ eā oēs ſuas actiones refert ad honorē diuine bonitatis eidē ꝑ amorem ꝑfectū ſuauiſſime inherendo. q̄ntum ad terciuꝫ Qđ etiā alia p̄cepta ſeptē emanēt a ꝑfecta dilectōe ꝓximi ſic ptꝫ. Conſtat em̄ ꝙ quicūqꝫ ꝓximū ꝑfecte diligeret. ipm libenter honoraret ⁊ ei⁹ neceſſitatib⁹ ſtudioſe ſubueniret. ⁊ nunꝗ̄ aliquod nocumentum ſibi nec corde. nec ore. nec opere inferret. In quo alia precepta ſcđe tabule includuntur vt patet ex dictis ¶ Propter tertium eſt ſciendum ꝙ precepta decalogi poſſunt accipi. vel vt data vel vt innata.. Si primo modo ſic ſolum pertinebant ad

populū iſrahelitcū cui fuerant data diuinitus pro
mulgatat. Si ſcd̄o mō ſic vniuerſaliter obligāt om
nem hoīem. qꝛ quicquid ꝯtinēt p̄cepta decalogi ex
plicite. hoc lex nature deſcripta in corde cuiuſlibet
hois ꝯtinet iplicite. qd̄ patet Nā illud p̄ceptū legis
nature. qd̄ tibi nō vis fieri. alijs ne feceris. includit
in ſe oīa p̄cepta negatiua. ſicut nō occides. Nō fur
tum facies. ⁊ hm̄oi que Decalogus ponit explicite
ſimiliter de precepto legis nature affirmatiuo. Quī
bus viſis. de forma cuiuſlibet precepti ſingulariter
eſt agendum. Forma aūt cuiuſlibet precepti pōt di
ſtingui in tres ꝑtes principales ſcd̄z tres expoſitio
nes cuiuſlibet precepti vt videbitur in proceſſu.

Rimum p̄ceptū a ꝓꝓriate reſpicit ꝑſonaꝫ
partꝫ quantū ad volūtarium obſequiū oīs
operis qd̄ debet diuine poteſtati ⁊ hoc ex
plicat cū d̄r. Nō adorabis deos alienos Qd̄ qdeꝫ
p̄ceptū xp̄s exponit Math. 4. cū dicit Dn̄m tuum
adorabis. ⁊ illi ſoli ſeruies In quo quidē euidenter
pluralitas deoꝝ excludit. ⁊ vnus ſolus verus de9
colendus p̄dicatur. qd̄ tm̄ euidentius pꝫ Deutero.
5. Audi iſrahel. dn̄s deus tuus vnus eſt.

¶ Sciendū eſt aūt ſm Auguſti. in eucheridion ꝙ
vnū ſolū veꝝ deū debemus adorare ⁊ colere tripl't.
¶ Primo quidem fide integra
¶ Secundo. ſpe ſincera.
¶ Tertio charitate ꝑfecta. ⁊ ſcd̄m hoc accipit tri
pharius primi precepti intellectus.
¶ Propter primū eſt ſciendum ꝙ fides d̄r integra
tripliciter. ¶ Primo qꝛ in actu ſuo nō eſt diminuta

¶ Secundo quia eſt operibus bonis a ꝓprobata.
¶ Tercio quia eſt charitate informata. Primū ptȝ
Nā fides ſcdm Auguſtinū habet triplicē actū Nā
vno mō fides credit deū.cū aliqs credit ipm eſſe p-
mam cauſam oīm Alio mō credit deo.ſicut q credit
ꝙ ipē eſt omps ꝛ ꝙ vnicuiqȝ tribuit ſecundū meri-
ta ſua.ꝛ iſti duo act⁹ ſunt impfecti ꝛ poſſunt etiam
ipſis demonibꝫ ꝯuenire Aug⁹ libro de fide ꝛ ope-
ribꝫ.qꝛ demones tremunt et ꝯtremiſcūt. Unde pn̄t
elici a fide informi.Tertio fides credit in deū.ꝛ iſte
eſt actus fidei ꝑfectus ꝛ charitate informatus.quia
ſcdm Auguſtinū in deum credere eſt credendo ꝑ a-
morem in ipm ire ꝛ ei ꝑ fidem formatā tanqȝ fini vl
timo inherere. ¶ Scdo fides integra debet bonis
opibꝫ eē approbata.ꝛ ꝑ charitatē efficaciſſimam vi-
taliter informata.qꝛ fides ſine opibꝫ eſt ſicut cada-
uer mortuū ſine aīa Propter qd ſcribit in canonica
Jacobi.ꝛ.Fides ſine opibꝫ mortua eſt Per iſtā aūt
expoſitionem non ſolum damnantur infideles non
baptiſati ſicut iudei qui in vnū verū deū credunt.ſ.
in meſſia.ꝛ ſarraceni qui credūt in machometū.ve-
rum etiam quatuor genera hoīm baptizatoꝝ contra
hoc p̄ceptum peccantium.ꝛ ꝑ ꝯn̄s damnantur.
¶ Primū gen⁹ eſt decipientiū ſicut heretici q falſis
ſurreptionibus ſimplices in fide ſubuertunt qui eti-
am excommunicati ſunt ipo iure.extra de hereticis
Ex communicamus .ij. Similiter ſortilegi ꝛ diui-
ni.de quibus dicitur.extra de ſortilegijs Ex tuarū
ꝙ qui inſpectiones ſortilegas faciunt etiam ſi ex ze-
lo ꝛ ſola ſimplicitate hoc faciunt: grauiſſimum pec-

catum incurrūt. Et ſi ſacerdos ex ſimplicitate hoc
fecerit. per annum debet ſegregari ab altaris miſte-
rio Laycus ꝟo ſi hoc fecerit. quadraginta diebus
a cōione fidelium ꝑuetur ⁊ excōicetur. Clericus ꝟo
officio ⁊ beneficio ꝑuari ꝑt. vt ptꝫ in decreto qd̕ po
nit̄. 26. q. 5. vbi dr. Nō licet xp̄iano gētiliū traditio-
nes obſeruare vel elemēta colere Itē Auguſti. 26. q
7. Nō obſeruetꝫ dies q̇ dicūt̄ egypciaci aut kl̄. ianu
arij in qbꝫ candele q̄dā. ⁊ q̄dam ꝯmeſtiones ⁊ dona
ad inuicē donant̄ q̄ſi in ꝑncipio boni anni fati au-
gurio Aut aliq̄s menſes aut tp̄a vel dies ⁊ annos
nec lune nec ſtellaꝝ curſum obſeruare ſoliſcꝫ in ꝯiu
gijs ſociandis. nec in herbis colligēdis. nec in cāta-
tiones liceat attēdere Oēs aūt artes hmōi ex qua-
dā peſtifera ſocietate hoim̄ ⁊ demonū q̄ſi pacta infi
delis ⁊ doloſe amicitie a xp̄iano penit⁹ ſunt fugien
de Vn̄ q̇ talibꝫ credūt aut adinterrogandū domus
eoꝝ intrāt aut eos in domos ꝓprias introducūt. ſci
ant ſe fidē catholicā ⁊ baptiſmū p̄uaricaſſe ⁊ paga
nos ⁊ apoſtatas ⁊ dei inimicos eē. ⁊ dei iram graui
ter incurriſſe Ad hoc genus infidelitatꝭ reducit̄ ob
ſeruatio diei egypciace ⁊ certaꝝ rotarum pro mer-
cationibꝫ faciendis ⁊ ꝓ ꝯiugijs ſociandis. ⁊ herbis
colligendis. vt patet. 26. q. 5. Non licet. vt in ſup̱io-
re decreto viſum eſt. Vt aūt magis pateat qn̄ tales
actus diuinationis ſunt pctm̄ mortale aut veniale.
ſciendum ꝙ actus diuinationis ⁊ ſortilegij p̄t quis
tripliciter exercere ¶ Primo credēs ꝑ illū actū rea-
liter aſſequi qd̕ intēdit. puta alicui⁹ amorē vel furti
releuatōem. vel futuri euētus p̄cognitionem. Sicut

quis cū q̄ cōtrahere debeat. qꝛ cū amoꝛ hoīs dependeat a libera voluntate habituata cuius ſubeſt ſolū motus voluntati diuine atq̧ poteſtati. ⁊ ſilr̄ reuelatio occultoꝝ ⁊ ꝓcognitio futuroꝝ. certū eſt ꝙ cū credit talia poſſe aſſequi ꝑ actum diuinationis. opꝫ ꝙ credat in illo actu aliquid exiſtere diuini numinis ⁊ per ꝯſequens fidem ⁊ baptiſmum hoc eſt veritatem ꝓfeſſam in baptiſmo abnegat ⁊ eſt deterioꝛ pagano qꝛ cecidit a fide ꝓfeſſa quod non facit paganus ⁊ incurrit iram dei in perpetuū niſi peniteat. ⁊ hoc eſt grauiſſimum peccatum ⁊ moꝛtale. qꝛ coꝛrumpit fidem que eſt fundamentū totiꝰ edificij ſpūalis.

¶ Secundo licet non credat per illum actum aſſequi realiter qḋ intendit. vult tñ curioſe experiri. vtꝝ aliquid efficacie ſit in tali actu vel nō ⁊ hoc iterū eſt moꝛtale. licet non ſit ita graue ſicut pꝛimum Et ratio huius eſt. qꝛ talis eſt dubius ⁊ fluctuans in fide poſtq̄ꝫ ꝯtra fidei firmitatem ⁊ veritatem ꝓponit talia experiri que ſcit vel ſcire debet ꝑ fidem catholicam eſſe repꝛobata ¶ Tertio modo ſi ſola ſimplicitate vel leuitate talia exerceat. nihil tamen in hoc credens eſſe virtutis vel efficacie. nec etiam experiri intendat vtrum in hoc aliqua efficacia exiſtat. ſed ſolum ex leuitate coꝛdis ⁊ ſimplicitate hoc faciat hoc videtur ſolum peccatum veniale maxime quantum ad laycos ⁊ ydeotas. Sed quantum ad clericos q̄ ſcire tenent͛ hoc eſſe iure ꝓhibitum. ſꝑ eſt pctm̄ moꝛtale. quia iura determinant eos per annum cōione pꝛiuandos. qḋ ſolum inducitur ꝓ peccato moꝛtali.

¶ Quantū aūt ad obſeruantiā dieꝝ fati. ſciendum

ꝙ ſi certum tempus obſeruet̃ in his actib⁹ qui depẽ
dent a cã naturali. puta ab influẽtia celeſti ſicut po-
tionis ſumptio. ⁊ agri ſeminatio. hoc non eſt idola-
trie ſed ſagacitatis ⁊ prudẽtie Si xͦo hoc obſeruet̃
in his actib⁹ qui ſolũ dependẽt ab hoīs libero arbĩ-
trio. vtputa mercatio. vxoris traductio. ⁊ belli ag-
greſſio. cũ ſola xtus diuina poſſit impedire ⁊ moue-
re liberum arbitriuꝫ hoīs. opꝫ ꝙ qui tali intentione
hoc exercent ꝙ credant talibus actib⁹ ineſſe aliquid
diuini numinis. ⁊ ꝑ ꝯñs peccãt mortaliter Ex pre-
miſſis igit̃ ptꝫ ꝙ obſeruatio dierũ ⁊ temporũ. qñqꝫ
eſt idolatrie ⁊ infidelitatis. qñqꝫ prouidentie ⁊ ſaga-
citatis. qñqꝫ eſt obediẽtie ⁊ neceſſitatis. vt ptꝫ in fe-
ſtis colendis ⁊ nuptijs ẜm ſtatuta eccleſie celebran-
dis Patet etiã ex hoc ꝙ in talib⁹ actib⁹ ⁊ cõſimilib⁹
neceſſe eſt hoī ꝙ ad diſcretum confeſſorem recurrat
ꝑ quẽ poſſit informari quãdo tales actus ſunt mor-
tale peccatum vel veniale ¶ Scđm genus infide-
lium qui tempore neceſſitatis etiã fidem ſimpliciter
deſerũt. vt ptꝫ in aplis fugientib⁹ a xpo. Vel qui fi-
dem ſolũ in corde ſeruare volunt licet ore non aude-
ant ꝯfiteri. qui ſine dubio ẜm hãc expoſitionem dã-
nant̃. qꝛ ẜm Aplm ad roma. jo. Corde credit̃ ad iu-
ſticiã. ore aũt ꝯfeſſio fit ad ſalutẽ Et ideo ſacramen-
tum ꝯfirmationis datur in fronte vt xpianus libere
audeat ꝯfiteri nomen ihesu xpi. ¶ Tertiũ genus in
fide negligẽtium qui articulos fidei negligũt addiſ-
cere cũ poſſint ⁊ debeãt eos ſcire. Sed nũquid lay-
cus tenetur ſcire omnes articulos fidei. Ad hoc re-
ſpondent doctores ꝙ ſcire articulos fidei explicite

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0022

eſt fidei iam probate vel provecte q̄ ſolum requirit
in clericis. ſcire aũt oẽs implicite eſt diminute fidei
ꝛ ꝑ ꝯñs mortale Scire aũt quoſdaꝫ explicite ꝛ q̊ſ-
dam implicite. hoc ē fidei neceſſarie. ꝛ tales ſunt ar-
ticuli quoꝝ feſta celebrantur in eccleſia puta xp̄i in-
carnatio. natiuitas. paſſio. reſurrectio. vel etiam q̊ꝝ
vſus frequens eſt in eccleſia. vt articuli de trinitate
qui ex frequenti repetitione vel celebratiõe ſciri poſ-
ſunt Et quia in paruo ſymbolo apoſtolorum pau-
loplus ꝯtinetur q̄ꝫ tales articuli. igit̄ videt̄ dicendũ
ꝙ quilibet xp̄ianus cũ ad annos diſcretionis ꝑuene-
rit. tenetur diſcere ꝛ ſcire illud ſymbolũ. niſi vel eſſet
doctoris impoſſibilitas. vel niſi prohiberet ingenij
tarditas Unde ad remouendum ip̄edimentũ predi-
ctum. ſtatuerũt iura ꝙ patrini tenent̄ ſuos filios ſpũ-
rituales inſtruere ꝛ docere ſymbolũ ꝛ dn̄icam ora-
tionem. vt ptꝫ ꝑ decretum Auguſtini. qđ ponit̄ de
ꝯſecra. di. iiij. Uos ante omnia. ¶ Quartũ genus
eſt extollentium ꝛ preſumptuoſe fidem ſcrutari vo-
lentiũ. qui nihil volunt credere niſi poſſint eis rõne
lucida demonſtrari. ꝛ plerũqꝫ in errorez labunt̄ Ex-
emplũ in Auguſtino qui volebat humana rõne oĩa
ꝯp̄hendere. ꝛ tales mortaliter peccant. ꝛ meritum fi-
dei ꝑdunt. qꝛ ſm̄ Gregoriũ Fides non hꝫ meritum
cui humana ratio prebet experimentum Unde hãc
p̄ſumptuoſam ꝑſcrutationē prohibet ſapiens Ec-
cleſi. iij. Altiora te ne queſieris ꝛ fortiora te ne ſcru-
tatus fueris Et q̄ ſcrutator eſt maieſtatis opprime-
tur a gloria Et ideo dicit Bernardus. fidem pre-
ſumptuoſe inueſtigare. temeritas eſt credere pietas

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0023

noſcere vita eterna eſt. Et hec de prima expoſitōne
¶ Scđo adorabis ſpe ſincera totā ſpem tuam po
nendo in ipo deo Et hoc rōnabiliter Digne nanqꝫ
hō in ipo totā ſuā ſpem ponit. ſine q̄ non pt ad mo
mentū ſubſiſtere. nec aliqd boni opari Johānis. 15.
Sine me nihil poteſtis facere Et q̄ ex ingenita boni
tate tibi in nulla nccitate vnqꝫ nouit deficere. Un
ſup illud Mathei. 14. Ego ſum. nolite timere. dicit
gloſa. ego ſum q̄ in oi nccitate vobis paterne ſū aſ
ſiſto. ꝛ nūqꝫ inuocantibꝫ vobis deeſſe potero. ið ſcri
bit Eccle. 2. Quis ſperauit in dño ꝛ derelict⁹ ē ab
eo. ¶ Sciendū ꝙ ſcðm duplicem ſpem duplex eſt
adoratio ſiue cultus diuinus Nā qdam eſt ſpes ſa
lutis ꝛ hec in ſolo deo ponēda eſt. ꝛ ideo ſolus ado
rat adoratiōe latrie. ꝛ imago eius ꝛ corpus xpi rōe
ypoſtatice vnionis. Latria eſt ſeruitus ſiue cultus
reuerenter deo exhibitus. ¶ Alia eſt ſpes ſuffragij
que pōt haberi in creatura digniſſima vt in virgine
glorioſa. ꝛ ideo ipa adorat inquantū eſt pſona ſctā
adoratione dulie. que eſt honor qui debet creature
inquantum eſt imago dei. ſicut ſanctis Sed in quā
tū eſt mr dei adorat adoratiōe yperdulie que impor
tat excellentē cultū venerationis Pōt etiā hec ſpes
poni in aliquo ſcō in celis vel etiā in mūdo per cui⁹
orōem ꝯfidim⁹ adiuuari Et talis adoratio ꝓprie dr
dulia. Per hāc expoſitōem dānant qdā heretici qui
prauis ſuggeſtiōibꝫ hoīes a ſctoꝝ veneratione pni
cioſe retrahunt dicentes ꝙ nec beata Uirgo. nec a
liqs ſanctoꝝ debeat adorari qꝛ ad impetrandū effe
ctum gratie vt dicunt in nullo poſſumus adiuuari

per ipos cum ſolus deus ſit cauſa effectiua gratie.
qḋ quidē dictū eſt nephandū ⁊ hereticū. Licet em̄
ſolus deus ſit cā effectiua grē. ſancta tñ ꝟgo ⁊ cetri
ſancti meritorie ⁊ ꝑ moduz ſuffragij depcatiui pñt
eſſe cā gratie. Et eſt notandū ꝙ ex iſta expoſitione
iudei nos de idolatria calūniant̄ obijcientes nobis
illud. Exodi. 20. ⁊ ſimile habes Deutero. 5. Nō fa-
cies tibi ſculptile. nec adorabis ea neqꝫ coles. Ad
qḋ dicendum eſt ꝙ non adoramus imaginem vt q̄-
dam res eſt qꝛ hoc eſſet idolatria. ſed inq̄ntū imago
eſt ſignum alicuius rei. Et qꝛ idem eſt motꝰ q̊ quis
fertur ad imaginem inquantum ſignum ⁊ in ipſam
rem cuius eſt imago. ideo ⁊ eadem eſt adoratio qua
veneramur ipam imaginē ⁊ rem cuiꝰ eſt imago Sz
ad hoc obijciunt ⁊ dicunt ꝙ in lege veteri nunq̄ꝫ fuit
vſus imaginum. que tamen figura eſt noue legis. g̊
nec in noua lege debet eſſe Ad qḋ eſt dicendū ꝙ qꝛ
deus in lege veteri non fuit humanatꝰ nec hō factꝰ.
ideo tunc nec debuit habere figuram vel imaginem
Item dicūt ꝙ in noua lege nūq̄ꝫ inuenit̄ expreſſe de
imaginibꝫ. ideo videt̄ ꝙ non ſunt traditiones diui-
ne ſed humane fictiones. Ad quod dicendum eſt. ꝙ
formationes imaginū non ſunt noue adinuentiōes
ſed traditiones apl̄ice ⁊ diuine. quia dt̄ Auguſtinꝰ
libro de ciuitate dei ꝙ chriſtus pannum proprie fa-
ciei ſuppoſuit ⁊ figura proprie faciei impreſſit ⁊ re-
gi ab agro tranſmiſit. Beatus etiam Lucas di-
citur depinxiſſe imaginem dn̄i nr̄i iheſu chriſti ⁊ eti-
am ſculpſiſſe imaginem beate Marie ꝟginis q̄ am
be rome habent̄ Fuerūt autem imagines introducte

propter tria. Primo ꝓpt̄ ſimpliciũ ruditatem vt qui
neſciũt legere ĩ codice. ſaltẽ legant in pariete Sc̄do
ꝓpter affectuum tarditatẽ. vt qui ad deuotõem non
promouentur ex auditis ſaltem moueantur ex viſis
Tertio ꝓpter memorie labilitatem. vt ſi a memoria
labantur audita ſicut ſepe ꝯtingit qđ ꝑ vnam aurẽ
intrat. per aliam exit. ſaltem memoriter teneant viſa
ꝛ preſentialiter depicta.

¶ TERTIO ADORABIS CARI
tate ꝑfecta ex toto corde. ꝛ ex tota anima tua deum
tuum diligendo. omnem actũ dilectioni ſue ꝯtrariũ
abijciendo Quod ꝯfirmat gloſa Exodi. xx. que ſic
dicit. Sciendum ꝙ contra hoc mandatum ſeruare
decreueris. habere ſcꝫ ꝛ colere vnum deum tantum
ſicut in baptiſmo promiſiſti. hoc eſt velle renunci-
aſſe om̄ibꝫ his qui in baptiſmo renũciaſti ꝛ contra-
dixiſti ſolũ ꝯfitens patrem ꝛ filium ꝛ ſpm̄ſanctum.
Sed niſi toto corde cum hoc diligamus deum no-
ſtrũ tota aĩa ꝛ tota virtute ei adherentes. nõ ſumus
participes dei noſtri Unde talibus dr̄ neſcio vos.
¶ Sed hic incidit rõnabilis dubitatio Utrũ aliq̄s
in hac vita poſſit mandatũ dilectionis implere Dili-
ges dñm deum tuum ꝛc̄. Ad qđ dicendum eſt ꝙ
ꝑfectio dilectionis poteſt ſumi dupl̄r. Primo vt ex-
cludat̄ oīs actus extraneus. ꝛ ſic non poteſt ꝯpleri
in iſta vita. vt homo ſemꝑ deum actu diligat ex to-
to corde. id eſt ĩtellectu ſine dubitatione. ex tota mẽ-
te id eſt actuali memoria ſine obliuiõe ꝛ ex tota ani-
ma. id eſt voluntate plena ſine retractiõe. hoc enim
non patitur fragilitas preſentis ſtatus ¶ Secun-

do vt excludatur omnis actus cõtrarius caritati. ꝛ
ſic pt impleri in vita. qꝛ charitas pt eſſe ita ꝑfecta in
hac vita ꝙ omnez actum peccati mortalis excludat
Qualiter aūt homo ad charitatis tantā ꝑfectionez
excreſcat ꝙ nūꝗ̄ mortaliter peccet. dicendum ꝙ hoc
potiſſime ꝯtingit exinde ꝙ homo ꝑfecte incorꝑatur
charitati chriſti ¶ Ad quod ꝑfecte intelligendum
duo ſunt declaranda. Primo qualiter imago chari
tatis chriſti fuerit formata. ꝛ quibus coloribus fue
rit inſignita. Scdo qualiter ſue charitati tanꝗ̄ for
me chriſti exemplari debemus imprimi ꝛ ei perfecte
pro modo nobis poſſibili conformari ¶ Propter
primum ſciendum eſt ꝙ forma ꝛ imago charitatis
chriſti fuit triplici colore inſignita Primus color
poteſt dici humanus. Secundus celicus. Tertiꝰ
diuinus. Primus color eſt virtualis efficacie. Se-
cundus gratialis effluentie. Tertius ſupernatura
lis exiſtentie De primo patet Nam gradus ſui amo
ris menſurabatur ex tota virtute anime ſue ꝛ omni
um virium ipſius. ꝛ ex tota virtute cordis ſui. ꝛ ſe-
cundum vltimū poſſe totius anime totius corꝑis ꝛ
totius virtutis eius ſecundū capacitatem ſue natu
re. Et ideo iſte color dicitur ſignanter eſſe virtualis
efficatie. De ſcdo patet Nam ſue charitatis gradꝰ
menſurabatur ſm vltimam perfectionem oīs gratie
ꝛ oīs virtutis. ſiue ſit gratia gratis data ſiue gratia
gratum faciens. vel etiam gratia vnionis. Oēs em̄
iſtas grās ꝛ oēs iſtas virtutes ꝛ oīa dona ad ꝑfe-
ctionē ꝑtinētia. xp̄s in ſummo habuit. Et ideo ſcri-
bitur Johānis. 3. ꝙ non fuit ei datus ſpūs ad mēſu

tam Quod nō eſt in intelligendū ꝙ gratia. ſ. xp̄i ſim
pliciter fuerit infinita qꝛ ſic nō eſſet creata. ſꝫ qꝛ nō
accepit grām ad menſurā alioꝝ hoim vel etiā ange-
loꝝ. ſed longe excellentiorē. qꝛ ip̄e tanto excellentioꝛ
eſt angelis effectus. quāto differentius pre illis no-
men hereditauit Ad hebreos. j. Inde eſt etiā ꝙ gr̄a
xp̄i dꝛ gr̄a capitis. qꝛ ſicꝫ in capite ē plenitudo oīm
ſenſuū. in alijs aūt mēbris eſt ſoluꝫ ſenſus tact⁹ ſic
in xp̄o fuit oīs plenitudo gr̄e. in alijs autē ſcīs fuit
gracia limitata ꝛ ad certam ſpeciem ſiue ad certum
modum habendi terminata. Sicut etiam a capite
mēbri influit mot⁹ ꝛ ſenſus. ſic a grata xp̄i nobis
influit ſenſus deuotionis ꝛ motus bone ꝑationis
Et ideo ſignanter iſte coloꝛ dꝛ gratialis affluentie
qꝛ ſua gr̄a oēm ꝑfectōem gr̄e ꝯprehendit ¶ Tertio
ptꝫ. nam tanta fuit excellentia charitatis xp̄i ꝙ non
ſolum mentē ipſius inſeꝑabiliter ꝯiūgebant ipi deo.
verūetiam totam humanā naturā inſeꝑabiliter vni-
ebat diuino ſuppoſito. Et ex hoc fuit tres preroga-
tiuas nobiliſſimas ꝯſecutus ¶ Prima eſt quia eē
naturalis ſubſiſtentie ipſius humane nature eſt eſſe
ꝑſonale ꝛ ipoſtaticum ipſius verbi diuini. ¶ Secū
da eſt. qꝛ ex hoc chriſtus dicitur filius dei etiaꝫ ſm
naturā humanam qꝛ naturaliter exiſtit in eſſe diui-
no ꝛ ipoſtatico quod eſt ꝓprium filij ſm naturam.
¶ Tertia eſt qꝛ omnis honoꝛ ꝛ cultus latrie q̄ ex-
hibeẜ ipi deo. etiā ſm humanā naturā ꝯpetit ipi xp̄o
Et iō dr apl̄s Adorēt eum oēs angeli dei Et ideo
bene dictum eſt quia ille colloꝛ dicitur diuin⁹ quia
ſue charitatis perfectio potiſſime menſuratur ab eē

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0028

apoſtatico ꝛ diuino ¶ Propter tertiū ſciendum eſt ꝙ iſti forme exemplari debemus tripliciter ꝯformari. ¶ Primo in hoc ꝙ homo tenet ex charitate deo viuere. ꝛ ei ſolum placere ſcd̃m vltimum poſſe ſue cognitionis. affectionis. ꝛ opationis . ita ꝙ in exteriori ꝯuerſatione tam lucida exempla ſanctitatis ꝑtendat ꝛ in interiori mentis illuſtratione tam in decore gratie prefulgeat ꝙ veraciter ſibi cōueniat qđ de vnigenito ſcribitur Math. xvij. Hic eſt fili⁹ meus dilect⁹ in quo mihi bene ꝯplacui. Talis em̄ hō efficit ſpeculū ꝛ exemplum recte viuendi oibꝫ ſecum ꝯuerſantibꝫ. qꝛ ipſe ſuo exemplo ipſos regit ꝟtualiter ꝛ allicit dulciter ad viuenduꝫ ꝛ placendum deo ſoli Et de talibꝫ ſcribit Iſaie. 61. Oēs qui viderint eos cognoſcent eos id eſt approbabunt vitam ꝛ ſanctitatem ꝯuerſationis eoꝝ dicent. quoniā hoc eſt ſemē cui benedixit dn̄s. ¶ Secundo in hoc ꝙ homo ex charitate deo viuat ſm omnia dona virtutum ꝛ gratie que ab ipo recepit. Hec em̄ anima debet per deuotam gratiarum actioneꝫ in deum refundere. nihil de huiuſmodi ſuis meritis vel viribus aſcribendo ſed omnia in primam venam diuine largitatis humiliter referendo. vt ex hoc influentia donorum ꝛ gratiarum ſibi largius augeatur Et hoc innuit ſubtiliter Salomon cum dicit Eccleſiaſtes primo. Ad locum vnde exeunt flumina. reuertuntur vt iterum fluant. quia per hoc ꝙ homo dona gratiarum per humilem recognitionem in deum omnipotentē refundit ſibi fluxus gratie copioſius ampliatur

¶ Tertio in hoc ꝙ homo ex charitate deū diligat

ſm oēm modum formā quo ipſe eum primo dilexit. Conſtat em̄ ꝙ xp̄s dilexit hoiem fortiter. dulciter ⁊ conſtanter Fortiter q̄dem. qꝛ tanto amore ⁊ tam ſitibundo deſiderio noſtrā ſalutē appetiuit ꝙ corā Pylato ſtans ad interrogata noluit reſpōdere. ne ex reſponſione data ꝓlongaret tempus ſue paſſionis ⁊ noſtre redēptionis Dulciter quoqꝫ. qꝛ tam prompto affectu ⁊ leta mēte ex charitatis dulcore. ꝓ nobis paſſus eſt. ac ſi paſſionis acerbitatē ⁊ amaritudinē ⁊ exꝓbrationis calamitatem ſibi ſummas delicias reputaret Conſtanter vero qꝛ tam ꝑſeuerāter nos dilexit. ꝙ vinculū amoris nūqꝫ ad momentum diſſoluit. qḋ patz ꝑ hoc qꝛ vnionez ſui cū natura humana nec ꝓpter mortis acerbitatem. nec ꝓpter penarum atrocitatem. ⁊ opprobrioꝝ multiplicitatem vnqꝫ ad momentū voluit ſeꝑare Et ideo Leo papa dt ꝙ tāta fuit illa vnio. ꝙ nec penis. nec opprobrijs potuit ſeꝑari. nec morte diſſolui. Sic ⁊ tu ſi velis imprimi forme exemplari ſue dilectionis. debes ipm̄ diligere ardenter. ita ꝙ ardor ſue dilectionis omnem trāſitoriā affectionē in te abſorbeat ⁊ adeo dulciter ꝙ in dulcore ſue dilectionis tibi omnis aduerſitas tranſitoria dulceſcat. Et adeo ꝑſeueranter. ꝙ res nulla tranſitoria te ab ipſius amore euellat. dicens veraciter cum Apl'o. Quis nos ſeꝑabit a charitate xp̄i. Sic ergo patet tertio quō xp̄m debeamus adorare charitate perfecta ¶ Sed eſt ſciendū ꝙ ꝯtra iſtud p̄ceptū faciūt guloſi. ſuꝑbi. ⁊ cupidi Nam ſuꝑbus ꝓ deo colit vnam gloriam. cupidus pecuniā guloſus ventrem ſiue ventris ingluuiez Unde apl's ad

Ephe.v. dicit ꝙ auaricia eſt idoloꝝ ſeruitus Et de
guloſis dr quorū deus venter eſt Philippeñ.3. Nā
hoc eſt regulare ſm Auguſtinū ꝛ Hieronimuꝫ ꝙ il-
lud qđ vnuſquiſqꝫ ſupra deū vel equaliter deo dili
git. ꝙ hoc ſibi ꝑ deo ſit q̄ꝫdiu illud diligit ꝛ ꝑ deo ſi
bi ꝯſtituit. Sed eſt ſciendū ꝙ ſuꝑbia in triplici gene
re pro deo ꝯſtituitur ꝛ colitur. qñqꝫ eñ ſuperbia in
pompa ſingulari exercetur. ſicut in ꝯuiuijs intornes-
amentis. ꝛ in veſtibꝫ p̄cioſis. ꝛ hoc eſt mortale ſi fi-
at ꝑpter pompam vel oſtentationem. aliter nō puta
ſi fiat ꝑpter exercitiū militare. vel vt homo decenter
alijs ꝯuiueret. qꝛ quādoqꝫ etiā exercetur in virtutibꝫ
ꝛ religioſis actibꝫ Et illa ſm Auguſtinum eſt deter-
rior prima. eo ꝙ magis decipit ſub religionis ſpecie
Et hoc cōtingit quatuor modis. Primo cum quis
bonū quod habet a ſe habere eſtimat. ſicꝫ fecit pha
riſeus publicano ſe preferens. Luce.18. Secundo
cum hoc datum credit pro ſuis meritis ſibi erogatū
Tertio cum quis iactat ſe habere quod non habet.
tamen ſibi datum putat Quarto cum abiectis cete
ris ſingulariter vult videri. Hec gloſa ſuꝑ illō Lu
ce.18. Duo hoīes ꝛc̄. Quandoqꝫ vero exercetur in
ſacramentis. ſicut cū quis ꝑ ꝯtemptum ꝛ inobedien
tiam ſe abſtinet a cōmunione ꝛ nō ꝯfitetur tꝑe ſtatu
to ab eccleſia Et ſi hoc ex temeritate fiat. peccatum
mortale eſt. non aūt ſi fiat ex obedientia ꝛ reuerētia
ſacramenti Generaliter autem contra iſtud precep-
tum faciunt qui confitentur deum ore. factis autem
ipſum negant De quibꝫ dn̄s ꝯqueritur Iſaie. xxix.
Populus hic labijs me honorat. cor aūt eorū lon-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0031

ge eſt a me Exiſtis prʒ qualiter ſit confitendum de transgreſſione hui⁹ p̄cepti Et primo de p̄ma expoſitione. Si quid ꝯtra deum deliquiſti corde aliquā ꝯtra fidem ſentiendo vel tenēdo Ore aliqua ꝯtra fidem dicendo vel veritatem doctrine fidei deridēdo ſiue ſubſanando Ope incātatiōes exercendo vel exercentibꝫ fidē adhibendo dies egypciacos ꝛ certas lunatiōes ſuꝑſtitioſe obſeruando. verā fidem debiliter tenēdo ꝛ eā ꝑ vitalia oꝑa nō exercendo. vel etiaꝫ articulos fidei negligenter addiſcēdo ¶ Item de ſcd̄a expoſitōe Si in aliquo bono creato ſpem tuaꝫ poſuiſti Si per nimiā ſolicitudinē ſpem tuā a diuina ꝓuidentia ſubtraxiſti Aut ſi alios ꝟbo vel exemplo a ſpe diuini adiutoriȷ̄ retraxiſti. ꝛ ꝓ ſpe eterne ſalutis ꝛ diuini ſuffragiȷ̄ non oraſti. ſed potius ꝓ ſanitate vel vtilitate aliqua corꝑali. ¶ Itē de tertia expoſitione Si aliquid vltra deū dilexiſti vel etiam ſi actiones tuas p̄ciſe in eius amorem vel honorē nō ordinaſti. vel ſi vitam tuā exemplari ſue dilectionis ꝯformaſti. ꝛ breuiter quicq̄d ꝯtra charitatē deliq̄ſti. Ex quibꝫ etiam patere poteſt ꝙ neccāriuꝫ ſit cuilibet ad diſcretū ꝯfeſſorem recurrere. per quem de predictis valeat informari plenarie.

Ecundum preceptum Non aſſumes nomē dei tui in vanū Exodi. 20. vbi ſc̄m Auguſtinum ꝓhibetur iuramentū friuolū ꝛ etiā ꝑiuriū Vterqꝫ eī̄ ꝛ qui pro nullo iurat ꝛ qui falſe iurat aſſumit nomen dei ſui in vanum Quia primus ſine cā nominat ſummā ꝟitatem Scd̄s aūt ꝯtēnit eā ꝑ iuran

do Et hoc p̄ceptū tripl'r exponit᷑. ¶ Primo de trāſ-
greſſione iuramenti vt ſit ſenſus Non aſſumes no-
men dei tui in vanum. execrabiliter ſcꝫ iurando vel
etiam ꝑiurando. Circa quod ſunt tria ꝑ ordineꝫ de
clarāda ¶ Primū eſt qualiter ⁊ quibꝫ modis iſtud
preceptū male iurando violet᷑. ¶ Scd̄m eſt q̄ ſunt
attendenda in hoc ꝙ aliq̄s licite ⁊ ſine pctō poſſit iu-
rare vel iuramentum recipe ¶ Tertio videndū eſt
que ſunt illa ꝑ que quis a pctō ꝑiurij merito retra-
hatur ¶ Propter primū ſciendum eſt ꝙ nomen dei
in vanum aſſumitur male iurando tripliciter ¶ Pri-
mo quidem iurando vane ⁊ inutiliter. ⁊ hoc fit diui-
nam veritatem ſine cauſa nominando ⁊ obteſtādo
¶ Secundo iurando doloſe ⁊ fraudulenter. vt in
contractibus proximum decipiendo ⁊ iurando rem
tuam meliorem eſſe q̄ꝫ ſit vel plus conſtare q̄ꝫ fecit
¶ Tertio iurando temerarie ⁊ ꝑtinaciter. ⁊ iterum
fit tripliciter ¶ Primo execrabiliter iurando. vt cū
aliquis iurat per viſcera dei. vel inteſtina vel ꝑ pul-
monem ⁊ huiuſmodi. ſicut cōmuniter faciunt flam-
mingi. ¶ Secundo irreuerenter iurando. vt cum
quis ſine cauſa iurat per quinqꝫ vulnera xp̄i. Hec
em̄ iuramēta quantūcunqꝫ ſint vera. ſunt illicita q̄ꝛ
primū ſonat in dei blaſphemiam eoꝙ aliquid deo
aſcribitur qd̄ non ꝯuenit ſue dignitati. ſecundū aūt
ſonat in dei irreuerentiam. quia magna eſt deo irre-
uerentia ſua vulnera precioſa in vanum aſſumere.
vnde nobis tota ſalus effluxit. ideo ſi talia iuramen-
ta ex deliberatione fiant. ſunt peccata mortalia.
¶ Propter qd̄ in q̄buſdā locis talia iuramenta ſie

ſunt reſtricta. ꝙ q̄cūqꝫ deū talibꝫ offendit. aurē vel
digitū. vel etiā q̄nq̄ꝫ linguā amittit Si aūt talia fiāt
ex curſu lingue et indeliberate ſunt venialia ſicut et
primi motus infidelitatis. ¶ Terio per iurando
ſcienter. ⁊ veritatem diuinam ꝑtinaciter contēnēdo.
et hoc etiā ſcd̄m theologos ⁊ etiā iuriſtas contigit
quatuor modis ⁊ in quolibet eoꝝ ꝑiuriū ꝯmittitur.
¶ Primo cū quis iurat ſcienter falſum ⁊ hoc ē ſem-
ꝑ pctm̄ mortale ſecus qui ignoranter hoc facit pu-
tans eſſe veꝝ qđ iurat. Et nō ſolū qui ꝑiurat ſꝫ etiā
ille q̄ diſponit plena volūtate iurare. etiā anteq̄ꝫ per-
iuret videt̄ eſſe ꝑiurus cenſendus. q2 deus nō iudi-
cat ex opibꝫ ſed ex cogitatiōibꝫ vt. xxij. q. vltima in
decreto. Sciendū tn̄ ꝙ ꝑiuriū ſolēnizatū ⁊ delibera-
tum eſt grauiſſimum pctm̄. Unde per tres digitos
quos ponit ſuꝑ ſanctos libros ſ̄catur ꝙ corpus ⁊
aiam ⁊ res ſiue famam ponit in poteſtate dyaboli.
Deliberatū aūt iuramentū ſed nō ſolēnizatū ſi tn̄ fu-
rioſe iuret ⁊ plene deliberet tūc ē pctm̄ mortale. Si
autē hoc facit vel fiat ſolo curſu verboꝝ non ſolēni-
zatū nec deliberatum eſt peccatū veniale. ¶ Scđo
modo dicitur periurium iuratio in diſcreta ſiue du-
bia. vt cum quis iurat de quo dubitat an ſit verum
⁊ hoc ſi fiat ex deliberatione ⁊ propoſito. ſic eſt pec-
catum mortale. ⁊ maxime qn̄ eſt ſolēnizatū. Si aūt
fiat incaute ⁊ iocoſa leuitate. ſic eſt pctm̄ veniale
¶ Tertio dicitur ꝑiuriū iuramenti tranſgreſſio aut
igitur iuramentum eſt illicitum vt cū quis iurat nō
dare elemoſinam. ⁊ ſic fit periurus ipſo facto. ⁊ pec-
cat non dando ⁊ iurando. ſed non peccat contra ve-

nſendo Quia ſm Iſidorum.22.q.4.Quod incau
te vouiſti non facias impia eſt em̄ ꝓmiſſio. q̄ ſcelere
ad implet.in malis ꝓmiſſis reſcinde fidē.⁊ in turpi
voto muta decretum Aut eſt licitum vt cū quis iu-
rat ꝙ nolit ludere ꝓ poculento vel eſtulēto.⁊ ſic ſem
per mortaliter peccat quotienſcūqȝ ludit Si autem
quis iurat elemoſinā dare.vel ieiunare.vel peregri-
nari.tunc ſi tranſgredit ex neceſſitate vel impotētia
a ꝑiurio excuſatur Si aūt ex voluntate ꝑiurus effi
citur extra de iureiurando.querelā. ¶ Quarto mō
dr ꝑiurium receptio iuramenti Qui em̄ iurat ⁊ ꝑiu
rare compellit.vterqȝ ꝑiurus eſt vt patet.22.q.5.ca
pitulo p̄mo.Qui compulſus.Cuius ratio eſt Qui
em̄ aliquem ꝯpellit ad iurandum ⁊ ſcit eum falſum
iurare.vincit homicidam.qr iſte occidit corpus.ille
aīam.ymmo duas aīas ſcȝ illius qui falſum iurat
⁊ ſuam ipſius qui recipit.Ut patet.xxij.q.v.capitu-
lo Qui exigit. ¶ Propter ſcd̄m ſciendum eſt ꝙ ad
hoc ꝙ aliquis poſſit licite exigere vel iuramentū re-
cipere.ꝯſiderandum eſt ꝙ exigens iuramentum aut
eſt perſona publica vtputa iudex.⁊ ille non peccat.
quia tenetur ex ordine iuris iuramentum recipere ſi
ue ſit verum ſiue falſum Aut eſt perſona priuata.⁊
tunc aut exigit ad obligationis confirmationem.⁊
hoc fit ſine peccato Aut ad veritatis ſubuerſionem
vt cum ſit eū falſum iurare.⁊ ſic mortaliter peccat.
Aut ad dubitationis remotionem.vt quando pro
re litigioſa iuratur.⁊ ſic nō peccat iuramentum exi-
gens cum ſit finis controuerſie.vt ſcribitur ad He
breos.vij.Poteſt etiam aliquis probare innocenti-

C

am ſuam iuramento ⁊ debet ſibi credi niſi contrari-
um poſſit per teſtes conuinci fide dignos. Ad hoc
autem ꝙ aliquis poſſit ſine omni peccato iurare ⁊ iu-
ramentū recipe. tria requirunt̄ ¶ Primo veritas ex
parte ꝯſcientie ¶ Scd̄o iuditiū. i. diſcretio ſiue de
liberatio ex pte rōnis ¶ Tertio iuſticia ex pte rei iu.
rande. i. ꝙ illud qd̄ iurat̄ ſit iuſtū ⁊ licitū Et p̄dicta
tria ſm Hieronimum dicūt̄ comites iuramēti quia
debent comitari quodlibet iuramētum licitum ꝑut
notauit idem Hieronim⁹ ſup Jeremiam et. 22. q. 2.
Aiaduertendū eſt ꝙ iuſiurandū habeat hos comi-
tes ꝟitatem iudiciū atq̧ iuſticiā Si autem iſta de-
fuerint: nequaq̧ iuramentū erit ſed piurium Item
qui falſum iurat mentit̄ Mentiēdo aūt iurare nihil
aliud eſt q̧ deierare. i. piurare ſiue piurium ꝯmitte
re. ¶ Propter terciū eſt ſciendū ꝙ ꝗlibet merito a p
iurio dꝫ retrahi ꝓpter tria mala q̄ ex piurio icurrim⁹
⁊ ſilr̄ ꝓpter tria bona q̄ ex piurio amittimus ¶ Pri
mū malū eſt penitentie auſteritas. qꝛ ſm canones p
piurio manifeſto ⁊ ſolēnizato: dꝫ īponi pnīa ſepten-
nis. vt ptꝫ de illo q̄ deierat. i. valde vel firmiter iurat
22. q. 5. vbi ſic habetur. Si q̄s ſe piurauerit ¶ Se
cundum malū eſt reatus imanitas. qꝛ ſm Hoſtieñ.
hoc crimē in penitētia ꝯparat̄ homicidio volūtario
immo ſm Auguſtinn. 22. q. 5. Qui cogit alium iu-
rare duplici ratione ſupius tacta vincit homicidaꝫ
¶ Tertiū malum eſt fame irrecuperabilitas. qꝛ piu
rus infamis efficitur. vt poſtea quantūcūq̧ penite
at: in teſtimonium nō admittitur. Extra de teſti. ca.
Teſtimonium. et ca. Sicut. Sunt etiam tria bona

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0036

que ꝑiurio amittimus. Amor nanq̄ veritatis tria bona facit quibus homo ex periurio denudatur.
¶ Primum bonū eſt ꝙ amor ⁊ ꝯſeruatio veritatis hoiem a ſeruitute liberat Unde ſcribit Johānis .8. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Si manſeritis in ſermone meo: vere diſcipuli mei eritiſ ⁊ cognoſcetis veritatē ⁊ veritas liberabit vos. gloſa. In preſenti veritas fidei liberat a ſeruitute culpe in quo inchoatur libertas vera Et in futuro a ſeruitute miſerie quando ipſa creatura liberabit a ſeruitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. vt habet Roma. 8. Et tunc libertas perficietur. quia anima erit ſubiecta ſoli deo in quo conſiſtit eius libertas. Propter quod dicit Auguſtinus Uolūtas tua erit libera ſi fuerit pia Pia autem eſt ſeruitus dei: ⁊ corpus erit ſubiectum omnino anime per dotes glorie
¶ Scd̄m bonum eſt ꝙ conſeruatio veritatis ipſum hominem omnibus donis ⁊ virtutibus fecundat. Eccleſiaſtici. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terre ⁊ illuminabo omnes ſperātes in domino ¶ Tertium bonum eſt ꝙ hominem de adeptione beatitudinis aſſecurat. Sapientie ſexto capit. Concupiſcentia ⁊ amor ſapientie perducit hominē ad regnum perpetuum. Sed hoc eſt notanter ſciendū ꝙ ex illo q̄d xp̄s d̄t Mathei. 5. Ego vobis dico nō iurare oino: q̄dā ſimplices ſumpſerūt occaſionē erroris ſic intelligētes ꝙ xp̄s ihibuerit oē iuramētū tāq̄ꝫ oino illicitū. ⁊ h̄ mlti heretici ſenſerūt ⁊ ſentiūt Sꝫ h̄ nō ē veꝝ q2 xp̄s in hoc ꝟbo nō ꝓhibet ſimplr iurare. ſꝫ ſolū ſine cā legittima ⁊ neceſſaria nō ſit iu-

randum. ꝛ hoc ad ꝑiurij periculum euitandum
¶ SECUNDO exponitur hoc de tranſgreſſi-
one voti ſub hoc ſenſu Non aſſumens nomē dei tui
in vanum votum ſcȝ deo factum tranſgrediēdo. qꝛ
ſcḋm Hugonem de ſacramentis libꝛo ſcḋo ꝑte ſe-
cunda capitulo quarto. ꝛ magiſtrum ſententiarum
in. 4. di. xxxviij. Uotum eſt teſtificatio quedam ꝓ-
miſſionis ſpontanee que ad ſolum deum ꝛ ad ea q̄
dei ſunt refertur. Ex hoc patet ꝙ tranſgreſſio voti
hoc pꝛecepto pꝛohibetur. Unde ad maioꝛem euidē-
tiam huius circa votum ſunt quatuoꝛ pꝛo pꝛeſenti
inquirenda. ¶ Pꝛimo quid ſit votum ꝛ quot requi-
runtur ad ipſum. ¶ Secundo vtrum votum licitū
ſemper obliget ad ſeruandum. ¶ Tertio vtrū poſt
votum ſimplex poſſit quis matrimonium contrahe-
re ¶ Quarto vtrum melius ſit facere aliquid ex vo-
to ꝗ ſine voto. Pꝛopter ꝓmum ſciendum eſt ꝙ vo-
tum nihil aliud eſt ꝗ ſpontanea pꝛomiſſio cū deli-
beratione vel obligatione firmata. Ex hoc patet ꝙ
ad votum tria requiruntur. ¶ Pꝛimum eſt pꝛopo-
ſitum voluntatis quod debet fieri ex animi liberta-
te. non autem ex coacta neceſſitate. Et ex hoc patet
ꝙ ſi quis cogatur metu cadente in conſtantem virū
ad aliquid vouendum. non tenetur exoluere. xxxiij.
q. v. notificaſti. ¶ Secundum eſt deliberatio vo-
luntatis quia ſi quis ſubito bonum aliquod conci-
piat. non obligatur ad ſeruandum ex voti neceſſita-
te. ſed ſolum ex quadam decentia ꝛ congruitate in-
quantum diuinis ꝛ bonis inſtinctibus non eſt reſi-
ſtendum. ¶ Tertium eſt ꝙ votum ſit de re bona.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0038

¶ Tertiũ eſt ꝙ votũ ſit de re bona. qꝛ ſi de re mala
non obligat. dicente Iſidoro. In male ꝓmiſſis re⸗
ſcinde fidem. ꝛ in turpi voto muta decretum. ꝛ po⸗
nitur. 22. q. 4. ¶ Propter ſcðm eſt ſciendũ ꝙ votũ
licitũ ſemꝑ obligat ad ſeruandũ ſi vouens ſit ſui iu
ris. qꝛ eius trãſgreſſio eſt pctm̃ mortale. exceptis q̄⸗
tuor caſibꝫ. ¶ Primus eſt. Si aliquis voueat ſub
ꝯditione. tũc em̃ non exiſtẽte ꝯditione. nõ tenet̃ exol
uere votum. puta ſi aliquis vouit btẽ ꝟgini ieiunare
vt ſanet̃. talis nõ tenet̃ ad ſolutionẽ ſi nõ ſanat̃ ĩfra
tempꝰ prefixum. ¶ Scðs ſi accedit diſpẽſatio eiꝰ
q̄ ꝑt q̄ tñ nũq̄ꝫ debet fieri in voto niſi in eque bonum
vel in melius ꝯmutet̃. Cuius grã queri pt. Utꝝ pa
pa in voto ꝯtinẽtie ſolẽnizato poſſit diſpẽſare. Ad
qð cõiter reſpondent Hugo. Iohãnes. Hoſtiẽſis
ꝛ Innocẽtius ꝙ ſic. qꝛ in omni voto ſicut in omni
iuramento intelligit̃ excepta poteſtas Pape idõ hoc
dicitur poſſe de plenitudine ptãtꝫ. ꝛ maxime ſi cõis
vtilitas regni vel ꝓuincie hoc expoſcat Sed alber⸗
tus ſuꝑ q̃rto ſententiaꝝ dr̃ ꝙ votũ ꝯtinentie ſolẽni⸗
zatum nullo modo recipit diſpenſationẽ qꝛ hoc per
nihil melius ꝛ dignius poterit ꝯpenſari cum nõ ſit
digna ponderatio aĩe ꝯtinentis. vt ſcribit̃ Eccleſia
ſtici. 26. Et extra de ſta. mo. ca. Cũ ad monaſteriuꝫ
in fine ſic habetur Cuſtodia caſtitatis adeo ꝯnexa
eſt regule monachali vt ꝯtra eã nec ſummus ponti⸗
fex poſſit licentiam indulgere Innocẽ. 3. Unñ iuxta
ſententiã magnoꝝ doctoꝝ Papa in voto continen
tie diſpenſare non põt. Nec valet illud quod dr̃ de
vtilitate regni vel ꝓuintie. qꝛ ſecundũ Auguſtinum

Nō ſunt facienda mala vt eueniant quecunq; bo
na. Unde conſilio beati Mathei. Effigenia virgo
deo dicata. noluit nubere regi hirtaco cum tamen ſe
cum omni populo promitteret fieri chriſtianum. nec
Matheus apl's ad hoc ꝯſentire voluit ſed pro eo
potius mortem ſuſtinuit Et hanc opinionē ſine p̄
iuditio reputo meliorē ⁊ tutiorem. Caſtitas ſola eſt
que p̄t cum fiducia deo aīas p̄ntare In autēti. De
lenonib᷒. ꝑagra. Sancim⁹ Col. 3. Qui tñ oppoſitū
vellet: diceret tali modo. q2 ſi nō p̄t. aut hoc ē q2 vo
tū. aut q2 ſolēne. ſ3 nō q2 votū: q2 tūc nō poſſet in a-
liq̄ voto diſpēſare. qḋ eſt falſum. nec q2 ſolēne q2 ſo
lēnitas eſt ab eccl'ia. ⁊ iō ſuꝑ eā p̄t Papa. Un̄ dico
ꝙ p̄t Papa ꝓpter bonū cōe Et qḋ d2 ꝙ nō ē digna
ponderatio aīe ꝯtinētis. ibi ꝯtinētia nō ſimpl'r capit
ꝑ caſtitate. ſed ꝑ ꝯnexu ꝟtutū q̄ reſtringit oīa illicita
Et etiā ꝙ Mathe⁹ nō diſpēſauit. hoc erat q2 non
videbat expedire. vel q2 nō ꝑtinebat ad eum cū eſſet
Ep̄s ⁊ nō Pontifex ſumm⁹. nec diſpēſat᷑ vt fiat ma
lū ꝓpt᷑ bonū: ſ3 ne min⁹ bonū amittat᷑. qḋ ſc3 eſt bo-
nū cōe. ¶ Terti⁹ caſus ē. ſi ipotētia ⁊ īpoſſibilitas
accidat Naz q̄cq̄d votū fiendū ipediret ſi p̄ns eſſet
hoc ip̄m ſuꝑueniens voto facto aufert obligationē3
Unde ſi aliquid poſſibile dū voueret poſtea fiat i-
poſſibile: tollitur obligatio quantū ad hoc. puta ſi
aliquis diues vouerit edificare eccl'ia3 ⁊ poſtea pau
pertate ſuꝑueniente eā ꝑficere non poſſit nō obliga
tur. ſed tñ ſic intelligendo ſi factus eſt impotens to
taliter. abſolutus eſt a toto Si autē impotens ſit in
parte ita ꝙ totū ꝑficere non poſſit. tūc ſolū remanet

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0040

obligatus ad illud qđ p̄t ⁊ non ad aliud ¶ Quartus caſus ē. ſi voueñs nō ſit ſui iuris Cū em̄ votū ſit ſpontanea ꝓmiſſio melioris boni cū aīo deliberatiōe firmata vt viſum eſt. patet ꝙ ille ſolū vouere poteſt ⁊ ꝑ ꝯñs ꝑ votum ſuum obligat̄ qui ſui iuris exiſtit. ſcđa ſcđe. q. 88. Et ideo quicūqꝫ ſubeſt volūtati aliene. nō poteſt vouere id qđ ipm̄ a debito ſubiectionis impediat Tho. ar. 8. in ſolu. p̄mi argumēti. Vñ ſeruus qui ſubeſt dño nō p̄t q̄cq̄ꝫ vouere qđ ipm̄ a ſeruitio dn̄i ipediat. in ſolu. ſcđi ar. Vir aūt q̄ ſubeſt mulieri quo ad redditionez debiti. ⁊ mulier econuerſo non p̄t vouere ꝯtinentiā ſine licentia coniugis Nec etiā peregrinationes longas. excepto voto terre ſancte. 33. q. 5. Si dicat. Licet abſtinentiā ⁊ ſimilia vir poſſet vouere ſine licētia vxoris Mulier aūt que ſubeſt viro in oib; nihil poteſt vouere ſine licentia viri. nec etiam monachus ſine licētia p̄lati Thomas vbi ſupra. Cū nullum tempus exceptū ſit. in quo non poſſit prelatus ſubditum circa aliquid occupare. ideo nullū votū religioſi firmum eſt. niſi de ꝯſenſu p̄lati. q: religioſus nō ē ſue p̄tātis. 28. q. 4. Monachus. Similiter epiſcopus q̄ ſubeſt Pape in his q̄ ad epiſcopatū ꝑtinēt non poteſt vouere peregrinationes longas. nec etiam religionē intrare ſine conſenſu Pape. extra de vo. ⁊ vo. redempt; Magne deuotionis. Abſtinentiam autē ⁊ elemoſinam ⁊ ſimilia huius poteſt vouere per que nō retrahit̄ ab adminiſtratione ſibi ꝯmiſſa. Clericus aūt ſecularis quia ſubeſt epiſcopo quantū ad bñficiū. ideo nihil p̄t vouere qđ ipſum retrahat a ſeruitio bñficij. licet

alia vouere poſſet in quib⁊ ſuis iuris exiſtit. Filius
familias. qꝛ ſubeſt patri. in his q̄ ad regimē domus
ꝑtinent. ideo circa talia nihil vouere poteſt ſine p̄re
Sed religionē intrat. ⁊ alia in quib⁊ patri non ſub-
eſt. ſine licentia eius vouere p̄t. Et hoc notant San
fridus ⁊ Hoſtienſis. C. Sed cum mulier nihil vo-
uere poſſit ſine conſenſu viri. merito queritur vtruꝫ
peccat votum aliquod emittendo ſine ꝯſenſu mari
ti? Ad hoc dōm eſt ꝙ nō. niſi hoc faciat temerarie
ſcōa ſcōe. q. 88. Licet em̄ votum vxoris ⁊ omniū
hmōi qui non ſunt ſui iuris. non ſit firmū ſine cōſen
ſu eoꝝ q̄b⁊ ſubijciunt᷑: nō tn̄ peccāt vouendo abſolu
te loquendo. in ſolutiōe ſcōi articuli. qꝛ in eoꝝ voto
intelligit᷑ debita cōditio. ſ. ſi ſuis ſuꝑiorib⁊ placuerit
vel niſi expreſſe renitant᷑. in talib⁊ em̄ ſufficit tacitus
conſenſus ſm̄ Innocentium. puta ſi ſuꝑior ſciat ⁊
non ꝯtradicat. 20. q. 2. Si in qualibet. Sciendū tn̄
ꝙ licet vxor non poſſit aliq̄d vouere ſine ꝯſenſu vi-
ri. ſi tn̄ faciat nō debet ꝯtravenire autoritate ꝓpria.
ſed vir eius poteſt irritare etiam ſi vouit anteq̄ʒ mrī
moniū ſit ꝯtractum dum mō non fuerit adimpletuꝫ
immo etiā q̄d plus eſt ſi mulier de ꝯſenſu viri voue
at abſtinentiam. peregrinationem. ⁊ hmōi. ⁊ poſtea
vir eius executionem ꝓhibet ei: debet obedire viro
⁊ non peccat viro obediēdo licꝫ vir eius peccet illō
quod conſenſerat retractando vel etiam prohiben-
do. 33. q. 5. c. Noluit. In hoc tamē diſtinguendum
eſt quia aut dedit licentiam in facie eccleſie ⁊ quaſi
in iuditio. ⁊ tūc ſm̄ Petrum nō poteſt reuocare Aut
dedit in ꝑuato. ⁊ tūc an̄ vſum licētie poteſt reuocare

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0042

ſed poſtea nō poteſt. Unde Thomas ⁊ etiam Albertus dicūt ꝙ ſi vir licentiam ꝯiugi dederit de caſtitate vouenda non poteſt eam poſt votū emiſſum reuocare Sed intellige ꝙ hoc non pt̄ ſine pctō Sed ſi vir ſolū diſſimilet. ⁊ poſt plenā deliberationem reuocare velit. poteſt. ⁊ mulier tenet̄ ei obedire Cuiꝰ cauſam videtur dare Innocentius dicens. Qui dat licentiam vouendi non ꝓpter hoc impeditur exigere debitum niſi ⁊ ipē ſimiliter voueat. Illa tñ que vouit impeditur ab exigendo ⁊ non a reddendo Sed forte dices Nunquid vir peccat irritando votū vxoris qḋ ſine ꝯſenſu ſuo emiſerat. Dicendum ꝙ non. qꝛ vtitur ſuo iure diuinitus ſibi conceſſo. ⁊ etiam a canone ſibi indulto. ¶ Propter tertium ſcꝫ vtrum poſt votum ſimplex continentie. poſſit aliquis contrahere matrimonium. ſunt tria videnda. ¶ Nam primo oſtendēdum eſt ꝙ mortaliter peccat qui poſt votum ſimplex cōtrahit matrimonium. tum quia facit ꝯtra preceptum diuinū quo dicitur vouete ⁊ reddite. tum qꝛ in foro conſcientie ⁊ apud deū tm̄ obligat ſm doctores votū ſimplex quātū ſolēne Extra. Qui clerici vel vouentes poſſunt matrimonium cōtrahere. ca. Rurſus. Celeſtinꝰ. iiiꝰ. Quidam Ex quo euidenter ptꝫ q̄ꝫ ꝓphane aliqui ꝯſulunt ⁊ licenciant ꝑſonas contrahere matrimonium poſt votuꝫ ſimplex emiſſum ꝯtinentie qui peccant tripliciter

¶ Primo quia ſuo ꝯſilio hoīes ad pctm̄ infidelitatis impellūt Nā tranſgreſſio voti ſicut ⁊ iuramenti videtur quedam abnegatio diuine veritatis Et iō q̄ poſt idolatriā pctm̄ ꝑiurij ⁊ trāſgreſſio voti videt̄ ſe

cundum locū tenere in grauitate pcti.ꝓpter qđ etiaꝫ
vtrūqꝫ ꝓhibet in ſcđo ꝑcepto qđ imediate ſe hꝫ ad
ꝑmū. ¶ Scđo peccāt qꝛ ꝑſonā illā maximo expo-
nunt ꝑiculo. cū ſm certiorem opinionē nunqꝫ poſſit
debitū petere ſine peccato ¶ Tertio qꝛ dignitatem
angelicam homini adimūt. qđ ptꝫ. qꝛ ꝑ ꝯtinentiam
homo puritati angelice ꝯformatur. imo etiaꝫ ꝑ eam
dignitatem ſuꝑgredit āgelicā. qꝛ ſcđm Hieronimū
Cōtinentiā in carne corruptibili ſeruare ē dignius ꝛ
excellentius ꝛ maioris meriti qꝫ eā ꝑ naturā habe-
re. ¶ Scđo videndū eſt cū ille q̄ poſt votū ſimplex
ꝯtinētie poſtea iurat ſe cū aliqua ꝯtrahere vtꝝ plus
debeat ſeruare votū qꝫ iuramentum. Dicendum ꝙ
votū ſeruandū eſt. etiā ſi poſtea iurauit vxorē duce-
re. ꝛ ꝓ temerario iuramento penitentiā agat. Licet
Hoſtiēſis in caſu ꝯtrario (vt cū ꝑmo iurauit vxorē
ducere ꝛ poſtea votū ꝯtinentie emiſit) dicat magis
ſeruandū eſſe iuramentū qꝫ votū. ¶ Tertio viden-
dum eſt an votū ſit magis voluntariū qꝫ iuramentū
Et dꝛ ꝙ ſic. Nam obligatio voti cauſat ex fidelitate
quā deo debemus ex qua tenemur vt verificemus
qđ ꝑ votū ei ꝓmiſimus. Dis aūt infelitas eſt irreue-
rentia ꝛ nō econuerſo. qꝛ infidelitas videt eſſe maxi-
ma irreuerentia. q̄re cū infidelitas importet maximā
irreuerentiā: maior videt eē obligatio voti qꝫ iuramē-
ti. ſi attēdamus ad ꝓpriā rōem obligatiōis vtriuſqꝫ.
Qđ aūt Hoſtiēſis dt vtrūqꝫ eē eiuſdem firmitatis
hoc poteſt verificari quantū ad idētitatē obiecti. qꝛ
vtrūqꝫ obligat ipi deo Sꝫ quātū ad rōem obligan-
di. maior videtur eſſe obligatio voti vt dictum eſt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0044

¶ Propter quartum ſciendū eſt ꝙ multo melius eſt
facere aliquid ex voto q̄ꝫ ſine voto. qđ patet ex tribꝫ
¶ Primo q2 vouere eſt actus latrie que eſt nobilior
virtus Conſtat aūt ꝙ actus q̄ a ꝑfectiori v̄tute pro
cedit vel elicit̄ eſt nobilior. quare ꝛc̄. ¶ Scđo quia
ſm Anſelmū libro de ſimilitudinibꝫ Perfectius eſt
dare arborē cum fructu. q̄ꝫ fructū ſine arbore. ſꝫ cō=
ſtat ꝙ bona voluntas eſt quaſi arbor fecunda. act⁹
autē ꝯtinentie eſt quidam fructus bone voluntatis
cum igit̄ qui continet ſine voto det ſolum fructū qui
aūt ex voto continet etiā ipſam voluntatem bonā cū
omni fructu ex ea veniente deo perpetuo dedicat.
patet ꝙ multo melius eſt continere ex voto q̄ꝫ ſine
voto. Nec valet inſtantia ſi dicatur ꝙ continens ſi=
ne voto libere continet. qui autem ex voto continet.
ex neceſſitate continet. Melius autem videtur ali=
quid fieri ex libertate q̄ꝫ ex neceſſitate. quare ꝛc̄.
Ad hoc reſpondit Anſelmus libro ſecundo. Cur
deus homo. ꝙ felix eſt neceſſitas que hominem ad
meliora compellit. conſtat aūt ꝙ neceſſitas que naſ=
citur ex voto procedit ex libera voluntate qua ho=
mo ſpontanee ſe deo per votum obligat. quare ꝛ ce
tera. ¶ Tertio hoc idem patet quia per votum vo
luntas immobiliter firmatur in bono. facere autem
aliq̄d ex volūtate mag⁹ firmata ad bonū. h̄ ē ꝑfecti⁹
q2 ꝑtinet ad ꝑfectōē v̄tutiſ. vt ꝑꝫ. 2. ethicoꝝ. q̄re ꝛc̄

TERTIO EXPONITUR DE
tranſgreſſione verbi maledicti ſic Non aſſu=
mes nomē dei tui in vanum in verbo ſcilicet
maledicto. Et ſic contingit quatuor modis peccare

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0045

¶ Primo non maledices deo ſicut luſores faciunt
cū non pſperant in ludo taxilloꝝ qui culpā dyaboli
eam retorquēt in diuinā innocentiam ꝛ deo maledi
cunt. qđ etiam horrendū eſt audire. Hoꝝ vicioꝝ ꝑ
ticipes ſunt qui talibꝫ ꝯuiciantibꝫ hoſpicia ꝯcedūt
Et qui veſtimēta illoꝝ deluſa diuidūt. vł q̄ cū ipis
familiariter viuūt vel ab ipis ſortem lucri recipiunt
¶ Scđo non maledices alicui ſcō. ꝛ ſpecialiter be
ate virgini ꝑut faciunt iudei blaſphemi. Tales non
poſſunt abſolui niſi ab epiſcopo vel eius penitētia
rio. ꝛ maxima dꝫ eis penitentia īponi. ꝑut dicit ex
tra de maledicis. li. 6. Statuimꝰ. Ubi plura inue
uenies de hoc in textu ꝛ in gloſa. ¶ Tertō non ma
ledices dei verbo. ipm ſcꝫ ſubſannando. vel etiā p̄
dicatōem impediēdo. Cōtra qđ faciūt q̄ verba p̄di
catoris derident. vel ad ipm impediendū clamores
vel riſus et alias trufas exercent. ¶ Quarto non
maledices diuine voluntati. vt faciunt illi qui ma
ledicunt aure pluuiali vel eoꝝ infirmitati ſeu etiam
rerum perditioni ꝓpter que multi maledicut deo vel
etiam ſibiipſis Exemplum de clerico ꝑ quatuor an
nos infirmante dicente deo. tu accepiſti mihi corpꝰ
ꝛ ego auferam tibi animam Dyabole veni. ꝛ aīam
meam accipe. qđ diuino iudicio factum fuit Notan
dum tamen ꝙ maledictio qn̄qꝫ ꝓcedit ex voto vltio
nis ꝛ odio ꝑſequētis. ꝛ hoc ꝓhibetꝛ qꝛ eſt pctm̄ mor
tale. qn̄qꝫ etiam ꝓcedit ex amore iuſticie. ꝛ hoc con
ceditur. nec eſt peccatū cū etiā ſancti ea vſi ſunt. qđ
patet. 24. q. 3. Cum ſancti. ¶ Inſuper eſt ſciendū
ꝙ iſtud preceptum tripliciter violatur a multis chri

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0046

ſtianis. videlicet corde. ore. ꝛ opere. Corde quidem
ſicut illi qui ſolo nomine chriſtiani vocantur rem ꝛ
veritatē nois abnegantes. qꝛ licet ſacramentū bap-
tiſmi receperint. re tamē ſacramenti. id eſt gratia ca-
rent Ore vero ſcilicet mala iuratiōe voti tranſgreſ-
ſione. verbi dei deriſione. p̄dicatione que fit mala. ꝛ
vana intentione. ꝛ etiaꝫ indeuota oratione De quo
dicitur Iſaie. 29. Populus hic labijs me honorat
cor. ꝛc̄. Opere vero ſicut hypocrite qui nomen dei
in vanū aſſumunt in ſimulatione operis exterioris.
ꝛ non in pietate cordis Bene nāqꝫ illud in vanum
recipiunt qui vanā gloriā appetentes mercedē ſuaꝫ
receperunt Ex premiſſis diligenter ꝯſiderāti patet
qualiter quis de iſto p̄cepto debeat confiteri.

Ertium preceptum eſt Memento vt diem
ſabbati ſanctifices. Hoc preceptū refertur
ad ſpūſſancti gr̄am ſiue bonitatē ſicut ſcd̄ꝫ
ad filij veritatē. ꝛ p̄mū ad patris poteſtateꝫ Docet
aūt hoiem ꝑ affectū deuotionis totalit̄ hac die q̄eſ-
cere. ita ꝙ ſi hō q̄cqꝫ in orōibꝫ vel bonis oꝑibꝫ ꝑ to-
tā ſeptimanā neglexerit. hoc recuperet iſto die Vn̄ ad
euidentiā huꝯ p̄cepti primo q̄rit̄ quare homini fuit
datuꝫ Ad qd̄ dr̄m eſt ꝙ huius triplex eſt rō lr̄alis
¶ Prima eſt diuini cultus vacatio. vt hō iſto die
ſimpliciter deuotioni ſtudeat. Et quicq̄d boni alio
die neglexerit. hoc iſto die potiſſime reſtauraret
¶ Secunda ratio fuit auaritie reſtrictio. Unde nō
tantum ab operibus mechanicis. ſꝫ ꝛ a mercaturis
iſto die abſtinere debemꝯ ¶ Tertia fuit diuine om-
nipotentie maioꝛ recordatio. quia ſicut deus requie-

datio. q2 ſicut deus requieuit die ſeptimo ab oibꝫ oꝑi
bus ⁊ rebus quas fecerat in obſequiū hoīs. ita hō
debet qeſcere ab omni oꝑe exteriori. vt vacz diuine
laudi. deo ſcz laudes referēdo ꝓ creatōis beneficio.
q2 deus oia in ſui obſequiū ⁊ ſubſidiū ꝓduxit Eſt
etiā hui9 p̄cepti triplex rō miſtica ¶ Prima eſt alle
gorica ſcz ꝙ ſabbatū ſ̄cat requiem corꝑis xp̄i in ſe-
pulchro ⁊ etiā ꝯſolationē aiaꝝ in limbo q̄ ꝑ pn̄tiam
aie xp̄i facta fuit ¶ Scđa rō eſt tropologica. q2 ſab
batū ſ̄cat requiem aiaꝝ in deo ꝑ deuotōis affectū ⁊ ꝑ
ꝯtēplatōis exercitiū. ¶ Tertia rō eſt anagogica q2
ſ̄cat qetem aiaꝝ in celo ad quā ꝑ preſentē vacatōez
mētis in deo ſperamus ꝑuenire. ¶ Scđo q̄rit q̄re
dies ſabbati fuerit tranſlata in dn̄icam. Ad qđ di-
cendū eſt ꝙ hoc fuit factū ſiliter triplici rōe ¶ Pria
ob memoriā beneficij incarnatōis. q2 ſic9 die dn̄ico
mūdus fuit creat9. ita eodē die ꝑ incarnatōis miſte
riū recreat9 eſt Et hoc bn̄ficiū digniſſimū in memo
ria iugiter eſt habendū Quia ꝑ hoc nobis de9 ſum
mā charitatē exhibuit. dicēte aplo Propter nimiā
charitatem qua deus dilexit nos. miſit de9 filiū ſuū
vnigenitum ⁊c̄. Ex maxima em̄ charitate ꝓceſſit ꝙ
ideo verbum eternū hō fieri voluit vt te deificaret. ⁊
vt hoiem abiectū ineffabiliter exaltaret ⁊ vt hoiem
mendicum theſauro diuinitatis locupletaret. Et vt
iſta in nobis efficeret. lumē diuine claritatis abſcon
dere voluit ſub velamine noſtre mortalitatis ⁊ potē
tiam diuine maieſtatis ſub velamine humane infir-
mitatis ¶ Scđa ratio eſt ꝓpter memoriam bn̄ficij
noſtre redemptōis. Nā xp̄s illa die naturā humanā

de vinculis captiuitatis eripuit In quibus fere per
quinqꝫ milia ānoꝝ fuerat mirabiliter captiuata. ⁊ de
carcere tenebraꝝ eduxit. qꝛ licꝫ aie in limbo non ha
berēt penā ſenſus. habebāt tñ penaꝫ dāni. cū ꝓuate
erāt viſione diuina Ad quā illa die ꝑ ſibi diuini pͥ-
ſentiam feliciter admittebātur Eadem etiā die dya-
bolū alligauit eius potentiam adimendo. q̄ quidem
bñficia merito debent in memoriā retineri ⁊ iugit re
coli cū grāꝝ actōne Ad qđ mouemur exēplo Iſaie
dicentis Miſerationum dñi recordabor. ❡ Ter-
tio propter memoriam beneficij reſurrectionis que
fuit cauſa ⁊ exemplar noſtre reſurrectionis Nam il-
la die tria beneficia nobis contulit. ❡ Primum
quia mortem deſtruxit ⁊ eam in ſeipſo occiſus occi-
dit Nam ſm Auguſtinum dignum erat vt quia dy
abolus xp̄m innocentem peremit. poteſtatem per-
deret in eos quos ſua calliditate vinctos detinebat
❡ Sciendum eſt quia quando reſurrexit naturaꝫ
humanam veſte immortalitatis induit cum immor
talis ⁊ impaſſibilis reſurrexit ❡ Tertium quia timo
rem mortis a nobis abſtulit. quando per reſurrecti-
onem ſuam nos de beatitudine eterna aſſecurauit.
cum certum ſit ꝙ membra ſequi debeant vbi caput
ſuum preceſſit. Et ideo dicit Leo Papa ꝙ hec di-
es tantis diuinarum diſpenſationum eſt miſterijs
conſecrata. vt quicquid inſigne eſt a deo conſtitu-
tum in terris. in huius diei dignitatē ſit geſtū vt pa
tet in ſpūſſancti miſſione. in epiſcopoꝝ ꝯſecratione
⁊ in ſancti moniali velatōe ⁊ hmōi Specialis tamē
ratio fuit tranſlatōnis ne videremur iudaizare diens

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0049

ſabbati more iudeoꝝ obſeruando ¶ Sed eſt ſci-
endum ꝙ iſtud preceptum poteſt tripliciter accipi.
¶ Primo generaliter vt ceſſemus a vicijs ¶ Se-
cundo ſpecialiter. vt ceſſemus ab operibꝫ corporali-
bus ⁊ actibus mechanicis per que mēs impeditur
ne libere poſſit deo vacare. ¶ Tertio ſpecialiſſime
vt contingit in viris contemplatiuis qui ab omni-
bus occupationibus mundanis ſe abſtinent vt to-
taliter deo vacent. ¶ Prima vacatio eſt ad ſalu-
tem neceſſaria. ¶ Secunda eſt debita. quia conue-
nit obedientie diuini precepti. ¶ Tertia eſt perfe-
cta. quia ſolum conuenit perfectioni ſtatus contem-
platiuorum qui ſibi ⁊ omnibus mundialibus mor-
tui. ſoli deo vacant Et iuxta predictam diſtinctionē
iſtud preceptum tripliciter exponitur. ¶ Primo ſic
Memento vt diem ſabbati ſanctifices. id eſt ſum-
mo ſtudio illam diem honores nihil ſcꝫ corporalis
operis in ea faciendo quod poſſit impedire quietem
mentis in deo. ⁊ ſecundum hunc intellectum iſtud
preceptum contingit tranſgredi quattuor modis.
¶ Primo manualiter operando ¶ Secūdo mer-
cationibꝫ intendendo. Tertio placita ſecularia fre-
quentando. ¶ Quarto actum iudiciarium exercen-
do. quia ius ſtatuit vt illo die ſtrepitus iudiciarius
conquieſcat. C. de ferijs li. 3. L. Omnes dies iube-
mus eſſe iuridicos Imper. val. Item ibidem imp.
Leo. L. dies feſtos. Poteſt tamen vt dicit Guiller-
mus in gloſa. vel pro pace tractanda. vel confirmā-
da licite iuramentum preſtari Ex quo patet. ꝙ qui-
cunqꝫ ſabbatum violat mortaliter peccat. Excuſat

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0050

tamen quis a peccato mortali quattuor modis: ¶ Primo qdem ꝓpter laboris vel oꝑis modicitatē puta ſi labor ſit tā modicus ꝙ qetē mētis in deo nō poſſit ipedire Et hoc inuit i glo. Exo. ʒi. ſuꝑ illo ꝟbo Quicūq̃ polluerit ſabbatū. gloſa. turbādo qetē aīe: morte moriat. ſ. aīe ꝛ corꝑis Ex quo ptʒ ꝙ ſolū ille labor q turbat quietē ꝛ ſpūs libertatē cauſat peccatū mortale ¶ Scdo ꝓpter laboris nccitatē q̄ tāta debet eē vt labor oꝑis ſine rei ꝑiculo nō poſſet ꝓueniri nec differri ſicut ꝯtingit in meſſib ꝓpt incurſuz hoſtiū. ꝛ in vindemiꝭs ꝓpter frigus. ꝛ in captura allecū q̄ ſolū fit tꝑe determinato In talib em̄ excuſat neceſſitas que legem nō hʒ: vt ptʒ extra de cōſuetudine. ca. 4. Quanta aūt ſit nccitas vel etiā laboris quātitas que a pctis excuſat. ad arbitrium boni viri iudicandū eſt Vn̄ dt Guillermus in glo. ꝙ viatores minutores. ꝛ ferratores equoꝝ ſi talia faciūt nō ꝓpter queſtum proprium. ſed propter neceſſitatē aliorū: excuſant a pctō aliter non ¶ Tertio propter cordis pietatē. qꝛ bene licet arare in ſabbato ꝓpter deum ꝛ agrū pauꝑis ꝓpter deū ſeminare vel ducere religioſis ligna ꝛ aliꝭ miſerabilib ꝑſonis ¶ Quarto ꝓpter publicam vtilitatē. puta laborare ꝑ ponte vel via ſeu etiā eccleſia reparanda. dummodo hoc gratis fiat. ¶ Sed hic incidit dubitatio. Cum em̄ obſeruatio ſabbati ſit de precepto diuino. diuinum autem preceptum ſit maius q̄ꝫ humanum. videtur dubitabile. quomodo eccleſia que vtitur poteſtate humana poterit diſpenſare in caſibus predictis ſuper tranſgreſſione precepti diuini. Ad quod dicens

D

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0051

dum eſt ꝙ eccleſia bene videt diſpenſare in ꝓdicto
duplici rōe ¶ Primo qꝛ eccleſia nō tm̄ vtit poteſta
te hūana vt rō ſupponit. ſed etiam poteſtate diuina
ideo eadem poteſtate diſpēſat eccľia ī ꝑcepto diuio
qua deus ipam condidit. Ex hoc pꝫ ꝙ q̄cunqꝫ po-
teſtatem vľ claues eccľie ꝯtemnit: dei poteſtatē ꝯtē-
nit Luce decimo. Qui vos ſpernit me ſpernit.
¶ Scdo qꝛ diſpenſatio vel ſumit ꝓ mandati rela-
xatione. ꝛ ſic verꝫ eſt ꝙ eccľia vľ minoꝛ poteſtas nō
pōt diſpēſare in mandato ſuperioꝛis. vel ſumit pro
mandati interpretatione. puta declarando ī quo ca-
ſu ſm intentionem legiſlatoꝛis mandatum obliget
ad ſui obſeruantiam. ꝛ in quo caſu non Et hoc mo
do eccleſia poteſt diſpenſare in precepto diuino.

¶ SECUNDO exponitur ſic. ſabbata ſancti-
fices. id eſt ſummo ſtudio illo die precipue peccata
moꝛtalia caueas nihil in eo facinoꝛis cōmittēdo. qꝛ
multo peius eſt peccare vľ delinquere in tali die ſcā
q̄ꝫ in alia Vn̄ narrat btūs Gregoriꝰ in libro tertio
dyalogoꝝ. ꝙ q̄dā legittima a viro ſuo cognita cū ſe
ꝓceſſioni iūgeret a Dyabolo rapit. ꝛ multum ab eo
vexat Et ſi hoc fit in ꝑſonis legittimis. quāta pena
erit plectendꝰ illegittimꝰ ꝯcubitꝰ. Vn̄ dt Augꝰ in
libro de decē coꝛdis Dico tibi ꝙ ſpūaliter obſerues
ſabbatum nō q̄uo iudei obſeruāt Coꝛꝑali em̄ ocio
vacare volūt ad nugas ꝛ luxurias ſuas. multo aūt
meliꝰ facerēt ſi in agro ſuo aliq̄d vtile die ſabbati ſe
minarent. q̄ꝫ ꝙ in theatro ꝛ ſeditionibꝫ inſiſterent ꝛ
meliꝰ femīe eoꝝ lanas in ſabbato filarent. q̄ꝫ ꝙ tota

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0052

die in choꝛeã impudice ſaltarēt Vñ Seneca deri-
ſit ſabbata iudeoꝝ dicens eos ꝑdere ſeptimam par
tem vite ſue Vñ in talibꝫ impletur illud Trenoꝛum
p̄mo Viderūt eaȝ hoſtes ⁊ deriſerūt ſabbata eius
⁊ hoc rationabiliter Cū em̄ p̄ncipalis intētio legiſ-
latoꝛis ſit ꝓpter hoc nos abſtinere a coꝛꝑalibꝫ opibꝫ
vt liberius poſſimus vacare ſpiritualibus vt patet
de Conſecratiōe diſtinctione quinta vbi ſic dicitur
Ieiunium magnum ⁊ generale eſt abſtinere ab iniq
tatibus. ⁊ ab illicitis voluptatibus ſeculi quod eſt
perfectum ieiunium. patet ꝙ illoꝛum ſabbata merito
deridentur qui tali die deuotiōe reiecta. ſolum ocio
coꝛpoꝛali. ⁊ ſue laſciue vacant. ¶ Sciendum au-
tem ꝙ ſunt duo peccata que maxime frequentantur
dominicis diebus ⁊ feſtiuis. ſcilicet choꝛea ⁊ ebrie-
tas. Et ideo de choꝛea p̄mo notandum ꝙ licet in ſe
non ſit moꝛtale peccatum. tñ ex quatuoꝛ circumſtã
tijs contrahit defoꝛmitatem pcti moꝛtalis. ¶ Prio
quidem ratione perſone. puta ſi perſona ſit religio-
ſa vel eccleſiaſtica. tunc em̄ ratione ſcandali poteſt
committere peccatum moꝛtale ¶ Secundo ratio
ne tempoꝛis vt ſi fiat tempoꝛe miſſe vel alio deuoti
onis tempoꝛe quis choꝛiſet. ¶ Tertio ratione loci
vt ſi fiat in eccleſia vel cimiterio. tunc enim pꝛopter
irreuerentiam deo in loco ſacro exhibitam poteſt cō
mitti peccatū moꝛtale. ¶ Quarto ratione finis vel
modi. vt ſi fiat libidinoſa intentione. vel etiaȝ ſeruet̄
impudica geſticulatio. vel ſaltatio laſciua ꝓuocãs
ad libidinē Ad quã intētionē videt̄ referri vbū Au-
guſtini ſupꝛa poſitū de decē coꝛdis Et p̄dcē q̄tuoꝛ

eonditiones complectuntur hoc metro. Tempore
fine. loco. perſona. chorea caueto. ¶ Scđo notan-
dũ de ebrietate ⁊ gula qñ ſint mortalia vl' venialia
¶ Nã vno mõ ebrietas pt̃ dicere mẽtꝫ obnubilatio
nem vel gula pt̃ iportare ſolã corpis ingrauatiõem
⁊ ſic nõ ſunt pctã ſꝫ pena pctĩ. vt ptꝫ. 15. q. pma. ca-
pitulo Sane ¶ Scđo ebrietas iportat imoderatã
potationẽ vel gulã imoderatã cibi ſumptionẽ. ⁊ tũc
ſi in talibꝫ actibꝫ quis intendat vel appetit inebriari
aut etiã crapulari. ſic vtrumqꝫ eſt pctm̃ mortale Si
aũt talia nec appetit nec intendit ſꝫ ſolo caſu eueni-
unt. ſic ſolũ ſunt venialia Si etiã ex fortitudine po-
tus vel nimietate cibi. vel debilitate ſumentis pueni-
unt. ſunt venialia pvt notent iura. di. 25. ca. Crimi-
nis. ¶ Eſt aũt notandũ qꝫ trãſgreſſores huiꝰ pcep-
ti videnť ſpecialiter memoriã amiſiſſe. ppter qđ eis
ſignanter dr. Memẽto vt diem ſabbati ſanctifices
Nã ideo videnť memoriã amiſiſſe. qꝛ nec recordãtur
eoꝝ que videnť in natura. vbi oĩa vegetabilia ⁊ ſen
ſibilia quietẽ appetũt poſt laborẽ. ſicut eſt videre in
aĩalibꝫ ⁊ plantis que fructificãt ⁊ laborãt in eſtate.
ſed quieſcunt in hyeme Nec etiã eoꝝ que in ſcriptu-
ra legimus. Legimus em̃ Geñ. 2. qꝫ dñs requieuit
die ſeptimo ob oĩ ope quod patrarat Iſti aũt labo-
rant p totam ſeptimanaꝫ pro miſero corpore ſed in
die dominico laborant pro dãnatione anime. cũ tñ
deus preceperit tali die vacare ab omni corporali o-
pere. vt homo liberius ⁊ quietius vacaret diuino
cultui. Cuius vtiqꝫ iſti videntur obliti qui p totam
ebdomadam dies ſanctificãt laborando in opibus

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0054

licitis. ſed diem dominicam polluunt ⁊ contaminãt
intendendo voluptatibus ebrietatibꝫ ⁊ choreis Et
de his conqueritur dñs Eze. 22. Sanctuaria mea
ſpreuiſtis ⁊ ſabbata mea polluiſtis. propterea da-
bo vos contemptibiles omnibus nationibus

¶ TERTIO exponitur ſic. Memẽto vt diẽ
ſabbati ſanctifices. id eſt vt illa die puriſſime contẽ-
plationi ⁊ perfecte quieti mentis intendas ab oibꝫ
mũdanis cogitationibꝫ vel occupatiõibꝫ te ſubtra-
hendo. ⁊ per actum intime contemplationis verita
ti diuine liberrime vacando. qđ ꝓprie ꝯuenit menti
bus ꝯtẽplatiuis que ſingula dei beneficia mẽte de-
uotiſſima ꝑtractãt. ⁊ ꝓ quolibet ꝑcepto bñficio deo
ꝑfectas grãꝝactiões exoluunt replicãtes tota die il
lud Iſaie. 63. Miſerationũ dñi recordabor laudez
dicã pro omnibꝫ que dedit nobis dñs deus nr̃ Et
iſtam quietem mentis in deo quelibet mens deuota
feruẽter emulari dꝫ ꝓpꝉ tria bona q̄ exinde ſequunꝉ.

¶ Primum eſt ſeminis deifici in aĩa ſepulti fructu
oſa germinatio. qđ ptꝫ. qꝛ multa ſemina virtutum
naturaliter hoi cõplantata latent in mente rõnali. ⁊
ibi quadã deſidia ⁊ ariditate mentis pereũt ⁊ deſic-
cantur que omnia copioſum fructum ꝓducerẽt. ſi ꝑ
lumen grẽ diuine ⁊ ꝑ feruorem deuotionis fecũda
renꝉ Cuius exemplũ ptꝫ in ſole materiali qui radijs
ſui ſplendoris ⁊ feruoris terram penetrans ſemẽ in
terra defoſſum ⁊ occultatũ viuificat ⁊ fecundat. ſic
etiam per lumen diuine gratie ⁊ feruorem dilectio-
nis ⁊ deuotionis qua mens quieſcit in deo. virtutũ
ſemina in mente rõnali latentia vberius fecũdantur

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0055

¶ Scdm eſt pn̄tis vite attediatio. ꝛ oīm terrenoꝝ
libera deſpectio Nam certum eſt ꝙ dulcoꝛ quo mēs
intimo feruoꝛe quieſcit in deo. cauſat in hoīe tediuꝫ
ꝛ meroꝛem tot⁹ vite pn̄tis. ꝛ inducit menti deuote
quandā inſipiditatē ꝛ nauſeā oīm terrenoꝝ Nec mi-
rū qꝛ ſm Gregoriū. guſtato ſpiritu deſipit oīs caro
Cui⁹ rō eſt qꝛ ſicut ignis materialis in reb⁹ ſuo fer-
uoꝛe aduſtꝭ aufert oēm pulchꝛitudinē ꝛ placibilita-
tē. reddēs ea nigra ꝛ defoꝛmia ad vidēdū. ita feruoꝛ
intnē deuotiōis oēm dulcedinē vite pn̄tꝭ in tediū ꝛ
meroꝛē ꝛ reꝝ tpaliū pulchꝛitudinē ꝛ placibilitatē in
quādā inſipiditatē nauſeā ꝯuertit. qꝛ ſicꝫ ſm Ber-
nardū ſerpēs Moyſi deuoꝛabat ſerpentes magoꝝ
ita dulcoꝛ itime deuotōis oēm dulcedinē vite pn̄tis
tollit. ꝛ in quandā inſipiditatē ꝯuertit ¶ Tertiū eſt
coꝛdis frigidi duri ꝛ rigidi perfecta liquefactio. ꝛ
diuinoꝛum inſtinctuum pꝛompta executio. qḋ patꝫ
Nam ſicut radij ſolares glaciem reſoluūt. ita feruoꝛ
interne deuotionis mentem frigidam gelu toꝛpoꝛis
ꝛ deſidie conſtrictam a deo reſoluit ꝛ liquefacit. vt
pꝛompte diuinis inſtinctib⁹ conſentiat. ꝛ per viam
mandatoꝛum dei in omnium virtutum exercitio fer-
uenter ꝛ celeriter currat. Quem motum bene ſenſe-
rat Pſalmiſta cum dicebat. Viam mandatoꝛum tu-
oꝛum cucurri cum dilataſti coꝛ meum. Poſtq̄ meā
mentem dilataſti ꝛ inflammaſti feruoꝛe tue deuotio-
nis omnino deſidia pꝛocul mota. mandata tua im-
pleui. ꝛ omnib⁹ diuinis inſtinctibus pꝛompte ꝛ de-
lectabiliter acquieui Sed foꝛte diceret aliquis Pau-
per ſum. tantū habeo laboꝛare pꝛo cōmunib⁹ indi-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0056

gentiȷ̈s ꝙ inde obliuiſcor contēplationis ⁊ orationis
Huic ergo reſpondeo ꝙ talis debet diligenter ad-
uertere an ſua occupatio ſit maior q̄ȝ illius eximiȷ̈ re
gis Dauid. qui habuit regnum latiſſimum ⁊ terras
plurimas gubernare. qui tamen de ſcipſo dicit Me
ditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Et ali-
bi. Septies in die laudem dixi tibi. ¶ Sciendum
autem ꝙ ſicut quilibet chriſtianus adultus tenetur
omni die ad aliqualē memoriam de deo ꝓ ſuis bn̄fi
ciȷ̈s habendam. ita religioſus ⁊ clericus beneficia-
tus tenet̄ ad horas canonicas. quas ſi ſine cā legi-
tima omittunt. mortaliter peccant Et non ſolū cum
qui horas canonicas ad quas tenent̄ omittunt pec
cant mortaliter. verū etiaȝ qui eas negligenter dicūt
Non quidem ex impotentia vel infirmitate. ſed poti
us ex contemptu vel mala conſuetudine. quia licet
negligentia in talibꝰ ſcd̄m ſe ⁊ fragilitatem hūanam
conſiderata ſit venialis. ꝯtemptus tn̄ ⁊ mala conſu
etudo faciunt eaȝ mortalem. vt patet de Conſe. di.
20. in textu ⁊ gloſa Et ſic patent tria precepta que
ordinant hominem ad deum. ¶ Primum quidem
ad venerandū ſcȝ patris potentiam. ¶ Scd̄m ad
colendum filiȷ̈ veritatem ¶ Tertium ad iugiter me
ditandum ſpū ſſancti bonitatem Sed eſt diligentiſ-
ſime aduertendum ꝙ contra tria precepta predicta
contingit hoīem tripliciter peccare ¶ Primo ex im
potētia vel infirmitate. aut etiam ex timore. ⁊ ſic pec
catur quaſi contra patris potentiam ⁊ contra pri-
mum preceptum Dicitur autem peccatum ex impo
tentia vel infirmitate quando peccatur ex paſſione

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0057

que indicat nature corrupte fragilitatē ⁊ impotētiā. Ex timore aūt ꝯtingit peccare dupl'r ſm duplicem timorē Eſt em̄ quidā timor hūanus qn̄ ſcȝ timētur pericula carnis Eſt timor mundanus qn̄ ſcȝ timē-tur pericula rerū. Et iſti timores mali ſunt Et mor-taliter peccant qui ꝓpter eos faciunt illicitū quod ē contra deū. vel omittūt aliquid licitum ad qđ tenen-tur Unde iſtos timores excludit ſaluator Mathei. jo. Nolite timere eos qui occidunt corpus ſed potiꝰ eum timere qui pōt aīam ⁊ corpus mittere in ge-hennā. Ex quo ſequit̄ correlarie ꝙ ſi quis miles iu-uat dn̄m ſuū in bello iuſto. vel ſi probabiliter credit eum habere iuſtū bellū. in his duobꝫ caſibꝫ p̄t iuua-re dn̄m ſuū ſine pctō. ſed nō amicū vel cognatū niſi ſciat eū habere iuſtum bellum Et hoc ꝓbat̄. 23. q. j. Quid culpat̄. Juſtum aūt bellum ſm Guillermum eſt qđ vlciſcit̄ iniurias vel quod geritur ꝓ rebꝫ debi-te repetendis: ⁊ ſic gens vel ciuitas plecti poteſt

¶ Scđo fit peccatū per ignorantiā ſiue errorē. qua-ſi contra filij ſapientiam. ⁊ ſic peccatur contra ſecū-dum p̄ceptum. Dicitur aūt peccatū ex ignorantia qn̄ aliq̄d ignorat̄ eoꝝ quoꝝ ſcia a peccato impedi-uiſſet. ⁊ tūc diſtingue. q2 vel hoc fit ex ignorantia iu-ris ⁊ hoc nō excuſat. q2 eſt vincibilis vt ptȝ. j. q. 4. ca. vltimo. Sȝ ſi eſt inuincibis excuſat. ſicut ptȝ de infantibꝫ furioſis vel dementibꝫ q̄bꝫ non imputatur qđ faciūt vt dicit Bernardus in glo. ¶ Similiter etiā excuſatur is qui ſequit̄ vnam opinionem proba-bilem ⁊ famoſam vbi magiſtri inter ſe ꝯtrarie opinā-tur. Aut hoc fit ex ignorantia facti ⁊ ſic excuſat̄ ho-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0058

mo a pctō oblito dummō duo in ſe habeat ¶ Pri-
mū eſt. ſi adhibet diligentiā quā pt ad iueniēdū pec
catū oblitū. vt hʒ Iſaie. 38. Recogitabo tibi oēs an
nos meos ꝛc. ¶ Scdm eſt ſi oret deū vt reuelet ſi-
bi. Tūc eñ ſm Auguſtinū aut reuelat. aut relaxat
¶ Tertio fit pctm̄ ex malitia ſiue ex electiōe vt cū
hō ex volūtate deliberata pctō adheret Et ſic pecca
tur ↄtra tertiū p̄ceptū. qꝛ ↄtra bonitatem ſpūſſancti
Et talia dicūt' pctā in ſpm̄ſanctū Circa q̄ duo ꝑ or
dinē ſūt declarāda ¶ Primū eſt que ꝛ q̊t ſūt pctā in
ſpm̄ſcm̄ ¶ Scdm ē an illa pctā ſint mortalia ſꝑ. vl'
aliqñ pñt eē venialialia ¶ Propt' p̄mū ē ſciendū
ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſcm̄ ꝓpe dr illō qd̄ ipugnat bonita
tē ſpūſſci cuiꝰ grā fit remiſſio pctōꝝ Et tale pctm̄ qd̄
fit ex certa malitia ſm theologos. vel ex electōe ſcdʒ
Phm. 3. Ethicoꝝ dr irremiſſibile vt pʒ Math. 12.
in textu ꝛ gloſa. Nō ꝙ nūqꝫ remittat'. ſʒ ꝙ nō hʒ cau
ſam remiſſibilitatis. tollit eñ oīa illa q̄ requirunt' ad
remiſſionē pctōꝝ Et qꝛ ſex ſunt ↄditiōes que requi-
runtur in remiſſione peccatorum: ideo ſunt ſex ſpēs
peccati in ſpm̄ſcm̄ Harum aūt ſex. due ſumuntur
ex ꝑte remittentis ¶ Prima eſt. dei miſericordia cō
donans culpā. ꝛ ↄtra hāc eſt deſperatio. qꝛ hō ꝓpt'
grauitatem peccatorum deſperat. vt pʒ per Cayn
qui deſꝑauit de dei miſericordia. Dixit eñ Cayn
dño Geñ. 4. Maior eſt iīquitas mea q̄ʒ vt veniam
merear. ꝛ ſic fuit deceptus. quia (Pſalmiſta teſte)
Prope eſt dñs oibꝫ inuocantibꝫ eū in veritate. ꝓpe
eñ. id eſt propicius eſt omnibꝫ inuocantibus eum
ꝛ hoc in veritate. id eſt non ſecundum mala deſide-

riſa que aliud querūt ꝙ̄ ipm deū.glo.increpationibꝫ ⁊ minis nō ꝯuertuntur ad deū.ſed deſperando accumulant crimē ſuum.Gregorius. ¶ Scd̄a eſt iuſticia obligans ad penam. Et contra hanc eſt preſumptio impunitatis Similiter ex parte penitentis duo requirunt. ¶ Primum eſt dolor de peccatis p̄teritis.⁊ ꝯtra hoc eſt finalis impenitentia ¶ Scd̄ꝫ eſt propoſitumabſtinendi a peccatis futuris Et cō̄tra hoc eſt obſtinatio qua hoīs mēs ita obſtinat in pctō̄.ꝙ nō vult penitere ¶ Silr̄ tertio ex ꝑte gratie gratum facientis ꝑ quā ſimpliciter peccatū remittit duorequiruntur.Nam hec gratia vel confert in fide eccleſie:⁊ contra hoc eſt īpugnatio veritatis agnite Vel in ſacramentis eccleſie vel legis noue ⁊ cōtra hoc eſt inuidentia fraterne gratie Et non accipitur inuidētia fraterne gratie ꝓut aliquis inuidet fratri ſuo vel alicui ſingulari ꝑſone.ſed quando tanta eſt malicia in eo.ꝙ diſplicet ſibi de gratia dei creſcēte in mundo Et ſic patet que ⁊ quot ſunt peccata in ſpiritumſanctum.qꝛ ſex.puta deſperatio. preſumptio.finalis impenitentia.obſtinatio. impugnatio veritatis agnite.⁊ inuidentia fraterne gratie.Patet etiam qualiter iſta peccata dicantur irremiſſibilia ⁊ q̄aliter non ¶ Propter ſcd̄m eſt ſciendum ꝙ ſi quis labatur in deſperationem ex infirmitate vel prauitate complexionis ⁊ de hoc dolet ⁊ renitet inquantuꝫ poteſt.ſic deſperatio non eſt peccatum niſi forte venīale.Si autem contingat ex errore vel deceptione puta ſi putans ſe obſequium preſtare deo ſeipſum occidat.ſic eſt peccatum mortale.Si vero quis de-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0060

ſperat ex certa malitia ꝛ electione. vt diffinitiue di-
cat cum Cayn. Maioꝛ eſt iniquitas mea ꝙ̄ vt ve-
niam merear. ſic deſperatio eſt peccatum in ſpiritu
ſanctum. ꝛ tali conſulēdum eſt vt cogitet de immē-
ſitate diuine miſericoꝛdie. ꝛ ſimili modo de alijs di-
cendum eſt. Nam aut preſumptio naſcitur ex infir-
mitate qua homo nimis de dei miſericoꝛdia confi-
dit. ꝛ ſic dicitur peccatum veniale Aut naſcitur ex
erroꝛe nimis de meritis ſuis preſumendo. ꝛ ſic pre-
ſumptio eſt peccatum moꝛtale. ꝛ ſpecies ſuperbie.
Aut naſcitur ex certa malicia qua omnino intendit
dei iuſticiam non ſeruare preſumens de impunitate
peccati. ꝛ ſic pꝛopꝛie eſt peccatum in ſpiritumſan-
ctum. quia aufert iuſticie dei equitatem Et tali con-
ſulendum eſt vt frequenter cogitet de rigoꝛe iuſticie
Similiter impugnatio veritatis agnite aut ꝓuenit
ex infirmitate. vt cum aliquis pꝛopter verecundiaꝫ
vinci nolens impugnat veritatem agnitam. ꝛ ſic eſt
peccatum veniale. Aut pꝛouenit ex malicia. puta
cum pꝛopter munera vel ſtipendia aliqua que exce-
cant intellectum. impugnant veritatem in damnum
alterius. vt patet in malis aduocatis. ꝛ ſic eſt pec-
catum moꝛtale. Aut hoc pꝛouenit ex certa malicia
vt cum quis deliberate impugnat fidem catholicaꝫ
vel conſilia. vel pꝛecepta euangelica. ꝛ ſic pꝛopꝛie
eſt peccatum in ſpiritumſanctum. Similiter inui-
dentia fraterne gratie. Aut pꝛouenit etiam ex infir-
mitate. puta ſi dolet alium melioꝛem ſibi pꝛeferri,
tunc ſi dolet ꝓpter ſui in ſufficientiam non peccat.
quia ſcđm gloſam Bernardi. doloꝛ iſte bonus eſt.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0061

Si aũt dolet ſolũ ꝓpter eminentiaꝫ alterius. ⁊ talis
motus ſit indeliberatus. ſic eſt pctm̃ veniale Aut ꝓ
uenit ex ignorãtia. puta ſi quis dolet de alterius ex-
cellentia. qꝛ ꝑ hoc ſibi timet diminui ꝓprium bonũ.
ſic eſt pctm̃ mortale. ⁊ ſpẽs inuidie. Aut ꝓuenit ex
certa malicia: puta cũ ꝓpter deprauatiõem affectus
aliq̇s nec amat bonũ in ſeipo. nec etiã videre põt in
alio. ⁊ ſic eſt pctm̃ in ſp m̃ ſcm̃ ¶ De obſtinatõe aũt
⁊ finali impenitẽtia. ſciendũ ẽ ꝗ talia aut ſumũt pri-
uatiue ⁊ ſic obſtinatio dt ꝑmanẽtiã volũtatꝫ i pctis
Et finalis ipenitẽtia ſolũ importat ꝑuatõem peni-
tentie. ⁊ ſic iſta duo non ſunt pctã ſpecialia. ſed cir-
cũſtantie cuiuſlibet pcti Aut ſumuntur ꝯtrarie ⁊ ſic
obſtinatio importat volũtatem deliberatã ꝑmanẽdi
in peccato. ⁊ finalis impenitentia importat volũta-
tem non penitendi. que duo ſic differunt. Nam fina-
lis impenitentia ſumitur reſpectu preteriti. qꝛ ipor-
tat propoſitum non penitendi de peccatis ꝯmiſſis.
⁊ ſic priuat peccati emendam Obſtinatio vero ſu-
mitur reſpectu futuri. vnde priuat peccati cautelam
⁊ ſic iſta duo proprie dicuntur peccata in ſpiritum
ſanctum ¶ Ex premiſſis patet qualiter ꝯfitendum
ſit de tranſgreſſione huius precepti ſm quẽlibet eiꝰ
intellectum Et ſic patent tria prima precepta q̃ or-
dinant hominem ad deum.

QUARTUM preceptum eſt. Honora
patrem tuũ ⁊ matrem tuam Exodi. 20. In
quo precepto ſcdm Auguſtinum libro de
decem cordis. implicatur ois actus bñficentie pri-
mo impendendus ſiue ex debito naturalis obligati-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0062

onis. ſicȝ honor qui debetur patri naturali. ſiue ex
charitatis debito ſicut alij actus pietatis q̄ ex chari
tate ipi primo ipendunt Implicant etiā in hoc p̄ce
pto oēs actus virtutū q̄ ex charitate vel pietate ſeu
humilitate ſunt circa primū exercendi. vt videbit in
pceſſu Et ideo h̄ p̄ceptū hȝ triplicē expoſitiōem ſm
q̄ pr̄ ꝛ mr̄ tripliciter accipiunt ¶ Prima q̄dem pro
patre nturali put eſt pncipiū generatiōis naturalis
¶ Scd̄a pro patre ſpirituali put eſt pncipium rege
nerationis ſpiritualis. ¶ Tertia pro patre eternali
vicȝ ipo deo qui eſt principium creationis ſuperna-
lis Et cuilibet iſtoꝝ patꝝ triplicem honorem defer
re debemus. ¶ Nam patrem ꝛ matrem naturalem
honorare debemus. ¶ Primo ipſis reuerentiam ex
hibendo. nec v̄bo nec facto ipſis vnq̄ʒ iniuriam in-
ferendo. Ad quod hortat ſapiens Eccleſiaſtici. 7.
Honora patrem tuum ꝛ gemitus matris tue ne ob
liuiſcaris Memento quoniā niſi p ipos non fuiſſes
In quo v̄bo innuit ratio potiſſima quare parentes
honorare debemus. quia traximus ab ipis pfectio
nem nobiliſſimam que eſt eſſe. Hec em̄ eſt prima ꝛ
fundamentum oīm aliaꝝ pfectionum Et ideo dicit
Phus. 8. ethicorum. ca. ij. verſus finem q̄ filij non
poſſunt parentibꝫ reddere equiualens. q2 tria bona
nobiliſſima ab ipſis recipiunt. quorum nullum recō
penſare poſſunt ſufficienter. eſſe naturale vicȝ nutri
mentum ꝛ doctrinam. Nam ratione eſſe naturalis
quod traximus a parentibus. ipſis tenemur humi-
liter ꝛ reuerenter ſeruire tribus modis. ¶ Primo ex
tota virtute corporis. vt ſi debiles ſint ipſos corpa

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0063

liter portemus ⁊ eis naturaliter ſeruiamus. quod ē
contra illos qui parentibus manus violentas inijci-
unt. vel ipſis victum neceſſarium ſubtrahunt. Exo-
di viceſimoprimo Qui percuſſerit patrem aut ma-
trem: morte moriatur. ¶ Secundo ex tota virtute
cordis: vt ipſos tota mente diligamus quod ē con-
tra illos qui mortem parentib9 optāt. vt ipoꝝ here-
ditatē ꝑcipiāt Aut vt ſine rephēſione ſcḋm motū pro-
prie volūtatis viuāt. ¶ Tertio ex tota ꝟtute oris.
vt nec duris nec aſꝑis ꝟbis vnq̄ cū ipis ɔtēdam9
ſed blādis ꝟbis eis reſpōdeamus. ⁊ ipoꝝ reprehen-
ſiones humiliter ⁊ pacienter ſuſtineamus. quod eſt
contra illos qui parētibus maledicunt. ⁊ ex hoc di-
uinam maledictionē incurrunt. Exodi. 2j. Qui ma-
ledixerit patri vel matri. morte moriatur. ¶ Scḋo
ipos honorare debemus. ipis ſi indiguerint vite ne-
ceſſaria miniſtrando. ⁊ poſt hanc vitam eorum ani-
mas miſſis ⁊ elemoſinis de purgatorio liberando.
Et ad hoc tenemur propter ſcḋm donum quod ab
ipis recepimus. ſcilicet naturale nutrimentū. in quo
filij non poſſunt reddere parentibus equiualens q2
parentes nutrierunt filios de ſua carne ⁊ ſubſtantia
propria. Filij autem de ſubſtantia aliena nutriunt
ſuos parentes. Et ideo filij qui parentibus in ſua
neceſſitate non ſubueniunt. mortaliter peccant ſic3
⁊ illi qui eos iniurijs moleſtant quod patet per glo-
ſam Exodi. 2j. capitulo Que dicit ꝙ hic precipitur
ꝙ filij honorent parentes officio pietatis: ipſis in eo-
rum exhibendo. Qui enim inquit hoc parentib9 nō
facit quomodo facit alijs ẜ Ualerius in ſecundo

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0064
DFG

Quid prodeſt fortis eſſe ſtrēnuum. ſi domi male vi
uitur Nota ex quinto valerij de filia que matrem in
carceratam ⁊ condemnatā. māma nutriuit Propter
quod ipam a morte eripuit. Quomodo inquit ipſe
nō penitrat aliquid nō excogitata pietas. ¶ Tertio
debemus honorare parentes. ipſis i his que ad bo
num ſuū ⁊ ſalutem pertinēt obediendo Et ad hoc
tenet filius ratione tertij doni quod ab eis accepit.
ſcȝ ſalutarem informationem ⁊ doctrinam. Et ad
hoc nos criſtus proprio exemplo inducit. qui ſuis
parentibus ſubditus fuit. vt habetur Luce. 2. Vn
de contra illud faciunt filij quando ſuorum paren-
tum precepta negligunt vel contēnūt. Et ideo mor
taliter peccant ⁊ irā diuine vltionis incurrunt quod
patet ex hoc. Naȝ triplici haſta diuine vltionis cor
filiorum perforatur: qui ſuos parentes perturbant
vel eorum indigentijs non ſubueniunt. aut manda
tis eorum pertinaciter recalcitrant. ¶ Prima eſt
ſubtractio temporalium rerum. nam diuino iuditio
eis omnia in fortuna rerum temporalium eueniunt
qui ſuis parentibꝫ ſcđm diuinuȝ preceptum in ſuis
indigentijs non ſuccurrunt. ¶ Scđa eſt abbreui
atio temporalis vite. ⁊ perditio fame. Nam ſicut pre
mium parentes honorantium eſt vite longeuitas.
ita a contrario ſenſu ipſos dehonorantium eſt vite
breuitas. quia plurimi improuiſe ⁊ ſubito moriunt
Unde Pſalmiſta. Subito defecerunt ⁊ perierunt
propter iniquitatem ſuam. Tales etiā ſm iura red-
duntur infames. ⁊ a teſtimonio ferendo ⁊ ab omni
actu legittimo repelluntur. 6. q. j. capitu. Infames.

Unde ſm Canones ꝛ legittimas ſanxiones paren‍tib⁹ in gratia teſtamento ꝛ donatōe ſibi facta exclu‍dunt. ꝛ hereditaria ſucceſſiōe priuant ¶ Tertia eſt condēnatio aīe Unde gloſa ſuper illud Exodi.21. Qui maledixerit pr̄i vel mr̄i morte moriatur. morte ſcꝫ eterne dānationis. Nec mirum ſi tales reputent indigni vita eterna. qꝛ reputant indigni hac vita pe‍nali ꝛ miſera. que eis diuino iuditio repētine ſubtra‍hitur. cum tamen alijs peccatorib⁹ vita ad peniten‍tiam concedat. Et ex hoc rōnabiliter poteſt colligi quantus ſit reatus tranſgreſſio huius p̄cepti. quia ꝯtra ipm peccantes eximunt ob huius peccati dete‍ſtationē a ſententia pietatꝭ ipius domini qua de ce‍teris pctōrib⁹ dr̄ Ezechie.18. Nolo mortem pecca‍toris. ſed vt cōuertatur ꝛ viuat. De iſtis aūt ꝑpter repentinam mortem qua plectunt ꝑ diuinaꝫ ſenten‍tiam. dici poteſt econtrario. Nolo vitam peccatoris hoc ſcꝫ preceptum tranſgredietis ſed vt morte mo‍riatur ꝛ eternaliter condemnetur

¶ SECUNDA expoſitio reſpicit pr̄em ſpūa‍lem puta ſacerdotē ꝛ ꝯfeſſorē q̄ te fonte baptiſmatꝭ regenerauit. q̄ tibi ſacramēta diuinū alimentū mini‍ſtrat qui te ſcia. p̄dicatōib⁹. ꝛ exēplis īſtruit ꝛ infor‍mat Hunc patrē tripliciter honorare debemus

¶ Primo humiliter obediēdo In his potiſſime ad que teneris de iure preſbitero tuo obedire cū tibi p̄‍ceperit celebrandum ꝙ celebres. cū ieiunandum ieiu‍nes. ꝙ interdicta eccleſie ſerues. ꝛ excōicatos ſtrictiſ‍ſime vites Oim em̄ p̄dictoꝝ trāſgreſſio maxīe ſi fit ex deliberatione ꝛ ꝯtemptu inducit pctm̄ mortale.

Circa q̄d tria ſunt notanter aduertenda ¶ Primū
eſt quantum ad excōmunicationis ſententiam quā
quilibet chriſtian⁹ merito debet abhorrere Per ip-
ſam em̄ excōicati a conſortio diuino ꝛ beatorum in
eterna felicitate excluduntur Per ipam etiā ab omni
ſuffragio ꝛ ꝯmuniōe oīm bonoꝝ q̄ fiunt in eccleſia
militante totaliter priuantur Per ipam a poteſtate
dei (vt ſic loqui liceat) ꝛ defenſione ſanctoꝝ ange
lorum eripiuntur Et tā in aīa q̄ʒ in corpe poteſtati
dyaboli traduntur. patet hoc prime ad Thimo.i.
¶ Scdm eſt cū quāta cura ꝛ diligentia excōicatos
debemus euitare. q̄d ptʒ ex hoc ꝙ ex eoꝝ cōione ꝑti
naci pctm̄ mortale incurrit. Ideo aūt dixi cōione ꝑ
tinaci. qꝛ ſi ignorantia vel inaduertentia ſeu etiā per
coactionē abſolutā excōicato cōices non ligaris. qꝛ
in hoc caſu magis videris pati q̄ʒ agere Si ſɓo per
coactionem ꝯditionataʒ. puta ſi aliquod dānū tem
porale ꝯminet. ꝛ ex hoc excōicato ꝯmunices ſentē-
tiam nō euitas. qꝛ licet talis metus culpaʒ attenuet.
non tn̄ adnihilat. cū pro nullo metu rei tꝑalis q̄s de
beat peccare mortaliter. extra de his q̄ vi vel metus
cā fiūt. ca. Sacris. Sed hoc intelligit Hoſtiēſis de
his q̄ in ꝯtēptum clauium cōicant. vel qn̄ ꝓbabiliter
credūt claues ex hoc ꝯtēni. extra de clerico miniſtrā
te ca. Si celebret. ¶ Tertiū eſt cū quanto conatu ꝛ
diligentia penitentiā in ꝯfeſſione poſitā debeas adī
plere. qꝛ negligētia ꝛ ꝯtemptus penitentie iniūcte fa
cit ꝯfeſſionē p̄cedentē nō valere Vn̄ in hoc caſu ſicꝫ
in aliis quatuor caſib9 opʒ ꝯfeſſionem totaliter reite
rare. vt probatur de peniten. diſtinc. j. Menſuram.

vbi dr ꝙ ſacri canones tpa penitentie. ꝓ fide ꝛ ꝯuer-
ſione penitentū abbreuianda ꝑcipiūt. ꝛ ꝓ negligētia
ꝓtelāda exiſtimāt Et ꝙ negatōem petri. inſecuta eſt
ſatiſfactio lachrymaꝝ Quō etiaꝫ trina ꝯfeſſio dilce-
lectionis penitus deleuit pctm̄ trine negatiōis Vñ
in aggrauatōe talis inobediētie ſcribit Deutero. 17.
Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio
morte moriat Eſt aūt ſciendū ꝙ ql̄ibet xp̄ianus ad
prompte obediendū ſuis ſuꝑioribꝫ merito debet in-
duci ꝓpter tres prerogatiuas ipſius obediētie. Pri-
ma eſt qꝛ obedientia eſt via certa hūane ſalutꝭ. qꝛ ſi-
cut ꝑ inobedientiā hō eſt expulſus a gaudijs para-
diſi. ita ꝑ obedientiā illuc certitudinaliter redire de-
bet Vñ legit in figura huius de tribꝫ magis Ma-
thei. 2. ꝙ ꝑ aliā viā reuerſi ſunt in regionē ꝓpriam vt
exponit Gregoriꝰ ¶ Scđa eſt qꝛ obediētia eſt ſca-
la celeſtis beatitudinis In cuiꝰ figura vidit Jacob
ſcalam cuiꝰ ſummitas celos tangebat ꝛ angeli ꝑ eā
aſcendebant ꝛ deſcēdebant. ꝛ dominꝰ erat innixus
ſcale Geñ. 25. In quo innuit ꝙ obediētia ponit ho-
minē in vita celeſti in ꝯuerſatōe angelica ꝛ in manu-
tenentia diuina Bene namqꝫ dominus erat innixꝰ
huic ſcale. qꝛ mentē ꝛ cor veri obedientis in ſeipm
in obliq̄biliter dirigit ꝛ firmat hominis deſiderium
ne vnqꝫ i momentū a diuino bn̄placito deflectatur
Huius aūt ſcale tm̄ ſunt tres gradꝰ quātū ad pn̄s
licet Bernardꝰ ſeptem aſſignet. ¶ Primꝰ eſt obe-
dire libenter ſine recalcitratōne. Ad quod hortatur
Euſebius ceſarienſis in omela dicens. Quicquid
vobis a ſuperioribus precipitur hoc ita accipite ac

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0068

ſi ſit ore dei prolatū ¶ Secūdus grad⁹ eſt. obedire hylariter ſine murmuratōe. Qui enim inuit⁹ ꝛ cum murmuratōe obedit. crucē poſt xp̄m portat vt iterꝫ criſtum crucifigat Exemplum de Symone ſireneo qui cum angaria etiam inuitus crucem portauit. Tertius grad⁹ eſt. obedire ꝑſeueranter ꝛ ſine interruptiōe qꝛ nō q̇ incipit. ſꝫ qui ꝑſeuerauerit. hic ſalu⁹ erit vt dī ſaluator Math. io. Nā hūilis imo ꝑfectiſſima glorioſe ꝟginis marie obediētia. aperuit nobis regnū celoꝝ qn̄ dixit angelo gabrieli Luce. j. Ecce ancilla dn̄i. ¶ Tertia ꝓrogatiua eſt ꝙ obedientia ē clauis eterne iocūditatis. qꝛ ſicut ꝑ inobedientiam nobis aditus eterne iocunditatis clauditur. ita ecōtrario per obedientiā aperitur. ¶ Scdo ipm honorare debes ſibi debitū iuſticie itegraliter ꝑſoluendo vt ſcꝫ ſacrifices qn̄ ſacrificādū fuerit. ꝛ decimatōem p̄ſtes de oībꝫ bonis de quibꝫ fuerit decimādū. ꝛ etiā ſibi ꝯfitearis cū fuerit cōfitendū Sed dices q̄tiens ꝛ qn̄ teneor ſacerdoti ꝯfiteri Ad hoc dōꝫ eſt ꝙ rigore iuſticie ꝛ de iure ſcripto teneris ſibi admin⁹ ſemel in āno. h̄ eſt in q̄dragesima ꝯfiteri. Et etiā de bona ꝛ cōi ꝯſuetudie cū vultū ſui pecoris agnoſcere debeat. p̄t a te exigere vt ꝯfitearis q̄tiēs dꝫ tibi ſacramentū euchariſtie miniſtrare Aliꝭs tꝑibꝫ ꝑ tonū annum poſtq̄ꝫ debitū tuū exolueris tuo ſacerdoti. poteris poſtea cōfiteri cuilibet religioſo ꝑ ſedē apoſtolicā p̄uilegiato Sed hic notabiliter icidit triplex dubitatio ¶ Pria eſt an de nccitate abſoluta ſubdit⁹ teneaꝛ ſui pbr̄i licētiā petere. cū religioſo p̄uilegiato voluerit ꝯfiteri. Ad qd̄ dōm eſt ꝙ poſtq̄ꝫ ſubditus

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0069

ꝑer confeſſionē ſemel factā ꝓprio curato ſatiſſecit de
debito iuſticie. ⁊ paruit ſtatuto eccleſie. non videt̃ ꝙ
de nccitate abſoluta teneat̃ reqrere licentiā alteri cō-
fitendi potiſſime in eo caſu in quo religioſi actū con
feſſionis ꝯſequunt̃ non ſolū ꝟtute ꝑuilegij eis ꝯceſ-
ſi. ſed etiā de volūtate ⁊ aſſenſu dyoceſani. qꝛ ꝑ pri
uilegiū ſm oēs ei ꝯcedit̃ liber vſus clauiuū. ⁊ ꝑ aſſē
ſum dyoceſani videt̃ fieri applicatio illius vſus ad
debitā materiam quantū ad ꝑſonas in ſua dyoceſi
ꝯtentas Dici tñ ṗt ꝙ licet nō de nccitate abſoluta te
neant̃ ad dictā licentiā petendū. ad hoc tñ teneri vi-
dent̃ ex quadam ꝯgruitate ⁊ decētia Vñ ⁊ ſi nō eſt
ꝑciſe neceſſarium tñ vtile eſt petere licentiam ꝓpter
duo. ¶ Primo qꝛ in petendo licentiā ꝑ bonū obedi
entie meret̃. ⁊ ſuus actus magis meritorius inuenit̃.
¶ Scdo qꝛ ꝑ humilitatē petēdi a nota in obedien
tie excuſat̃. quaꝫ notam fortaſſe videret̃ incurrere ſi
non petita licentia alij preſumeret ꝯfiteri ¶ Scda
queſtio eſt. an curatus ſubdito petēti licentiā teneat̃
dare alteri confitendi maxime poſtq̄ꝫ ſtatuto eccleſie
ſatiſfecit de ſemel in anno ꝯfitendo ſacerdoti Dicē-
dum eſt ꝙ ſic. qꝛ ex debito ſui officij quilibet curatꝰ
tenet̃ zelare ⁊ ꝓcurare ſalutem ſui ſubditi. ſed cōſtat
ꝙ ſalus cuiuſlibet auget̃ ex hoc ꝙ pluries pctā ſua
confitet̃ ⁊ ꝙ a pluribꝫ peritis per ipoꝝ ꝯſiliū ad cau
telā ⁊ ꝑſeruatōem ⁊ etiā emendam ſuorū peccatorū
dirigit̃. igit̃ curatꝰ talē licentiā petēti ſubdito conce-
dere tenet̃. quia ſi eam negaret euidens eſſet ꝙ ſuam
ſalutem non zelaret. ſed potius ipſe diret. cum ſibi ꝑ
cluderet viam per quam poſſet aſſequi promtiorem

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0070

ven iam de commiſſis. ⁊ vberiorem cautelaꝫ ac pre
ſeruationē de ꝯmittendis. Vñ certum eſt ꝙ nullus
eoꝝ qui ſalutē ſuoꝝ ſubditoꝝ zelat. talē licentiã pe-
tentib⁹ negat. ſed potiꝰ gratãtˀ ⁊ liberaliter indulget
Sciendũ tñ ꝙ multi caſus ſunt in iure exp̄ſſi in q̄b⁹
irreq̄ſito curato. immo ⁊ ꝯtra ipiꝰ ꝓhibitõeꝫ exp̄ſſaꝫ
p̄t quis licite alteri cõfiteri. Primus eſt ſi ſacerdos
ſit inſcius ⁊ ignarus. Secundus ſi ſit reuelator cõ-
feſſionis. ¶ Tertius ſi ipſemet ſit perticeps crimi-
nis. vtputa ſi ipſe peccauerit cũ ꝑſona que ſibi con
fitetur. tunc em̄ tollitur erubeſcẽtia ꝯfitendi. ⁊ ſic vt
plurimũ puritas ꝯtritõis impedit. ¶ Quartꝰ ſi ve
riſimiliter timeat ꝙ ꝑſonã ꝯfitentē ſollicitet ad pctm̄
⁊ maxime ſi hoc ꝯſtat ex ꝓbabilib⁹ indicijs ¶ Quĩ
tus ſi pctm̄ ꝯmiſſum ſit directe contra ꝑſonã ipſiꝰ
curati ⁊ potiſſime ſi ſit tale peccatũ cuius confeſſio
requirat expreſſionē circũſtantie illius ꝑſone in quã
ꝯmiſſum eſt. vt patet de infamia ⁊ detractiõe ⁊ hu-
iuſmodi. Sed q̄d fiet ſi ex mẽtis ꝑtinatia petitam li
centiam neget ⁊ ſubdito ꝓhibeat ne alteri ꝯfiteatur.
Dicendũ eſt ꝙ in hoc caſu ſentiunt maiores docto
res eccleſie ꝙ ſubditus nõ p̄t ꝓhiberi quin ſuam ſa
lutem querat ꝯfitendo illi qui autoritate apoſtolica
vel etiã epi p̄t eũ abſoluere. nec in hoc tenetur ei obe
dire. quia talis ꝓhibitio eſt directe contra charitatē
⁊ contra ſubditi ſalutē. Priuilegiatus tñ abſoluẽs
debet iniungere confeſſo ꝙ ſe preſentet proprio ſa-
cerdoti ⁊ dicat ſe eſſe cõfeſſum ⁊ abſolutum. ⁊ ſacer
dos tenetur ei credere ⁊ euchariſtiam miniſtrare. Et
hoc ſufficit ſacerdoti pro ſua conſcientia ꝙ ex dicto

penitētis ſciat̃ ipm ee̅ ꝯfeſſum ⁊ abſolutū cū de pec
catis occultꝭ ⁊ eiꝰ ꝯſcia nō poſſit hr̃e aliā certitudi
nē niſi ꝑ ipmmet. vñ ſicut tenet̃ ſibi credere de his
que in ꝯfeſſiōe ſibi reuelauit. ita pari rōe ſibi credere
tenet̃ ſi dicat ſe eſſe ꝯfeſſum ⁊ abſolutuꝫ ab eo q̇ au
ctoritate apoſtolica ipm abſoluere potuit Vñ dicens
dū ꝙ ei credere tenet̃. ⁊ ꝙ iiuſte agit ſi tali euchariſtī
am neget q̇ ſic ꝓhibet ſe ee̅ ꝯfeſſum Tū primo qꝛ pri
uat eū iure ſuo. eo ꝙ oīs catholicus hꝫ ius ꝑcipiēdi
euchariſtiā. dūmodo ꝯtritus fuerit ⁊ ꝯfeſſus Cum
etiā qꝛ eneruat quantū eſt in ſe autoritatē ſedis apo
ſtolice dantis liberā facultatē ꝓuilegiatꝭ ſibi ꝯfeſſos
abſoluendi ¶ Tertia queſtio eſt Vtrū ꝯfeſſus pri
uilegiato teneat̃ eadem pctā ſuo curato hoc petenti
iterū ꝯfiteri. Dōm eſt ꝙ de hoc āṫiq̇tus fuerunt di-
uerſe ſententie doctoꝝ Quidam em̄ dixerūt ꝙ cum
prelatus teneat̃ agnoſcere vultū ſui pecoris ſubdi-
tus tenet̃ ſibi iterare confeſſionem ſi petat alias non
poſſet ꝯgnoſcere ſuam conſcientiā. vtrum eſſet dig
nus recipere euchariſtiam quā ſibi tradere tenetur.
Preterea dr̃ Bernardus in gloſa. ſuꝑ illo verbo ꝓ
prio ſacerdoti. ꝙ cuꝫ quis ex cauſa declinet a ꝓprio
ſacerdote ⁊ cōfitetur ſuperiori. poteſt abſolui ab eo
nec tenetur huiuſmodi peccatum confiteri proprio
ſacerdoti. Sed vt dr̃ non tenet̃ ei credere ꝙ ſit abſo
lutus. niſi ꝯſtiterit ei per litteras ſuperioris vel alio
modo legittimo. ergo multominus videtur ꝙ debe-
at reputare ſubditū de pctīs ꝓuilegiato cōfeſſis ab-
ſolutū niſi eadē pctā ꝓprio ſacerdoti iterum ꝯfiteat̃.
Alij dixerūt ⁊ vere melius ꝙ nullo modo tenet̃ pro

ꝓrio ſacerdoti confiteri Cuius rõ eſt. qꝛ nullus tene
tur ꝯfiteri pctã que nõ hꝫ ſed iſte qui eſt abſolutus a
penitẽtiario epĩ vel a ꝓuilegiato ſedis apoſtolice iaꝫ
non hꝫ iſta pctã ergo non tenet̃ ea ꝯfiteri. Si tñ ali-
qua poſtmodum ꝯmiſit illa tenet̃ cõfiteri anteꝗ̃ ad
cõmunionem accedat. Sed ſi tꝑe cõionis immedia
te ſit ꝯfeſſus ꝓuilegiato. tũc ſufficit ꝙ ſolũ ſe repñſen
tet ſuo curato ⁊ dicat ſe ꝯfeſſum tali vel tali ꝑſone ꝓ
uilegiate ⁊ ſacerdos tenetur ei credere Tũ qꝛ de oc
cultis ſacerdos nihil p̃t ſciere niſi ꝑ ipm̃ referentem
Tũ qꝛ in foro ꝯſcie tenetur ſacerdos credere ſubdi-
to ꝓ ſe ⁊ contra ſe Cui ꝯcordat Hoſtienſis in q̃ſtio
ne qua q̃rit quis ſit ordinarius vel patriarcha. li. 2.
ca. Patriarche. vbi dr̃ in foro penitẽtiali credo cuili-
bet qui dr̃ ſe habere licentiã a ſuo iudice. ſed ipẽ ca-
ueat ne mentiat̃ Et hoc nũc expreſſe determinatum
eſt per Johannem papam viceſimum ſcd̃m qui dr̃
ꝙ ꝯfeſſi fratribus non plus tenẽtur eadem peccata
iterũ ꝯfiteri. ꝗ̃ ſi ea fuiſſent proprio ſacerdoti con-
feſſi Et ſententiam ꝯtrariam Johãnis de poliaco q̃
dr̃ ꝙ eadẽ tenent̃ iterũ ꝯfiteri. Papa dr̃ exp̃ſſe eſſe er
roneam ⁊ a chatholicis mentibus reſpuendaꝫ Nec
illa cogunt que ꝑ opinionẽ ꝯtrariaꝫ ſuꝑius ſunt in-
ducta Nam ad illud qd̃ ꝓmo inducit̃ ꝙ paſtor tene
tur agnoſcere vultum ſui pecoris. Dicendum eſt ꝙ
verum eſt ꝙ tenet̃ cognoſcere ſi aliqd̃ peccatum ha
beat ad hoc qd̃ poſſit dijudicare ſi ipm̃ debeat ad
communionem admittere Sed de hoc ſufficiẽter in
formatur ꝑ hoc quod dr̃ ſe eſſe ꝯfeſſum ꝓuilegiato
cui etiã tenet̃ in foro ꝯſcientie credere vt viſum eſt.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0073

Illud aūt qđ obijcit̄ ꝑ Bernardū. non obuiat quia
hoc intelligit̄ de pctīs manifeſtis. vt qñ curatꝰ ſuū
ſubditū ꝓbabiliter habet ſuſpectum de aliquo pctō
notorio. tūc non tenet̄ credere ſubdito de abſolutiōe
facta ꝑ ſuꝑiorem niſi ꝓbet cū legittimo documento
Secus eſt aūt de occultis in quibꝫ ſubdito penitus
credere debet ſiue pro ſe ſiue ꝯtra ſe vt viſum eſt.
¶ Tertio patrē ſpūalem honorare debemꝰ. ei de-
bitū honorē ⁊ reuerentiā exhibendo. Et de hoc ſcri
bit̄ Eccleſiaſti. 7. ca. Honorifica ſacerdotē ⁊ da illi
ꝑtez vt mandatū eſt tibi. ſed ve illis qui ſacerdotes
nō ſolū nō honorāt. ſ; detrahūt eis ⁊ eos infamāt
⁊ crucifigūt rurſuʒ filiū dei ī ſemetipſis. vt ait apl̄s
Nā quotiēs religioſo aut ſacerdoti detrahis. totiēs
coronā ſpineā xp̄i capiti impͥmis. q̄ ipſi ſūt caput ⁊
ſuꝑior pars eccleſie militāt̄. Quotiēs aūt īiuriā eis
feceris. totiēs xp̄m clauis ꝯfiḡ. Quotiēs eis ꝯuicia
tus fueris. totiēs in faciē xp̄i ſpuis. Et q̊tiens ipſos
exoſos habueris vel dicta vel facta exprobraueris
totiēs latus xp̄i lācea trāſfigis Vñ deꝰ oſtēdere vo
lens quātū illud pctm̄ deteſtat̄. declarauit hoc in pe
na inſolita. quā in dathā ⁊ abiron ꝓtulit dū eos vi
uos t̄ra abſorbuit ꝑ eo ꝙ ipſis ſacerdotibꝫ iſultaue-
rūt. ⁊ ignē obtulerūt alienū. Ex q̄bꝫ pʒ ꝙ ſacerdotes
merito ſunt ab oībꝫ honorandi. ꝓpter tria. ¶ Prio
ratione vtilitatis. q̄ ꝑ abſolutiōem a peccatis te pu
rificant. ⁊ ꝑ ſacramenta in eſſe grē te ꝯfirmāt. ⁊ reg-
num celoꝝ ꝑ clauē ſue lingue reſerant ¶ Scđo ra
tione dignitatis que tanta eſt ꝙ ſuum creatorem mi
rabiliter creant. ⁊ pro humana ſalute hoſtiā immo-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0074

talem conſecrant ¶ Tertio ratione poteſtatis. quia
iram dei ꝑ oblationem ſuã placant. ⁊ manũ dei ad
vlciſcendum extenſam quodammodo immobilitãt
virtute oblationis pro te facte
¶ TERTIA expoſitio eſt de ꝑre ſupnali. vicꝫ
xp̄o deo qui te creauit ⁊ qui te ꝓpria imagine inſigni
uit ⁊ de ꝓpria carne ⁊ ſanguine pauit. Et hunc pa
trem tripliciter debes honorare. ¶ Primo quidem
in ſeipſo ¶ Secundo in eius filio vnico iheſu xp̄o
¶ Tertio in eius matre benedicta glorioſa virgine
In ſe quidem patrem celeſtem honorare debes tri-
pliciter. ¶ Primo ſibi de omnibꝫ beneficijs ſuis tã
donis naturalibꝫ q̃ gratuitis deuotas ⁊ iuges gra
tiarum actiones referendo. Ad quod exequendũ te
mouet ſcriptura ꝓpheta dicente. p̄s. 33. Benedicaꝫ
dominum in õni tempore. Ad hoc etiam mouet te
creatura irrationalis Videmꝰ em̃ ꝙ auicule ſtatim
cantant. ⁊ ſuum factorem laudant cũ in aurora be-
neficium lucis diei ſentiunt Valde aũt eſt abſurdũ
ꝙ ibi obmuteſcat creatura rationalis vbi deo lau-
dat et iubilat creatura irrationalis. Ad hoc etiam
te excitat tua natura propria. Nam in corpore hu-
mano ingeminauit natura tot membra vt dicũt phi
quot ſunt dies in anno. vt ex hoc rõnali inſtinctu in
formeris. vt nulla dies te tranſeat ſine laude diuina
⁊ grãꝝ actõe De hac laude diuina dicit quidaꝫ ſic
Non ſufficit confeſſio mentis diuine laudis ſine cõ
feſſione oris. ei qui habet tẽpus operandi. Eſt inq̃
aliud deo grãs agere. aliud deum laudare. aliudq̃
deum benedicere. Gratias deo agere. eſt de colla-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0075

tis a deo beneficijs ei ſe gratum exhibere Laudare
vero deum eſt ipſum laudabilem ꝛ deum laude de-
monſtrare. Benedicere vero deum eſt optare vt ab
oibꝫ ꝛ ſemꝑ ꝛ vbiqꝫ benedicat̄.i.dignus benedictio
ne oſtendatur ¶ Scd̄o ipm̄ honorare debes.oēs
actiones.cogitationes. ꝛ affectōnes tuas in ſui lau
dem ꝛ gloriam referendo Ad quod hortatur Apo-
ſtolus cū dicit ad colloſeñ.3. Omnia quecūqꝫ faci
tis in verbo aut opere. in noīe domini noſtri iheſu
xp̄i facite Omnia veſtra dicta cogitationes ꝛ facta
in eius gloriam ꝛ honorem referendo.vt ex hoc tue
actiones non cenſeantur humane.ſed potius celice
ꝛ diuine.qꝛ celicam formam in eis imprimis qn̄ in
eius ſolum diuinum honorem intendis Ecōtra ma
gnam deo iniuriā irrogat qui in ſuis actibꝫ intendit
oſtentationem ꝓpriam aut ꝯplacentiam humanam
Exemplum de illo qui arborem fructiferam in orto
alicuius plantatam ſibi ꝑ violentiā ſurripit ꝛ in ꝓ-
prio orto reponit. Nam arbor fructifera eſt volun-
tas bona ꝑ diuinam gratiam irrigata ꝛ fecundata.
que tot bonos fructus producit. quot actus bonos
ꝛ meritorios elicit Quā tūc de orto dei euellimus ꝛ
in ortum dyaboli tranſplantamus.quando de acti
bus virtuoſis ꝛ alijs donis nobis diuinitus cōceſ-
ſis ſuperbimus. ꝛ nobiſipſis aſcribimus vel pro ip
ſorum recognitione deo laudes debitas non referi-
mus ¶ Tertio ipſum honorare debemus pre om-
nibus ꝛ ſuper omnia diligendo. Ad quod moueri
potiſſime debes eo ꝙ tantis amoris beneficijs te di
ligendo preuenit Nam cū non eſſes ex nihilo te cre

auit Cũ perditus eſſes ſuo ꝓprio ſanguine te rede-
mit Et vt beatus eſſes. ſeipſum in laboris tui pre-
mium repromiſit dicens Geñ.15. Ego ero merces
tua magna nimis Ideo aũt ſm Auguſtinũ te tam
multiplici dilectione preuenit vt a corde tuo exclu-
deret omnem ingratitudinem ꝛ tepiditatem ſui amo
ris. vt ſi qñcꝫ te piguiſſet amare. iam non pigeat re-
amare. ¶ Scdo iſtum patrem honorare debes in
eius filio vnico iheſu xp̃o Et hoc tripliciter ¶ Pri
mo ſaltem in anno ſemel ip̃m ad tuũ hoſpitiũ dulci
ter inuitãdo ſciens ꝙ q̃tiẽs deuote cõicas. totiẽs ad
tuũ hoſpitiũ inuitas. Et quicũcꝫ ſemel in anno nõ
cõicando ſtatutũ eccleſie ꝯtinaciter violauerit. pctm̃
mortale incurrit ¶ Scdo ꝙ qñcũcꝫ videris corpꝰ
xp̃i in miſſa eleuari ſiue in via portari teip̃m genibꝰ
flexis humilies. ꝛ eum deuote ꝛ reuerenter adores.
Ad quod hortaẗ apoſtolus ad Philippẽſes.2. In
nomine iheſu omne genu flectaẗ ¶ Tertio vt eius
filiũ benedictũ in ſacramento altaris quilibet chri-
ſtianus ad minus ſemel in die libenter videat ꝛ de-
uote ꝯtempletur. quia ex illa viſione duplex pecca-
tori ſolatium prouenit. ¶ Primum eſt de peccatis
ꝯpunctio. Exemplum de Petro qui ſtatim poſt ne-
gationem cũ xp̃m vidit. cõpunctus fuit. ¶ Scdm
eſt eterne ſalutis aſſecuratio Exemplũ de Iacob q̃
dicit Geñ.32. Uidi dñm facie ad faciem ꝛ ſalua fa
cta eſt aĩa mea Ob hoc em̃ nobis chriſtus in ſacra
mento corpus ſuum reliquit. vt ſeip̃m nobis quaſi
pro pignore ꝛ arra ſalutis eterne obligaret. ¶ Ter
tio ipſum honorare debes in ſua matre benedicta

virgine glorioſa. quā merito honore debes rōne tri-
plici ¶ Primo qꝛ in iſta matre oīm eoꝝ q̄ ad ſalutē
tuā ꝑtinent iubendi autoritas. qđ apte figuratū eſt
Tertij regū. 2. vbi Salomon dt matri ſue Pete a
me qđ vis. nec em̄ phas eſt mihi vt auertā faciē me-
am a te ¶ Scđo qꝛ in ipā matre eſt diligēdi ſince-
ritas Sicut em̄ mater neceſſitate naturalis affectio-
nis inclinatur ad dilectiōem filij. ſic btā ꝟgo ex indi-
ta ſibi benignitate iclinaꝛ ad dilectionem tui Vn̄ qli-
bet nr̄m p̄t dicere illud qđ ſcribiꝛ ſcđi Regū. j. Si-
cut mr̄ vnicū amat filiū. ita te diligebā Ob hoc em̄
xp̄s in morte videꝛ matrē recōmendaſſe diſcipulo.
vt quilibet noſtrū ipam diligēs in ſue mortis articu-
lo ſe matrē piā ꝛ ꝓpiciā exhiberet nos ab incurſu de-
monū ꝓtegēdo vt ita ꝑ ſue pietatis patrociniū cuili-
bet noſtrū veraciter poſſit dicere illud Johānis. 19.
Ecce mater tua. ¶ Tertio qꝛ in ipā eſt ꝯpatiēdi fi-
delitas. qđ pulchre figuratū eſt tertij Regū. 3. Vbi
mater illa pia cuius filius erat viuus dt ad regem
date illi infantem viuū ꝛ nō occidaꝛ Ad hoc reſpō-
dit rex. date huic infantē viuū. hec eſt em̄ mr̄ cꝰ Et
p̄t eē ꝟbū xp̄i reſpōdentis matri ꝓ pctōribꝫ interpel-
lanti vt dicat āgelis ſuis Date hūc miſerrimum vel
peccatorē matri q̄ tam materna pietate ꝓ ſua vita ꝛ
ſua ſalute petiuit. ꝛ nō diuidaꝛ ꝑ mortis reſolutionē
vbi corpus daꝛ vermibꝫ. bona tꝑalia parētibꝫ ꝛ ami-
cis carnalibꝫ. ꝛ aīa demonibꝫ Rogemus igiꝛ ꝟginē
glorioſam vt in noſtre mortis articulo ſe nobis ma-
trem oſtendat piam. nos ab hoſte maligno defen-
dendo. ꝛ ad gaudia celeſtia ꝑducendo Amen

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0078

Preceptum

Uintum preceptū eſt Nō occides In quo
explicite ꝓhibetur omne homicidiū. ſed im-
plicite ꝓhibet omne nocumentū. qḋ pt infer-
ri ꝯtra ꝓximū. ſiue illud nocumentū ꝯſiſtat in interi-
ori ꝯceptiōe cordis vt ira vel inuidia. ſiue in expreſ-
ſione oris vt detractio. vituꝑatio. maledictio. vel cō-
tumelia. ſiue in ꝑpetratione oꝑis. vt ꝑcuſſio. vel de-
populatio Sciendū aūt ꝙ multe ſunt ſpēs homici-
dij Quoddā em̄ ē corꝑale. quoddā ſpirituale Cor-
porale dicitur illud quo homo occiditur corporali-
ter Et hoc ꝯmittitur dupliciter. ſcꝫ manu ⁊ lingua.
Spirituale vero dicitur quo quis ſpiritualiter ⁊ mē-
taliter occiditur. Et ſcđm hoc erit triplex expoſitio
precepti huius ¶ Prima reſpicit homicidium cor-
porale. quod completur manu vel facto Et hoc ho-
micidium committitur quatuor modis. ¶ Primo
iuſticia dictante vt cū iudex reum iuſte condemnat
vel miniſter taliter damnatum occidit. ⁊ tale homi-
cidium non eſt peccatum. immo poteſt eſſe meritori-
um ſi fiat amore iuſticie. ⁊ pro ꝯſeruatione boni cō-
munis ⁊ reipublice Peccatum aūt eſſet ſi iudex eum
condemnaret liuore vindicte. vel ſi miniſter hoc exe-
queretur non de mandato iudicis ſed ex ſola libidi-
ne ⁊ delectatione fundendi humanum ſanguinem.
vel pro aliquo queſtu quod exinde conſequi ſpera-
ret. Similiter etiā vterqꝫ tam iudex ꝙꝫ miniſter pec-
cant mortaliter ſi reum occidant iuris ordine nō ſer-
uato. hoc eſt ſi occidāt non ſentialiter condemnatū.
Et hoc probatur. 23. queſti. 4. ca. Uindicta Et eſt
Auguſtin⁹ libro de ſermone domini in monte. vbi

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0079

dicitur ꝙ ad vindictam inferendo non eſt idoneus ꝗ
niſi qui odium quo hoīes flagrare ſolent qui ſe vin
dicare deſiderāt. dilectionis manſuetudine fugaue
rit. Et poſt ca. Debet hō. Auguſtinus ad macedo-
nium. in quo dꝛ ꝙ vindicta eſt inferenda nō amore
ipſius vindicte. ſed zelo iuſticie. non vt odium exer-
ceat̃. ſed vt prauitas corrigat̃. Et. 23. q. 5. ca. Mi-
les. Quia iuſte quod iuſtum eſt ꝛc̃. Et Cum minis-
ſter Et lex eterna. 23. q. vl̃. Ex quo patet q̃ꝫ ſubtili
ter qn̄qꝫ vicia ſe mentiant̃ eſſe virtutes. dum ſub cla
mide virtutꝫ ꝛ iuſticie talia homicidia que ſunt pec
cata mortalia cōmittuntur. Et hoc pulchre docet
Bernardus ſup̱ cantica ſic dicēs ꝙ mens illa que
in magnam celſitudinem virtutum ꝑfectionis con-
ſcendere nitit̃. debet actꝰ ſuaꝝ ꝟtutū in puluerē re-
digere. ꝛ oēs circūſtantias ꝛ intētiōes actuū ſubtili
mentis ꝯſideratōe diſcutere. ne aliqḋ ipurū in ipſo
actu ꝛ intentione virtutum valeat latitare. qꝛ multo
tiens aliquis actus virtuoſus eſtimatur. qꝛ ſi ſubti-
liter diſcutiat̃ latens in eo vitium reperit̃. ꝑut dicitur
Prouer. 16. Eſt via que videtur homini recta nouiſ-
ſima aūt eius ducunt ad mortem Et ideo neccāriuꝫ
eſt tam iudici q̃ꝫ miniſtro vt ſuos actus ſemper exer
ceant ſeruato iuris ordine. ꝛ cum recta ꝛ debita fi-
nis intentione ſi peccatum mortale voluerit euitare
¶ Scḋo fit neceſſitate inſtigante. ꝛ tunc diſtinguē
dum eſt. quia aut illa neceſſitas eſt euitabilis. puta
cum quis poteſt euadere hoſtem inſequentem ſe. ꝛ
tunc eſt reus homicidij. ꝛ tanq̃ꝫ pro mortali debet
agere penitētiam Aut eſt neceſſitas ineuitabilis. pu

ta ſi quis occidat hoſtem inſequentē ſe. non ex odij
fomite. ſed ex animi dolore. qꝛ aliter non poterat pi-
culuꝫ occiſionis euadere. Et talis non peccant. nec
aſtringit̃ ad penitentiā niſi ad cautelā ꝓpter ambigu
um dubietatis. qꝛ vt dt̓ gloſa. 23. q. 5. ca. Excõmu-
nicatoꝝ. quia poteſt timere ne illuꝫ occiderit motus
ex indignatione vel iracundia. vel ex libidine vindi-
cte. ⁊ non ex ſola neceſſitate ſe defendendi. interiorē
tamen penitentiam ſemper debet agere ⁊ quaſi ſuis
peccatis aſcribere ꝙ in tantam venerit neceſſitatem
Et in hoc concordat Gaufridus ⁊ hoſtienſis cum
Raymun. queſtio. 4. pagrapho. 4. Que pena. ꝟ.
Quid ſi neceſſitate. Sciendum tñ ꝙ licet pro con-
ſeruatione perſone proprie liceat in neceſſitate in eui-
tabili alium occidere ne ab ipſo occidatur. quod ſm
Thomam ſcd̄a ſcd̄e queſtione. 64. articulo ſepti-
mo. illicitum eſt. ſi hominem homo intendat occide-
re vt ſe defendat. niſi ei qui publicam habet autori-
tatem. quia dicit Auguſtinus ad Publicolam De
occidendis hominibus. ne ab eis quiſqꝫ occidatur
non mihi placet conſiliū niſi forte ſit miles aut pub
lica ſeruitione teneatur. hoc tamen nullatenus eſt li-
citum pro ꝯſeruatione rerum temporalium. quia vi-
ta proximi preferenda eſt rebus fortune. niſi forte
ex talium oblatione extremam neceſſitatem incurre-
ret. Puta ſi aliquis iret indeſerto a conuictu homi-
num ſemotus. ⁊ tantum vnum panem haberet tūc
videtur ꝙ illum pro conſeruatione ſui victus ſicut
⁊ perſonam propriam conſeruare deberet.
¶ Tertio fit a caſu. ſed ibi diſtingue. qꝛ aut dabat

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0081

operam rei illicite aut licite. Si illicite puta ſi ꝓijcie
bat lapidem vel iaculuꝫ ſiue in ludo ſiue pro corꝑis
exercitio ꝟſus locū vbi ꝯſueuit eē trāſitus hoīm. re
us eſt homicidio. vt patet. xv. q. j. Merito. ⁊ di. l. o.
Clerico iacente Et inſuper talis ſcꝫ ꝗ dabat operaꝫ
rei illicite ſiue adhibuit diligētiā ſiue nō ſemꝑ impu
taꝛ ei ſm gloſaꝫ Extra de homicidio voluntario vl
caſuali. ca. Preſbyteꝝ. ⁊ irregularis efficiꝛ vt ptꝫ ꝑ
Jnnocētiū ſuꝑ. c. Prohibita. Si ꝟo dabat operā li
cite rei. puta ſi pulſabat cāpanā. ⁊ lapis cadens ali
quē occidat. non imputaꝛ ei. vl ſi aliꝗs ſecās arborē
⁊ arbor cadens fortuitu aliquē occidat. nō eſt culpa
bilis. qđ verū eſt ſi fiat in priuato loco. Si aūt fiat
in publico. ⁊ nō adhibeat debitā diligentiā ſcꝫ in cir
cūſpiciendo ⁊ alte clamādo vt ſibi caueant. ſibi im
putaꝛ. vt ptꝫ di. l. o. ca. Hi qui arborē. et duobꝫ ca
pitulis ſequentibꝫ. ⁊. ff. ad legem aquileiā. L. Si pu
tator ❡ Quarto hoc fit volūtate ipellēte. puta ſi ꝗs
ex odio vel liuore vindicte aliquē occidat ⁊ tūc ſine
omni diſtinctiōe dicendū eſt ꝙ tale homicidiū volū
tariū ſꝑ eſt pctm̄ mortale ⁊ enorme. vt pꝫ di. l. o. ca.
Si ꝗs volūtarie Patet etiā ex pena de reſtitutione
homicidij Schotus ⁊ richardus in quarto diſt. l.
Excuſaꝛ tn̄ a pctō ſm Hoſtiēſem in homicidio vo
luntario in quadruplici caſu ❡ Primo ſi hoc fiat
iuris permiſſione. ſicut iudex occidit malefactores
ꝑ ꝯdēnationis ſniam. ❡ Scđo. ſi hoc fiat pro ſua
neccāria defenſione vt viſum eſt ❡ Tertio ſi laycus
occidat aliquem in bello iuſto. hoc nō imputaꝛ ei. vt
ptꝫ. 23. q. j. Quid culpaꝛ. ❡ Quarto ſi hoc fiat ne

ab ip̄o occidat̄ ſm Tho. vrā. Sed poteſt vim vi re
pellere cū moderamine in culpate tutele. Nec oꝫ iſtū
actū moderate tutele ꝑmittere ad euitādū occiſionē
alteri⁹ qꝛ plus tenet̄ hō ꝓuidere vite ſue q̄ꝫ vite alte
ri⁹ Et ita ſi p̄t itētiōeꝫ defēdētꝭ ille occidit̄: n̄ peccat
¶ SECUNDA expoſitio reſpicit homicidiuꝫ
corꝑale quod ꝯpletur lingua. ꝛ hoc ꝯmittit̄ triplicit̄
¶ Primo q̄dem p̄cepto. ꝛ ſic Pylatus occidit xp̄m
precipiens illum militibꝫ dari ꝛ crucifigi. ¶ Scd̄o
fit conſilio: puta cū quis alteri ſuadet vel rogat ip-
ſum facere homicidium oſtendens ſibi vtilitatē que
ſeq̄tur ex homicidio. ꝛ talis ſm Innocētiū reus eſt
homicidij et irregularitatem incurrit. Nec ſolum ille
reus homicidij efficitur qui directe ꝑſuadet homici
dium fieri. verū etiam ille fit homicida ꝛ irregularis
qui ꝑſuadet illud vnde ſeq̄tur homicidiū. vtptꝫ per
Innocentiū in glo. ſuꝑ ca. Ad audientiā: extra de
homicidio ꝑte q̄nta. puta ſi ſuaſit alicui iactuꝫ ma-
chine contra hoſtes vel ꝙ vadat ad capiendū caſtꝝ
quod de facili capi nō pōtſine morte hominū Nam
ſi ibi occidatur aliquis. eſt reus homicidij ꝛ irregu-
laris efficitur ſm Innocētiū ibidem vt d̄ꝛ de pe. di.
i. Non ſolū q̄ manibꝫ occidūt. hominē homicide ſūt
ca. Periculoſe. ꝛ ca. Noli putare. ſꝫ etiam illi quoꝝ
conſilio ꝛ fraude homo occiditur. Nec intereſt ſi ille
cui dat conſiliū ſtatim occidat vel diu poſtea tēpo-
re interiecto. niſi interim cōtrariū ſuaderet ꝛ ꝑmū cō
ſilium reuocaret. imo quod plus eſt oportet ꝙ illi de
nunciet de cui⁹ morte tractatū eſt ꝙ ſibi caueat. ni-
ſi probabiliter credat ꝙ poſt reuocationē cōſilij ille

cui dedit conſiliū reuocet a ꝓpoſito occidendi vt dí
Innocentius ibidē In eo aūt q̄ mādaſſet fieri homi
cidiū ꝑ ſe videt ſufficere ꝙ cū ꝯtrariū mandaret vel
ſi pacē cū eo iniret. vel parentelā cū eo cōtraheret ſci
ente eo cui mandatū erat de occidendo forte ſuffice
ret. ff. de homicidio. Lege pͥma. Et ē rō diuerſitatis
qꝛ qñ mādato alteriꝰ ꝛ ꝑ alio tm̄ dꝫ fieri homicidiū
videt ꝙ a ꝯtrario mādato vel a ꝯtraria voluntate o
ſtenſa dꝫ ab homicidio ceſſare. Sed vbi nō fit ho
micidiū ꝑ alio ſꝫ ꝑ ſe. ille q̄ ꝯſuluit ſꝑ debet ꝯtrariū
ſuadere ꝛ etiā illi denūciare vt viſuꝫ eſt. Caute tamē
ne quemꝙ̄ prodat. Si aūt anteꝙ̄ reuocet conſiliuꝫ
ille ꝓcedat in actū homicdij. etiam poſtꝙ̄ iam peni
tuerat. reus erit homicidij. ꝛ cū hoc irregularis effi
citur. Et ad illud duplex homicidiū diſcernendum
quadaꝫ euangelica tradūt xp̄m crucifixū hora tertia
qꝛ iudei ſuis prauis ꝯſilijs machinantes mortē xp̄i
ſuis linguis crucifixerūt hora tertia. Alia vero ho
ra ſexta. qꝛ milites hoc facto impleuerūt hora ſexta.
¶ Tertuꝫ homicidiū fit defenſione ſola ſiue animo
defendendi eū qui ꝑpetrat homicidiuꝫ. quod patet
Naꝫ ſi quis vadat ad interficiendū aliquē ꝛ tu ip̄m
ſcienter aſſocias. non tñ incitas ad ꝑpetrandū ho
micidiū. nec ſuꝑ hoc cū eo aliq̄ verba habuiſti. nec
ipſe tecū. imo tu ſibi ex animo diſſuaſiſti licet tibi ac
quieſcere noluerit. nihilominus tu de ipſo timeas
ip̄m aſſociās eo aīo vt ſi ille inſequeret forte tu ip
ſuꝫ defenderes. ꝛ ſic ꝑ te aſſociatus alium occidit. in
hoc caſu dicit Hoſtieñ. & ſu. Q̄d ſi q̄s extra. e. Si
cut dignū. ꝙ talꝭ eſt homicida. ꝛ nūꝙ̄ poterit ad or

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0084

dinēs pmoueri Et ſic intellige ꝙ defenſione ſola cō
mittiꝛ homicidiū. vt pȝ extra de clerico pugnante in
duello pte. ſ. ca. vltio Heretic⁹. Sȝ vtꝝ teneaꝛ ꝗliſ
bet liberare ꝓximū a morte vl' defēdere cū pt Videꝛ
quibuſdam ꝙ ſic propter hoc quod ſcribitur extra
eodem. Sicut dignum paragrapho Illi autē. vbi
dicitur qui potuit hominem liberare a morte ꝛ non
liberauit ipſum occidit. Item Ambroſius dicit. 23.
q. 3. ca. Nō inferēda Qui a ſocio ſuo nō repillit iiuri
am cū poſſit tā ipe in vicio ē. ꝗ̄ ipe ꝗ facit Et Aug⁹
23. q. 3. ca. vltio dr. ꝗ deſinit obuiare cū pt. indubitā
ter ꝯſentit Sȝ h̄ ꝗdā intelligūt de iudice ꝗ ex officio
teneꝛ iniurias repellere. Alij dicūt ꝙ hoc generaliter
de oib⁊ ſit intelligendū Et hic videꝛ approbare Ho
ſtieñ. Et idē dōm eſt de eo ꝗ pt defendere clericū ne
verbereꝛ ꝛ nō defendit qui excōicatus eſt Et hoc vl
detur rōnabilius dici ꝙ ꝗlibet teneꝛ ex debito chariſ
tatis repellere iniuriam ꝓximo ſi pt vt viſum eſt au
toritate Ambroſij ꝛ Auguſtini Et iſtam autoritaſ
tem euidenter docet inſtinct⁹ naturalis in brutis aſ
nimalibus vt pȝ de porcis ꝛ delphinib⁊ ꝓut docet
Phus. ti. de aialib⁊ Nō tn̄ ꝗlibet hō teneꝛ ſe ꝓ tali li
beratione alterius ꝑiculo mortis exponere. ſed ſolū
ad hoc teneꝛ iudex qui etiaȝ manu armata iniurias
teneꝛ repellere ex officio Si aūt aliquis ex charitate
vl' pietate h̄ faceret. op⁹ ꝑfectōis ꝛ ſuꝑerogatōis ex
erceret vt pȝ ꝑ btm̄ Paulinū epm ꝗ ſeipm in captiui
tatē regi tradidit vt filiū vnicū vidue liberareꝛ. Cui
ꝓ tāto pietatis actu de⁹ hanc grām rependit. ꝙ red
dita ſibi captiuitate omnium xpianorum detentorū

cū honore ⁊ opibus ad patriam libere eſt remiſſus.
Sciendū tñ ꝙ ad iſtam liberationē aliter tenetur ꝑ-
ſona publica. ⁊ aliter ꝑſona ꝓuata. Nam ꝑſona pu
blica tenetur hoc defendere poteſtatiue. ⁊ cū armis
dūmodo ſperet ꝙ talis liberari poſſet. De ꝑſonis
ṽo ꝓuatis dicunt magni doctores ꝙ ſi credāt ꝙ ſo-
lo ṽbo pñt hoīem liberare a morte iniuſta. ꝙ tenent̄
ṽbo īpedire īmo etiam credunt ꝙ facto hoc teneant̄
ſi hoc pñt efficere ſiue ꝑſonaꝝ ꝑiculo. alioquin cre-
do ꝙ ꝑſona ꝓuata non teneatur ſe exponere pericu
lo corꝑali in tali caſu. Sed qui faceret hoc eſſet per
fectionis ⁊ ꝯſilij ⁊ opus ſuꝑerogatōis vt viſuz eſt.
¶ TERTIA expoſitio reſpicit homicidiū ſpiri
tuale quo ꝗs īterꝓ̄tatiue dr̄ hoīcida. Et hoc homi-
cidiū ſpirituale cōmittit̄ quatuor modis. ¶ Primo
ꝗdē in corde ꝓximū odiendo vel ſibi īuidendo De
quo dicit̄ i. Johis. 3. Oīs qui odit frēm ſuū homi-
cida eſt. Et ſequit̄. ōnis homicida non habet vitaz
in ſe manentē. gloſa ibidē. Et ſi viuēs inter ſanctos
ꝑ fidē viuere cernit̄. in ꝑpetuū tñ cū Cayn dānabit̄
Et illud homicidiū tanto grauiꝰ eſt homicidio cor-
ꝑali. quāto aīa q̄ ꝑ īuidiā occidit̄ eſt ꝓ̄ſtantior cor-
pore Qð etiā ptz ex hoc ꝙ ꝑ homicidiū corꝑale hō
interficit aliū. ꝑ īuidiā aūt hō perimit ſeipm̄ Et iō
quāto nephandius eſt hoīem occidere ſeipm̄ ꝙ̄ aliū
tanto deteſtabilius eſt ſpūale homicidiū corꝑali Et
iſto mō tā pueri ꝙ̄ mulieres iudeoꝝ xp̄m crucifigen
tiū facti ſunt homicide odientes dñm Jheſum Et
ſilr̄ hodierni iudei fiunt hoc modo homicide De ꝗ-
bus ſcribit̄ Sapie. 2. Jpi ṽo homicide theſauriſa-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0086

uerunt ſibi malum. inſipientes ꝛ maligni oderūt ſa-
pientiam. ꝛ rei facti ſunt in cogitationibus ſuis Et
qꝛ ſm Auguſtinum ſup genesim Inuidia eſt doloꝛ
aliene felicitatis. ideo conſiderandum eſt ꝙ doloꝛ q̄
ↄcipitur de pꝛoſperitate aliena aut ſubito tranſit et
ſic vocat̄ paſſio ꝛ eſt veniale peccatum Aut diu ma
net ꝛ tūc aut dolet de pꝛoſperitate tempoꝛali. ꝛ ſic
eſt peccatum moꝛtale. ꝛ vitiū capitale qd̓ vocat̄ in-
uidia Aut dolet de ꝓſperitate ſpūali. ꝛ adhuc diſti-
guendum eſt ſm gloſam ad Roma. 2. qꝛ aut dolet ꝙ
non eſt ſimilis melioꝛi ꝓpter ſuam inſufficentiā. ꝛ ta
lis doloꝛ eſt bonus. qꝛ cauſat in hoie diſplicentiam
ꝛ ↄtemptū ſui. Aut dolet de alterius excellentia. ꝛ
ſic eſt pctm̄ in ſpiritum ſanctum. vt pꝫ ex ſupꝛadi-
ctis. reducitur ad inuidiam fraterne gratie. ¶ Se-
cundo ↄmittitur in voluntate. fetū ſcꝫ ſpiritualem
ꝛ bone voluntatis ꝓpoſitum ſuffocando Nam quo
tiens in te bonum ↄceptū diuinitus inſpiratum per
negligentiam vel ↄtemptum extinguis. totiens fetū
diuinū manu diuine gr̄e in te plātatum voluntarie
iugulas ꝛ perimis. quod homicidium tanto eſt ſce-
leſtius. quanto diuinus fetus eſt nobilioꝛ perfectioꝛ
ꝛ vtilioꝛ ꝗꝫ humanus Unde Apl's Spiritū nolite
extinguere ¶ Tertio ↄmittitur verbo ſcꝫ oꝛe pꝛoxi
mo detrahendo. quia ille cui detrahitur in conſcien
tia illius qui audit detractionem occidit̄ in qua pꝛi
us viuebat per bonam famam Et hanc detractio-
nem diffinit Anſelmus in libꝛo de ſimilitudinibus
dicens Detractio eſt quotienſcunqꝫ aliquis falſum
aliqd̓ ea intentione de alio dicit vn̄ ipe minus ama-

ri vel a ꝑpreciari poteſt Ubi notandū ꝙ tria ꝯcurrūt
ad hoc ꝙ detractio ſit mortale pctm̄. ℂ Primū eſt
cū quis loquit̄ falſuz vel ſaltē aliq̈d de quo dubitat
an ſit veꝝ. ⁊ hoc īnuit dict⁹ Anſelm⁹ cū dr̄ falſum
aliq̈d ℂ Scd̄m eſt. ꝙ hoc loquatur aīo deliberato
ideo dicit ea intentione ℂ Tertium eſt ꝙ loquatur
animo nocendi vel in corpore vel in anima ſeu etiā
in fama Ideo ipſe dicit vnde ipſe minus amari vel
aꝑpreciari poſſit Et ſic detractio ſemper eſt pecca-
tum mortale. quod ⁊ bene homicidium dicitur. quia
eſt homicidium ſpirituale grauius homicidio corpo-
rali. q̄ꝛ ibi ſolum corpus vnius occiditur hic autem
plures anime ſimul occiduntur. vna ſcꝫ ipſius de-
tractionis. alia eius cui detrahitur. tertia ipſorum
audientium. Unde tale homicidium eſt periculoſiſ-
ſimum. q̄ꝛ eſt contagioſum Serpit em̄ de vno in a-
liū ⁊ letaliter inficit omnes illos in quos virus de-
tractionis infunditur Et ideo hoc peccatū eſt ſum-
me formidabile propter tria. ℂ Primo q̄ꝛ eſt ꝯtagi-
oſum ⁊ infectiuum alioꝝ. vt viſum eſt. ℂ Scd̄o q̄ꝛ
inter omnia peccata illud difficiliter videtur expia-
ri Hoc patet per hoc. quia ſcd̄m Auguſtinū. Non
dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum Ergo
cum ꝑ detractionem abſtuleris ꝓximo famaꝫ ſuam
que inter bona temporalia eſt nobiliſſimū. ideo im-
poſſibile eſt vel ſumme difficile vt ei poſſes reſtitu-
ere q̄ꝛ ſcire nō poſſes in quot cordibꝫ hominum ve-
nenū tue detractionis ſit infuſum ℂ Tertio q̄ꝛ illō
peccatum inter omnia alia magis dicitur inhumani-
ter committi. quod patet per Anſelmū in quodā tra

ctatu quem fecit de detractione ſic dicentem Quo-
tiens proximo detrahis. totiens morſum durũ ſuis
carnibus dentibus tuis infigis Unde illud vitium
ꝓpter ſui deteſtabilitatem aſſimilatur lupe rapaciſſi-
me que in hoc ab alijs aĩalibꝫ degenerat. qꝛ nullum
aliud aĩalium vtitur carnibꝫ ſue ſpeciei ſed alterius
qꝛ niſus non comedit niſum. ꝛ ſic de alijs. De lupa
aũt legiẗ ꝙ pre fame nimia comedit lupum. Sed in
hoc ip̃e detractor adhuc prauitatem lupe ſup̄at. eo
ꝙ lupa ſolũ comedit carnes recentes ꝛ crudas. de-
tractor aũt frequenter morſum detractionis infigit
etiã in carnes putridas. qꝛ quotiens homini mor-
tuo detrahis ꝛ famam eis diminuis. totiens morſu
detractionis tue ſuas carnes putridas inhumani-
ter dentibus tuis laceras ꝛ corrumpis ¶ Quarto
homicidium ꝯmittitur in opere victum neceſſarium
in neceſſitatis articulo pauperi ſubtrahendo. Nam
qui victum pauperi neceſſarium in neceſſitate ſub-
trahit. ſpirituale homicidium committit Unde dicit
Ambroſius libro de offi. et. 86. diſtinctione Paſce
fame morientem ſi non pauiſti. occidiſti. Et gratia
huius queri poteſt vtrum dare elemoſinam cadat
ſub precepto Ad cuius vero euidentiam quattuor
per ordinem ſunt videnda ¶ Primo quidem vi-
dendum eſt quãdo dare elemoſinam ſit homini ſub
precepto. ꝛ quando ſub conſilio ¶ Secundo vi-
dendum eſt qualiter ſit dãda ip̃a elemoſina ¶ Ter-
tio videndũ eſt qbꝫ pre ceteris ſit danda elemoſina
¶ Quarto declarabiẗ que ſunt illa que digne ſolẽt
hominem mouere ad elemoſinam cum hylaritate

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0089

⁊ promptitudine erogandam. ¶ Propter pͥmū eſt ſciendū ꝙ dare elemoſinā in nccitatis articulo cadit ſub ꝑcepto. qḋ pȝ ꝑ hoc qꝛ ipam omittens eťnaliter punieť. vt ptȝ Math. 25. Eſuriui ⁊ nō dediſtꝭ mihi mādūcare Et rō hui⁹ eſt. qꝛ cū dilectio ꝓximi cadat ſub ꝑcepto. neceſſe ē oīa illa cadere ſub ꝑcepto ſine quibꝫ dilectio ꝓximi nō ſeruať Ad dilectiōem aūt ꝓximi ꝑtinet vt nō ſolū velim⁹ ei bonū. ſȝ etꝭ opemur ſm illud. i. Joh. 3. Nō diligam⁹ ꝟbo neqȝ lingua. ſȝ ope ⁊ ꝟitate Ad hoc aūt ꝙ velim⁹ bonū alteri reqꝛritur ꝙ eius neceſſitati ſubueniamus. Juxta illud. i. Joh. 3. Qui viderit fratrē ſuū nccitatem habere. ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo. qūo charitas dei manet in illo. Ergo elemoſinaꝝ largitio eſt in precepto. qꝛ intentio legiſlatoris eſt ciues facere ꝟtuoſos. 2. et. 5. Ethicoꝝ. Sed qꝛ ꝑcepta danť de actibus virtutū. neceſſe eſt vt hoc modo donū elimoſine cadat ſub ꝑcepto ſm ꝙ ille actus eſt de neceſſitate virtutis. puta ſcdm dictamen recte rōnis. Et ſcdm hoc eſt cōſiderandum aliquid ex parte dantis. ⁊ aliquid ex ꝑte recipientis. Ex parte quidem dantis requiriť ꝙ illḋ quod datur in elemoſinam ſit ſupfluum. non ſolum reſpectu ſuīpius. ſed etiam reſpectu alioꝝum quoꝝū ſibi cura incumbit. qꝛ recta rō dictat ꝙ pͥmo vnuſqſqꝫ ſibi prouideat. ⁊ his quoꝝum cura ſibi incumbit Et poſtea de reſiduo neceſſitati alioꝝum ſubueniat Ex parte autē recipientis requiritur ꝙ neceſſitatem habeat. alioqn non eſt ratio pietatis quare ei dareť. 82. di. in gloſa ſuper illud ca. Generaliter His pauperibus danda eſt elemoſina qui ſuis manibꝫ labo-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0090

ſtare non poſſunt. nam qui laborare poſſunt. ſi ſe im‑
miſcent elemoſine petitioni rediguntꝰ in ſeruitutē. ca.
de mendicantibꝰ validis. Lege vnica. Cunctis In
tegritas eñ mēbroꝝ ꝛ robur in offerēda elemoſina
eſt attēdenda. vt. C. de mendicantibꝰ validis li. 2. L.
vnica. Quia robuſti ꝛ fortes frequenter de cibo ſe‑
curi iuſticiā negligūt. Et quidē gloſa. ſup math. dr
Juſtius feceris ſi iniuſte petētes correxerꝭ. q̄ ſi eis
dederis Nō eñ oīs neceſſitas obligat ad p̄ceptum
ſed ſolū illa ſine q̄ q̄s ſuſtētari nō p̄t Et iō relinqtur
ꝙ dare elemoſinaꝫ de ſuꝑfluo eſt ſub p̄cepto reſpcū
eius q̄ eſt poſitꝰ in extrema necitate Et ſic intelligitꝰ
v̄bū Ambroſij. Paſce fame morientē Sꝫ circa neci
tatē extremaꝫ dare elemoſinā eſt ſub ꝯſilio ſicut ꝛ de
quolibet meliori bono dantur ꝯſilia. Vñ dr Baſili
us Cur tu abūdas. ille v̄o mendicat. niſi vt tu bone
diſpenſationis merita ꝯſequaris. ille vero patientie
meritis decoretꝰ Famelici panis eſt quē tu detines.
nudi tunica quā in claui ꝯſeruas. diſcalciati calceꝰ
qui pene te marceſcit Ideꝫ dr Ambroſius. 47. di.
Sicut hi qui. Et addit. Tantoꝝ te ſcias inuadere
bona. quantis poſſis preſtare qd velis Sciendum
tñ ꝙ nō eſt ſimpliciter expectanda vltima neceſſitas
quia tunc forte non poſſet iuuari natura fame ſic cō
ſumpta. Sed tūc intelligēdus eſt caſus extreme ne
ceſſitatis qñ a ꝑparēt ſigna ꝓbabilia future necitatꝭ
extreme. vt cū aliq̄s videt alios impotentes vel pi‑
gros ad ſubueniendum. ꝛ videt pauꝑes vite neceſ‑
ſarijs indigere nec ſibi poſſe ſatiſfacere. tunc eñ ex
precepto charitatis ſibi tenetur ſubuenire. Propter

quod eſt ſciendū ꝙ circa datione̅ elemoſine tria ſunt
ꝯſideranda ℂ Primo ꝙ fiat de ꝓprio ⁊ licite acq̇ſi-
to ⁊ nō de alieno Ideo ſcribit̄ Prouerbioꝝ .3. Ho-
nora dn̄m de tua ſubſtantia . Et hoc eſt necāriu̅
qꝛ alias ꝑdit̄ triplex fructus q̇ eſt ꝓprius elemoſine
ℂ Primus eſt ꝙ aīam a pctō emūdat qđ facere nō
poteſt elemoſina de furto vel rapina vel vſura ac-
quiſitis Nam ſicut aqua turbida veſtes lotas non
depurat ſed maculat. ita elemoſina de illicite acq̇ſi-
to aīam a peccato non emundat. ſed magis ꝯtami-
nat ℂ Secūdus qꝛ iram diuine vltionis placat qđ
nō facit elemoſina de illicite acq̇ſitis Hec em̄ dante̅
inficit ⁊ primum ledit. cui ſuum per iuſticiam reddē
debuit. ⁊ deū offendit Iuxta illud Eccleſiaſtici.34.
Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperis. ſicꝫ
qui victimat filium in conſpectu patris. ℂ Tertiꝰ
fructus eſt quia animam diuina contemplatione ir-
radiat Thobie.4. Elemoſina a morte liberat. ⁊ nō
permittit animas ire in tenebras. ſed eas ad fonte̅
vite luminis eterni perducit. quod non poteſt facere
elemoſina de illicite acquiſito facta. quia hec potiꝰ
a luce claritatis diuine excludit ⁊ ad tenebras eter-
nas ꝑducit. ℂ Secundo conſiderandum eſt ꝙ ele-
moſina fiat recto ordine ⁊ decenti modo Rectus au-
tem ordo in hoc attenditur ꝙ homo primo habeat
pietatem ad ſeipſum. ⁊ poſtea ad alium. Sicut em̄
peruerſus eſt ordo ꝙ homo neglecta indigentia pa-
tris ⁊ matris extraneis ſubueniret. quia in hoc non
exerceret pietatem ſed potius crudelitatem. ita mi-
nus dicenda eſt elemoſina quam quis facit al-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0092

ferri propria ſalute neglecta. Unde dicitur Eccleſi-
aſtici. 30. Miſerere anime tue placens deo Dicens
etiam modus in hoc attenditur ꝙ elemoſina detur
leto vultu dulci verbo ⁊ prompta manu. quia letus
vultus elemoſinam in diuina acceptōne ſaginat cū
hylarem datorem diligat deus. dulce verbum ipſaꝫ
dulcorat. Dura autem verba ⁊ obiurgatiua elemo-
ſinam pauperi amaricant. Similiter prompta ma-
nus elemoſinā multiplicat Juxta illđ Qui cito dat
bis dat. qꝛ neſcit dareꝗ dare tardat. ¶ Tertio in
modo dande elemoſine ꝯſideranda eſt recta intētio
vt non detur pro vana gloria ſed pro diuino hono
re. Nam vt inquit Gregorius. Inſipiēs eſſet nimis
qui mercedem eterne retributionis cōmutaret in fu-
mum vane ⁊ tranſitorie laudis ¶ Tertio oſtendē-
dum eſt quibꝫ pre alijs ſit danda elemoſina Propt
qđ eſt ſciendū ꝙ circa datiōem elemoſine modus ⁊
diſcretio eſt ſeruandus. Nam eorum qui petunt ele-
moſinam. alij petūt quaſi ex debito vt p̄dicatores ⁊
p̄lati. talibuſqꝫ debet. ⁊ ſi nō ex debito ſtricti iuris.
ſaltē ex debito charitatis ⁊ etiā naturalis eq̄tatis vt
recipiant ſuſtentationem ab his quibus p̄dicāt vel
q̄bꝫ ſacramēta miniſtrāt. vt euidēter docet Aug⁹ li-
bro de ope monachorum Si euangeliſte inq̄t ⁊ mi-
niſtri ſunt altaris fateor plane ꝙ habeāt poteſtatem
viuendi de ſumptibꝫ fideliū. vnde iſta ſibi non irro-
gant. ſꝫ plane q̄ſi ex debito ſibi vēdicāt ptātem Alij
petunt elemoſinā ex grā ſimplr ꝓ corpis ſuſtētatōe
In primo caſu diſtingue. qꝛ aut ſunt noti aut non
ſi ſunt noti ⁊ conſtat eos miſſos vel inſtitutos ad

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0093

p̄dicandū.talibꝫ eſt elemoſina p̄re oibꝫ alijs erogan-
da cū eis nō ſimpl'r ex gr̄a.ſ3 q̄ſi ex debito officij de-
beat̄ Vn̄ d̄r apl's. Si nos ſeminamus vobis ſpūa-
lia.nō eſt magnū ſi veſtra metam⁹ t̄palia Si vero
ſunt ignoti ⁊ dubitat̄ an tale officiū ſit eis commiſ-
ſum.prius debent examinari an ita ſit anteq̄ȝ recipi-
antur Jn his v̄o que petunt ſimpl'r ꝓ ſuſtentatione
corporis.ſil'r diſtingue.qꝛ aut oibꝫ potes ſubuenire.
vel nō Jn p̄mo caſu debes indiſtincte dare oibꝫ in-
digentibꝫ.niſi forte quis ex ſecuritate cibi ꝓteruiret
⁊ negligeret iuſticiam Jn tali em̄ caſu d̄r Aug⁹ ad
Vincentiū donatiſtā Vtilius eſurienti panis tollit̄
ſi de cibo ſecurus iuſticiam negligat.q̄ȝ eſurienti pa-
nis frangat̄ vt iniuſticie ſeductus acq̇eſcat Et po-
nit̄.5.q.5. Nō oīs. Sed hoc dictū intellige de his q̄
nō eſuriunt ad morte͂.tūc em̄ quantūcūq̄ȝ iuſticiam
negligerent.paſci deberent.vt p3 ſupra Paſce eſu-
riente͂ ⁊c̄. Jn hoc etiā caſu vbi ſc3 q̇s oibꝫ indigenti-
bus ſufficeret.loq̇t̄ Johānes criſoſtim⁹ dicēs Qui-
eſcam⁹ ab hac dyabolica curioſitate diſcernendi.ſ.
inter paupere͂ ⁊ paupere͂.nō em̄ ex coꝝ vita quos re-
cipis mercede͂ tibi daturus eſt de⁹.ſed ex bona vo-
luntate.ex miſericordia ⁊ boitate multo q̄ȝ ip̄is ipen-
dis.hoc ponit̄ di.42. Jn ſc̄do caſu cū q̇s nō p̄t oi-
bus ſufficere.tūc cui magis ſit dandum hoc docet
Aug⁹.li.4.de doctrina chriſtiana ſic dicens. Illi
qui ſunt nobis magis ꝯiuncti q̄ȝ qui quadam ſorte
nobis adueniunt.eis magis ꝓuidere debemus Cir-
ca hoc tamen eſt diſcretionis ratio adhibenda ſ̄m
differentiam coniunctionis ⁊ ſanctitatis ⁊ ꝯmunis

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0094

vtilitatis Nam multo ſanctiori maiorem indigenti-
am patienti ⁊ magis vtili pro bono communi eſt dā-
da magis elemoſina q̄ꝫ ꝑſone propinquiori Unde
in extrema neceſſitate magis ſubueniendū eſt extra-
neis q̄ꝫ parentibꝫ nō tantam nc̄citatem patientibus
Si aūt duoꝝ qui reputāt᷑ eque ſancti ⁊ eque vtiles
pro bono communi vnus ſit magis ꝯiunctus ⁊ al-
ter magis indigens nō poteſt circa talia determina-
ri cui ſit magis ſubueniendū Sed hoc erit prudent᷑
dĳudicādum ex diuerſis gradibꝫ indigentie ⁊ ꝓpin
quitatis Ambroſius tamen docet in talibꝫ nouem
eſſe ꝯſideranda. ex quibus poteſt elici quis alĳs ſit
in elemoſina p̄ferendus. ¶ Primo conſidera fidem
qꝛ fidelis preferendus eſt infideli ¶ Secundo cau
ſam qꝛ illi qui tenent᷑ captiui ab hoſtibꝰ ſunt in mi-
ſericordia alĳs preferēdi. ¶ Tertio locū vt ſi quis
iuſtus crucietur in carcere propter debitum. qꝛ licet
omnibus debeatur miſericordia. iuſto tamen ⁊ af-
flicto peramplius. ¶ Quarto tempus qꝛ tempore
afflictionis magis debemus miſericordiam exerce-
re. ¶ Quinto modum. vt non totum detur vni ſed
elemoſina pluribꝫ partiatur. ¶ Sexto ſanguinis
propinquitatem. qꝛ tales ceteris paribus ſunt extra
neis preferendi ¶ Septimo etatem. quia ſenes ſtꝫ
iuuenibus preferendi ¶ Octauo debilitatem. quia
ceci. claudi. ⁊ egroti ſunt ſanis preferēdi. ¶ Nono
nobilitatem. quia his qui ex diuitĳs ſine ſuo vicio
labuntur in egeſtatem. magis eſt pium ſubuenire.
quia tales de egeſtate magis verecundantur. ⁊ etiā
magis crucientur ¶ Quarto declarandum eſt que

ſunt illa que vnumquemq₃ hominez digne mouere
debent ad dandū elimoſinā cū hylaritate ꝛ ꝓmpti-
tudine. ꝛ talia ſunt tria. ¶ Prio qꝛ debes attendere
quis ſit ille qui petit qꝛ deus ipſe in figura paupꝫis
iuxta illud Math. 25. Quod vni ex minimis meis
feciſtis. mihi feciſtis Cū quāta aūt gratitudine deꝰ
ſibi factū reputet quod impēdis pauperi. pꝫ ex hoc
ꝙ de ſolo iſto actu in die iudicij gloriabitur omnibꝫ
alijs virtuoſis actibꝰ omiſſis cū dicet Venite bene
dicti patris mei ꝛc. Hoc idē apparet ex hoc ꝙ iſtuz
actū pietatis ſingulari honore premiatur ꝛ extollit.
Quod euidenter apparet in Martha ſua hoſpita
quā dn̄s iheſus manu ſua ꝓpria ſepeliuit. vt pꝫ in
copia exēploꝝ Scđo qꝛ debes attendere q̄d petat.
nō em̄ a te petit tuū ſed ſuū. qꝛ bona dei ſunt q̄ poſ
ſides. ꝛ tu non es dn̄s. ſed ſolū diſpenſator exiſtis.
Et ideo ſicut ſeruus ille infidelis ꝛ nimis igratꝰ ex
iſteret q̄ dn̄o rē ſuā petēti negaret. ꝛ eius bona ꝯtra
dn̄i voluntatē infidelit̄ diſpēſaret. ita tu infidel̄ es ꝛ
ingratꝰ exiſtꝭ ipſi xp̄o qn̄ ſibi petēti i ꝑſona paupꝫis
negas modicā elemoſinā q̄ tibi tot bona terrena ꝯtu
lit. ꝛ cū hoc oēm creaturā in tuū obſequiū deputa-
uit Et inſupꝫ ſeipm̄ in p̄miū tibi ꝑ mercede elemoſi-
ne eterne repromiſit Qđ ꝯſiderauit Dauid cum dr̄
Dn̄e deus iſrahel tua ſunt oīa. ꝛ que de manu tua
accepimus dedimꝰ tibi ¶ Tertio debes attendere
propter quid petit. qꝛ non petit pro ſuo commodo.
ſed pro tuo. nec petit pro dato ſed pro mutuo. Vult
em̄ liberaliter tibi dare in preſenti vita donum cen-
tuplum. ꝛ in eterna beatitudine ſeipſum in p̄mium.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0096

Unde Aug⁹ O hō̄ feneraris homini. feneraris po
tius deo. qꝛ centuplū accipies ꝛ vitam eternā poſſe
debis Et ideo nimis eſt ingratus qui ad tales vſu-
ras non vult deo ꝯmodare. ad quales mutuaret iu-
deo vel ſaraceno Propter qꝺ bene ſcribitur Luce
12. Vendite que poſſidetis ꝛ date elemoſinam. faci-
te vobis ſacculos qui non veteraſcunt theſaurum
non deficientem in celo Ex premiſſis patet qualiter
de iſto precepto ſit confitendum.

Sextum preceptū eſt. Nō mechaberis Qꝺ
quidē expreſſe ꝓhibet leſionem ꝯiugalem in
ꝑſona ꝯiūcta. ſicut p̄cedens p̄ceptū ꝓhibet
leſionē alicui⁹ in ꝑſona ꝓpria Sed ſm Auguſtinū
implicite ꝓhibet oēm illicitū ꝯcubitū ꝛ venereoꝝ
mēbroꝝ oēm illicitū vſum. ꝛ oēm carnis immūdiciā
vt videbit. Et hoc p̄ceptū ſilr hꝫ triplicē expoſitōeꝫ
¶ Prima reſpicit mechiaꝫ corꝑalem q̄ talis eſt Nō
mechaberis. id eſt nulli aliȷ̃ excepto federe matrimo-
niali te cōmiſcebis. vt ꝺr gloſa interlinealis Scien-
dum aūt ꝙ iſtud p̄ceptum octo genera hominū trā-
grediunt ſm tranſgreſſionē octo legū Nā primi trāſ-
grediuntur legem naturalis diſcretiōis Et iſti ſunt
fornicariȷ̃ qui contra dictamen recte rōnis ſuis ꝯcu-
binis carnaliter ꝯmiſcentur Et licet quidā hui⁹ cri
minis fautores dixerint fornicatōem ſimplicē nō eē
peccatū mortale qꝛ vti mēbro aliq̄ ſm actum debitū
ꝛ ſm inclinatōem ſue nature nō videt pctm̄ cum ad
hoc per naturam ſit inſtitutum. hoc tamē eſt falſum
ꝛ impoſſibile propter duo. ¶ Primo
Quia fornicatio ſimplex invenitur in lege divina

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0097
DFG

pꝛohibita. Lex autē diuina nihil ꝓhibet niſi pctm̄ moꝛtale. ⁊ ideo relinq̄r ꝙ foꝛnicatio ſimplex eſt peccatū moꝛtale Q̄d etiā ſcd̄o ptꝫ euidenterex hoc qꝛ nihil excludit a ꝑticipatōe celeſtis regni niſi peccatū moꝛtale. ſed hō ꝓpter ſimplicē foꝛnicatōem excludiť a ꝑticipatiōe celeſtis regni. vt pꝫ ꝑ aplm̄ ad ephe. 5 Hoc aūt ſcitote qm̄ oīs foꝛnicatoꝛ aut imūdus nō hꝫ ꝑtem in regno xp̄i ⁊ dei. igiť Scd̄i tranſgrediuntur legē ſpūalis ꝑfectōis q̄ erroꝛes dogmatizant ſcꝫ ꝙ hō poſſit in hac vita tm̄ gradū ꝑfectiōis attingere. ꝙ coꝛp⁹ ita erit ſubditū rōni. ꝙ hō poterit libere ſine pctō coꝛpoꝛi indulgere q̄dcūqꝫ coꝛp⁹ appetit q̄d ſimpliciter falſum eſt ⁊ erroneū Nā ꝓpter infectōem fomitis natura coꝛꝑalis in ipam ꝯcupiſcentiā naturaliť inclinať. rōne cui⁹ lex carnis ſm̄ aplm̄ etiā in viris ꝑfectis aduerſať legi mētis. iuxta illud ad Ro. 7. Uideo aliā legē im mēbꝛis meis repugnantē legē mentis mee Hec aūt naturalis inclinatio fomit⁹ licꝫ ꝑ grām poſſit rep̄mi. non tn̄ p̄t totaliter tolli de lege cōi. licet hoc ꝑ p̄uilegiū ſpeciale ꝯceſſum fuerit ꝟgini glo ꝛioſe Tertij tranſgrediunť legem naturalis libertatis . ⁊ iſti ſunt raptoꝛes virginum qui per potē tiam inuitis parentib⁹ quandoqꝫ ꝟgines rapiunt ⁊ eas contra legem naturalis libertatis ⁊ libere voluntatis oppꝛimunt ꝟgineam integritatē in eis deflorā tes. Ubi ſciendum ꝙ differentia eſt inter ſtupꝛum ⁊ raptum. Nam ſtupꝛum eſt illicita virginum defloꝛatio. ita tamen ꝙ ipſa puella ſpontanea volūtate in talem defloꝛationem conſentiat Raptus poteſt eſſe ⁊ meretricum. ⁊ viduarum. Hoſtien. eo. ti. Raptus

⁊ aures audientiū polluāť. vt pꝫ.32.q.7. Adulterij
malū. Et iſtō idē pctm̄ ꝓpter ſui enormitatē ē vnuꝫ
de peccatis clamātibꝫ ⁊ diuinā vltionē poſtulātibꝫ
iugiter. ¶ Octaui trāſgrediūť legē naturaľ dilectio-
nis. vt ſunt ipi ꝯiuges cōcubitꝰ cōiugales cū nimi-
a libidine exercētes Ad cuiꝰ intellectū pleniorem eſt
aduertendū ꝙ coitus cōiugalis alius dr licitus ali-
us fragilis aliꝰ impetuoſꝰ. Licitus exerceť triplici
de cauſa Vel fit cauſa ꝓlis ꝓcreāde ad cultum dei.
vel cū fit cauſa reddendi debitū. vel cauſa fornicati-
onis vitāde nō in ſe ſed in ſua ꝯiuge. Primꝰ ē pie-
tatꝫ. Scd̄s iuſticie. Tertius cautele. His tribꝫ mo
dis nullū cōmittitur peccatū. imo duo primi modi
ſunt meritorij ſimpliciter niſi aliud obſtet. Tertius
modꝰ licet ſit ſine peccato. nō tn̄ videť habere ratō-
nē meriti. Et iſto mō patres veterꝫ teſtamēti vſi ſtꝫ
actu cōiugali cū tāto dei timore ⁊ tanta libidis repſ
ſione ⁊ etiam cū tanta mentis puritate. ſolum in eo
propagationem diuini cultus intendentes ꝙ beatꝰ
Augꝰ dicit ſe non audere celebatum Johānis ꝑ-
ferre coniugio Abrae. Quod tamen non ſic eſt in-
telligendū ꝙ continentia coniugalis in dignitate ꝑ-
fectionis equiparetur continentie virginali cum iſti
debeatur fructus centeſimus. illi vero triceſimꝰ Sꝫ
ſolum ſic intellige ꝙ ipſe in tanta charitate ⁊ purita
te intentionis exercebat actū coniugalem ſicut ſerua
bat Johannes continētiam virginalem Fragilis ē
ille actus qui ſolum fit cauſa delectationis exercen-
de Sed tunc diſtinguitur. quia vel illam delectatio
nē. exercet affectu maritali. vel exercet eā fornicario

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0099

Si maritali vtpote ſi delectatio ſiſtat infra terminos mrimonij ita ꝙ eā non ꝯgnoſceret ſi vxoꝛ ſua nō eſ-
ſet. ſic ſolū peccat venialiẗ. Si aūt affectu foꝛnica-
rio . vtpote qñ affectus delectationis impetu ꝯcu-
piſcentie ferẗ extra terminos mrimonij ita ꝙ eā cog-
noſcere vellet ſi vxoꝛ nō eſſet. tunc peccat moꝛtaliter
qꝛ act⁹ illius delectationis p̄poniẗ ipſi deo. Impe-
tuoſus ṽo ē ille act⁹ q̇ ex ſola libidine ꝓueniēs me-
tā honeſtatis ⁊ rōis trāſcēdit. qđ tn̄ fit quiꝗ mōis.
¶ Pꝛimo ꝑ meretricias blanditias ſe ad libidinē ꝓ-
uocando ¶ Scđo cū talis actus contra naturalez
modū exerceẗ. ¶ Tertio cū hoc fit tempe ꝓhibito.
¶ Quarto cū exercetur in loco ꝯſecrato. ¶ Quin-
to cū acceditur ad pꝛegnantem vicinam partui vel
alias in fluxu menſtrui Unde ab ipſa ineptitudine
viacioſa boni cōiuges debent ſe maximo ſtudio pꝛe-
ſeruare. ⁊ hoc pꝛopẗ octo dāna que exinde ſequunẗ
¶ Pꝛimū eſt cecitas mentis quia ſcđm Auguſti-
num ⁊ etiam ſcđm Phm. in actu carnali ratio tota-
liter abſoꝛbetur ita ꝙ lumē rationis quodammodo
extinguitur vt homo totus quaſi carnalis efficiatur
⁊ ideo eſt ꝙ vicium carnis plus hominem vilificat.
⁊ per infamiam denigrat. ꝗꝫ alia vicia maioꝛa. Qđ
contingit ex hoc quia per extinctionem rationis ho
mo pꝛiuatur naturali dignitate ſua qua per vſuꝫ ra
tionis cetera pꝛecellit ¶ Scđm eſt inconſideratio
moꝛtis ⁊ inferni. Intantū enī voluntas carnis de-
lectationi immergiẗ ꝙ nec de amaritudine moꝛtꝭ co-
gitat. nec penam inferni foꝛmidat ſed ſi ſemper viue
re liceret. ſemper peccare vellet . Et inde eſt ꝙ deus

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0100

iuſto iuditio actum peccandi tranſitorium eternali-
ter punit. qꝛ ſm Auguſtinum. Si homo malus ſp
viueret eternaliter ipm peccare liberet. ¶ Tertium ē
mentis inconſtantia que ꝓuenit ex eo ꝙ ꝑ volūtatē
malam intendit delectatoni tranſitorie. Et ideo ne-
ceſſe eſt mentē variari ꝓut vna delectatio momenta-
nea trāſit ⁊ alia ſuccedit. Sola aūt mens illa incon-
ſtātia figit̄ q̄ bono imobili ⁊ iuariabili ꝑ amorē innt-
tit̄. ¶ Quartū eſt inordinatus amor ſui. qꝛ carnalis
affectus ſeipm ⁊ aliū ſolo amore cōcupiſcentie dili-
gens oia in ſui ꝯmodū ordinat. vt in eis ꝑaplꝰ de-
lectet̄. Talis em̄ longā vitā deſiderat. vt diuturniꝰ
carnali delectationi inſiſtat. Ex quo pꝫ q̄ꝫ ꝑnicoſuꝫ
ſit iſtud damnū. qꝛ hominē ꝑuat perfecto ⁊ ordiato
amore ſūpꝑius ⁊ oim creaturaꝝ. ¶ Quintū eſt p̄ci-
pitatio ſui. qꝛ amore ⁊ feruore concupiſcētie exceca-
tus p̄cipitanter currit ad luxū frequenter exponens
ſe periculo mortis propter libidinem explendam.

¶ Sextū eſt odium dei. ⁊ licet deus ſit purū ⁊ ſum-
mū bonū qd directe odiri nō p̄t. dꝫ tn̄ odiri indirec-
te ꝓpter duo. vel ꝓpter penā quam iuſto iuditio pec-
cantibꝫ infligit. vl' propter bonum delectabile quod
mox pia prouidentia eis ſubtrahit ne grauius pec-
cent ¶ Septimū eſt amor p̄ntis ſeculi cui carnales
inherent ꝓpter appetitum bonorum. diuitiarum. ſa-
nitatis. fortitudinis. ⁊ ceterorum ꝑ que carnalis af-
fectus ſuū finē ꝯſequitur ⁊ delectatiōe momētanea
fruit̄. ¶ Octauū eſt deſꝑatio future beatitudis. qꝛ
carnalis affectus ꝯcupiſcētie carnali ⁊ delectationi
finaliter immerſus ſibiipi male ꝯſcius. diffidit de fu-

tura gloria vel venia conſequēda. ⁊ hoc rōnabiliṫ. Cū eṁ ſpes ſit certa expectatō future beatitudinis ex meritis ꝓueniens. ille q̄ nullū meritū in ſeipm̄ cōſpicit. merito diffidit de gloria beata. Et hec octo damna tangit beatus Gregorius in libro moraliū.

¶ SECUNDA expoſitio reſpicit mechiā ſpiritualem que talis eſt. Nō mechaberis turpia cogitando. ⁊ in laſciuis delectatōib⁹ delectādo ſeu etiā ſenſib⁹ exteriorib⁹ abutēdo. Contra iſtud ꝑceptū faciunt multe ꝟgines infelices ⁊ etiā religioſi nimiū curioſi ⁊ voluptuoſi q̄ deo in caſtitate firmiter decernētes ſeruire dn̄i ⁊ ad hoc ſe voto ꝯtinētie obligātes. adhuc in laſciuis cogitatōib ⁊ carnalib⁹ ſpurcitijs delectānt. in quo caſu frequēter pctm̄ mortale incurritur Si eṁ quis moroſe in carnali delectatōe delectetur etiā ſi nūq̄ adeſſet volūtas talē turpitudinē ꝑficiendi in oꝑe adhuc ſm̄ Auguſtinū pctm̄ mortale incurrit Cui⁹ ratio eſt. q2 talis cogitatio turpis includit in ſe deformitatē pcti mortal' ideo cū voluntas ꝑ ꝯſenſuȝ ⁊ deliberatōeȝ rōis in talē actū interiorē inclinat ipm̄ acceptādo ⁊ in eo delectādo ꝯſtat ꝙ iclinat i obiectū deforme pcti mortalis ⁊ per ꝯn̄s talis inclinatō volūtatis in delectationē interiorem turpis act⁹ ē pctm̄ mortale. Sciēdū tn̄ ꝙ delecatio dr̄ moroſa nō ſm̄ morā l' diuturnitatē. ſed magis ex eo ꝙ rō deliberās circa eā imorat ipam tenēs ⁊ volēs nec eā repellit. q̄ tn̄ ſtati vt animū attigit repmi debuerat vt dicit Aug⁹. 12. d trinitate. Nec ſoluȝ in mechia ſpūali cauendū eſt ab immūdis cogitatōib⁹ ſȝ etiā ab illicito viſu odoratu ⁊ tactu. Qui eṁ i iſtis

ſenſibus coꝛrumpuntur virginali dignitate priuan
tur. ⁊ ideo virgines dici non poſſunt. Nam propter
reſtrictionem ſenſuum talium ab illicitis delectatio-
nibus ſaluatoꝛ omnes fideles virgines appellat. ꝙ
ſi ꝯtinenter viuant. pꝛopter honoꝛem dei ⁊ ſpem e-
terni pꝛemij dicuntur virgines pꝛudentes. Sed ille
que continenter viuunt pꝛopter laudem humanam
dicuntur virgines fatue. Et bene fatue quia premi-
um eterne ſalutis commutant in vanitatem laudis
humane Unde ſapientibꝫ virginibꝰ ad eterna gau
dia intromiſſis. fatuis dominus reſpondit. Amē di
co vobis neſcio vos. id eſt nihil in vobis inuenio di
gnum a ꝓpꝛobatione ⁊ eterna remuneratiōe Vn̄ ip-
ſis dr̄ illud Math. 25. Ite maledicti in ignem eter-
num Et qꝛ iſta mechia magis ꝓpꝛie habet locū in-
fra in nono pꝛecepto. vbi deus oēm ꝯcupiſcentiam
interioꝛē ꝓhibet. ideo nunc dicta de ip̄a ſufficiant
¶ TERTIA expoſitio reſpicit vxoꝛis legitti-
me deſertionē vel etiā receptōem q̄ talis eſt Non me
chaberis vxoꝛē ſcʒ ꝓpꝛiam dimittendo. vel ꝓpꝛiā di-
miſſam recipiendo Vn̄ ſcribit̄ Math. 5. Ois q̄ di-
miſerit vxoꝛem excepta cā fornicationis facit eā me
chari Qui aūt dimiſſam duxerit adulterat̄ Ut autē
plenius appareat qn̄ vxoꝛem dimittere vel eam rec-
pere ſit petm̄ ⁊ qn̄ non. notandū ꝙ vxoꝛē dimittere
poteſt eſſe dupliciter. vel in occulto vel in manifeſto
In occulto aūt q̇s dr̄ vxoꝛem dimittere q̄ ſibi debi-
tum non vult reddere nec exigere. ⁊ qui vxoꝛem ſic
dimiſerit aut ille ſcit aliq̇d impedimentū occultū cō
iugij aut nullū. Si nullū īpedimentū ſciat nec in ſe

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0103

nec in coniuge. ꝛ tñ non vult debitū reddere nec exi-
gere. talis peccat mortaliter Tū qꝛ tollit mulieri de-
bitū iuſticie ad qȯ tenetꝛ. tū etiā qꝛ ille vel illa prebet
viā adulterādi marito maxīe ſi ſciat eū lubricū. vel
ecōtra Si ꝟo ſciat īpedimentū ꝯiugij ꝓpter qȯ non
poſſit reddere debitū ſine pctō mortali. licet in facie
eccleſie hoc ꝓbari nō poſſit. talis poti⁹ dʒ excōicati-
onē ſuſtinere ꝙ̄ debitū reddere. Si ꝟo tale īpedimē-
tū pro certo neſciat ſʒ ꝓbabiliꝛ vel leuiꝛ credat. tunc
ꝑ prudentis ꝯfeſſoris ꝯſiliū dʒ talē crudelitatē teme-
rariā ꝛ leuē deponere. ac debitū reddere. ac etiā exi-
gere niſi ꝑus ante ꝯiugiū . alter ꝯiugū ſe voto ꝯtinē-
tie aſtrinxerit In hoc eni̅ caſu iuxta certiorem opini-
onem doctoꝝ. talis nūꝙ̄ pt petere debitū ſine pecca-
to mortali. Et ideo bene ſibi ꝓuideāt quāto ꝑiculo
ſe exponūt qui poſt votū ꝯtinentie emiſſum. matri-
moniū ꝯtrahūt In hoc etiā apparet ꝙ̄ ꝑiculoſe qui-
dam talibꝰ ꝯſulant qui poſt votū ꝯtinentie de ꝯtra-
hendo matrimoniū licentiant ſiue ꝯſilium ꝓſtāt qui
nō videnꝛ aliud facere. ꝙ̄ aīas occidere ꝛ eas dya-
bolo ꝯſtituere Si aūt dimiſſio vxoris fiat in mani-
feſto. hoc nō licet niſi autoritate eccleſie ꝛ ꝓpter for-
nicatōem tm̄. que tripliciter dꝛ. ¶ Uno mō proprie
puta adulteriū carnale. ¶ Alio modo ꝯmuniter. pu-
ta ipſa hereſis. ꝛ ꝓpter vtrūꝙ poteſt dimitti ꝯiunx
quantum ad cohabitationem ꝑpetuam ſed differen-
ter quia fornicatio carnis facta ſemel ſufficeret ad
diuortium. niſi alter coniugum fuerit ſimiliter forni-
catus. 32. q. 6. per totum. Et extra de adulterio . ca.
Intelleximus. ꝛ. ca. Tua Spiritualis aūt non ſuf-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0104

ficit abſolute niſi ꝯiunx ꝑſeueret in hereſi. extra de diuortijs ca. De illa. ⁊ ca. Quanto in textu ⁊ gloſa ¶ Tertio fornicatio dꝛ ꝯmuniſſime. ſ. q̄ꝺ libꝫ pctm̄ mortale. ⁊ tunc diſtingue. qꝛ aut pctm̄ vni⁹ ꝯiugꝭ eſt ſcandalum alterius. vt ſi nitaꝛ trahere alium ad mortale pctm̄. ⁊ ſic talis poteſt dimittere eū ad tp̄s. vicꝫ quouſqꝫ corrigaꝛ Aut pctm̄ vni⁹ nō eſt ſcandalū alteri⁹. nec nitiꝛ trahere eū ad mortale pctm̄. ⁊ ſic nō p̄t eū dimittere Hec ē ſnia Raymūdi ⁊ Guillermi Ut aūt ſciaꝛ qn̄ q̇s peccat ſi dimiſſam recipit. ⁊ qn̄ nō. ſciendū ꝙ crimē ꝯiugis aut eſt manifeſtum aut occultum Si occultū nō p̄t eam dimittere cū nō poteſt ꝓbare crimen impoſitum Aut eſt manifeſtuꝫ ⁊ tunc diſtingue Aut em̄ adultera ꝑſeuerat in malicia. ⁊ ſic teneꝛ dimittere eam Nam qui talem retinet vel qui demiſſam recipit. peccat mortaliter. qꝛ ſic videtur in crimen conſentire. vt habetur. 32. q. i. ca. i. ⁊ eſt Criſoſtom⁹ ſuꝑ Math. ca. 9. Sicut crudelis eſt ⁊ iniquus qui caſtam dimittit. ſic fatuus eſt ⁊ iniuſtus qui retinet meretricem Patronus etiaꝫ turpitudinis eſt q̇ celat crimē vxoris Aut nō ꝑſeuerat. ſed eſt ſpes de correctione. vel etiā eſt correcta. ⁊ ſic non tenetur eam dimittere. imo iuſte poteſt eam recipere Unde illud quod poſt diciꝛ Et qui dimiſſam duxerit adulteratur. ſolum intelligitur de illa receptiōe illius que non eſt correcta ſed ꝑmanet in malicia ſeu perſeuerat Aut etiam quando impedimentum interuenit. puta conſanguinitatis ⁊ huiuſmodi. Ex predictis patere poteſt qualiter de tranſgreſſione hui⁹ precepti eſt confitendum.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0105

Preceptum

Eptimum preceptū Non furtū facies Ubi
ſcdm Auguſtinum ꝓhibetur omnis ſubtra
ctio rei aliene proueniens ex cupiditate vel
iniuria Quod ideo dico. quia ſubtractio rei aliene
p̄t licite fieri tribus modis ¶ Primo qn̄ fit nō ex cu
piditate. ſed ex obediētia ſicut fecerūt filij iſrahel au
ferendo vaſa egyptioꝝ Exodi. 12. ¶ Scdo qn̄ fit
ex cautela vt ſi aliq̄s furet gladiū furioſi ne ſibi vel
alijs noceat ¶ Tertio qn̄ fit ex mera neceſſitate. vt
cū quis ad mortē eſuriēs panē furat. q2 in nccitate
extrema oīa ſunt cōia Et hoc p̄ceptū tripliciter ex-
ponitur ꝑut nocumentū qd̄ q̄s iniurioſe ꝓxio infert
in bonis ſuis tripliciter variat Nā illud nocumentū
vel infert ſuꝑioribꝫ vel inferioribꝫ vel equalibꝫ Et
ſm hoc prima expoſitio eſt Nō furtum facies tuis
ſcꝫ ſuperioribus Et contra iſtud p̄ceptum peccant
ſex genera hominū ¶ Primi ſunt qui ſuū plebanū
fraudant in oblatōibꝫ ⁊ decimis ſibi de iure debitis
Ubi notandum ꝙ integre dantes decimā a deo du
pliciter p̄miantur ¶ Primū eſt bonoꝝ tꝑalium aug
mentatio ¶ Scdm eſt ſanitatis aīe ⁊ corꝑis aſſe-
cutio. Et iſta duo euidentiſſime tanguntur. 16. q. i.
vbi dicitur. ꝙ ſi decimā dederis non ſolum abūdan
tiam fructuū recipies. ſed etiā ſanitatē corꝑis ⁊ aīe
ꝯſequeris. ecōtra ipas decimas nō ſoluentes tripli-
citer peccant. ¶ Primo quidez deū offendunt. ido
ſcribit. 16. q. i. Hec em̄ dei eſt iuſtiſſima conſuetudo
vt ſi decimam non dederis. tu ad decimam reuoce-
ris Dabis impio militi. qd̄ non vis dare ſacerdoti
Benefacere ſemper deus paratus eſt. ſed hominū

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0106

malicia prohibetur. ¶ Secundo quia res alienas
inuadunt. Nam decime tributa ſunt egentium ani-
marum. vt ſcribitur ibidem. ¶ Tertio q̄a ex mor-
te pauperum homicidiū incurrunt. quia quāti pau-
peres in locis illis vbi ipſe habitat illo non dante
decimas fame mortui fuerint. tantorum homicidio-
rum reus ante tribunal eterni iudicis apparebit q̄a
rem a domino pauperibus delegatam ſuis vſibus
reſeruant. Qui ergo ſibi aut premium comparare
aut peccatorum deſiderat indulgentiam promereri.
reddat decimam. Hec ibidem. ¶ Secundi ſunt
qui cenſum debitum furtiue ſubtrahunt ſuis domi-
nis. Tertij ſunt qui bona feodalia tanq̄ propria
detinent. vel feodum alicuius in alium dominū trā-
ſferunt. vel qui ipſum ſine ſcitu ⁊ voluntate veri do-
mini diminuunt. Quarti ſunt. ſerui ⁊ ancille qui
res dominorum ſuorum furtiue ſubtrahunt. ⁊ etiā
de rebus dominorum ſuorum eis inuitis elemoſinā
faciunt. Tales em̄ propter piam intentionem a pec-
cato mortali non excuſantur. ¶ Quinti ſunt vxo-
res que res virorum ſuorum furtiue ſubtrahunt ⁊
de ipſis contra voluntatem maritorum ſuorum ele-
moſinam faciunt quod fieri non debet. Unde ſcri-
bitur triceſimatertia queſtione quinta. Quod deo.
Et ſunt verba Auguſtini ad Ediciam. Nihil tu
de tua veſte. vel auro. vel argento. vel quacunq̄ pe-
cunia. vel rebus vllis ſine mariti arbitrio facere de-
buiſti. Fallit tamen in triplici caſu. ¶ Primo ſi
vxor ipſa ſit lucratiua vt notat Johannes treceſi-
matertia queſtione quinta. Quod deo. in gloſa

¶ Scd̄o ſi habuerit bona parafarnalia.i.iocalia ſi
bi data in deſponſatōe De talibꝫ em̄ bonis ſicut de
rebꝫ lucratis.mulieres pn̄t facere elemoſinā ſine licē
tia maritorum ¶ Tertio ſi faciant elemoſinā de re-
bus ſue diſpenſationi ꝯmiſſis. puta de pane. vino
ꝛ hmōi.ꝛ maxime qn̄ maritus eſt nimis durus in a
ctibꝫ pietatis.tunc em̄ mulier de talibꝫ rebꝫ p̄t facere
elemoſinā ꝓ ſalute viri.dum tn̄ illa ſic moderate fiāt
ꝙ egeſtatē ꝯiugibꝫ nō īducāt ¶ Sexti ſunt qui the
lonea ꝛ vectigalia dn̄is ſuis fraudulēter ſubtrahūt
qui omnes tenentur ad reſtitutiōem.dum tn̄ tres cō
ditiones habeant hmōi vectigalia ¶ Primo ꝙ im-
ponantur autoritate p̄ncipis. ¶ Scdo ꝙ ſubſit cā
rationabilis propter quam ſunt impoſita ſicut pro
pace fienda. vel pro via publica reparāda ¶ Ter-
tio ſi ſint moderata.quia ſic ſunt tolerāda. extra de
verborum ſignificatione Sup̱ quibuſdam. vbi di-
citur. Illa pedagia. guidagia.ꝛ ſalinaria ſcias eſſe
interdicta que non ſunt Imperatorum. vel regum-
vel Lateranenſis ꝯſilij largitiōe ꝯceſſa. vel antiqua
conſuetudine cuius non extat memoria ſint introdu-
cta.gloſa autem exponens predicta vocabula dicit
ꝙ pedagia dantur a tranſeuntibus in locis conſtitu-
tis a principe Guidagia dantur pro ducatu.Sali-
naria pro ſale.Omnia iſta dicuntur potitoria. Et
ſolus princeps poteſt hec conſtituere ꝛ nō ciuitas
Et quid ſi quis facit deportari bladum vel vinum
vel alias res ad vſum ſuum.i. vite ſue ꝛ familie ne
ceſſaria. Nunquid teneẛ dare pedagium pro his re
bus. Reſpondet Hoſtienſis,dicens ꝙ non etiam ſi

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0108

ꝯſuetudo ſit in cōtrariū qꝛ irrōnabilis eſt ⁊ non te-
nēda. De talibꝫ eñi rebꝫ nullū dꝫ pedagiū exigi. q̇a
nō datur niſi de rebꝫ que cā negociationis ſeu merci-
monie vehunt͛ Nec p̄dicta ſt̄ dāda niſi cū negocia-
tionis cauſa alibi portant͛. C. de vectigalibꝫ. Hec
Ber. ⁊ Jo. Unde ad p̄dictoꝝ euidentiā eſt ſcien-
dū ꝙ q̇libet tenet͛ ſoluere decīas niſi ꝓbet ſe exēptū
⁊ niſi habeat illas in feudo ex antiq̊. extra de decīs
A nobis Cuiꝰ cām q̇dā aſſignant ex hoc ꝙ decime
ſunt debite a iure naturali Sꝫ Hugo de ſcō Victo-
re dt ꝙ nō ſt̄ de iure naturali. ſꝫ de iure diuino Qđ
ꝓbat qꝛ Jacob votū emiſit de dādo decīas. votū
aūt non eſt de eo ad quod quis tenetur iure natura-
li. Propterea greci non ſoluunt decimas. nec Pau-
lus q̇ ordinauit eoꝝ eccl̄ias p̄cepit eos ſoluere deci-
mas quare ⁊c̄. ſed dōm ꝙ p̄ceptū de ſolutione deci-
maꝝ partim erat naturale. qꝛ innititur rōni naturali
partim diuinū. ex diuina. ſ. inſtitutōne robur habēs
Nā ratio naturalis dictat vt his qui pro ſalute po-
puli totius diuino cultui miniſtrāt. ipſe populus ne-
ceſſaria miniſtret Decimatio aūt certe partis aut ꝙ
detur decima pars. aut decima decime. introducta
eſt ex inſtitutōe diuina. qꝛ dominus mandauit deci-
mam ꝓuentuum dari ſacerdotibꝫ ⁊ leuitis vt hono-
rabilius viuerent ⁊ in mentis quiete domino deſer-
uirent. ⁊ ſic erat iudiciale. qꝛ ꝑtinebat ad equalitatē
inter oēs inuicē ꝯſeruandā Nūc aūt decimatio deci-
me partis ſoluēda eſt autoritate eccleſie q̄ hoc inſti-
tuit ꝓpter quandā humanitatē vt ſcꝫ non minus po-
pulus noue legis miniſtris noui teſtamēti exhibeat

ꝗ populus veteris legis miniſtris veteris teſtamē-
ti exhibebat. pſertim cū miniſtri noui teſtamēti maio
ris ſint dignitatis ꝗ veteris Et ppl's noue legis ad
maiora obligetᷣ. ſm illud Math. 5. Niſi abundaue
rit iuſticia vr̄a pluſꝗ ſcribaꝝ ⁊ phariſeoꝝ nō intra
bitis. ⁊c. Sic ḡ ptz ꝙ ad ſolutiōem decimaꝝ hoīes
de iure tenenᷣ partim ex iure naturali. ⁊ ꝑtim ex in-
ſtitutione eccleſie. licet in quibuſdam terris loco de-
cimaꝝ denᷣ aliqui cenſus vel decimatiōes minime.
¶ SECUNDA expoſitio Non furtū facies. i.
nullū nocumentū inferioribꝫ te iniuſte inferes ⁊ ꝯtra
iſtud p̄ceptū peccant quīqꝫ genera hoīm. ¶ Primi
ſꝫ raptores q̄ aliena rapiūt. ⁊ illi peccato ꝑticipant
quinqꝫ genera hominū Nō em̄ ſolum ſunt raptores
qui aliena rapiunt. ſed etiam qui precipiunt vel ꝯſu
lunt. vel eos ſcienter in hoſpitio recipiunt ⁊ qui rap-
ta emunt. De q̇bꝫ infra plenius dicetur Agētes em̄
⁊ ꝯſentientes eadem pena plectendi ſunt ¶ Secū
di ſunt inuentores rerum. quia qui rem inuentā nō
reſtituit raptor iudicatur. prout legitur. 14. q. 5. Si
quid inueniſti ⁊ non reſtituiſti rapuiſti Sed de in-
uentione eſt diſtinguendum. Aut em̄ quis inuenit
theſaurū in loco ſacro vel non ſacro. Si in loco ſa-
cro. aut hoc eſt caſu fortuito. ⁊ ſic theſaurus eſt in-
uentoris. Aut ſtudioſe queſiuit. ⁊ ſic theſaurus eſt
eccleſie Si in loco non ſacro hoc eſt dupliciter quia
aut hoc inuenit in loco ꝓprio. aut alieno Si in loco
ꝓprio aut inuenit ip̄m arte magica. ⁊ ſic theſaurus
eſt fiſci. aut ſine arte magica. ⁊ ſic theſaurꝰ ē inuēto-
ris Si aūt ip̄m īuenit in loco alieno. aut hoc erat ca

ſu fortuito. aut actu ſtudioſo Si p̉mo mō ſic theſau
rus medi⁹ eſt inuentoris ꝛ medius dm̄ loci Si aūt
hoc fiebat ſtudioſa inq̇ſitōe tūc totus theſaurus eſt
dm̄ loci vt Inſtituta. De rerꝫ di. pag̃. Theſauros
. C. De theſau. L. vnica. li. 4. ꝑ vt notat Jo. ꝛ Ac
cur. Ad hoc āt ꝙ q̇ rē alienā īuenit euadat penā fur-
ti dꝫ publice ꝑnūciare. ꝙ ſi ille cui⁹ eſt res veniat. ꝛ
ſi certa iudicia expꝛeſſerit reddat Aliter multi nō dm̄
forte peterēt. Et ſi nō inuenerit cuius ſit. cū ꝯſilio ꝛ
autoritate ſui penitentiarij eū retinebit ſi paupꝫ eſt ꝛ
egens ꝛ oret ꝑ illo cui⁹ fuit Aliter eroget paupꝫibꝫ.
Qd̄ aūt dictū eſt de autoritate penitentiarij. gloſa.
Niſi ſupꝫioꝛ ſibi retinuerit diſpenſatōem de talibus.
¶ Tertij ſunt qui ꝑ tallias ꝛ idebitas exactōnes a
ſubditis bona extorquēt Ad cui⁹ euidentiā eſt ſcien
dum ꝙ ille cenſus qui ab initio rei fuerit impoſitus
ſine dolo ꝛ fraude. integraliter dari dꝫ Et ſi quis ex
hoc ſubtraxerit peccat mortaliter Sꝫ adhuc diſtin
guendum eſt. qꝛ aut hoc eſt certuꝫ ꝙ talis cenſus ꝛ
onus ab initio rei fuit īpoſit⁹ vel nō. ſi ſit certū. tunc
qualecūqꝫ onus ſit ſiue cenſus. tolerari dꝫ ꝛ dari. qꝛ
vnuſquiſqꝫ in re ſua onus p̄t īponere Si aūt cēſus
non ſit certus. vel ſi ſit certus. neſcit tn̄ vtrum licite
vel illicite fuerit inſtitutus. ſic peccant recipiētes. qꝛ
mala fide recipiunt ꝛ tenentur reſtituere vt patet ꝑ
Guillermum ꝛ Bernardū. extra de cenſibus. Sig
nificauit. Et etiam in gloſa ibidem dicitur ꝙ cen-
ſus non iuuatur tempoꝛe niſi pꝛobet cauſam pꝛop-
ter quam fuerit legitime inſtitutus Innocenti⁹ tn̄ dē
ꝑ licet ignoꝛetur cauſa cenſus. ſed tn̄ certum ſit ip̄m

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0111

ab antiquo debere ſolui reddi debet. extra de cenſi-
bus Quāto. Sciendū eſt ꝙ vltra debitum cenſum
nullus dn̄s pt̄ extorq̄re ſubditis ſine pctō. extra de
cenſibꝫ. ca. Cū apl's. pagra. Prohibemus ne ſubdi-
tos ſuos ⁊c̄. Et ſubdit ꝙ ſi manifeſta ⁊ rōnabilis cā
extiterit. cū charitate. moderatū ab eis valeant auxi-
liū poſtulare. Ex cauſis tn̄ rōnabilibꝫ poteſt petere
moderatū ſubſidiū dūmō hoc petat ſine minis vel
coactione directa vel indirecta Indirecte aūt cogit
dn̄s ſubditos: qn̄ eis iuſticiam denegat vel inſinua-
ri eis facit ꝙ vult ab eis tm̄ habere. ⁊ in tali caſu cū
pctō recipit ⁊ reſtituere tenet̄ illi a quo recepit. niſi il-
le a quo recepit eſſet ſeruus. cū em̄ illa res ſit dn̄i ſi-
cut ⁊ ipe ſeruus. tunc non tenet̄ ad reſtitutōem. licet
dn̄s peccet ſi nimis grauet ſeruos ſuos ¶ Prim⁹
caſus in quo vltra cenſum debitum licet dn̄o mode-
ratū ſubſidiū petere eſt. pro defenſione patrie. puta
cū patria ab hoſtibꝫ iniuſte inuaditur. tunc em̄ ſub-
diti non ſolū tenent̄ res ſuas impartiri. ſed etiā tenē-
tur ad hoc corpaliter laborare ¶ Scd̄s eſt ſi cap-
tus ſit in iuſto bello. ¶ Tertius eſt ſi iuſſu Princi-
pis vel Pape debeat ire contra hereticos vel paga-
nos. ¶ Quartus ſi debeat filiū militare vel filiam
deſponſare. In oībꝫ his ⁊ ſimilibus poteſt licite pe-
tere a ſubditis ſubſidiū moderatū. Sed ſi dn̄s vult
ludere ad aleas. vel in alijs vanitatibꝫ expēdere vl-
tra vires. propter tales cauſas non licet quicꝙ̄ exige-
re a ſubditis Et ſi exegerit. tenet̄ reſtituere ſm̄ Guil-
lermum. extra de conſuetudine in fine. ¶ Quarti
ſunt qui propter debita dominorum ſuorū ciues ⁊

ſubditos indebite impignorant qđ eſt rapina corā
deo q2 res pauperū indebite impignorant dimiſſis
rebꝫ principalibus dominoꝝ ſuoꝝ ¶ Quinti ſunt
qui mercedem alioꝝ iniuſte detinent ꝛ conſeruant
Unde ſciendū ꝙ iniuſte detinentes mercedē alienā
tripliciter peccant. ꝛ triplex malum incurrunt.
¶ Primū eſt. q2 irā dei grauiſſime ꝯtra ſe ꝓuocant
qđ ptꝫ q2 iſtud eſt vnū de pctis clamantibꝫ ꝛ in au-
ribꝫ dei clamorem diuine vltionis iugiter expoſcen-
tibꝫ Dicitur aūt pctm̄ clamare ad deū. q2 ſua enor-
mitate deū ꝓuocat ad vindictam. ꝛ talia pctā ſunt
quatuor Primū oppreſſio vidue. fratricidiū. detētio
mercedis paupis iniuſta. ꝛ vitiū ꝯtra naturā Cla-
mitat ad celū vox ſanguinis. ꝛ ſodomoꝝ Uox op-
preſſoꝝ. mercesqꝫ retenta laborum Scđm eſt quia
tales ſub ipſis influxum diuine pietatis obſtruunt.
quod patet ꝑ illud Prouerbioꝝ. 21. Qui aurem ſu-
am obturat ad clamorē pauperis. ipſe clamabit ꝛ nō
exaudietur ¶ Tertium eſt quia omne ſemen diui-
ne gratie areſcit in aīa ꝛ deſiccatur. quod patet per
hoc ꝙ ſemen diuinū cordibꝫ talium cadit ſupra pe-
trā quod eſt cor durum ꝛ aridum ab omni humore
gratie deſiccatum. ꝛ ideo tale ſemen oportet areſce-
re. cū nullo humore pietatꝭ ꝛ grē valeat humectari
¶ TERTIA expoſitio eſt Nō furtū facies ip-
ſis. ſ. eq̄hbꝫ in rebꝫ ſuis aliqđ nocumētum inferēdo
Et ꝯtra iſtud p̄ceptū peccāt nouem genera hoim.
¶ Primi ſunt vſurarij. ꝛ tales ſunt publici vel pri-
uati Nā publici vſurarij plectunt a iure quadrupli-
ci pena. ¶ Prima eſt ſententia excommunicationis

¶ Scḋa eſt priuatio cōionis. ¶ Tertia excluſio
oblationis ¶ Quarta ṗuatio ſepulture q2 nō debēt
in cimiterio ſepeliri .z q̇ ꝯtra fecerit ſuſpēſus manet
ab officio. donec ꝑ3 arbitriū epi ſatiſfecerit. extra de
vſuris. Quia in oib9 Si aūt ſunt vſurarij ṗuati. ſic
iteꝝ ꝯtra hoc p̄ceptū peccant quatuor genera hoim
¶ Primi ſunt qui preſtāt cū ꝯditiōe z pacto plus
recipiendi z iſti ſunt exp̄ſſe vſurarij etiā ꝑm iuditiu3
eccleſie ¶ Scḋi ſunt qui ſine pacto aliquo preſtāt.
eo tñ aio ꝙ vltra ſortem recipiant. alias non mutu-
arent. z iſti ſunt vſurarij quo ad deū ꝓpter intentio-
nem corruptā. quā etiā dehortaꝛ ſaluator Math. 6
vbi ḋr mutuū dātes nihil inde ſperātes Sz hic in-
cidit rōnabiliter duplex dubitatio ¶ Prima eſt cu3
lex diuina ꝓhibeat vt puniat tā manū ꝗ3 aium. q̄re
lex humana ꝓhibet ipam manū. q2 punit ſolū actū
z nō aim ¶ Scḋa eſt cū lex diuina ꝓhibeat oēm in-
equalitate3 quare lex humana ꝓhibet ſolū illā que ē
notabilis z magna. quia prohibet aliquem decipe
vltra medietatē iuſti p̄cij. Ad ṗmū ḋm ꝙ lex hūa-
na eſt quedam regula z menſura humanoꝝ actuū.
Menſura aūt debet eſſe vnigenea ſiue ꝯgrua men-
ſuratio. vt ſcribiꝛ. 4. Ethicoꝝ. Unde op3 ꝙ lex hu-
mana conformeꝛ ꝯditionibus hominum quib9 da-
tur ṗma. 2. q. 96. ar. 2. Cōſtat aūt ꝙ lex humana da-
tur multitudini hominum in qua magna ꝑs defi-
cit a ꝑfectione virtutis. z ideo lex humana non ꝓhi-
bet oia vicia ſicut lex diuina. q̄ ſolum daꝛ ꝑfectis z
virtuoſis. ſ3 ſolū ꝓhibet grauiora illa a q̇b9 eſt poſſi-
bile maiorem partem multitudinis abſtinere. z pre-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0114

cipue illa que ſunt in nocumentũ alioꝝ. ſine quoꝝ
ꝓhibitione non poſſet hũana ſocietas ꝯſeruari Si
cut ꝓhibitio furti. homicidij ⁊ hmõi. ⁊ hoc rõnabi
liter ꝯtingit. Nam lex humana gradatim ⁊ nõ ſubi-
to inducit hoies ad virtutem ⁊ ideo non ĩponit mul
titudini iꝑfectoꝝ vt ab oib' abſtineãt. alioqn imꝑfe
cti hmõi p̃cepta fere nõ valentes. in mala deteriora
laberent'. qḋ ſatis innuit xp̃s Math. 9. vbi dr̃ ꝙ ſi
vinũ nouum. i. p̃ceptum ꝑfecte vite mittat' in vtres
veteres. i. in hoies imꝑfectos. vtres corrũpũt'. ⁊ vi
num effunditur. i. p̃cepta ꝯtẽnuntur. ⁊ hoies ad ma
iora mala ꝓrumpũt Ad ſcḋm dicendũ ꝙ lex q̃libet
ꝯformat' ſuo fini Lex aũt diuina hꝫ ꝓ fine benepla
citũ diuine volũtatis Hũana ṽo lex hꝫ ꝓ fine ꝯmu
nicationis ſufficientiã Et ideo quandã paruã ine-
qualitatẽ ꝑmittit hoib' imperfectis. que non multũ
ab equalitate iuſticie excedit ⁊ que cõionez humane
ſocietatis non multũ impedit Lex aũt diuina quia
ſolũ intendit rectitudinẽ virtutis ⁊ iuſticie ideo pu-
nit ⁊ ꝓhibet omne illud quod ꝯtrariatur rectitudini
virtutis ⁊ iuſticie ¶ Scḋa rõ ad idem eſt quia lex
humana datur populo cõi in quo multi ſunt deficiẽ
tes a ꝑfectione virtutis. ⁊ ideo nõ ꝓhibet oẽm ineq̃
litatem in ꝯtractib' hũanis Lex aũt diuina intẽdit
rectitudinẽ virtutis ⁊ tm̃ datur virtuoſis ⁊ perfe-
ctis. ⁊ ideo ꝓhibet omne illud qḋ eſt ṽtuti ꝯtrarium
¶ Tertij ſunt q̇ mutuãt res ſuas ad certũ terminũ
quo venẽte nõ volũt p̃ſtare vlteriorẽ dilatiõem niſi
aliqḋ emolumentũ recipiãt licet exp̃ſſe nihil petant.
¶ Quarti ſunt q̇ vẽdũt res ſuas longe cari' ꝓpter

dſlationē ſolutōis. q̄z incōtinenti ſoluenti. Hec pa-
tent extra de vſuris ca. Conſuluit. ⁊ tenet̃ reſtituere
vt ibidē d̄r in gloſa Si em̄ venditoꝛ ſtatuat in coꝛ-
de ſuo ꝑ quāto velit rē ſuā dare. nō p̄t ꝓpter dilatio
nē ſine pctō p̄ciū augere Si em̄ pecunia parata in-
digeat . p̄t q̇dez ꝑ parata pecunia diminuere. ſed nō
p̄t ꝑ dilationē augere. vt p̄z extra de venditōe ⁊ em
ptione Cū dilecti. ⁊ ca. penul. Eſt em̄ regula gn̄al
ꝙ quicq̇d accedit ad capitale vſura eſt. vt p̄z. i. q. ȝ
Plerıq̧ Hoc tn̄ fallit in certis caſib⁹ infra ſcriptis
¶ Primo rōne fedeiuſſionis. vt qn̄ fideiuſſoꝛ ſol-
uit ſoꝛtem ⁊ vſurā quā dedit ille a quo mutauit. ca.
Qui ſoluit ꝑ illo. tūc em̄ p̄t vſuras petere. extra de
fideiuſſoꝛibus. ¶ Scd̄o rōne oblationis ⁊ ꝯſecra-
tionis. iȝ. q. ȝ. in legib⁹. vbi d̄r ꝙ qui rapit eccleſiaſti
cas oblationes. id eſt quod deo ꝯſecratum eſt. de-
bet reſtituere in quadruplum. vbi petitur pena non
vſura. ¶ Tertio, ratione dilationis. qn̄ quis eſt in
moꝛa ſoluendi Ad hoc p̄t agi vt reddat̃ indēnis. ff.
Socio ſociū. ¶ Quarto rōne locationis. vt qn̄ pe
titur aliquid ꝑ domo vel equo conducto. ⁊ qn̄ pecu
nia locat̃ ad pompā. qꝛ nō eſt tunc mutuū. ſed loca
tum. ff. Cū mobilia. ¶ Quinto rōne vēditionis vt
ſi vendo vſum pecunie. vbi gr̄a. Uolui emere mer-
ces ⁊ rogaſti me ceſſare vt mutuarē tibi pecuniaȝ. ⁊
ego reſpondeo tibi. nō mutuo. ſed vſum pecunie vē
do ita ꝙ tali die reddas mihi tantū quantū poſſem
lucrari. periculū aūt in me recipio. hoc non eſt vſu-
ra ſm̄ Ioh. ⁊ Hoſtieñ. Qui aūt ſimplicit̃ alicui mu
tuat pecuniā etiā ſi periculū in ſe recipiat. ſi aliquid

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0116

recipiat vltra ſortē. vſura eſt. extra de vſuris. Nauí
ganti. ¶ Sexto rōe ſocietatis. Licitū eſt em̄ ꝙ vnꝰ
preſtet pecuniā alteri ⁊ alter ſuppleat laborem. qꝛ ſi
pecunia deeſt ita tn̄ ꝙ ꝑiculū ⁊ lucrū ſpectet vtrūqꝫ
ff. Socio Lege. i. ¶ Septimo ratione incertitudí
nis ⁊ dubij. vt qui dat nouē ſolidos vt alio tempo
re ſibi totidē menſure ⁊ vini ⁊ olei reddatur lꝫ tunc
plus valeant q̄ꝫ decē ſolidi. tamen ſi dubiū eſt vtrū
tempore ſolutōis ſit plus vel minus valiture. nō eſt
vſurarius. Simili ratione ſcꝫ cauſa dubij excuſan
tur qui merces ſuas vendunt āplius q̄ꝫ valeāt tūc
vt in certo termino pecuniā recipiant ꝑ eiſdē. ſi tn̄ il
lo tempore contractꝰ non erat vēditurus eas. extra
de vſuris ca. vltimo. Similiter ſi vendo fructus vi
nee ad tempus vite alicuiꝰ. ⁊ emptoꝛ longe plꝰ re
cipiat. non eſt vſura propter incertitudinē. extra de
vſuris. Si ea. hec Hoſtieñ ⁊ Gaufridꝰ. lꝫ Guiller
mus contrariū ſentiat. Notandū tamē ꝙ eccleſia tā
tum deteſtaꝛ vſurariū voraginem ꝙ eū reſtrinxit oī
modo quo potuit. quod pꝫ. tū qꝛ publicū vſurariū
q̄druplici pena ꝑcellit. tū qꝛ ꝯtra ipſarū ſolutioneꝫ
multiplex remediū adhibuit. quod patet. qꝛ ſi aliq̇s
ꝑmiſiſſit vſuras ſoluere nō debet cogi ad ſoluendū
qꝛ vſure ſunt indebite. extra de vſuris. Debitores
Si autē aliquis iurauerit eas ſoluere habet duo re
media ſḿ iura. Quoꝛuꝫ ṗmum eſt ꝙ faciat cogi cre
ditorem ꝙ relaxet iuramentum. vel ꝙ deſiſtat ab ac
tione. ff. de iureiurando. ca. i. Tales. Secunduꝫ re
medium eſt ꝙ poſt ſolutionem vſure poteſt eas re
petere. ſi aūt iurauerit ſoluere ⁊ non repetere. Tunc

ſterū habet duo remedia. ¶ Primū eſt ꝙ p̄t iudici
denūciare. ⁊ iudex ex officio ſuo p̄t illum cogere ad
reſtituendum ¶ Scd̄m eſt ꝙ p̄t illū exagere ad re-
laxandū iuramentū. extra de iureiurando Ad nr̄aꝫ
Si aūt iurauit ſoluere nec repetere nec denunciare
ſic eſt illicitū iuramentū. nec obligat ad ſeruādū. ex-
tra de cognatōe ſpūali A nobis Dico ꝙ nō repeteret
directe ꝓpter vim iuramēti ſꝫ idirecte bn̄ repeteret. ſcꝫ
denūciādo eccleſie crimē illꝰ vt ſic ꝯpellatᷣ ad peni-
tentiā q̄ntū p̄t agere reſtituat. Si aūt iurauit ꝙ non
denūciaret. nō eſſet in hac ꝑte iuramentū cū ſit illici-
tū. vtputa ꝯtra ſalutē ꝓximi. ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝯtra p̄ceptum
de proximo diligendo Unde non obſtante iuramē-
to p̄t ꝓcedere in hunc modum denūciationis. ⁊ ita
occurreretᷣ fraudibꝫ vſurarioꝝ. extra. e. Tuas Du-
dum ¶ Scd̄i ſunt ſacrilegi qui rem ſacram furan-
tur ſiue auferūt de loco ſacro. ſiue de loco nō ſacro.
vt pꝫ. 17. q. 4. Quiſquis Et tale furtū dr̄ ꝓprie ſa-
crilegū Qd̄ etiā ꝯmittitᷣ cū quis facit iniuriā clericis
vel ꝑſonis eccleſiaſticis. cos. ſ. detinēdo vel res ip-
ſoꝝ auferēdo. Tales em̄ ſacrilegi ſunt excōicati ip-
ſo facto ⁊ priuati ſacramentoꝝ ꝑceptiōe. 17. q. 4.
¶ Tertij ſunt qui nocumentum inferūt reipublice
puta monetas falſificantes in pondere vel labore.
vel cōem exactōem diminute ꝑſoluendo. vel etiā ar-
gentū ſemiplene depurando Et generaliter oēs qui
in ſuis mercancijs pondus ⁊ menſuras falſificant
dicuntur fures reipublice. ff. de fal. emptione. Lege
prima Et tales fures exuruntᷣ in aqua bulliente. ff.
de falſarijs monetaꝝ. Lege. 2. nec talis moneta re-

pꝛoba liberat ſoluentē.ff.de pignoꝛibus Lege Ele
ganter. ꝛ iſtud pctm̄ repꝛobaṫ Pꝛouerbioꝛum.20.
Pondus ꝛ pondus.menſura ꝛ menſura. vtrūq₃ ē
abominatio apud deum ¶ Quarti ſtꝫ qui vendūt
venenū moꝛtiferū vel gladios intoxicatos.ſeu taxil
los falſos.qui etiā dicuntur fures reipublice.ꝛ ta-
les ſunt rei oīm ſcelerꝝ q̄ ꝑ emptores ꝑpetranṫ occa
ſione illaꝝ reꝝ Et hoc potiſſime tenendū eſt qn̄ ta-
lia vendunṫ intenſiōe ꝑuerſa Et de talibꝫ rebꝫ q̄ nō
poſſunt cē vtiles ad humanū vſum vt venena moꝛ
tifera ꝛ hmōi.Quecūq₃ aūt res que ad debitū vſū
humanum poſſunt ꝓuenire.puta baliſte ꝛ arma in
iuſto bello.talia licite vendi poſſunt. q̄ tn̄ vendi nō
deberent ei de quo ꝓbabiliter poſſet cognoſci ꝙ ta-
libꝫ vellet abuti. ¶ Quinti ſunt qui plura bn̄ficia
curata ſimul tenent ꝛ ſe nō faciunt ſtatuto tempoꝛe
ad oꝛdines ꝓmoueri tales em̄ fures reipublice di-
cūtur.non ſolū qꝛ furātur ꝛ male ſibi vſurpant bo-
na illa que ſtꝫ ꝓ bono cōi fidelium deputata verum
etiā qꝛ deo furanṫ aīas fideliū qꝛ eas decipiūt. ꝛ in
abſolutionibꝫ ſacramentalibꝫ deludunt Quod veꝝ
eſt ſi ſint ꝑ epm̄ moniti vt talibꝫ beneficijs cedant.
vel ſi ſint per epiſcopum pꝛiuati. Sed q̄₃ diu ipi epī
tales patiuntur.tunc ſubditi ꝑ ipſos animaꝛum ꝑi-
culum non incurrunt Hec pꝛobantur extra de ele-
ctione ca. Cum in cunctis. ꝛ capitulo Dudum. ꝛ
extra de pꝛebendis capi. De multa. ¶ Sexti ſunt
qui furanṫ pecoꝛa hominum.quod furtum dꝛ pe-
coꝛū abigeatus.vel qui ſciēter vendūt pecoꝛa moꝛ
boſa. De quo nota ꝙ non tm̄ qui furantur pecoꝛa

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0119

ſed etiã q̇ ſcienter vendit pecora morboſa ḋr fur ⁊
ſic teneť ad intereſſe ad intra rē ⁊ extra rē Q̄ ḋ vt ple
nius itelligať ſciendū ꝙ id ḋr intereē intra rē vt ſi ip
ſum aial perit. ſꝫ extra rē. vt ſi alia pecora ꝑimit de
ↄtagiōe morboſi pecoris. vt notat Hoſtieñ. Si aũt
pecus morboſum vēdat q̇s ignorāter. tūc teneť em-
ptori q̄nto minoris empturus erat. ff. de actiōe em-
pti Julian⁹ Venditor em̄ cuiuſlibet aialis dꝫ pre-
ſtare aial ſanū potēs cōedere ⁊ bibere ca. de emptis
one ⁊ vēditiōe. Lege Emptor. ¶ Septimi ſtꝫ arti-
fices qui oꝑa ſua fraudulēter faciūt. vel q̇ in diuer-
mercimonijs hoīes decipiūt malū ꝓ bono vēdētes
ↄtra quos ꝓpheta inuehit dicens ita Ve q̇ dicitis
bonū malū. ⁊ malū bonū Tales raro dormiunt niſi
ſi ad minus ſepties in die ꝓximū deceperint De q̇-
bus ſcribiť Prouerb. 4. Panē ipietatis comedūt ⁊
ſomnus nō capiť ab eis niſi ſupplātauerint ¶ Oc-
taui ſunt q̇ mala fide faciūt hoīem incurrere dānuꝫ
ſicut q̇ incitāt alios ad ludū alee. ⁊ hmōi. Ad cuius
euidentiā tria ſunt ꝑ ordinem declarāda ¶ Primū
eſt quantū pc̄tm̄ ſit lud⁹ aleaꝝ ⁊ taxilloꝝ ¶ Scḋꝫ
eſt q̇d ſit iuris de eo qḋ ꝑdiť in alea. puta qñ ⁊ q̇bꝰ
ꝑſonis ſit reddēda pecunia q̄ in ludo ꝑdiť. ⁊ qñ nō.
¶ Tertiū eſt qualiter ⁊ quando tales ludi poſſunt
eſſe liciti ⁊ fieri ſine peccato mortali. ¶ Propter
primū ſciendum eſt ꝙ quantitas peccati in talibus
poteſt cognoſci ex nouem circumſtantijs quarum q̄-
libet eſt peccatum mortale quas enumerat Hoſti-
enſis de ludo alee. diſtinctione. i. ¶ Prima eſt deſi-
derium lucrandi. ecce cupiditas que eſt radix oim

maloꝝ. vt dr. i. ad Thimotheū. x. ¶ Seda eſt vo-
luntas ſpoliandi ꝓximū. ecce rapina ¶ Tertia eſt
vſura maxima q̄ attendit nō ſolū in anno vel in mē-
ſe ſ; in eodē die. extra de exceſſibꝫ p̄latoꝝ Inter di-
lectos ¶ Quarta eſt multiplicia mēdacia ⁊ ꝟba va-
na ⁊ ocioſa q̄ in talibꝫ ludis freq̄nt ꝯtingūt ¶ Quī-
ta eſt execrabilis iuratio ⁊ blaſphemia q̄ in talibꝫ lu-
dis freq̄nter in deū ⁊ in ſcōs refundit. ecce hereſis.
¶ Sexta eſt corruptio multiplex ꝓximoꝝ q̄ ad lu-
dum de mala ꝯſuetudine conueniunt ⁊ reſpiciunt
¶ Septima eſt ſcandalū bonoꝝ qđ ex p̄dictis ꝯdi-
tionibꝫ nephandis incurrit ¶ Octaua eſt ꝯtēptus
ꝓhibitionis ſancte matris eccleſie Nā glo. dt ꝙ hu-
iuſmodi ludi ſunt ꝓhibiti nō tm̄ diſſuaſi. ¶ Nona
ꝯditio eſt amiſſio tp̄is ⁊ oīm actuū bonoꝝ que in il-
lo tp̄e quis facere potuiſſet. Propter hoc ſciendum
eſt ꝙ ſm̄ leges illud qđ perdit in alea nō dz ſolui. ⁊
ſi ſolutū fuerit repeti p̄t vſq; ad q̄nquaginta ānos
ff. De aleato. L. vltima in fine. Hoc etiā dt greca
lex que eſt in fine tertij. C. Lex greca. ea. de vſuris.
Alee ludus Sed hoc intelligit Raymūdus ⁊ Gui-
lermus de eo q̄ nō ludit volūtarie ſed attractus Si
vero ludit volūtarie. tūc qđ ꝑdidit nō p̄t repetere. ſ;
ſcdm̄ p̄dictos debet pauperibꝫ erogari. qđ aūt dicit
Bernardus in gloſa. ꝙ hoc debet reſtitui. poteſt in-
telligi de eo qui nō ludit volūtarie. ſ; attractus Rō
aūt quare nullus retinere poſſit qđ in ludo acquirit
eſt hec. q2 ludi alee ⁊ taxilloꝝ ſunt probibiti ꝑ leges
⁊ etiā ꝑ iura ſcripta. Et ideo in talibꝫ rebꝫ acq̄ſitis
deficit bonus titulus. bona fides. ⁊ iuſta cauſa Ex

quibꝫ innaſcit̃ homini licita rei poſſeſſio ❡ Propt̃ tertiũ ſciendũ ẽ ꝙ lud⁹ alee ꝟ omnis luds q̇ innt̃ titur fortune ⁊ ad hoc ꝙ aliq̇s lud⁹ ſit licitus p̃mo req̇rit̃ ꝯgruitas ꝑſone. Clericꝫ em̃ in alea non lꝫ luſdere. q2 public⁹ aleator repellit̃ a dignitate non obſtante ꝯſuetudie. extra de exceſſibꝫ p̃latoꝝ. Int̃ dilectos Et tal̃ de iure deponi p̃t ſi ſe non correxerit. 14. q. 4. Si q̇s. ❡ Secũdo req̇rit̃ ꝯgruitas materie vñ ꝑ eſculẽto ⁊ poculẽto ludi p̃t. ❡ Tertio req̇rit̃ cõgruitas mẽſure. vñ vltra vnũ ſolidũ ludi nõ poteſt Et ſi quis illũ verberauerit in cui⁹ hoſpitio luſum eſt in alea vl̃ ſi dolo aliq̇d ſubtractũ fuerit. iudiciũ ei non datur. ff. de aleato. L. i. Sꝫ hoc intelligitur vt dicit Azo. de illo qui ꝯſueuit luſores alee accipere cauſa emolumẽti. ſecus ſi apud aliquẽ incidenter laudat̃. ❡ Quarto requiritur ꝯgruitas tempoꝝ vt ꝙ non ludatur tempore luct⁹ vel penitentie vel orationis. ❡ Quinto requiritur ꝙ non faciat contra legem ludi. vt ꝙ non male computet nec etiã luſdentem prouocet. prout notantur hec. capitu. de luſu alee. Lege. Ludus alee. ❡ Noni ſunt qui ſe furibus aſſociant ⁊ furti eoꝝ participes ſunt ⁊ talis ꝑticipatio ꝯmittitur noueꝫ modis prout ſunt nouẽ peccata aliena in quibus homo reus efficitur criminis alieni ⁊ ſe furi aſſociat ſ̃m illud. Si videbas furem currebas cum eo. p̃s. 49. Peccatũ em̃ alienum primo committit̃ conſentiendo. ⁊ hoc fit ſ̃m quadruplicem conſenſum qui ponitur extra de officio delegati. capi. i. vbi dicitur. Facientes et conſencientes pari pena plectendi ſunt. ❡ Primus enim eſt con-

ſenſus negligentie. vel diſſimulatōis. vt ſi aliquis
ex officio dꝫ vel p̄t ſpolia p̄cauere ꝛ nō cauet. talis
dr̄ ſpoliatoꝛ. nō tn̄ teneẗ ad reſtitutōeꝫ. ſꝫ debet illū
cogere vt reſtituat. Si tn̄ aliq̄d emolumentū ꝑcepit
de tali diſſimulatōe. tūc teneẗ ad reſtitutōem ❡ Se
cūdus ꝯſenſus eſt ꝯſilij ꝛ ꝑſuaſionis. Sꝫ tūc diſti
gue qꝛ vel pꝛedo vel fur facturus erat etiā ſine ꝯſi
lio ꝛ ſic minus peccat q̄ꝫ faciens. ꝛ ſic nō teneẗ ad
reſtitutionē Aut non erat facturus. ꝛ ſic par eſt de
lictum agentis ꝛ conſentientis. ff. de furtis. Lege.
Qui ſeruo ſuo. ꝛ talis teneẗ ad reſtitutionē ❡ Ter
tius ꝯſenſus eſt cooperationis. ꝛ ſic equaliter pec-
cat faciens ꝛ ꝯſentiēs ꝛ equaliter punitur. ff. de fur
tis. Lege. Vulgariter vbi dicitur Si duo vel plu-
res vnū agnū furati ſunt. quem ſinguli tollere non
potuerūt. oēs furti teneñẗ in ſolidū Sed ſi vnus po
tuiſſet furtum feciſſe ſine alio. tunc quilibet teneẗ ꝓ
parte ſibi contingente. ❡ Quartus conſenſus eſt
autoꝛitatis ꝛ defenſionis. vt qui mandat fieri furtū
vel qui factum defendit. ꝛ talis plus peccat q̄ꝫ fa-
ciens. ꝛ tenetur ad reſtitutionem. ❡ Quintus cō
ſenſus committur partem capiendo. ꝛ qui inde co-
medunt ꝛ bibunt. vel qui pꝛo ſuis debitis furtum
ver rapinam ſcienter recipiunt. tales tenentur ad
reſtitutionem partis quam habuerunt. Sed dices
Quid faciet ergo vxoꝛ raptoꝛis vel furis. Poteſt
ne ipſa comedere de furto. aut rapina. Ad quod
vero dicendum eſt ꝙ ſi marit⁹ habuerit aliquid de
iuſto. de illis debet mulier ſeparatim expendere et
victum ſumere Si vero nihil habeat de rapina

vel ſi ſit aliq̇d de iuſto ⁊ hoc ita ꝑmixtū eſt ꝙ diſcer
ni nō pt̄. tunc mulier ſm doctores nō dꝫ de rapina
vel furto comedere. ſꝫ aliunde ſibi victū q̄rere. vel a
ꝯſanguineis vel amicis. vel labore manuū. vel etiā
querendo elemoſinas hoſtiatim. vt dr̄ Hoſtieñ. Si
aūt marit⁹ ſit ita malus ꝙ oīno cogat eaꝫ viuere de
reb⁊ raptis. nec poſſit ſibi aliūde victū querere. tunc
ne fame moriatur reſtat ei triplex remedium Unuꝫ
ꝙ viuat de dote vel ſpōſalicio. nā vt dr̄ glo. in hoc
caſu pt̄ recuꝑare dotū etiā ꝯſtante matrimonio Se
cundū remediū eſt vt denūciet epō q̄ pt̄ ꝯpellere ma
ritū vt paſcat vxorē de iuſto. 2. q. i. Si peccauerit.
Uel ꝯmittat eam alicui perſone honeſte. que de ho
neſto lucro ſibi ꝓuideat. extra de pignorib⁊ Ex litte
ris. ⁊ de dote poſt diuortiuꝫ reſtituenda ꝑ noſtras
Tertiū remedium eſt ꝙ ſi ſit in tā arcto poſita ꝙ de
nullo alio poſſet ſibi victum inuenire. tunc poſſet vi
uere de rapina qꝛ neceſſitas legē nō hꝫ. Et q̄cquid
ſic expenderit dolenter ſumat ⁊ viuat quantū parce
us pt̄ ad ſubleuandū neccitatem ſolam ⁊ ꝓponat fir
miter reſtituere q̄ꝫ citi⁹ poterit quicq̇d inde ꝯſump
ſerit Semꝑ tn̄ vxor tenet̄ viro debitū reddere in ca
ſib⁊ ſupradictis ⁊ ecōuerſo Eſt tn̄ ſciendū ꝙ q̄ꝫuis
vxor de boue vel oue vel alia re rapta in ſpē cōede
re nō poſſit extra caſuꝫ vltime neccitatis ſi tn̄ res ſit
empta de re rapta poterit cōedere etiā ſine caſu vlti
me neccitatis Cui⁹ rō eſt Cum eñ res rapta vēdit̄
tūc in p̄cio dato viciū furti vl' rapine purgat̄ ꝑ hoc
ꝙ emens volūtarie dando tranſtulit dominiū talis
rei. Uñ illud p̄cium vel lucrū licite poteſt qui libe

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0124

ab eo recipere. nec tenet reſtituere Quidam tñ mag-
ni doctores dicũt q̃ vxoꝛ licite poteſt vti de rebus
ꝯmixtis. dũ tñ in mente habeat q̃ libẽter viuere vel-
let de licite acq̃ſitis. ¶ Sexto ꝯmittit pctm̃ alienũ
tacẽdo. vt q̃ ſolo ṽbo poſſet ꝓhibere furtũ. vel poſ-
ſet defendere ne alij raperẽt vel ne clericũ ꝑcuterent
⁊ tales non tenent ſolũ ad reſtitutõem. ſed etiã ſunt
excõicati Sꝫ hoc Bernard⁹ intelligit de illo qui ex
officio talia tenet defendere alias nõ. vel etiã de illo
qui tacet in ſynodo ſiue in ciuili iudicio vbi talia fo-
refacta debent merito publicari ¶ Septimo ꝯmit-
titur adulando vel detrahendo. vt ſi q̃s dicat alicui
ꝑſone potenti q̃ rapere ſit ſtrennuitas. vel dicat illũ
eſſe dignũ ſpoliatione. talis enĩ adulatoꝛ vel detra-
ctoꝛ tenet ad reſtitutõem. ſi ille alias nõ fuiſſet factu-
rus ſpoliũ. vt ptꝫ. 2. q. 3. Nemo. Sed ſciendũ eſt q̃
triplex eſt adulatio ¶ Prima eſt attribuens bonũ
alicui qḋ hꝫ ¶ Scḋa eſt attribuens bonum quod
non habet. ⁊ vtrumqꝫ eſt pctm̃ veniale. licet ſcḋm
ſit grauius p̃mo. ¶ Tertia eſt approbando malum
qḋ facit. ⁊ h̃ eſt moꝛtale. vt ptꝫ. 46. di. Sũt nõnul-
li ⁊c̃. ¶ Octauo pctm̃ alienũ ꝯmittit hoſpitio col-
ligendo ⁊ occultando Qui enĩ furem non indicant
domino ipſum querẽti participes furti fiunt. extra
de furtis. Qui furem. Sed hoc intelligendum eſt
de illo qui ideo non vult furem ꝑdere. ne particeps
furti fiat ¶ Nono ꝯmittitur peccatũ alienum emẽ-
do. vt qui emit furtum vel rapinam Sed ibi diſtin-
guere opoꝛtet Nam ille qui rapinam vel furtũ emit
aut intendit gerere negocium alterius cui res eſt ab

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0125

lata ⁊ ſic p̄t repetere preciū quod dedit. ⁊ expenſas
quas circa illam rem fecit. C. de rei vendi. Aut intē
dit gerere negociū propriū puta quia emit vt retine
at. Aut ergo emit mala fide aut fide bona. Si fide
mala puta ſi ſciuit vel probabiliter credidit eſſe fur-
tum. ⁊ ſic emptor grauatur ſex modis. ¶ Primo
quia tenetur rem ſꝑ reddere etiā ſi aial moriat᷑ vel
violenter rapiatur. Inſtituta de vſucaptionibꝫ ꝑa-
ꝗ. In rebus. Semꝑ em̄ emens furtū tenetur de ca-
ſu fortuito niſi in vno caſu. ſcʒ ſi rem obtulit dn̄o
tꝑe ⁊ loco ꝯgruo ⁊ ille noluiſſet recipe. ille tūc pur-
gaſſʒ morā. ff. de ꝯditione fur. In re. ¶ Scd̄o tene
tur reſtituere om̄es fruct⁹ ꝑceptos ⁊ qui medio tꝑe
ꝑcipi potuerūt ¶ Tertio q͛ res eſtimāda eſt ſm̄ op-
timū ei⁹ ſtatū. puta ſi res tꝑe vēditōis fuiſſet meli-
or q̄ꝫ poſtea. ff. de furtis. In re furtiua. ¶ Quarto
q͛ nō p̄t repetere p̄ciū qd̄ dedit ¶ Quinto q͛ non
p̄t agere ꝯtra venditorē de p̄cio ſoluto Obſtat em̄
ſibi turpitudo ſua niſi de hoc exp̄ſſe cauerit. 10. q. 2.
¶ Sexto q͛ perdit expenſas ſuas volūtarias. C.
De infantibꝫ ⁊ gagi. Si autē emit bona fide pu-
ta ſi ꝓbabiliter credidit rem eſſe iuſtam. tunc illa bo-
na fides quattuor ſibi confert. ¶ Primo quia
non tenetur rem reſtituere durante bona conſciētia
Sed ſi poſtea ſciuerit rem eſſe furtiuam. tenetur eā
reſtituere. ⁊ etiam fructus extantes. ſed non fruct⁹
conſumptos tenetur reſtituere. ¶ Secundo q͛ po-
teſt rem alienare ⁊ vendere durante bona fide. pu-
ta ſi probabiliter credit. ⁊ ceteera. Sʒ ſi aliquod lu-
crum ex venditōe ꝯſecut⁹ fuerit. illud tenet᷑ reſtitue

re poſtea dño venienti.ff.de cōditione indebiti. Le ge. Nam hec. ¶ Tertio q2 rē non tenet̄ reſtituere in caſu fortuito durāte bona fide. Si eñ res interim pereat abſq3 culpa ſua. in nullo tenetur dño ſuo reſpōdere. ¶ Quarto q2 poſt reſtitutōe3 rei p̄t agere contra vēditorē de precio qđ dedit dūmodo re3 reſtituerit ꝑ iudiciū. Vn̄ cautū ē ī talib9 q2 emptor dicat dño rei q2 ipm trahat ad iudiciū: et poſtq3 emptor citat9 fuerit. denūciet̄ venditori q2 veniat 7 defē dat rē venditā 7 ſi tunc res ab eo euincit̄. venditor tenetur de emptione. niſi emptor fuiſſet abſens per contumaciā tēpore date ſententie. vel niſi ꝑ inuidiā iudicis ſententia lata fuiſſet. extra de emptione 7 vēditione. ca. Vltimur. Si autem extra iudicium reſtituatur. tunc venditor nihilominus tenetur reſtituere precium in foro penitentiali. licet per iudiciū fori ad hoc cogi nō poſſet Sz hoc eſt ve2 qñ raptor rē abſtulit iniuſte. puta in bello qđ ſciebat eſſe iniuſtu3 q2 ſi ſciuit bellū iuſtū fuiſſe. non tenet̄ reſtituere rem raptā Si aūt ꝓbabilit̄ credit bellū iuſtū fuiſſe. puta q2 vicini vel ſapiētes hoc dicūt. tunc ſimiliter bona fides ꝯfert ſibi quattor bona ſupradicta Sz ſi poſtea ſciuerit bellū fuiſſe iniuſtū tūc d3 reſtituere re3 7 fruct9 extātes nō tñ ꝯſumptos Eſt aūt vna regula notāda in oib9 ſupradict3 nouē pctis alienis. nā quicūq3 fuerit cā ſpolij vel alteri9 dāni. talis tenet̄ in ſolidū alias nō tenet̄ niſi de parte ꝑcepta Si aūt illa res vendita fuerit non tantū tenetur ſoluere preciu3 pro ipſa re datum. ſed debet ſoluere iuſtum p̄cium rei. vno tñ totū ſoluente. omnes ſocij liberant̄.

etiam ſi quilibet eſſet in ſolidum obligatus. ꝛ ille cui
facta eſt ſolutio debet credere actioni ei ꝗ ſoluit. ff.
de furtis Si plures Et ſic patet qualiter ſit ꝯfitens
dum de tranſgreſſione huius precepti

Octauum preceptum eſt. Non falſum teſti
moniū dices Ubi ſcðm Auguſtinum ꝓhi
betur oē nocumētū q̊ ꝗs ꝑ falſitatez oris le
dit ꝓximū. In ſcðo aūt p̄cepto ꝓhibet̃ mēdaciū fal
ſitas reſpectu dei ꝓut cadit ſub ꝑiurio. Ad cuiꝰ evi
dentiaz maiorē eſt ſciendū ꝙ ſm Auguſtinum non
ſolū ꝓhibet̃ hic mendaciū ſed etiam oīe nocumen
tū oris. Mendaciū eñ nō ſolū ꝯmittit̃ in ꝟbis fal
ſis ſm Auguſtinū. veꝝ etiā in oꝑibus ſimulatis. qꝛ
ſm ipm mēdaciuz eſt chriſtianū ſe dicere ꝛ oꝑa xp̄i
nō facere. 22. q. 5. Cauete. ꝛ p̄ie Joannis. i. Ideo
primo eſt oſtendendū quomodo fiat iſtius mandati
tranſgreſſio in verbis mendoſis. ¶ Scðo quomo
do in verbis mendoſis ꝓximo nociuis. ¶ Tertio
quō in factis ſimulatis Et ſm iſta tria iſtud precep
tum habet triplicem expoſitionem vt videbitur in
proceſſu ¶ Propter primum ſciēdum eſt ꝙ in ver
bis mendoſis iſtud preceptum tranſgrediuntur no
uem genera hoim. quorum tria offendunt in men
dacio pernicioſo. tria in officioſo. ꝛ tria in iocoſo.
quod patet ¶ Nam circa mendacium pernicioſum
primo offendunt illi qui mentiuntur contra fidei ve
ritatem. vt qui diceret chriſtum non eſſe natum de
virgine. ꝛ huiuſmodi. ¶ Secundo circa hoc offen
dunt illi qui ꝑ mendacium ledunt proximi famam
ꝛ honorem. ſicut eſt mendacium falſe detractionis

vel falſi teſtimonij in cauſa criminali Ad cuius euī
dētiā maiorē eſt ſciēdū ꝙ omne mendaciū quod in
iudicio dr̄ de his que ad iudiciū pertinēt preter io-
coſuz.ē ꝑnicioſuz ⁊ mortale.qꝛ ſubuertit veritatem
iudicij qd̄ cedit in ꝑnitiē totius cōicatis Ex quo pꝫ
ꝙ ſiue iudex ſiue teſtꝭ ſiue reus ſiue actor vel etiam
ꝓcurator ſi in iuditō falſuz dicant.iudex falſā ſentē
tiā ꝓferēdo.ꝓcurator falſam cauſā defēdēdo.iſtud
ꝓceptū tranſgrediūť ⁊ mortaliter peccāt.⁊ tā iudex
q̄ȝ teſtꝭ q̄ȝ etꝭ aduocatus tenenť ad intereſſe illius q̇
iniuriā paſſus ē.imo ſm iura teſtꝭ falſus īfamis effi-
ciť vt pꝫ.5.q.5.Cōſtitutumꝰ.Et hoc eſt verū ſi ſnīa
lata ſit ꝯtra eū .alias nō.vt dt Joh.ibidē Sciens-
dū etiā ꝙ teſtis mortaliter peccat nō ſolū mentiēdo
⁊ veritatē negādo. ſꝫ etiā ꝟitatē occultādo.extra de
crimine falſi.ca.i.quod ītelligiť de teſte in iuditio re
q̇ſito.vt dt Joh.11.q.3.Quiſq̇s.¶ Tertō circa idē
offendūt illi q̇ per mendatiū ledūt ꝓximū in rebus
exterioribus.ſicut illi q̇ aliquē falſo deferunt iudici
vel tyrāno.vel q̇ falſū teſtimoniū cōtra aliquē in cau
ſa pecuniaria deponūt ex q̇bus proximus dānifi-
cať.¶ Secūdo circa mendatiū officioſū ꝓmo offē
dunt illi q̇ ex quadā pietate mentiūť ꝓ cōſeruanda
ꝓximi vita.vt ſi q̇s videat hoiez queri ad mortem
dicat ſe nō vidiſſe eū.¶ Scd̄o circa hoc offendūt
qui mentiunť ꝓ ꝯſeruāda hoīs cōtinentia.vt ſi vir
go volenti eā deflorare mentiatur ſe ēē coniugatam
¶ Tertio circa hoc offendunt illi qui mentiuntur
pro conſeruanda hominis exteriori ſubſtantia.vt
ſi quis videns predonem velle aliquem ſpoliare.di

cat parcas ſibi quia non portat pecuniam.
¶ Tertio circa mendaciū iocoſuz. primo offendūt illi qui mentiūtur pro releuando merore ⁊ tedio ſicut aliqui qui aliqua ludicra fingūt vt hoīem melancolicum exhylarent. ¶ Secundo circa idem offendūt illi qui mentiūtur pro aliquo ſolatiō. ſicut illi qui cupiditate alijs ꝯplacendi fingunt aliqua iocoſa mendacia. vt eos ad riſum prouocent. ¶ Tertio circa idē offendūt illi qui mentiunt̄ ex adulatione ſicut illi qui falſo commendant hoīem vt ex hoc magis placeant Unde ad maiorez euidentiam predictorū tria ſunt per ordinem inquirenda. Primum eſt que ⁊ q̊t ſunt genera mendaciorum. ⁊ quot illorum ſint mortalia vel venialia. ¶ Secundū eſt vtrū pro liberatione hoīs a quocūq̧ periculo ſit dicendū mendacium officioſum quod eſt veniale. ¶ Tertiū eſt quomodo antiqui patres Abraam Yſaac ⁊ Jacob q̄ videntur eſſe mentiti a mendacio excuſentur. ¶ Ad primum dicendū ꝙ Auguſtinꝰ in libro de mendacio diſtinguit octo genera mendaciorum que tñ oīa ꝯprehendunt̄ ſub vna diſtinctione in generali q̄ ponit̄ 22. q. 5. que talis eſt. Nā mendacioꝝ aliud eſt pnicioſum ſiue malignitatis. aliud iocoſum ſiue leuitatis. aliud officioſum q̄ð eſt pietatis. Sub mendacio aūt pernicioſo comprehendūt̄ tria prima genera mēdacioꝝ ⁊ illa ſempꝫ ſunt peccata mortalia. q̄ð patet Quia primū ꝯtrariant̄ directe dilectioni dei Scðm aūt ⁊ tertium ꝯtrariatur dilectioni proximi. vt patet ex ſupradictis Sub ſecūdo ſcꝫ iocoſo cōtinent̄ alia duo puta quartū ⁊ q̄ntū. que ex gñe ſuo

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0130

ſunt venialia. licȝ ex circūſtātia aggrauāte qñcꝫ poſ
ſunt fieri mortalia. vt ſi quis libidine ſola mētiendi
fallendicꝫ libidine ſine cauſa vel vtilitate ſibi finem
conſtituat ⁊ hmōi. Sub tercio aūt ſcȝ officioſo con-
tinent̃ ſextū ſeptimū ⁊ octauū. que lȝ ſm ſe ſint veni
alia ꝑfect̃. tñ qui renūciauerūt pompis ſeculi ſcđ'ȝ
gloſam. 22. q. 2. Ne quis arbitret̃. efficiūt̃ mortalia.
Cui videt̃ concordare magiſter ſententiaꝝ in. 3. di.
36. dicens illud mendaciū quod fit pro cōmodo al-
terius perfectis dicit̃ eſſe damnabile ⁊ idē dt de mē
dacio iocoſo. Sed iſtud non eſt verū ſm ſe per ſe lo
quendo ſcđm ſentenciam theologoꝝ qꝛ nec perfec-
tio ſtatus nec intentio actus mutant ſpēm peccati.
Unde illud qđ eſt veniale in layco non p̄t eſſe mor-
tale in clerico vel in religioſo per ſe loquēdo. niſi for
te propter ſcandalū qđ in mendacio interdum an-
nectitur Iteratio etiam actus non facit pctm̄ morta
le proprie licȝ ad hoc diſponat ⁊ ſic p̄t intelligi dic
tum magiſtri ꝙ mendaciū iocoſuȝ vel officioſum eſt
dānabile ꝑfect̃ non q̄dē per cauſaȝ qꝛ cauſet pctm̄
mortale. ſed ſolū diſpoſitiue qꝛ iteratio ad mortale
diſponit. Ad ſcđm dicendū ꝙ ꝓpter liberatōeȝ hoi-
nis a quocūȝ periculo nō eſt dđm mēdaciū officio-
ſuȝ. Vñ Aug⁹. Ne quis arbitret̃ ꝑfectū ⁊ pūalē ho
minē pro iſta tꝑali vita morte cui⁹ ſua vł alteri⁹ nō
occidit̃ aīa debere mentiri. ſe quid aliud ⁊c. 22. q. 2.
Et apoſtolus. nō ſunt faciēda mala vt eueniāt que
cūcꝫ bona Nec etiam venialiter peccare. vt. 22. q. 2.
Faciat. Auguſtin⁹ in libro de mendacio Et. 23. q.
5. Cum homo. in fine. Auguſtin⁹ ad Macedoniuȝ

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0131

Conſtat aūt ꝙ omne mendatiū cū ſit malum ſcḋm ſe non poteſt a pctō excuſari ꝛ ideo mentes ꝑfectoꝝ tāto amore debēt in ṽitate fundari. ꝙ nunꝙ̄ vl' leuiter mētiant̃ p q̄cunqꝫ ꝑiculo euitādo. Naꝫ ſcḋm Auguſtinū in hoc caſu nō eſt mētiendū. ſed ṽitas prudenter celari pt ſub tāta verboꝝ diſſimulatōe. vt dicit Aug⁹. libro de vera religione ꝛ in queſtioib⁹ ſupra geneſim. vbi dicit cū Abraaꝫ aſſeruit vxorē ſuam eſſe ſororē ei⁹. veritatē prudēter celare voluit nō mentiri. Soror em̄ ei⁹ dici poterat. q꞉ filia fratris erat vt ipſemet Abraam dicit Gen̄. ii. Thare genuit Abraā ꝛ Nachor ꝛ Arā Et poſt duxerūt Abraā ꝛ Nachor vxores. Nomen vxoris Abraam. Sarahy. ꝛ nomen vxoris Nachor Melcha filia Arā patris Melche ꝛ Jeſche id eſt Saray cognominata Jeſche. Ad tertium reſpondet Auguſtin⁹. in libro contra mendacium. Nam vt ipſe dicit intelligenduꝫ eſt ſanctos patres illa verba dixiſſe nō intentōe fallendi. ſꝫ figuraliter ꝛ ꝓphetice. Nam Abraam excuſatur qn̄ dicit ſe reuerſuꝝ cū puero vel q꞉ ꝓphetice hoc dicit vel q꞉ firmiter credidit ꝙ deus eum in momento reſuſcitaret ſciens ꝓmiſſionem diuinaꝫ caſſari non poſſe qua ſibi dictū eſt. in Jſaac vocabit̃ tibi ſemen vt patet. 22. q. 2. ca. Abraam. Jacob etiā dicēdo ſe primogenitum non eſt mentitus. q꞉ non dicit ſe primogenitū ratione natiuitatis. ſed iure emptionis ꝛ legitime commutationis. Similiter dicit xp̄s Joannem eſſe heliam non in perſone veritate ſꝫ in virtutis imitatone. vt patet. 22. q. 2.

¶ CIRCA ſecūdā expoſitionē. Nota ꝙ in ṽbis

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0132

ꝓximo nociuis offendūt duodecim genera hoīm. q̄s
rū prima ſex ledunt fraternā fidelitatē quod patet.
¶ Nam primi ſunt qui offendūt ꝓximū ſuū deri-
dendo ⁊ ſubſannando qui timere dn̄t illud ſubſan-
nās ſubſannabiť ⁊ deridēs deridebiť. ¶ Scd̄i ſtꝫ
qui bona dicta ⁊ facta ꝓximi conāť diminuere ⁊ illa
ꝑ iudiciū temerariū ꝑuertere. qd̄ eſt enorme pctm̄.
qꝛ ꝑ hoc hō ſibi vſurpat diuinū honorē diuinā ſa-
piētiam ⁊ iuſticiā qꝛ rō p̄dictoꝝ ſoli deo ꝯuenit qui
eſt arbiter ⁊ ꝯgnitor ſecretoꝝ. ¶ Tertij ſtꝫ qui fal-
ſa ꝓditōe ſub ſpecie amoris ꝓximū q̄nꝫ latenter tra
dūt. ⁊ iſti ſunt ſiľes Jude q̇ ꝑ oſculū ſub ſpē amorꝫ
xp̄m tradidit ¶ Quarti ſtꝫ qui per inuidiā ⁊ odioſaꝫ
detractōeꝫ famā ꝓximi denigrāt. Et lꝫ detractio ſit
pctm̄ oris ꝓpter exceſſuꝫ tm̄ criminis pctis oris nō
ꝯnumerať que ſtꝫ nūero duodeciꝫ. ſꝫ ſub homicidio
reponiť vt viſum eſt. Cuiꝰ ratio eſt. qꝛ ſicut vipera
vno flatu tres hoīes occidit. ita tria homicidia ſpū
alia in vna detractiōe ꝯmittunť. qꝛ detractor ſeip̄m
audientē ⁊ eū qui detrahit vt frequētiꝰ in mēte audi
entiū ſpūaliter occidit ¶ Quinti ſtꝫ qui ꝓximū cuꝫ
vicijs ⁊ improperijs perturbāt ⁊ iſti ſpūaliter in fa
ciem xp̄i ſpuunt ⁊ ſputis verboꝝ ſuoꝝ amabilē eiꝰ
faciem inficiunt. Sexti ſunt qui per liuorem vel
arrogantiam proximum indebite reprehendunt. et
oēs iſti ledūt fraternā fidelitatem Alij ſunt qui ꝓx
imum ſuum verbis duplicibus ⁊ ſimulatis decipi-
unt pretendendo amorem in facie. ſed gerunt liuo-
rem in corde. De quibus dicit propheta Labia do
loſa in corde. ⁊ corde locuti ſunt. Dolus enim cor

mel licitū gerit in ore. felleū autem cor gerit in mente. ¶ Secūdi ſunt q̄ ꝓximū verbis rixoſis ad iracūdiā ꝓuocant. que quidem verba tria mala cauſant. ¶ Primū eſt ꝙ verba rixoſa pax cordis tollit̄ ꝛ fraterna dilectio minorat̄. ¶ Scd̄m eſt qꝛ tales rixoſi in mente cōſueuerūt eſſe obſtinati. quia nec ab alijs doctoribus volunt dirigi. nec pro ſuis defectibus reprehendi. ¶ Tertium eſt ꝙ iſti per mentis obſtinationem magis in ſuis defectibus inſiſtunt. et plus ceteris in peccatorum nexibus ligantur. ideo de mente obſtinata dicit Pſalmiſta Fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur. ꝛ ſicut zona qua ſemꝑ precingitur In quo euidenter oſtenditur ꝙ tales obſtinati ꝛ peccandi cōſuetudine ꝛ peccatorum nexibus plus ceteris conſtringuntur. ¶ Tertij ſunt qui verbis procacibus ꝛ laſciuis inuerecunde prolatis proximum ſcandalizant ꝛ mentis integritatem corrumpunt. quod quantū ſit peccatum hoc oſtendit dominus Math. 18. dicens oculum dextrum manum ꝛ pedem eruendos ꝛ abſcidendos ꝓpter ſcandalum euitandum. Nam per oculum intelligitur ille qui nos in actibus ſpiritualibus dirigit. per manum intelligitur ille qui nobis vite neceſſaria miniſtrat. per pedem vero ille qui actus noſtros exteriores diſponit. Et quilibet iſtorum quantūcunꝙ ſit neceſſarius. tamen ipſius amor propter ſcandaluꝫ eſt abſcindendus. ¶ Quarti ſunt diſcordiam inter homines ſeminantes. quod peccatum dominus inter omnia alia magis deteſtatur ſicut per oppoſitum de cōcordia ꝛ charitate ꝛ cordiū vnitate maxi

me delectatur. Unde iſti reuera chriſtum plus per-
turbant q̃ ille qui latus eius lancea aperuit. vel qui
eum cruci clauis affixit. Cuius ratio eſt quia tales
eius ſanguinem euacuant per quem omnia pacifi-
cauit. ſiue que in celis ſunt ſiue que in terris.
¶ Quinti ſunt qui malis ꝯſilijs hominem ad pec
candum inducunt. ¶ Sexti ſunt qui ſalubre ꝯſi-
lium ⁊ cetera pietatis opera proximo ſubtrahunt.
ſicut non corrigere deliuquentes. non ſedare lites.
non inſtruere ignorantes. ⁊ huiuſmodi.

¶ CIRCA tertiam expoſitionem eſt aduerten-
dum ꝙ in factis ſimulatis offendunt duodecim ge-
nera hominum quorum quatuor offendũt ſub ſpe
cie ſimulate ſanctitatis. quatuor ſub ſpecie ſimula-
te veritatis. quatuor ſub ſpecie ſimulate iuſticie et
equitatis ¶ Circa primum modum offendunt in
digne communicantes. Nam tales deo maiorem in
iuriam faciunt q̃ iudas qui ipſum tradidit. quod
patet quia caſtrum dei ſcilicet mentis puritatem in
qua deus maxime delectatur hoſtibus tradũt ⁊ ip-
ſum deum de cordis hoſpitio turpiter eijciunt, ꝓpt
quod tales per ſumptionem ſacramenti. nec in gra-
tia. nec in virtutibus fecundantur ſed in peccatis
potius obdurãtur. quod aperte figuratum eſt in mã
na celeſti que liquefiebat ad ſolem. ⁊ areſcebat ad
ignem. In quo deſignatur ꝙ mens que cum deuo
tione ⁊ puritate ad ſacramentum accedit in donis
et gratijs fecundatur. que vero cum cupiditate ⁊
ardore concupiſcentie ad ſacramentum accedit. in
peccatis per ſubtractionem gratie obduratur.

¶ Scđo circa hoc offendunt indeuote orantes. quod Iſayas reprehendit cum dicit Populus hic labijs me honorat. cor autez eorum longe eſt a me Unde hoīes tales ſeipõs effectu orõnis priuant. ⁊ deo nauſeã generãt qꝛ orõnē tepidi cordis abominabit deus Apo. 3. Utinã frigid⁹ eſſes aut calid⁹ Gregorius frigid⁹ ꝑ ↄcupiſcentie carnis rep̄henſionē aut calid⁹ ꝑ charitatis iſlãmatõez ſꝫ qꝛ tepid⁹ es incipiã te euomere ex ore meo ¶ Tertio circa h̄ offendũt nimis ſibijp̄is in bonis actib⁊ ſuis ↄplacē tes. ⁊ tales ꝓpinãt deo non vinũ ↄditũ cũ ſponſa in canticis ſed vinũ mirratum ⁊ fellenum cum iudeis. ¶ Quarto circa hoc offendũt illi qui laudē humanã vel vtilitatem ꝓpriam in bonis actibus expetunt qui omnes actus virtutũ miſerabiliter corrũpunt. qꝛ nullus actus eſt a deo virtuoſus quin in vitium degeneret ſi in ip̄o vel ↄplacētia ꝓpria vel laus humana ſeu terrena cupiditas vel cõmoditas attēdat Et iſti talem cõtumeliaꝫ deo faciũt. qꝛ arborē bone volũtatis ꝑ diuinã grãm in hoīe plantatã euellunt violenter ⁊ in ortũ dyaboli reponũt. ¶ Circa scđm modũ ſub ſpecie ſcꝫ ſimulate veritatis. primo offēdunt illi qui ex humano timore retrahuntur a libera veritatis confeſſione scđm quem modũ etiam diſcipuli anteq̄ꝫ eſſent in gr̃a ſpũſſancti cõfirmati a xp̄o fugerunt vbi btã virgo ſola īmobilis ꝯſtitit. Unñ dt Anſelmus. ſola fides eccleſie per illud triduum incõcuſſa remanſit cum alij diſcipuli lapſi eſſent. ⁊ ꝑ hoc hanc prerogatiuã promeruit. ꝙ ſicut eius fili⁹ totius nature humane eſt reparator. ita ipſa a tota

natura feminea triplicē defectū excluſit. ⁊ eam in tri
plici ꝑfectione ſingulariter ſuꝑ oēs viros ineffabili
ter ſublimauit. qđ. patet. Nam natura feminea ē fra
gilis ad reſiſtendū mollis aūt ad ꝑſeueradū ⁊ parui
iudicij ad ꝯſulendū. ideo vulgo đr ꝙ femina cito cō
ſulit. ſ; raro melius eligit Hunc aūt triplicem defec
tu; a natura feminea abſtulit cū eā criſtus ſuper vi
rilem ꝑfectionē diſcipuloꝝ xp̄i ſingulariter ſublima
uit. qđ pz Nā in tolerantia ꝑfectionis ⁊ in ꝯſtantia
fidei ⁊ dilectōis aut etiā in ꝑſpicatia iudicij ⁊ electi
onis ip̄os diſcipulos a xp̄o electos incōparabiliter
exceſſit qđ pz ex hoc ꝙ diſcipulis pre timore mortꝭ
fugientibꝫ. ⁊ in fide vacillantibꝫ. ip̄a incōcuſſa ꝑſtí
tit ⁊ in ōi caſu ſemꝑ melius elegit. qđ euidenter pz
ex hoc ꝙ ſalutē humani generis in paſſione ſui filij
p̄elegit volens ipſum magis acerbiſſina pena pati.
ꝙ̄ȝ genus humanum non redimi. ¶ Secundo cir-
ca hoc offendunt illi qui ſub ſpecie zeli virtuoſi ali-
os alacriter reprehendunt cum tamen multotiēs ex
odio ⁊ liuore hoc faciāt ꝙ̄ȝuis ex charitate latenter.
procedere videantur ¶ Tertij ex hoc offendunt
qui ex amore ꝑuato exceſſus aliquoꝝ excuſant vel
attenuant. alioꝝ vero exceſſus qn̄ꝙ; magis aggra-
uant ꝙ̄ȝ oportet. ¶ Quarto circa hoc offendūt qui
ſimulate ⁊ ficte ꝓximoꝝ proſperitatibꝫ cōgaudent
vel ficte ipſoꝝ aduerſitatibus condolent quam qui
dem fictionē dn̄s terribiliter deteſtatur. ¶ Circa
tertiū modum ſub ſpecie ſimulate iuſticie. primo of
fendunt illi qui iuſticiam vendunt ſicut multi iudi-
ces ⁊ mali aduocati qui nolūt facere vl' etiā defēſa-

re iuſticiā. niſi ꝑ emolumento terreno. ¶ Sc̄do of-
fendūt illi qui iuſticiā depꝛauāt. ſicut malus iudex
qui ex odio ꝓuato nō ex amoꝛe iuſticie reū ꝯdēnat. q̄
vtiqꝫ ex hoc reatū homicidij incurrit. vel malus ad
uocatus q̄ ſcienter malā cām ſuſcipit defenſandam
qui tenet᷑ ad intereſſe illi⁹ ꝯtra quē aduocat ¶ Ter
tio circa hoc offendunt q̄ malis ꝯſilijs vel iniq̄s ſta
tutis ledūt ꝓximos . Et tales moꝛtaliter peccant. ⁊
tenentur ad reſtitutionē illis qui ꝑ ſtatuta talia dā-
nificantur. nec talia ſtatuta merent᷑ nomen legis. ſed
magis iniurioſe machinatōis nomen habent. Lex
eñ ſcd̄m Iſidoꝝ debet eſſe talis ꝙ cōi bono ꝓficiat
⁊ vnicuiqꝫ iura ſua ꝯſeruet. alias non dicitur lex.
ſed potius coꝛruptela In hoc etiam peccatum inci
dunt qui religioſis ⁊ xp̄i pauperibus detrahūt vel
qui alios ab eoꝝ bñficētia auertunt dicentes ipos
alioꝝ elemoſinis nō indigere cum magnas ſtructu
ras faciant. qui non aduertunt cū quanta parcita-
te victus ⁊ veſtitus hoc faciant. ⁊ q̄ꝫ ſincero affectu
dei honorē ⁊ quietum ſtatum deo famulantium in
talibꝫ intendūt. ¶ Quarto circa hoc offendunt illi
qui contra libertatem eccleſiaſticaꝫ aliqua edicta ſci
enter faciunt. ⁊ hoc fit tribꝫ modis ꝓut libertas ec-
cleſiaſtica conſiſtit in tribꝫ ¶ Primum eſt ꝙ cleri-
cus verberari nō debet vnde qui fecerit vel fieri mā-
dauerit. vel etiam facientem pro poſſe non impedi-
uerit. excōicatus eſt ipo iure. ¶ Scd̄m ꝙ clerici ad
iudicium ciuile trahi non poſſunt. ¶ Tertium ꝙ
clerici ad exactiones publicas non ſunt obligati.
Unde ſi quis ſtatuerit ꝙ clerici poſſint ꝯueniri in ci

nulli iudicio. vel etiã ꝓhibere directe vel indirecte ꝙ
clericus cauſam ſuaꝫ in foro eccleſiaſtico proſequi
non poſſet. vel ꝙ debeant dare exactiones vel tene
re vigiles pro cuſtodia ciuitatis tales ipõ facto ſen
tentiam canonis incurrunt extra de ſententia excõ-
municationis. Grauem

Onum preceptum eſt. Non ꝯcupiſces reꝫ
proximi tui. vbi licet explicite prohibeatur
concupiſcẽtia oculorum in re aliena. impli-
cite tamen prohibetur vniuerſaliter omnis concu-
piſcentia ſiue cupiditas male voluntatis reſpectu
rei aliene Nam ſuperius in ſeptimo precepto prohi
buit cupiditatem operis . hec autem prohibet cupi
ditatem cordis. Et eſt notandum ꝙ hic non prohi-
betur concupiſcentia que innaſcitur ex corruptione
fomitis. vel delectatione ſenſualitatis. quia impoſ-
ſibile eſt ꝙ iſte concupiſcentie non ſint in nobis ꝓpe
ter naturam corruptam. ſed hic prohibetur concu-
piſcentia ⁊ appetitus q̇ innaſcitur ex conſenſu rati-
onis. Et hoc p̄ceptum ſimiliter habet triplicem ex-
poſitionem. ¶ Prima eſt Non concupiſces rẽ pxi
mi tui eam ſcꝫ per auariciam appetendo. ſeu etiam
per iniuſticiam obtinendo Ad cuius euidentiaꝫ eſt
ſciendum ꝙ res aliena poteſt concupiſci ſub triplici
differentia graduali. Quidam em̃ concupiſcunt rẽ
alienam ſed ſcientes ꝙ non poſſunt eam cupitaꝫ ob
tinere. ideo non proſequuntur concupiſcentiam.
Si autem ſcirent ſe poſſe proſequi concupita. cona
rentur ad proſequendum ꝯcupiſcentiam in effectũ
⁊ iſti realiter in concupiſcendo peccant mortaliter.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0139

⁊ hoc in p̄mo gradu ɔcupiſcētie mortalis ¶ Scḋo ſunt q̄dā q̄ ɔcupiſcūt rē alienā. ⁊ cū conatu exteriori laborāt ptrahere illicite obtinēda. q̄ q̄uis ea non obtineāt. tn̄ mortalit̄ peccāt. ⁊ grauꝰ q̄ p̄mi. Et eſt ſcḋs gradꝰ ɔcupiſcētie q̄ apparet in fure ⁊ latrone p furto ⁊ rapina laborātib. q̄ licz in effectu nec furent̄ nec rapiant. peccāt tn̄ mortalit̄ ⁊ grauꝰ q̄ p̄mi ¶ Tertio ſunt q̄dā q̄ nō ſolū conant̄ ɔcupiſcere aliena ſꝫ etiā ɔcupita prauis conatib aſſequunt̄. ⁊ iſti oīb alijs grauiſſime peccāt Et eſt tertius gradꝰ ɔcupiſcētie mortalis. vt ptꝫ in furib ⁊ latronib reꝫ ɔcupitā illicite obtinentib. ⁊ iſtis nūq̄ dimittit̄ peccatū. niſi reſtituat̄ ablatum vt dicit Augꝰ cū tn̄ habeant facultatē reſtituendi De p̄mo gradu ɔcupiſcentie appropriate ſcribit̄ Prouerb. ij. Manus in manu non erit innocens. quia licet manus in manu teneat̄ vt ſcꝫ quis actualiter non furet̄ nec rapiat. ſi tn̄ a furto vel rapina abſtineat non ꝓpter deum nec ꝓpter iuſticiā. ſed ꝓpter penam. q̄ timet ſuſpendiū talis nō erit innocens. imo mortaliter peccat p auariciam rem alienam appetendo ɔtra diuinā iuſticiā. qḋ quantū ſit malum oſtendit Augꝰ in libro de libero arbitrio ſic dicens Cū auaricia alicui dominatur. ſubiectus malis oīb demōſtrat̄. q̄ de auaricia mala oīa oriunt̄. ⁊ oīm peccatoꝝ ſpecies ex ea ꝓducūtur Et ideo bene ſcribitur Eccleſiaſtici. io. Auaro nihil eſt ſceleſtius Cuius cauſam aſſignat Innocentius. in libro de vtilitate ɔditiōis humane dicens Auarus offendit deū. offendit ꝓximum. offendit ſeipm Naz deo detinet debita. proximo detinet

avaritia

neceſſaria. ſibiipſi ſubtrahit oportuna Nam gulam
euacuat vt archam impleat. corpus extenuat vt lu
crũ extendat. ꝛ ideo auarus ↄuincit̃ ſibiipſi crude-
liſſimus. deo ingrat⁹. ꝛ ꝓximo impius Nõ em̃ ꝓxi-
mum diligit quẽ inedia perimit. egeſtas ↄſumit In
ter cupiditatẽ ꝛ auariciam hoc diſtat. qꝛ cupiditas
mala eſt malus vel immoderatus terrenoꝝ appeti-
tus. Auaricia ꝟo eſt irrationabilis ꝛ intꝑata tena-
citas eoꝝ q̃ vtiliter expendendi haberent locum
¶ SECUNDA expoſitio. Nõ ↄcupiſces rem
ꝓximi tui eam. ſ. iniuſte. i. ad iuſticiã appetendo. ꝛ in
malũ finẽ ordinãdo Aliud eſt em̃ appetere aliena ꝑ in
iuſticiã. qd̕ fit in pͥma expoſitione Aliud ẽ appetere
ad iuſticiã. puta ad vanã gloriaȝ. ad luxuriã. vel ad
crapulã ſicut diues ille fecit qui epulabat̃ quotidie
ſplendide Et iſtũ modũ peccandi gentiles etiã phi
tetigerũt oſtendentes ꝙ in vno actu pc̃i poſſit eſſe
multiplex deformitas. ſicut dum q̇s furat̃ vt exinde
mechet̃. vel crapulet̃. vel pompas exerceat. Et ſm̃
hũc intellectũ nõ ſolũ ↄtra hoc p̃ceptũ faciũt q̇ alia-
na ↄcupiſcũt. ſȝ q̇ ſua bona male ꝛ illicite expendũt
vt voluptuoſi. põpoſi. ꝛc̃ hm̃oi. Pre oib; aũt aliis
in hoc caſu magis peccãt clerici quorum bona om-
nia ſunt pauperum ꝛ domus eorum omnib; debẽt
eſſe cõmunes. ꝛ plus ceteris debẽt vigilare in pere-
grinoꝝ hoſpitiũ vt. 16. q. i. Om̃ quicquid. 12. q. 2.
Auꝝ. gloria. ꝛ amico Nam licet clerici ſeculares nõ
teneantur renunciare tempalib; quantum ad ꝓprie
tatem ꝛ vſum. tñ tenet̃ eis renũciare quantũ ad af-
fectum. qꝛ non debent tantum affici circa tempora

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0141

lia ſicut laici. ⁊ hoc deſignat corona in capite Naʒ
capitis raſio. eſt oim̄ temporalium depoſitio vt ſcri
bitur. 12. q. i. ca. Duo ſunt. Ratio autem quare mi-
nus debent affici ad temporalia q̄ʒ laici. eſt quia ſo
licitudo temporalis impedit ſpirituale̅. Clerici aūt
ideo dicūtur qꝛ ſunt in ſortem dn̄i vocati ⁊ diuino
cultui mancipati ſpecialiter ⁊ ideo ſolum debent eē
dediti ꝯtemplationi ⁊ orationi ⁊ lectioni. ⁊ ab om-
ni ſtrepitu temporalium ſemoti. Hec Hieronimus
ca. Duo ſunt. et. 36. di. Qui eccleſiaſticis. ⁊ Si q̄s
vult. Unde credo ſaluo meliori iudicio ſi cleri vel
monachi contra ꝓhibitionem iuris nimis ſe immiſ-
ceant temporalibꝫ vel ſecularibꝫ negocijs ſcienter ⁊
volūtarie intantū ꝙ notabiliter ĩpediant libertatem
ſpūs qua ſoli deo vacare debent. ꝙ mortaliter pec-
cant. vbi forte laici vix venialiter peccarent. q̄bꝫ nō
eſt interdictū negocijs ſecularibꝫ ſe immiſceri
¶ TERTIA expoſitio. Nō concupiſces rem
ꝓximi tui ip̄am ſcʒ auare retinendo vel eam neccitas-
tis tp̄e nō cōicando. q̄d nihil aliud eſt facere q̄ʒ res
pauperū ꝑ violentiam auferre Nam ſc̄m Auguſtinū
Non ſolū auarus eſt qꝛ rapit aliena. ſed qui cupide
ſeruat ſua. ⁊ ideo auarus vt d̄r Aug⁹ anteq̄ʒ aliq̄d
lucret̄. ſeip̄m ꝑdit. di. 47. Sicut hi. Non minoris ē
criminis habenti tollere. q̄ʒ cū poſſis ⁊ abundes in
digenti denegare. Eſurientium panis eſt quē tu de
tines. nudoꝝ veſtimentum eſt quod tu recludis. mi
ſerorum calceus eſt qui apud te veteraſcit. ⁊ eſt de
cretum Gregorij. Ex predictis patet ꝙ omnis cu-
piditas cordis aut eſt in appetendo aliena contra iu

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0142

ſticiam. vt patet in prima expoſitione. vel eſt ad iu-
ſticiam. vt patet in ſcḋa expoſitione Aut eſt in reti-
nendo nimis cupide ꝑ auariciam. quod ꝯtingit in
iſta tertia expoſitione Sed hoc poteſt eſſe duplici-
ter Vel qꝛ abſolute retinet ⁊ occupat alienum ⁊ ſic
eſt fur ⁊ latro. vt patet ex ſupradictis. Aut retinet
propriū. ⁊ tūc aut hoc fit tempore neceſſitatis quo
ex precepto charitatis talia cōicare deberet. ⁊ ſic re-
tentio cupiditatis cenſetur homicidium ſicut ſupra
dictum eſt in ſeptimo precepto. Paſce fame mo-
rientem. ⁊c̄. Aut ſi retinet ſua vt ea tempore opor-
tuno diſtribuat ſed hoc iterum contingit dupliciter
quia aut raro aut nunq̄ ſic retentum egenis diſtri-
buitur ⁊ ſic eſt peccatum mortale. vt patet in diuite
qui micas panis lazaro negauit. Aut aliquādo di-
ſtribuit ⁊ aliquando non. ⁊ ſic eſt veniale. ⁊ hoc ſe-
cundum magis ⁊ minus. pro vt maior vel minor fa-
cultas eſt in ipſo dante. Sciendum eſt etiam ꝙ ipſi
auari non pedites vel equites ad infernum prope-
rant. ſed ad infernum vehuntur cum curru per ſuaꝫ
auariciam eis prouiſo. qui quidem currus auaricie
ſm Bernardum ſuper cantica ſermone .3. vehitur
quatuor rotis viciorū que ſunt puſillanimitas. in-
humanitas ꝯtemptus dei. obliuio mortis. Iumen-
ta ipm̄ trahentia ſunt tenacitas ⁊ rapacitas. ⁊ his
ambobus vnus ſolus auriga preſidet ſcilicet ardor
habendi. Sola quidem auaricia quia non patitur
plura conducere. vno auriga contenta eſt. Si autē
queratur quomodo ⁊ qualiter homo ſe habere debeat
ad res poſſeſſas. hoc pulchre docꝫ Seneca in ſuis

Currus. avaritie.

proverbijs ita dicens. Pecunie opʒ imperare non
ſeruire pecuniã. ſi illa vti ſcias ancilla eſt. ſi neſcis
dña eſt. ⁊ ideo necẽ eſt. aut teipm̃. aut pecuniã vileʒ
habeas Et ideo dt Bernard⁹ ſup cantica ſmone
2. Si ve tua ſtʒ q̃ poſſides. expẽde ad lucra ⁊ p terre
nis celeſtia ↄmuta Si hoc nõ valeas ſcias te pecu
nie nõ eẽ dñm ſʒ ſeruũ Ecõtra de bonis ⁊ vtuoſis
poſſeſſoribꝫ dt Gregori⁹ li. moraliũ Sanctis viris
ipa rez affluẽtia eſt oneroſa qꝛ grauit hoc tolerant.
qꝛ feſtinãdo ad patriã multa portant in itinere. ⁊ iõ
aut largiẽdo diſtribuũt. aut deſerẽdo ↄtẽnũt Scien
dũ aũt ꝙ iſta triplex expoſitio p̃dcã p̃t colligi ex de
creto. di. 47. Bonoꝝ. vbi dꝛ ſic. Bonoꝝ autori in
herere non poſſumus. niſi cupiditatẽ q̃ oim malorũ
radix eſt abſcindamus. ⁊ hoc q̃ntũ ad p̃mã expoſi
tionem. Pro ſcda vo ſubdit Virũ catholicũ ⁊ p̃ci
pue ſacerdotẽ ſicut nullo iplicari dʒ errore. ſic nulla
cupiditate dʒ vinculari. dicẽte ſcriptura. poſt ↄcu
piſcentias tuas nõ eas Mens em̃ pecunie auida.
nec abſtinere nouit a vetitis. nec gaudere conceſſis
nec pietati adhibere ↄſenſum. Hec Leo eps ana
tholio epõ. di. 47. Vix. Quantũ vo ad tertiã bea
tus Ambroſius dt ſequẽti ea. Sicut hi. dt forte cu
pidus q̃d iniuſti facio ſi ↄtra aliena nõ iuado. p̃pa
diligẽti⁹ teneo O ipudens dic tu q̃ p̃pria dicis. q̃
⁊ ex q̃bꝫ recõditis in hũc mundũ intuliſti. q̃n in hãc
ingreſſus es lucẽ. q̃n de vẽtre matrꝭ exiſti q̃bꝫ q̃ſo fa
cultatibꝫ. q̃bꝫ ⁊ ſubſidijs ſtipatus ingreſſus es. nõne
nudus intraſti. ⁊ nudus exibis. tantorum ergo ſci
as te inuadere bona. quantis poſſes preſtare ⁊ re

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0144

ꝑnes. Unde trāſgreſſores huiꝰ precepti ſingulariť puniuntur plaga muſcaꝝ qꝛ muſce morientes perdunt ſuauitatem vnguenti. Et ſollicitudo poſſidēdi temporalia non ſolū impedit deuotionē ſpiritualium. ſed etiam in corde hoīs ſuffocat dei verbum. Omnis em̄ oratio ⁊ orationis deuotio. ⁊ etiā ꝯtēplatōis ꝯſolatio funditus moriť. vbi habendi cupiditas dn̄atur Cupiditatē igitur deſere. ſi in deo vis delectari. Ex p̄dictis patet de tranſgreſſione huiꝰ precepti ⁊ quomodo ſit confitendum

ECIMUM p̄ceptū. Non ꝯcupiſces vxorē ꝓximi tui. vbi ꝓhibeť oīs ꝯcupiſcētie carnis. ſicut in nono p̄cepto ꝓhibeť oīs ꝯcupiſcētia oculoꝝ. Ideo aūt danť duo p̄cepta ad ꝓhibendū hāc duplicē ꝯcupiſcentiā eo ꝙ ad eas natura corrupta maxime inclinatur. Naꝫ ad concupiſcentiā carnis inclinať propter ſui conſeruationem in eſſe ſpeciei Ad concupiſcentiā vero oculoruꝫ inclinatur ꝓpter ſui conſeruationem in eſſe indiuidui Prohibetur etiā hic nihilominus duplex concupiſcentia propter tria damna que facit in aīa

¶ Primū eſt. qꝛ aīam inficit ⁊ maculat Cuiꝰ rō eſt qꝛ concupiſcentia carnis eſt ſicut aqua fluens. concupiſcentia oculoꝝ eſt ſicut terra ſitiens ꝓpter ariditatem terrene affectionis. Unde ſicut de terra ⁊ aq̄ fit lutū materiale. ita ex hac duplici ꝯcupiſcentia fit lutum ſpirituale quo anima ſordidatur ⁊ per ꝯſequens fetida ⁊ diſplicibilis redditur in dei conſpectu ad modum luti viliſſimi. ¶ Scōm ē. qꝛ ad modū ignis inextinguibilis animam īflammat. de quo

ſcribitur Joh.31. Ignis eſt vſqꝫ ad ꝯſumptōem de
uorans. ꝛ nō ſolū aīam inflammat. ſed etiā inflam-
mando incinerat. ꝛ tūc ſuꝑuenit tertia ſoror eoꝝ. ſ.
ſuꝑbia vite. q̄ ad modum venti aīam inſufflat ꝛ re-
dactam in cinerem ad modum pulueris vſqꝫ quaqꝫ
diſpergit et ideo ſcribiꝭ Prouer.2. Et erit tāqꝫ pul-
uis ꝛc. ¶ Terciū eſt. qꝛ vtraqꝫ ad modū ſitis inſa-
tiabilis aīam ſꝑ cruciat. Vñ iſte due cōcupiſcentie
ſunt due filie ſanguiſuge clamantes. affer affer. vt
ſcribiꝭ Prouerb.30. Nā cōcupiſcētia oculoꝝ dicit.
Affer diuitias. Et ꝯcupiſcētia carnis dīt Affer de-
litias ꝛ vtriuſqꝫ iſtiꝰ. inſatiabilis eſt appetitꝰ Hō
em̄ mūdanꝰ diuitiaꝝ ꝛ delitiaꝝ ſitibūdꝰ. ē q̄ſi ſaccꝰ
ꝑtuſus. ꝛ iō nō eſt mirū ſi no poſſit impleri nec etiā
ſatiari. Hoc autem preceptū habet triplicem expo-
ſitōnem. ¶ Prima. Non concupiſces vxorē proxi-
mi tui. id eſt non habeas voluntatem violandi tho-
rum proximi tui. Ubi diligenter conſiderandum ꝙ
ſi deus ſolam voluntatem huius peccati prohibet
quāto ergo rigore iuſticie voluntatem facto implen-
tes puniet. Et illos potiſſime q̄ pulchras caſtas ꝛ
probas vxores habentes aīas ſuas diuina imagi-
ne inſignitas ſordidis ꝯcupiſcentijs. alioꝝ ſcꝫ ma-
culatores feminarum. Quod tamen prohibet chri-
ſtus Math.5. Qui viderit inquit mulierem ad cō-
cupiſcendum eam. id eſt ꝙ concupiſcentia tranſeat
in affectum cordis. et in conſenſum rationis et
etiam ſi facultas aſſit facere diſponat. iam mecha-
tus eſt in corde ſuo. qꝛ ſcd̄m iura. volūtas ꝓ facto
reputatur. Sꝫ contra eſt quod ſcribiꝭ di.66. Non

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0146

ratis eſt velle.ſʒ etiā benefacere oportet. nec ſatꝫ eſt benefacere niſi ꝑcedat de fonte bono. id eſt ex bona voluntate Sicut dꝛ de Cōſecra. di. v. Cogitatōis et voluntatis nemo penam patiatur. Ad tollenduꝫ ergo dictoꝝ canonum ꝯtrarietatem diſtinguenduꝫ eſt. Quia aut voluntas habet facultatem operandi. ꝛ ſic voluntas nō reputatur pro facto. in quo caſu loquūꝫ canones in ꝯtrarium obiecti. Aut nō habet. ꝛ ſic iterū diſtinguendū eſt. Aut em̄ voluntas eſt mala. et ſic ſemper pro facto reputaꝫ ꝛ ſic ſemꝑ eſt peccatū mortale in voluntate mala ſicut ꝛ in opere malo. q̄uis non ſit tm̄ peccatū in volūtate ſola ſicut in volūtate cū operatōe ſimul. ꝛ illud eſt verum quātū ad iudicium dei qui intuetur coꝛ. Sʒ q̄ntum ad iudicium ciuile ſi volūtas mala ſuis terminis ſit ꝯtenta non punitur. vt dicit vltimū decretū. Sʒ ſi volūtas ꝓgreditur ad actū vel etiam ad conatum ſicꝫ in criminibꝫ maximis puniꝫ ſolus conatꝰ. licet machinatio non haber effectū. Vn̄ lex non minus illum punit. qui cauſa occidendi hoīes inuentus fuerit cū telo. q̄ eum qui occidit. de penitenti. diſtinctione ꝑma. capitulo decimo. Et eſt ad. l. Corneliā. De ſiccarijs Si quis cum telo. ꝛc. Jn minoribus tamen criminibus nō punitur ſolus conatus. quia non ſum fur. licet ſim conatus aliquid furari. ff. de furtis. Quoniam furti. Aut voluntas eſt bona. ꝛ tunc aut illa que voluit cadunt ſub p̄cepto aut ſub conſilio. Si primo modo. ſic voluntas non reputatur pro facto. vt patet in ieiunijs elemoſinis ꝛ alijs bonis operibꝫ ab eccleſia inſtitutis. ꝛ hoc potiſſime

quando voluntas habet facultatem progrediendi in opus Si autem cadunt ſub cōſilio. ſic diſtingue qꝛ aut illa non reſpiciunt premium aureole. ꝛ ſic voluntas reputatur pro facto. vt patet de ſancto Martino de quo ſancta eccleſia canit. O ſanctiſſima anima quam ꝛ ſi gladius perſecutoris non abſtulit. tm̄ palmam martirij non amiſit Aut reſpiciunt premium aureole. ꝛ ſic non reputatur pro facto. quia non ſufficit pro premio aureole ſola voluntas continentie niſi actus ꝯtinentie in opere teneatur.

¶ SECUNDA expoſitio. Non ꝯcupiſces vxorem ꝓximi tui. i. non formabis imagines de vxore ꝓximi tui cogitādo. ſ. ꝗꝫ pulchra eſt. ꝗꝫ gratioſa. ꝗꝫ amabilis Contra hoc p̄ceptū prochdolor multi faciunt tam viri ꝗꝫ mulieres. q̇ licet nolint ꝯcupiſcere nec concupiſci ab alijs. tamen volunt agere diem feſtum cuꝫ reliq̇is nociuarum ꝛ turpium cogitationū quod tamen nimis eſt periculoſum. qꝛ facile ex hoc peccatū mortale incurritur Quod ꝓbat Jacobus in ſua canonica. ca. i. cū dicit Concupiſcentia autē que eſt animi interior delectatio cum cōceperit ſub audi ꝯſenſum rationis. parit peccatum ſcilicet mortale. vel etiā pctm̄ veniale Peccatum aūt cū cōſummatum fuerit per deliberatum ſcꝫ ꝯſenſum ratōnis in ip̄am delectationē interiorē etiam in opus extrinſecum generat mortem. i. pctm̄ mortale perfectum. Et vt euidentiꝰ pateſiat qualiter interior cogitatio ꝛ cogitationis delectatio ſint pctm̄ mortale. ꝛ qualiter nō. ſciendū ſcd̄m Gregorium ꝙ hūana tētatio perficitur ex tribꝫ. ſcilicet ſuggeſtione delectatione

⁊ conſenſu. Si em̄ ſuggeſtio inducit paſſionez que eſt ſubitus motus animi cogitantis ſeu delectantis in re cogitata. ſic eſt peccatū veniale. Si aūt ſuggeſtio inducat paſſionē que eſt quedā animi forma vl' deliberatio. tunc aut non ſentitur delectatio in tali cogitatiōe. ⁊ ſic nō eſt pctm̄ vel ſolū eſt veniale. aut ſentitur delectatio in cogitando. ⁊ hoc contingit dupliciter. Quia tunc aut deliberatio rationis nō conſentit in delectationē. ⁊ ſic eſt pctm̄ veniale. Aut cōſentit. ⁊ ſic eſt pctm̄ mortale ſiue conſentiat in delectationē interioris actus ſiue conſentiat in ipm̄ opus. Cuius ratio eſt. qꝛ non ſolū conſenſus verus puta cum quis conſentit in opus eſt mortale ſ; etiā interpretatiu⁹. vt cum quis conſentit in ſolam delectationē interiorem ⁊ nō in opus ⁊ hoc habet veritatem ſi delectatio cadat ſuper obiectuz includens in ſe deformitatem ad rectam rationem Si autē quis non delectatur in cogitatione turpi puta ſi cui placeat cogitare de ſpecie pulchre mulieris abſq; alia deformitate concurrente. ſic conſenſus in talem delectatēez nō erit pctm̄ mortale ſed potius veniale.

¶ TERTIA expoſitio. Non concupiſces. id eſt non concupiſci deſideres ab vxore p̄ximi tui vt ibi concupiſces teneatur paſſiue ⁊ relatiue Et ſic primo oſtendendum eſt ꝙ iſtud p̄ceptum tranſgrediuntur tria genera hoīm. qđ erit p̄mum. ¶ Scđo declarabit̄ que ſunt illa que potiſſime hominē a delectatione carnalis concupiſcentie retrahere debeāt ¶ Tertio oſtendet̄ que ſunt illa que ſpecialiter hominem in mentis puritate conſeruant. ¶ Propter

pꝛimum ſciendum ꝙ pꝛimi qui hoc preceptū tranſ⸗
grediūtur ſunt perſone religioſe licet ſint ficte. que
poſtq̄ꝫ deo ſe voto continentie aſtrinxerūt. adhuc de
lectantur in ſpurcitijs carnalium delectatōnū. ⁊ iſti
ſunt ſimiles filijs iſrael. qui egrediedtes ab egypto
manna celeſte faſtidiebāt ⁊ cibaria vilia egypti ap⸗
petebant Sic ⁊ iſti mundo renunciantes tanq̄ꝫ ab
egipto recedentes. ⁊ ꝑ totū ꝯtinētie paupertatis vo
luntarie ⁊ vere obedientie terre promiſſionis a ꝓpro
pinquantes. adhuc in diſerto poſiti ſunt hoc eſt in
ſtatu religioſo conſtituti in quo omnia delectabilia
carnis ⁊ mundi per voluntarium contēptum in ip⸗
ſis debent eſſe deſerta. cibaria vilia egipti a ꝓpetūt
⁊ cibum celicum id eſt ſuauitatem intime deuotōis
faſtidiunt. q̄ꝫ uis in ſe retineat omne delectamentuꝫ
⁊ omnis ſapoꝛis ſuauitatem. vt ſcribitur Sapien⸗
tie. 16. ¶ Secūdi ſunt virgines ⁊ femine ſeculares
que ſtatim cū viros aſpiciunt prauis cogitatōib9 a⸗
gitantur. A quo dehoꝛtatur ꝓpheta cū dicit Btūs
qui tenebit. id eſt reſtringit motum ⁊ impetum illicite
cogitationis ⁊ ſenſualitatis ⁊ allidet paruulos ſu⸗
os. id eſt pꝛimos motus carnalium delectationum
ad petram. id eſt xp̄m ſe xp̄i exemplis ꝯfoꝛmando
qui nūq̄ꝫ pertulit aliquem motū illicitum ſenſualita
tis ¶ Tercij ſunt qui licet nolint concupiſcere. vo⸗
lunt tn̄ ꝯcupiſci. q2 multe ſunt tam mulieres q̄ꝫ vir⸗
gines que ad hoc ſe lauant ⁊ oꝛnant vt amabilio⸗
res fiant. que nō ſolū in choꝛis ⁊ plateis ſed etiā in
eccleſia coꝛda viroꝛum vulnerant dū eis nunc colo
re albo nunc rubeo. nunc familiari colloquio. nunc

manuum iniectione. nūc vultus ꝯpoſitione nūc ocu-
loꝛū laſciua intuitōe illaqueant ⁊ occaſionem ruine
pꝛeſtant Sciendū tñ ꝙ talis oꝛnatus decens ⁊ ſo-
litus bonis mulieribus non debet interdici dūmo-
do fiat decenti modo ⁊ recta intentione qꝛ quelibet
mulier legittima bene p̄t ſe ſollicite oꝛnare ad com-
placentiam viri ſui non alicuius alterius ⁊ hac in-
tentione ne per eius coutemptū in adulterium labat᷑
Cuius ratio eſt. quia ſicut quilibet criſtianus toto
niſu conari debet vt in omnibus ſuis actibus cap-
tet diuinam complacentiam. ita mulier legittima in
omnibus ſuis moꝛibus conari debet ad conplacēti-
am viri ſui vt ex hoc amoꝛ mutuus vigoret᷑. ⁊ fides
thoꝛi integra conſeruet᷑ Ex quo patet ꝙ talis oꝛna-
tus multo periculoſius frequentatur a virginib⁹ ⁊
viduis q̄ꝫ in mulieribus nuptis. Cuius cauſaꝫ aſ-
ſignat Auguſtinus. ex eo ꝙ mulier nupta conat᷑ pla-
cere vni ſoli. cui etiam de iure complacere tenetur.
.i. Choꝛ. 7. Mulier que nupta eſt cogitat que ſtꝫ
mundi qūo placeat viro ſuo. virgo aūt inupta ni-
titur omnibus complacere ⁊ ideo plurimoꝛum viro-
rum animos poteſt ſuo cultu ⁊ complacentia ſauci-
are. a quo tamen retrahit Apoſtolus dicens. 2. ad.
Choꝛinthios ſexto. Nemini dātes vllam offenſio-
nem. ¶ Propter ſecundum eſt ſciendum ꝙ homo
merito debet retrahi a delectatione carnali pꝛopter
multa damna ſuperius expꝛeſſa in ſexto pꝛecepto.
Sed pꝛeter hec pꝛedicta damna poſſunti hic addu-
ci alia tria damna cuilibet homini merito perhoꝛ-
rēda ¶ Pꝛimū eſt. qꝛ delectatio carnalis ꝑuat ho-

minē ab omniū bonoꝝ conſortio ⁊ participatione. ¶ Scđm eſt qꝛ ꝓuat hoiem cibo diuino ⁊ angeli-ca refectōe ¶ Tertiū eſt. qꝛ excludit hoiem a beati-fica fruitione. que ſm Auguſtinū tāte eſt ſuauitatis pulchritudis. ⁊ delectatōnis vt ſi in ea ſolum ꝑ mo-mentū morari liceret merito ꝓ illo mille anni pñſentꝫ vite pleni delicijs ꝯtēnerent. Ex quo ptꝫ q̄ntū diſ-pendiū ſibijpis faciant. q̄ ſe pro feda ⁊ momētanea delectatōe eterna dei ꝯtēplatōe priuant Et iſta tria damna pulchre ſunt figurata in nabuchodonoſor. qui ꝓpter ſua peccata a conſortio hoim eiectus fuit In quo innuit priuatio participationis oim bono-rum que fiunt in eccleſia militante. Item fenum vt bos comedit. ecce priuatio cibi angelici ⁊ diuini. ⁊ refectio beſtialis ⁊ pecoris. Item excluſus fuit a re-gno ſeptem annis. in quo innuit perpetua priuatio diuine viſionis ⁊ conſortij beatorum ¶ Propter tertium eſt ſciendum ꝙ tria ſunt que potiſſime puri-tatem mentis ꝯſeruant ¶ Primum eſt fortis ſenſu-um exteriorum ⁊ interiorum reſtrictio. qꝛ ipi ſenſus exteriores ſunt quaſi quidam cuſtodes ⁊ ianitores interioris puritatis mentis. ⁊ ideo ſicut proditor il-le diceretur qui portas caſtri hoſtibus traderet ⁊ a-periret. vt hoſtes ingredientes ipm caſtrū caperent ⁊ libere poſſiderent. ita ſenſuum noſtrorum euaga-tio eſt quaſi quedam ſpiritualis proditio. quia per hoc liber aditus fantaſmatibus aperitur ꝑ que ca-ſtrum dei capitur. hoc eſt puritas mentis corrump-tur. Et ideo pro dicta mentis puritate conſeruan-da. noſtri ſenſus ſunt a noxijs euagationibus viri-

liter repꝛimendi In cuius figura Joſue .io. Prece-
pit Joſue populo iſrahelitico vt pedes ſuos pone
rent ſuꝑ collum ⁊ ceruices quinqꝫ regum quos ce-
perant Innuens ꝑ hoc ꝙ quinqꝫ ſenſus in multis
prochdoloꝛ regale dominium obtinentes ſunt ꝑ ra
tionis iudiciū ⁊ ꝑ volūtatis īperium tanqꝫ duob⁹
pedib⁹ interioꝛib⁹ ꝯculcādi ⁊ viriliter reſtringendi
¶ Scđm eſt feruēs ⁊ deuota oꝛō q̄ ſua ꝟtute men
tem ſublimat. ⁊ ſublimatā ſubtiliat ⁊ depurat ⁊ ſuo
feruoꝛe oēm mētis fluctuatōem deſiccat ꝓpť qđ ta-
lis mēs deuota recte mons mirre đr quē ſponſus li-
bēter viſitat. ⁊ in q̊ ſponſaꝫ ſuā quodā familiari col
loquio īterioꝛis ſuauitatis iebꝛiat. iuxta illud cantī
coꝝ .4. Ibo ad montē mirre ⁊ ibi loquar ſpōſe mee
¶ Tertiū ē paſſionis xp̄i intima meditatio In oī
em̄ tētationis inpulſu mēs deuota admodū colūbe
dꝫ ad xp̄m ꝯuolare ⁊ in foꝛaminib⁹ petre .i. xp̄i vul-
nerib⁹ nidificare. ꝓfundiſſime ſcꝫ meditando amari-
tudinem ſue paſſionis ⁊ debet reſidere ſuꝑ riuulos
aquarum ſue paſſionis amaritudinem deploꝛando
⁊ interioꝛem mentis puritateꝫ deuotiſſime ꝯtemplā
do In quibus riuis preuideat vmbꝛam accipitris
hoc eſt caueat preambula ꝑuerſe cogitationis ⁊ ſta
tim cum incepit talibus titillari fugiat in petre foꝛa-
mina. id eſt in xp̄i vulnera ſubtrahendo ſe peruerſe
cogitationi per deuotam oꝛationē per paſſionis do
minice feruidam meditationē. ⁊ ꝑ ꝓpꝛij coꝛpoꝛis ri
gidam caſtigatōem Sic em̄ aqua carnalis delecta-
tionis mutabiť in vinum diuine conſolationis ⁊ in
terioꝛis deuotionis. Hoc eſt vinum quod letificat

deum ⁊ homines. vt ſcribitur Judicū.9. Quod vi-
num nobis meritis glorioſe virginis Marie preſta-
re dignetur eius filius benedictus. Qui cum patre
⁊ ſpirituſancto eſt vnus deus benedictus in ſecula
ſeculorum Amen

¶ Nota q̄ homo decimas omnium que habet libē-
ter dare debet Et hoc ꝑpter tria. ¶ Primum eſt. q̄
iſtud a dn̄o ſtatuitur ⁊ p̄cipitur. Unde Exodi.22.
dixit dominus moyſi. Decimas ⁊ p̄mitias non tar-
dabis mihi offerre Et Leuitici.27. Omnes deci-
me terre. ſiue de frugibus ſiue de fructibꝫ arborum
domini ſunt ⁊ illi ſanctificātur ¶ Scd̄m eſt vt ho-
mo deo placeat ⁊ vt omnes penurie vini ⁊ frumen-
ti ⁊ ceterorum remoueantur. Unde Malachie.3.
ſcribitur. Et vos confunditis totam gentem in de-
cimis ⁊ primicijs quas nō bene redditis mihi. ⁊ in
penuria vos eſtis maledicti Quia per ſubtractiōez
decimaꝝ imittit dominus penuriaz frumenti ⁊ vini
in terram Et ſequitur ibidem Inferte oēm decimaz
in horreum meū. vt ſit cibus in domo mea ¶ Ter-
tium eſt. ne homo ad decimam partem angelorum
que cecidit in infernum deducatur Unde Auguſtī-
nus Redde decimas. alioquin deduceris ad deci-
mam partem ſcilicet angelorum que cecidit in infer-
num. Decima eſt quaſi cenſus quez debemus pro
hereditate eterna. Qui non reddit cenſum. perdit a-
grum id eſt paradiſum.

De antichriſto

¶ Compendiū de vita antichriſti Incipit feliciter
Irca ſtatū ⁊ ꝑſecutōnem antixpi notanda
ſunt quinqꝫ ¶ Primo ortus antixpi. ſcd̄o
ꝓgreſſus. tertio cultus. q̄rto ꝯflictus. quīto
obitus Circa ortū antixpi nota q̄tuor. Primo de q̄
ꝓgenie naſcet̄. qꝛ de tribu dan. vt Geñ. 49. Fiat dā
coluber in via. ⁊ ideo in Apocalipſi dan non ſcribi
tur in cathalogo ſctōꝝ in deteſtationē antixpi. Se
cūdo nota quomodo naſcet̄. qꝛ de fornicatrice non
de virgine. 2. Theſſaloñ. 2. Niſi venerit diſceſſio p̄
mum ⁊ reuelatus fuerit homo pctī. i. in pctō ꝯcep
tus ¶ Tertio nota quō ꝯcipietur in vtero. qꝛ opa
tione dyabolica ſicut d̓t Aug⁹. Spūs malignus
deſcēdit in vteꝝ matris ⁊ ex ꝟtute diuina ꝯmouebit̄
⁊ īplebit̄ antixp̄s. 2. Teſſaloñ. ij. cui⁹ aduent⁹ erit
ſm̄ opatōem Sathane. glo. nō tñ ſine ꝯſenſu liberi
arbitrij. qꝛ incipiet eſſe malus ex vtero matris. iuxta
illud Iſaie. 48. Tranſgreſſorē ex vtero vocaui te.
¶ Quarto nota vbi naſcet̄. qꝛ in babilone Apoca
lipſis. 17. Babilon magna mater fornicationū. ⁊ ſe
quitur de antichriſto Uidi mulierem ebriam de ſan
guine martiꝝ ⁊ ſctōꝝ xp̄i iheſu. Scd̄o circa ꝓgreſ
ſum antixp̄i nota quatuor Primo vbi nutriet̄. qꝛ nu
triet̄ in illis duabꝫ ciuitatibꝫ. ſ. Corozain. ⁊ Beth
ſaida. Uñ illud ſuꝑ iſto ꝟbo euāgelij. ve tibi Beth
ſaida. ve tibi Corozain. d̓t Aug⁹. Ideo imp̄cat̄ ⁊
improperat eis dñs dicens. qꝛ in eis ꝯuerſatu⁹ eſt
fili⁹ ꝑditōis. Scd̄o nota a q̄bꝫ nutriet̄. qꝛ a ſpiriti
bus malignis. q̄ ꝓpt̄ incātatōes ꝯtinue ei famulabū
tur ⁊ aſſiſtēt cōcomites indiuiſis. Apocalipſis. 18.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0155

Vidi de ore beſtie.i.antichriſti ꝓpter incãtationes quas de ore emittet exiſſe tres ſpũs imũdos ¶ Tertio nota quibꝰ recipiet Primo qꝛ a iudeis vt dicebat eis dñs Joannis.5.in fine. Ego veni in noie pris mei ⁊ nõ recepiſtis me. cũ aũt alius venerit in noie ſuo illũ recipietis ¶ Quarto nota in qua etate incipiẽt hec oia.qꝛ Eccleſiaſtes.4.dꝛ.Vidi cunctos viuẽtes q̃ ãbulãt ſub ſole cũ adoleſcẽte ſcdo.i.antixp̃o. Nam pmus adolaſcẽs ſalutis fuit xp̃s Circa cultũ eiꝰ nota q̃tuoꝛ ꝑ que attrahet ad ſe diuerſos cultus. Primo em̃ vt attrahat ad ſe iudeos dicet ſe meſſiã ꝓmiſſum in lege verũ deũ ⁊ veꝝ hoiem ⁊ reedificabit templũ Salomonis.2.ad Teſſalonicẽ. 2.Qui aduerſat ⁊ extollit ſuꝑ oẽ qꝺ dꝛ deus ficte ſcꝫ ab idolatris.aut qꝺ colit.ſ.in veritate a fidelibꝰ. Scdo vt attrahat ad ſe gentiles idolatras faciet ſimulachrũ ⁊ ſtatuaꝫ ꝑ incantatõem.⁊ in eam mittet ſpm̃ malignũ ad dandũ reſpõſa ⁊ vocabit eũ deũ maon.Danielis.jj.Deũ patrũ ſuoꝝ non reputabit deum.deuꝫ aũt maon in loco ſuo venerabit. Hanc ſtatuam faciet adorari Apocalipſis.jj. Faciet vt q̃cũqꝫ non adorauerit imaginẽ beſtie.occidat Tertio vt attrahat ad ſe xp̃ianos dicet ſe xp̃m veniſſe ad iudicium ſicut promiſſum eſt in euangelio. ⁊ oſtendet ſe mortuũ ⁊ tertia die reſurget.iuxta illud Vnũ de capitibus eius quaſi occiſum in monte ⁊ plaga montis eius curata eſt ⁊ admirata eſt vniuerſa terra.Quarto vt attrahat ad ſe omnem hominem magnum ⁊ paruum.⁊ ponet caracterem in frõte ⁊ manu dextera vniuſcuiuſqꝫ vt diſtinguant ab alienis

ꝛ nemo poterit emere vel vendere niſi habuerit ſig
nū ſuū Apocalipſis.13. Faciet oēs puſillos ꝛ mag
nos habere caracterē in manu dextera ꝛ ne q̄s poſ⸗
ſit emere vel vendere ꝛc̄. Circa ↄflictum antichriſti
nota ꝙ pugnabit ↄtra duo genera hoīm. ſcꝫ nobiliū
ꝛ ignobilium ſeu maioꝝ ꝛ minorum Maiores aūt
diſtinguet ſm̄ tres gradus. ſcꝫ clericos. milites. ꝛ
mercatores Clericos ꝛ litteratos expugnabit ꝛ at⸗
trahet per rationes naturales Erit em̄ valde inſtru
ctus in ſcripturis phoꝝ Danielis.8. Cōſurget rex
impudens facie ꝛ intelliget ꝓpoſitiones ſcꝫ natura
les. ꝛ ſupra quam credi poſſet. vniuerſa vaſtabit
Milites expugnabit ꝑ diſtributionē terraꝝ ꝛ digni
tatum Danielis.11. Multiplicabit gloriā ꝛ dabit
eis poteſtatem in multis. ꝛ terram diuidet Gratui⸗
to mercatores expugnabit per argentum ꝛ aurum.
Danielis.8. In copia rerum occidet plurimos Et
eiuſdem.11. Dominabitur theſauroꝝ auri ꝛ argen⸗
ti. ꝛc̄. Demones em̄ reuelabūt ei omnes theſauros
occultos ſub terris in ſepulchris antiq̄s quos anti
qui abſcondebant quando moriebantur ſperantes
ſe redituros poſt longū temp⁹ ad eoſdem. quod po
ſuerūt quidam erronei phi ꝛ ideo dr̄ Job.21. Ad ſe
pulchꝝ ducetur ſcꝫ antichriſtus. ꝛ in congerie mor
tuorum euigilabit Et eiuſdē.41. Sternet ſibi aurū
quaſi lutum Populum minorem diſtinguet tripli ci
ter. ſcꝫ in ſimplices quos attrahet ꝑ falſos prophe
tas In timidos quos attrahet per tyrannos. In
perfectos ꝛ penitentes. quos attrahet per falſa mi⸗
racula. Nam ſicut dr̄ Apocalipſis.13. Faciet ſigna

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0157

ſta vt ignē faciat deſcendere q̄ ad falſam apparētias
ꝛ ideo dr Math.24. Surgēt pſeudo xp̄i ꝛ pſeudo
prophete ad decipiendum ſimplices ꝛ tradent eos
in tribulationem magnam ꝛ occident ad cogenduꝫ
pauidos. ꝛ dabunt ſigna magna vt in errorē indu-
cantur ſi fieri poteſt etiam electi ad ꝯmouendum pe
nitentes ꝛ pfectos. ❡ Circa obitum antichriſti no
ta quatuor ❡ Primo tempus. qꝛ poſtq̄ꝫ predicaue
rit tribus annis cū dimidio Danielis.12. dixit Da
niel. angelo. Uſquequo finis horum mirabiliū Re-
ſpondit angelus. qꝛ per tempus ꝛ tpa ꝛ dimidium
temporis ſcꝫ p tres annos ꝛ dimidiū. hebreus em̄
temporis nomine accipit vnum annum ꝛ per tem-
pora accipit duos annos ꝛ p dimidiū tpis accipit
dimidiū annum Scdo notanda eſt pſona interfici
ens que erit ipe xp̄s. 2. Teſſaloñ. 2. Quem dn̄s ihe
ſus interficiet ſpū oris ſui. vel Michael interficiet
miniſterio xp̄i Tertio notandus eſt locus in quo in
terficiet. qꝛ in loco vbi aſcēdit xp̄s in celū ſcꝫ in mō-
te oliueti Danielis.jj. Ueniet in multitudine mag-
na. ſu pple exercitus. vt cōterat plurimos ꝛ figet ta-
bernaculum ſuum ſupra montem inclitum. i. ſupra
montem oliueti. ꝛ veniet ad ſummitatem eius ſcili-
cet montis oliueti. ꝛ nemo ei auxiliabit qn̄ ſcꝫ occi-
detur a xp̄o. Quarto notandus eſt modus quo oc
cidetur. qui erit triplex. Occidetur em̄ ſubito Job.
Subito morietur iterficietur abſq̄ꝫ manu hominis
Danielis.8. Sine manu contereretur Item interficie
tur publice. Job.40. Uidentibus cunctis precipi-
tabitur. De die aūt illa. ſ. iudicij. vel aduentus anti

chriſti. nemo ſit iuxta illud Marci.13. De die illa. ꝛc. Et Mathei.24. Aduentum autem antichriſti precedēt quatuoꝛ. Primo romani imperij diſceſſio ꝛ diuiſio in decē regna. 2. ad Theſſalonicenſes. 2. Niſi venerit diſceſſio. ꝛc. Scđo inobedientia eccleſiarum ab eccleſia romana. Tertio generalis concitatio preliorum. Mathei.24. Surget gens contra gentem ꝛ regnum aduerſus regnum. ꝛc. Quarto Enoch ꝛ Helie predicatio Apocalipſis.11. Dabo duobus teſtibꝫ meis ꝛ prophetabunt mille ducentis ſexaginta diebus

¶ Explicit compendium de vita antichriſti

¶ Interrogatōes faciende infirmo morienti.

¶ Primo interrogari debet Si credit oīa que ſunt fidei chriſtiane Et reſpondeat Credo ¶ Secundo ſi gaudet ſe mori in fide xp̄iana. ꝛ reſpondeat gaudeo. ¶ Tertio ſi recognoſcit ſe deum multū offendiſſe ꝛ reſpondeat Recognoſco ¶ Quarto ſi dolet de oī dei offenſa. ꝛ reſpondeat Doleo. ¶ Quinto ſi ꝓponit de cetero ab omni offenſa peccati moꝛtalis abſtinere ꝛ reſpondeat Diuino auxilio mediāte propono. ¶ Sexto ſi credit ſe meritis paſſionis xp̄i ꝛ non ꝓprijs ad gloriam ꝑuenire. ꝛ reſpondeat Credo. ¶ Ultio debet ſibi dici ſi occurrerit tibi inimicus dyabolus ſemper ei opponas merita paſſionis domini noſtri iheſu chriſti.

Rubꝛica de articulis fidei.

Ciendū eſt ꝙ tota lex euangelij.q̄ eſt vera fi
des catholica eſt nobis data tpe gratie.que
ꝯſiſtit in duodeci articulis.qui colligūꝛ pꝛi-
cipaliter in tribꝫ locis.i.tribꝫ ſimbolis. ¶ Pꝛimum
vocaꝛ ſymbolū apoſtoloꝝ.qꝛ apoſtoli ipm ꝯpoſue-
rūt qđ credo ꝑuū appellamꝰ Et incipit credo in deū
patrē omnipotentē ⁊c̄. ¶ Scđm vocaꝛ ſymbolum
nicenū qꝛ factū fuit in ſynodo nicena.licet in ꝯſtanti
nopolitana fuerit refoꝛmatū ſm̄ quā foꝛmā cātat to-
ta eccl'ia greca ⁊ latina Et hoc vocamꝰ credo mag
nuz.qđ incipit credo in vnū deū patrē ⁊c̄ ¶ Tertiū
vocaꝛ ſymbolū athanaſij.qꝛ ſcūs Athanaſiꝰ ipm
fecit ⁊ incipit Quicūqꝫ vult ſaluus eſſe ⁊c̄.qui qui
dem articuli ſunt iſti pꝛout in pꝛimo ſymbolo apo-
ſtoloꝝ fuerunt appoſiti. ¶ Pꝛimus articulꝰ. Cre-
do in deū patrem oīpotentem creatoꝛē celi ⁊ terre.et
ꝑ hūc articulū debemꝰ credere oīpotentiā dei ꝑ quā
ipſe creauit ex nihilo celū ⁊ terrā ⁊ oīa que in eis ſtꝫ
Et illuz articulū appoſuit Petrus pꝛinceps apoſto
loꝛuz. ¶ Secundus articulus. Et in iheſum xpm
filiū eius vnicū dn̄m noſtrū.⁊ per hunc oſtenditur
ꝙ non ſolū debemꝰ credere in patrez ſed etꝫ in filiū
eiꝰ.qui eſt deus ⁊ dn̄s noſter ſicut pater Et iſtū ar
ticulū appoſuit Andreas. ¶ Tertiꝰ articulꝰ. Qui
conceptꝰ eſt de ſpū ſancto.natus ex maria virgine
⁊ per hunc debemꝰ credere ꝙ xp̄s filius dei nō fuit
ꝯceptus in vētre virginis marie de pctō carnis ſicꝫ
alij hoīes.ſꝫ de virtute ſpūſſancti.⁊ iſtū articulū ap
poſuit Jacobꝰ maioꝛ.qui dꝛ zebedeus ¶ Quartus
Paſſus ſub pōtio pylato.crucifixꝰ moꝛtuꝰ ⁊ ſepulꝰ

Et ꝑ hũc debem⁹ credere Jhm xp̄m verã habuiſſe
paſſionẽ mortem ⁊ ſepulturã. per quẽ nobis demon
ſtrat̃ ip̄m xp̄m fuiſſe veꝝ hoiem. Et iſtũ articulum
a pposuit Joannes ¶ Quintus. Deſcendit ad in-
feros. tertia die reſurrexit a mortuis. Et ꝑ hũc cre-
dere debem⁹. ꝙ ante reſurrectõez ſuã xp̄s deſcendit
ad inferos. vñ extraxit prẽs qui oẽs deſcenderunt
ad lymbũ Et poſtq̃ꝫ eos traxit de inferno ſurrexit a
mortuis in ꝓo corꝑe glorificato. Et iſtũ articulum
a pposuit Philipp⁹ ¶ Sext⁹. Aſcendit ad celos.
ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis Et per
hũc debemus credere ꝙ xp̄s poſt reſurrectõez ſuã
p⁹ q̃dragita dies aſcẽdit ad celos ⁊ ſedꝫ ad dextrã
prĩs. vt eſſet in illa gl'ia cũ hũanitate aſſumpta in q̃
fuerat ãteq̃ꝫ hũanitatẽ aſſumeret. qm̃ taq̃ꝫ de⁹ ſꝑ fu
erat apȯ prẽꝫ. ſꝫ taq̃ꝫ hõ erat in mũdo. ⁊ iõ aſcẽdit
in celũ. vt ibi eẽt etiã taq̃ꝫ hõ vbi eternalit̃ fuerat tã-
q̃ꝫ de⁹. Et iſtũ articulum apposuit Bartholome⁹.
¶ Septim⁹. Jñ vẽtur⁹ ẽ iudicare viuos ⁊ mortu-
os Et ꝑ hũc debem⁹ credere ꝙ xp̄s deus ⁊ hõ dꝫ
venire in fine mũdi ad iudicãdũ totũ mũdũ. vꝫ ſal-
uãdos ⁊ dãnandos Et iſtum appoſuit Thomas.
¶ Octau⁹ credo in ſp̄m ſctm̃. ⁊ ꝑ hũc debem⁹ cre
dere in ſp̄m ſctm̃. q̇ ẽ tercia ꝑſona in trinitate qꝛ ſicꝫ
in p̄mo ⁊ in ſcd̄o articulo demõſtratũ ẽ ꝙ debemus
credere in filiũ ita debem⁹ credere in ſp̄m ſctm̃. q̇ ab
vtroq̃ꝫ ꝓcedit ſcꝫ a prẽ ⁊ filio Et iſtũ apposuit Ma
the⁹. ¶ Non⁹ Sctãꝫ. ecclĩã catholicã ſctõꝝ ꝯionẽꝫ.
Et ꝑ hũc debem⁹ credere eccl'aꝫ catholicã eſſe verã
dei eccl'aꝫ cui⁹ caput ẽ roman⁹ põtifex taq̃ꝫ vicari⁹

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0161

Jheſu xpi Et debemꝰ credere. ꝙ illi qui ſunt in ec-
cleſia catholica habēt coīonē cū oībꝫ ſanctis in oībꝫ
orationibꝫ ſuis. ⁊ iſtū apposuit Jacobꝫ minor. q̇ dr
alphei. ¶ Decimꝰ. Remiſſionē peccatoꝝ ⁊ ꝑ hunc
debemꝰ credere ꝙ in eccleſia catholica eſt poteſtas
remittendi peccata ꝑ ſacramēta eccleſie. ⁊ maxime
per ſctām penitentiā. Quia data eſt poteſtas ſacer-
dotibꝫ abſoluendi homines a peccatis ſuis Et iſtū
apposuit Symō qui dr zelotes. ¶ Undecimꝰ Car-
nis reſurrectionē Et ꝑ hūc debemꝰ credere ꝙ in die
iudicij debemꝰ reſurgere cū corꝑibꝫ noſtris ad red-
dendū rationē de factꝭ noſtris que fecimꝰ in hac vi-
ta Et iſtū apposuit Thadeꝰ. ¶ Duodecimꝰ. Ui-
tā eternā ⁊ ꝑ hūc debemꝰ credere ꝙ in die iudicij q̄
bona egerunt ibunt in vitaz eternam qui vero ma-
la in ignem eternū. Et iſtū appoſuit Mathias vl-
timꝰ aplo͛ꝝ poſitus loco iude proditoris Et iſtos
oēs articulos tenemur oēs ſine aliq̄ dubitatōe firmi-
ter credere. Et q̇ hͦ nō crediderit ſaluꝰ eē nō poterit.

¶ Rubrica de ſeptem peccatis mortalibus.

Eccata mortalia ſunt ſeptez quoꝝ ſuperbi-
a caput ⁊ principiū oīm eſt. per quam luci-
fer de celo cecidit. ⁊ homo primus de para-
diſo terreſtri expulſus eſt ⁊ omnium malorum ſcꝫ
peccatum prouenit ex quecūqꝫ fiunt principiuꝫ ſꝑ
eſt ſuperbia hoc inobedientia mandatoruꝫ dei. que
quidem inobedientia ꝑuenit ex fundamento ſuper-
bie Ut aūt eius ꝯditio intelligatur. ſciendū eſt ꝙ ſu-
ꝑbia ꝯmittit diuerſis mōis. Et primo qn̄ ē inobedi-
ens maioribꝫ ſuis ⁊ deſpicit eq̄les. ⁊ ꝯtēnit minores

ſuos ꝓpter ſuꝑbiā Itē qñ ꝯtendit litigando ⁊ excla
mando ⁊ vult oēs vincere vt appareat ſapiētioꝛ ce
teris Item qñ ꝑ iactantiā ſe laudat. laudādo ⁊ ma
gnificando oꝑa ſua coꝛam hoib9 vt laudeť ab alijs
Item qñ ꝑ hypocraſim oſtēdit ſe bonū ⁊ deuotū. ⁊
tñ eſt iniquus ⁊ magnus peccatoꝛ Item qñ eſt per-
tinax ⁊ obſtinatus in defendendo malum qđ fecit
vel dixit. nec vult ꝯfiteri ſe erraſſe ꝓpter eius ſuꝑbi-
am vt videať ſcire vltra ceteros. Itē qñ diſcoꝛdat
cū alijs. accipiendo ſemꝑ ꝯtrariā partē. vt diſcoꝛ-
det ſe a ceteris volendo ſuſtinere ſuā opinionē ꝯtra
veritatē ⁊ eſſe ceteris melioꝛem propter eius ſuꝑbiā
Item qñ preſumptiōe nouitatum fingit res nouas
⁊ mirabilia ſe feciſſe vel vidiſſe. vt reputetur notabi-
lis inter ceteros. ⁊ laudetur ab hominibus. Item
quando nō recognoſcit gratias ſibi collatas a deo.
ſed potius attribuit eas ſuis meritis ⁊ virtutibus.
Item quando deſiderat ⁊ querit ſibi maioꝛes ho-
noꝛes q̄ꝫ ꝯueniat. ⁊ exiſtimat ſeipm̄ plus valere q̄ꝫ
valeat propter ſuam ſuꝑbiam Et ex his modis cō-
mittitur pctm̄ ſuꝑbie quod eſt moꝛtale peccatum.

¶ De inuidia qđ eſt 2^{m} pctm̄ moꝛtale

Inuidia eſt 2^{m} pctm̄ moꝛtale qđ eſt vitium
infeliciſſimum. qm̄ nocet tm̄ ſibi ⁊ nō alijs
Nā inuidia ſꝑ reddit hoīem īuidū in ſemetipſo Vñ
cū alia pctā moꝛtalia videanť dare aliquā delectati-
onē ſenſualē hoc miſerrimū vitiū nullā penit9 delec-
tationē dat. ſed ſolā triſtitiā ſꝑ hꝫ. Cōmittitur aūt
hoc peccatū multis modis. Primo quādo q̇s gau-
det de alieno malo ⁊ ꝯtriſtatur de alieno bono Itē

qn̄ deſiderat malū alienū. ⁊ nollet bonū alienuȝ ꝓx-
imus inuidiam Itē qn̄ quis ſuſurrat in occulto vere-
cundiā ꝓximi ſui vt diffiniet proximū apud hoīes
ne ſibi equalis in virtute reputet̄ Itē qn̄ in publico
detrahit honori ⁊ reputationi ꝓximi vel verecundi-
am ſibi inferendo verecundādo eam corā hoīb; vt
ꝓximus deſpiciatur. nec poſſit reputari equalis ſibi
in fama vel in aliqua virtute. Item qn̄ quis īpedit
ne bonū aliquod perueniat ad ꝓximū. ſiue faciat h̄
cum verbis ſiue cum opere per ſe vel per alium Et
his ⁊ ſimilibus modis cōmittitur peccatum īuidie
quod eſt mortale peccatum

¶ De ira qđ eſt terciū pctm̄ mortale.

IRa eſt tertiū pctm̄ mortale qđ eſt preter ce-
tera delicta mortalia nociuū tā ꝓprio ſubiec-
to. i. ipſi homini iracūdo q̄ꝫ ꝓximo contra quē iraſ-
citur Sibi em̄ nocet nimis. qm̄ facit hoīeȝ ꝑdere ra-
tionem ad diſcernendum verum. Unde facit quo-
dammodo hominem effici beſtiam ⁊ animal brutū
quod caret ratione. Nocet etiam ꝓximo propter ma-
la que iratus homo facit contra ꝓximū ſuum ¶ Cō-
mittitur aūt hoc pctm̄ multis modis. Primo quan-
do quis de facili iraſcitur ⁊ facit libenter queſtionē
cū ꝓximo vel cū verbis vel cū factis. Itē qn̄ quis
de facili turbat̄ in mente ſua ⁊ ꝓuocat̄ ad irā Et h̄
vulgarit̄ dr̄ ſpiſma. q̄ſi hn̄s toxicū in mēte ſua Iteȝ
qn̄ quis inſurgit de facili in ꝯtumeliā ſiue iniuriā ꝓ-
ximi ſui cū iiurijs ⁊ blaſphemijs Itē qn̄ q̄s occidit
vel mutilat aliqđ mēbꝝ ex aīo turbato ad offendē-
dū ꝓxīo. Itē qū quis ex ira blaſphemat nomē dei

hoffert zorn not. hapt

et alioꝝ ſcōꝝ vel fidē ſiue aliud nomē venerabile Et
his ſilib9 modis ꝯmittit pctm̄ ire qd̾ eſt mortale

¶ De accidia qd̾ eſt quartū pctm̄ mortale.

Accidia qd̾ eſt quartum pctm̄ mortale. Et
hoc eſt valde triſte ꝛ repͤhenſibile pctm̄ Cū
eñ deus dederit nobis ſenſus corꝑis. vicꝫ
pedes ꝛ manus ꝛc̄. vt laborare poſſimus ꝛ exerci-
tare nos in hoc mundo in quo poſiti ſumus ꝛ tñ in
triſtitia ꝛ inertia ꝯſumimus vitā noſtraꝫ ſine aliquo
exercitio laudabili. valde in nobis repͤhenſibile eſt.
¶ Nam formica que eſt aīal brutum abſqꝫ rōne. ꝛ
paruū ꝑter cetera animalia. nullas quaſi vires cor-
poris habens. tñ ſemꝑ laborat ad victū quāto ma-
gis ꝛ nos qui rōnem habemus ꝛ intellectū. non de-
bemus inuanū ꝛ inuacuum gratiam dei recepiſce
¶ Et hoc peccatum ꝯmittitur multis modis. Et
primo qñ quis ſtans ocioſus cogitat malū. ꝛ cogi-
tat quō poſſit ſuam malam machinationē ꝑducere
ad effectum. Item qñ q̇s ꝑ ſuam pigritiam nō ꝯfi-
dit multa bona facere que tñ facere poſſit. ſed tamē
ꝓpter pigritiā ſuam non ponit ſe ad faciendum illa
¶ Item qñ homo non ſatiſfacit officio ad qd̾ tene-
tur. ꝛ hoc facit ꝓpter inertiā ꝛ pigritiā ſuam. ꝛ hoc
maxime eſt ꝯſiderandum apud clericos q̄ nō debēt
propt̄ pigritiā dimittere horā officij ſui. Iteꝫ qñ hō
efficitur triſtis ad bonum peragendū propt̄ longuꝫ
otium. ¶ Item qñ homo ſtans ſine exercitio cogi-
tat malas cogitationes circa res illicitas. His aūt
ꝛ ſimilib9 modis ꝯmittitur peccatum accidie. qd̾ eſt
mortale peccatum. ꝛ eſt nobis cauendum.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0165

De Auaricia

¶ De auaricia quod eſt quintum peccatum.
Auaritia eſt q̄tū pctm̄ mortale. qd̕ eſt valde
deo odioſum. qm̄ bona q̄ nobis ꝯcedit d̕s
gratis in hoc mūdo nos volumꝰ violenter
rapere ⁊ cupide detinere. ⁊ nolumꝰ ea cōicare ꝓxi-
mis nr̄is. Et ideo Apl̄s multū vituꝑans hoc vi-
tiū d̕t Auaritia eſt idoloꝝ ſeruitꝰ ſiue cultꝰ. Nihil
em̄ p̄t eſſe magis iniquum ꝙ̄ ponere ſe ad ſeruitutē
idoloꝝ. ⁊ ideo hoc valde magnū pctm̄ eſt Et ē ma-
gnus laq̄us Dyaboli. q2 ⁊ ipſam auaritiā multi q̄ti-
die dānanꝭ. ⁊ ꝯmittiꝭ hoc peccatū in multis modis
Prio qn̄ hō ponit totū eiꝰ animū ad acq̄rendū pe-
cuniā. Vn̄ ſiue cōedendo ſiue bibēdo vel audiendo
diuinū offitiū ſꝑ hꝫ cor ſuū ad pecuniā cumulādaꝫ
ꝓpter eius auaritiā ⁊ cupiditatē. Item qn̄ hō deci-
pit ꝓximū vt ab eo poſſit aliquid lucrari Itē qn̄ per
cupiditatē non ſubuenit ꝓximo in ſua nccītate ſm̄
poſſibilitatē ſuā Itē qn̄ ꝑ auaritiā nō ſatiſfacit fami-
lie ſue ſm̄ occurrētem nccītatē ſiue in cibo ſiue in po-
tu ſiue in veſtitu ⁊ ſimilibꝫ ſm̄ honeſtatem ſui ſtatꝰ
¶ Item qn̄ nō ꝓuidet ſibi ipi in victu ⁊ veſtitu ſm̄
ſtatū ſuū ¶ Item qn̄ d̕t mendatiū ⁊ facit ꝑiuria vt
plus vendat vel minꝰ emat ꝙ̄ res valeat ⁊ hoc vt
lucreꝭ aliq̄d ꝓpꝭ eiꝰ cupiditatē. ⁊ ſic plꝰ diligit vnū
denariū ꝙ̄ honorē dei quē ꝑiurat ⁊ ꝙ̄ amorē ꝓxi-
mi quē decipit Itē qn̄ hō facit iiuſta lucra ſicut vſu-
rā. ⁊ vēditōes vel emptōes ꝓhibitas ⁊ ſilr̄ia illicita
lucra. q̄bꝫ totus mūdus hodierna die corruptꝰ eſt
que oīa ꝓpꝭ excreſcentē auaritiā ſunt introducta ꝑ
malitiā hominū Vn̄ ⁊ his ſimilibꝫ modis commit-

titur peccatum auaricie quod eſt peccatuz mortale.

¶ De gula quod eſt ſextum pctm̄ mortale

Gula ē ſextū pctm̄ mortale q̄ͦ inꝰ cetera vi-
tia eſt valde beſtiale qm̄ facit hoiem effici
tāq̄ꝫ porcū ſiue canē qui nihil appetūt niſi ſaturita-
tem ventris Sic em̄ facit guloſus hō qꝛ ⁊ ipe po-
nit totū bonū ſue felicitatis in gula. Vn̄ Apoſtolꝰ
in reprehenſionem iſtoruz dicit Quorū deus vent-
eſt. faciunt em̄ iſti ventrem ſuum deum ſibi. ⁊ con-
uertunt ſimilitudinem dei. in naturam beſtie Vn-
de de iſtis Pſalmiſta dicit homo cū in honore eſſet
non intellexit cōpatus eſt iumentis inſipientibus.
⁊ ſimilis factus eſt illis Et ab iſto vitio ſe maxime
debent clerici precauere. qm̄ gula eſt icentiuū ⁊ nu
trimentum luxurie. Unde Apoſtolus dicit Fratres
nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. ⁊ hoc pecca
tum gule committitur multis modis ¶ Primo mo-
do quando homo per ingluuiem comedēdi nō vult
expectare tempus ordinatum ad comedendū. Et
in hoc peccant multi qui in die reſurrectionis ſum-
mo mane ſurgunt ⁊ currunt ad comedendum oua
vel carnes anteq̄ꝫ audiant diuinum officium. Si-
militer quidam faciunt in nocte carniſpriuij qui ꝓp-
ter guloſitatem ⁊ ingluuiem ſtant ad comedndum
carnes tota nocte. et etiam oua ⁊ ſimilia. Unde ta-
les peccant mortaliter ⁊ violant quadrageſimam q̄
incipit quo ad priuationem carnium īmediate poſt
horam cene precedentis diei. Itē committitur hoc
peccatum gule quando quis querit ⁊ procurat ha-
bere precioſa cibaria diuerſorum ſaporum. vt cum

maioꝛi guloſitate comedere poſſit ⁊ bibere ¶ Itē quādo quis inoꝛdinate bibit vel comedit plus aſſumendo ꝙ ſibi ꝯueniat ſolū ꝓpter ingluuiē ⁊ delectationem gule. ¶ Item qn̄ cū nimia velocitate comedit. vel bibit ꝓpter quod videt̄ potius ita deuoꝛare ꝙ comedere ¶ Itē qn̄ ponit ſtudiū ſuū ⁊ totā cogitationē ſuā in bene ꝯmedēdo vel bibendo. ita ꝙ vbi eſt vnus bolus ſiue moꝛſellus. illū vult habere. ⁊ ſic de bono vino Et totā curam ſuam ꝯſumit in hmōi guloſitatibꝫ. ¶ Item quando homo quicquid habet expendit ꝑ gula ſua. Item quando tempoꝛe ꝓhibito ad comedendū carnes vel diebꝫ ieiunij aliqs non obſeruat mandatū eccleſie ꝓpter eius guloſitatem ¶ His aūt ⁊ ſimilibꝫ modis committitur peccatum gule quod eſt peccatum moꝛtale.

¶ De luxuria qđ eſt ſeptimū peccatū moꝛtale

Luxuria eſt ſeptimū ⁊ vltimū peccatū moꝛtale qđ eſt fetidum turpe ⁊ verecundum vltra cetera peccata in tantū ꝙ etiā eius nominatio eſt verecunda inter moꝛtales ⁊ honeſtas ꝑſonas quāto magis eius ꝯmiſſio Vn̄ Apoſtolus volens hoc pctm̄ execrare ait. luxuria ſiue foꝛnicatio ne nominet̄ in vobis ¶ Et hoc eſt turpius ceteris peccatis. qm̄ alia pctā maculāt ſolū aīam. hoc autē pctm̄ tāte eſt turpitudinis ꝙ coꝛpus deturpat vna ⁊ aiaꝫ Eſt quoqꝫ ꝑiculoſum vltra cetera vitia. qm̄ hō facilit̄ capit̄ in eo Vn̄ nos poſſimꝰ pugnare cū ceterꝫ vitijs ⁊ pctis ſꝫ ab iſto opꝫ fugere Vn̄ clerici maxie ab h̄ pctō ſe ꝓcauere dn̄t. qm̄ tāto magꝫ deū offendūt peccādo in h̄ vitio ꝙ ceteri. q̄nto maioꝛeꝫ

gram receperūt a deo c⁹ miſtri facti ſunt Vn̄ dt be
atus Ambroſius in quodā ſuo ſermone. Tāto ꝗs
hūilior atqꝫ ad ſeruiendū deo promptior dꝫ eſſe ex
munere. q̄nto ſe obligatorē ꝯſpicit in reddenda rōe
Vn̄ magnus terror ⁊ tremor dꝫ eē in clericis ne im
mūdi accedāt ad miniſteriū xp̄i. qm̄ ſibi iudiciū mā
ducāt ⁊ bibūt ſm apoſtolū. Et hoc pctm̄ ꝯmittitur
multis modis de qb' nō eſt multū ꝑticulariter dōm
cū malicia p̄ſentis tp̄is facile cognoſcat ⁊ intelligas
oēs modos ex quib' in hoc pctō hō peccare poteſt.
Vt tn̄ aliqui modi notent̄. Cōmittit̄ em̄ hoc pctm̄
luxurie ¶ Primo qn̄ homo in carnalib' deſiderijs
⁊ luxurioſis cogitatōnibus delectat̄ in mente ſua ⁊
vellet talia deſideria adimplere. ¶ Item qn̄ hō loq
tur ỽba luxurioſa ⁊ inhoneſta cū deſiderio ⁊ volun
tate carnali. ¶ Item qn̄ videt aliquā ꝑſonam ⁊ tra
hit̄ ad libidinoſam volūtatē in eā dicēte dn̄o noſtro
Iheſu xp̄o in euangelio. Qui viderit mulierem ad
ꝯcupiſcendum eam iam mechatus eſt in corde ſuo
¶ Item ꝯmittit̄ hoc pctm̄ ꝑ āplexus ⁊ oſcula libi-
dinoſa ⁊ alios inhoneſtos tact⁹ libidinoſe ꝯmiſſos
in ſemetip̄o vel in alia ꝑſona ¶ Itē ꝯmittendo pec
catū carnis cū corꝑis pollutione. Et hoc ꝯmittitur
tot modis quot modis iniq̄tas carnis p̄t ſatiſfacere
ſue volūtati libidinoſe Quoꝝ modoꝝ tāto eſt vn⁹
grauior altero quāto vnus magis diſplicet deo q̄ꝫ
alter. Hoc tn̄ pro ſacerdotib' eſt notandū. vt cū ex
aliquo mō ſe ſenſerit in hoc pctō polutos atqꝫ imū
dos. nō accedāt aliq̄ mō de ꝯpinq̄ ad celebrādū etiā
ſi fecerint confeſſionē ſuam niſi neceſſitas cogeret

qm̄ poſt tale pctm̄ remanet immundicia corꝑalis q̄
nō tollitᷣ ꝑ ↄfeſſiōem lꝫ mētalis culpa remittatᷣ. ſꝫ ab
ſtineat ſe q̇ fuerit in hoc pctō mortali maculatꝰ per
tres vel q̄tuor dies. vel occurrente nccītate celebran
di ſaltē ꝑ vigintiq̄tuor horas ſe abſtineat. ex q̊ tpe
reintegratᷣ inordinatio corꝑalis ¶ Nullꝰ em̄ dꝫ im
mundus accedere ad tm̄ ſacramentū Et ſi accedat
ſibi iudiciū mādu cat ꝛ bibit. ꝓ vt ſm̄ Apoſtolū ſu
pra dictū eſt Et ex iſtꝫ oibꝫ modis ↄmittitᷣ pctm̄ lu
xurie qđ ē mortale Et iſta ſeptē vitia ſuꝑiꝰ nūerata
ſunt pctā mortalia q̄ dānant aīam ad mortē eṫnam

¶ Rubrica de triplici mō peccandi in deum

Sciendū eſt ꝙ tripliciṫ peccamꝰ in deū. qm̄
aliq̄n peccamꝰ in p̄rem aliq̄n in filiū aliq̄n
in ſp̄m ſcm̄. ¶ Item in patrē q̇dē peccamꝰ
ꝑ fragilitatē ſiue ipotētiā. q2 potēa q̄ eſt ſibi ↄtraria
attribuitᷣ patri. Unde q̄n hō vellet non peccare ꝛ tn̄
ſuꝑueniēte tētatione nō eſt fortis ad reſiſtendū ſꝫ ꝑ
fragilitatē ſuā vincitᷣ ab ipa tētatione tūc dr̄ peccare
in patrē q2 ꝑ potentiaꝫ peccat Et hoc mō peccauit
Petrus q̄n xp̄m negauit q2 timore mortꝭ hoc fecit.
Un̄ ꝑ fragilitatē hoc fecit. i. dr̄ peccaſſe. In filium
peccamus ꝑ ignorantiā. q2 ſapīa eſt ſibi ↄtraria. q̄
attribuitᷣ filio. Un̄ q̄n hō nō cognoſcit id qđ cogno
ſcere dꝫ. ꝛ putās nō peccare peccat. tūc dr̄ peccare
in filiū. q2 ꝑ ignorantiā peccat Et hoc mō peccauit
Paulus ꝑſequēdo eccleſiam dei q2 ignorabat xp̄m
eē filiū dei. ꝛ ſic ꝑ ignorantiā peccauit. ¶ In ſp̄m
ſanctū peccamus ꝑ maliciā. q2 bonitas q̄ eſt ſibi cō
traria attribuitᷣ ſp̄ui ſcō Un̄ q̄n homo cognoſcit pec

catū ꝛ pt reſiſtere ipi pctō ꝛ tñ non vult ſ ꝑ ſolam maliciā dat cām peccato. tūc dr peccare in ſpm ſcm qꝛ ꝑ malitiā ſuā peccat nō ꝑ fragilitatē vel ignorantiā Et hoc modo peccauit Judas ꝓditor tradēs criſtū qꝛ ſepe admonit⁹ a xpo poterat deſiſtere ab ipa ꝓditiōe. ¶ Et ſciebat ſe peccare qꝛ cognouit ſe tradere ſanguinem iuſtū Et tñ ꝑ ſuam malitiam atq iniquitatem voluit peccare. ꝛ ſic ꝑ malitiā peccauit ¶ Peccatum in patrem ꝛ filium remittit̄. qꝛ de facili ſuꝑuenit ꝯtritio per quam homo ducit̄ ad penitentiā. ꝛ impetrat remiſſionem peccatoꝛu. ſic fuit in Petro ꝛ Paulo qui penitentia ducti ſunt ꝛ ſalui facti ſunt Peccatū aūt in ſpm ſactū neq remittitur in hoc ſeculo neq in futuro. i. difficile eſt vt remittat̄ i hoc ſeculo quantū ad culpā ꝛ in futuro quantū ad penam qꝛ poſtq voluntas obſtinata eſt in malum non poteſt habere vnq penitentiā nec ꝯtritione. ꝛ a deo nūq h remiſſionem Et ſic fuit in iudia ꝓditoꝛe. qui finaliter deſperatus laqueo ſe ſuſpendit ꝛ deſcendit in infernū ꝛ in damnationē eternā. Et ſic nō habuit remiſſionem in hoc ſeculo quo ad culpā neq in futuro quo ad penam.

Rubꝛica de operib⁹ miſericoꝛdie

Sciendū eſt ꝙ dupl'r agim⁹ miāꝫ cū ꝓximo vno mō coꝛꝑaliter. i. ſubueniēdo ſibi in coꝛpoꝛe. alio mō ſpūaliter. i. ſubueniēdo ſibi in ſpiritu. ¶ Opera vero miſericoꝛdie ex quibus ſubuenimus pꝛoximo in coꝛꝑe ſunt ſeptem. Quoꝛum pꝛimū eſt paſcere famentem hoc eſt qñ homo videt pauperē habere famē dare ſibi ad comededum. po

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0171

tare ſitientē. hoc eſt qñ hō videt pauperē habere ſi-
tim dare ſibi ad bibendū Veſtire nudos hoc eſt qñ
hō videt pauperē nudū ꝛ hr̄e neccitatem in veſtib⁹
vel calciamentis ſubuenire ſibi ꝛ cooꝑire eū ꝑ eius
neccitate Miniſtrare infirmis. hoc eſt qñ homo vi-
det vel ſentit aliquē infirmū q̇ hꝫ neccitatē vt ſibi ſer-
uiat. ſeruire ſibi in ſua infirmitate ꝛ ſibi adminiſtra
re. ℂ Viſitare incarceratos. hoc eſt ire ad carceres
ad viſitandum ꝛ ꝯfortandū carceratos. ꝛ eos redi-
mere ex ſua facultate ſi pt̄. vel ꝓcurare ſibi elemoſi-
nas alienas ſi ex ſuo nō poteſt. ℂ Suſcipe ꝑegri-
nos hoc eſt non habētes domos vel hoſpitium reci-
pere eos in domū ꝓpriam ꝛ dare ſibi cooꝑtoriū ꝛ
refectionem ℂ Sepelire mortuos. hoc eſt qñ hō vi-
det corpora mortuoꝝ q̇ nō hn̄t qui eoꝝ corꝑa ſepe-
liant ſepelire ea ſi pt̄. vel facere ea ſepeliri cū elemo-
ſina aliena Et hec oīa ſtꝫ oꝑa miſericordie de q̇b⁹
debimus in die iudicij reddere rationem.

ℂ Rubrica de fine mundi ꝛ de extremo iudicio

Ltimo vt de extremo iudicio ꝛ finali iudi-
cio qđ erit in fine mūdi aliquid denotetur.
ℂ Sciendū eſt ꝙ iſte mūdus habebit finē
et totus deſtruet̄ ꝛ ꝯburet̄ ꝑ ignē de celo miſſum. ꝛ
poſt hoc erit iudiciū generale oīm hoīm q̇ fuerunt
ab adam vſq₃ ad finem ſeculi. qui oēs hn̄t reſurge-
re cū corporib⁹ ſuis. ꝛ hn̄t reddere de factis ꝓprijs
rōem Et qui bona egerūt ibunt in vitā eternā. q̇ ſo
mala in ignē eternū Eſt quoq₃ notandū ꝙ licet aīa
exiens a corꝑe mediate ſit iudicata ad bonū vel ad
malū ſm̄ eius merita. eſt tn̄ extremū iudiciū neceſ-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0172

nitũ in quo iudicabit᷑ oĩs hõ vel totus hõ.ſ.aĩa cum
corpe qꝛ ſicut inſimul bonũ vel malũ fecerũt. ita pe
nã vel meritũ habebunt Aĩa aũt ꝑus iuſte iudicat᷑
ad bonũ vel ad malũ qꝛ etiã ꝑuſq̃ corp⁹ bñ vel ma
le oꝑata eſt Nã anteq̃ corpus aliq̃d oper᷑ ſemꝑ aĩa
hʒ ꝑus volũtatẽ agẽdi illud. ⁊ ſic p̃cedit corp⁹ in q̃-
cũq̃ actu Et idõ ſm dei iuſticiã debet etiã ipm cor
pus p̃cedere in pena vel in merito ¶ Item aĩa cuʒ
egredit᷑ a corpe nõ hʒ totũ meritũ vel totã penã quã
dʒ habere vnita cũ corpe in die extremi iudicij. qꝛ
multa ſunt ꝑuilegia ⁊ gaudia celeſtia q̃ dant᷑ corpi
vltima dotes aĩe Et ſiľr multa ſunt tormenta infer
nalia q̃ ꝯueniunt corpi tm̃ de q̃bꝫ ſupra dictum eſt
Et de talibꝫ nõ poterit fieri plenũ iudiciũ ſoli aĩe ſi
ne corpe. ⁊ ideo eſt neccãriũ ad integrã ⁊ plenam dei
iuſtitiã. vt in extremũ ⁊ vľe iudiciũ fiat. in quo det᷑
vnicuiq̃ integra merces ſuoꝝ opeꝝ tã in aĩa q̃ in
corpe Eſt tñ ſciendũ ꝙ ante mũdi finẽ veniet anti-
chriſt⁹ q̃ naſci debet in babilonia ⁊ veniet in ihľm
dicẽs ſe eẽ xp̄m veꝝ meſſiã ⁊ oẽs iudei credẽt in eũ
Erit .n. hõ vitioſus. faciẽs multa mirabilia virtute
dyaboli Et cũ penis ⁊ tormentis flagellabit xp̄ia-
nos nolentes credere in eũ. ꝑpt q̃d ſeducet multos
¶ Venient aũt interim enoch ⁊ helyas qui reſer-
uant᷑ in teſtimoniũ xp̄i in paradiſo terreſtri. ⁊ p̃dica
bunt ꝯtra antixp̄m Et ꝑpt eoꝝ p̃dicationes multi
reprobabũt ipm antixp̄m tam iudei q̃ xp̄iani An-
tixp̄s aũt videns ſe reprobari ex eoꝝ p̃dicationibꝫ
occidet eos. ⁊ poſt triduũ reſurgẽt. ⁊ leuabunt᷑ in ce
lũ. Poſt mortẽ ꝟo enoch ⁊ helye ꝑ.xv. dies regna

bit antixp̄s in magna glia putās ſe oīa ſupaſſe poſ
ſtq̄ꝫ occiderat Enoch ꝛ Helyā. ſꝫ die. xv. p⁹ eoꝛuꝫ
moꝛtē Antixp̄s occidet̄ a dei potētia ꝑ Michaelē
archāgelū Judei ꝟo vidētes malū finē antixp̄i oēs
ꝯuertet̄ ad fidē veri xp̄i. ꝛ tūc erit vnū ouile ꝛ vn⁹
paſtoꝛ Interfecto āt antixp̄o nō ſtati erit iudiciū. ſꝫ
p̄us erūt ſigna magna in celo ꝛ in terra ad ꝑcandū
verū iudiciū q̄ꝺ poſtmodū eſt fiendū. Nāꝫ ꝑm q̄ ꝺꝛ
Math. 24. ca. Sol obſcurabit̄ ꝛ luna nō dabit luſ
mē ſuū Stelle de celo cadēt. ꝛ ꝟtutes celoꝝ mouebū
tur Sꝫ moralit̄ intelligēdo itelligere poſſum⁹ q̄ ſol
obſcurabit̄. i. xp̄s q̄ eſt ſol iuſticie efficiet̄ obſcurus
ꝯtra nos. ꝛ rigid⁹. ꝛ aſꝑ vñ ſolet nobis eē pi⁹ ꝛ miſ
ſericoꝛs. luna nō dabit lumē ſuū. i. ꝟgo maria q̄ ē luſ
na electa nō dabit lumē ſue int̄ceſſiōis. quā ꝓ nobis
ſꝑ facit ad filiū. ſtelle de celo cadēt. i. ſci q̄ fulgebūt
ſic̄ ſtelle in ꝯſpectu dei de celo cadēt q̄ntū ad nr̄aꝫ
int̄ceſſionē. qm̄ ſci q̄s habem⁹ in aduocatos nr̄os
nō int̄cedēt tūc ꝓ nobis. niſi ꝓ iuſticia dei. ꝛ ꝟtutes
celoꝝ mouebūt̄. i. āgeli q̄ ſt̄ nūc ad nr̄am cuſtodiā
tūc erūt ꝯtra nos ad iudicandū ꝛ accuſandū nos ꝑ
p̄ctis nr̄is de q̄b⁹ noluerim⁹ p̄niaꝫ agere ꝛ ita moſ
uebūt̄ de fauoꝛe in odiū Sꝫ an̄ hec ſigna celeſtia eſ
rūt ſigna i t̄ra magne ꝑfectōis. qm̄ vt ꝺꝛ. Luce. 21.
ca. Surget gēs ꝯtra gentē. ꝛ reg^m aduerſus regnū
Et terre mot⁹ erūt ꝑ loca magni. Et peſtilētie ꝛ faſ
mes ꝛc̄. Et hec oia inicia doloꝝ ſt̄ Hec aūt ꝛ mul
ta alia ſigna magna erūt Et p⁹ hec cōedentib⁹ ꝛ bi
bentib⁹ hoīb⁹ veniet ignis magn⁹ de celo ꝛ ꝯburet
totā terrā ita q̄ oīa in cinerē ꝯuertēt̄ Et facta ꝯſum

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0174

ſmatione oīm reꝝ ad ſonū tube oēs reſurgēt cū coꝛ
poꝛib⁹ ſuis tā boni quā mali ita ꝙ oēs erūt in ſtatu
ra trigītariū ānoꝝ ſcḋm etatē in qua xp̄s etiā ſurrexit
Erūt tn̄ boni pulchꝛi ⁊ lucidi ⁊ ïpaſſibiles . Mali
aūt defoꝛmes turpes ⁊ paſſibiles Et oēs coaduna
bunt in valle Joſaphat.q̄ eſt ꝓpe ihrl̄m . Et facta
oīm ꝯgregatiōe q̇ fuerūt ab Adā vſqꝫ finē mundi.
Tūc veniet iudex.ſ.iheſus xp̄s fili⁹ dei viui cum
ptāte magna ⁊ maieſtate ſuꝑ nubē cādidaꝫ ⁊ cū co
ſcōꝝ milia. ⁊ ſeꝑabunt boni a malis qm̄ angeli po
nent bonos a dextrꝭ malos aūt ad ſiniſtros Para
to q̇dē iudicio tūc dicet iudex his q̇ a ſiniſtris erunt
pctā ingratitudines ſuas.qm̄ noluerūt facere miaꝫ
cū ꝓximo ſuo ſubueniēdo ſibi in nccitatib⁹ ſuis taꝫ
coꝛꝑalib⁹ q̄ꝫ etiā ſpūalib⁹ .ꝓpt̄ qḋ dabit ſnīam ꝯdē
natoriā ꝯ̄ eos dicēs Jte maledicti in ignē eternum.
His aūt q̇ a dextris erūt dicet bona oꝑa ſua ⁊ oēm
miam ſuā quā fecerūt cū ꝓximo ſuo adminiſtrādo
ſibi in oī nccitate ſua.ꝓpt̄ qḋ dabit eis ſnīam meri
toriā dicēs Venite bn̄dicti pr̄is mei ꝑcipite regnuꝫ
meū ⁊ ſic īmediate fiet haꝝ ſnīaꝝ executio qm̄ ibūt
mali in ignē et̄nū boni āt in vitā et̄nā Cui⁹ ille nos
faciat eē ꝑticipes q̇ viuit ⁊ regnat in ſecula ſe.amē.

Codex Nicolai viri lyrenſis honeſti.
Cumqꝫ ꝑtitibus alijs tractatibus vllis.
Acceptat finem per virum nomine landen.
Colonie ciuem deus hunc tueare Joannem
Anno milleno quater ⁊ C. ſeptuageno
Septimo. Jn eterno ſit tibi laus domine.

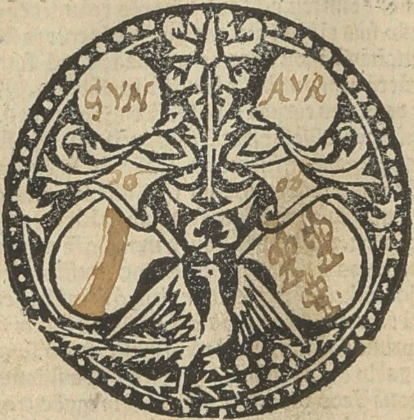
GYN
AYR

NDL
CYB

Uniuer
in eccleſia
meſticus ac a
electoribus ꝛ
ꝓuincias et ali
us apoſtolicus
nus cōceſſit
iuxta ordina
les ipſi obtine
in lris aplicis
omībz ꝛ ſingu
mā impēde
ciēs quotiens
Indulſit
q̄ cū carita
fiūt ꝛ fieri
ꝓmiſſis a
ſi ſub bulla
ſan emanā

natione pu
bis cōmiſſa
ſigillo noſtro

Miſere

Miſere
maioris vel m

Jnk A 87

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0177

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:3-11920154153-1665077433-15/fragment/page=0178

Preceptorium Nico-
lai de Lira ordinis ſe-